

Nr 4.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen m. m.; given Stockholms slott den 19 december 1941.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i vissa delar av strafflagen,
- 2) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten,
- 3) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten,
- 5) lag angående ändrad lydelse av 49 § lagen den 16 maj 1919 (nr 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet,
- 6) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 16 maj 1919 (nr 242) med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper,
- 7) lag om ändrad lydelse av 213, 214 och 215 §§ konkurslagen den 13 maj 1921 (nr 225),
- 8) lag angående ändrad lydelse av 50 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs,
- 9) lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 13 juni 1921 (nr 299) om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter,
- 10) lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål,
- 11) lag om ändrad lydelse av 15 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117),
- 12) lag om ändrad lydelse av 74 § checklagen den 13 maj 1932 (nr 131),
- 13) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 12 maj 1933 (nr 182) om vissa tvångsmedel i brottmål,
- 14) lag angående ändrad lydelse av 59 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred,
- 15) lag angående ändrad lydelse av lagen den 15 juni 1934 (nr 305) om handläggning inom stängda dörrar av mål om utpressning,
- 16) lag angående ändrad lydelse av 29 och 31 §§ lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt, samt
- 17) lag angående ändrad lydelse av 10, 12 och 13 §§ lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, *dels* att 3 kap. 9—11 §§, 10 kap. 20 §, 15 kap. 14 §, 19 kap. 4, 8 och 9 §§, 24 kap. 1—10 och 15 §§ samt 25 kap. 11 och 12 §§ strafflagen skola upphöra att gälla, *dels* att 2 kap. 8 §, överskriften till 3 kap., 4 kap. 14 §, 5 kap. 4 och 16 §§, 6 kap. 5 §, 8 kap. 23 och 24 §§, 10 kap. 17 och 21 §§, 12 kap. 1, 4, 5, 6, 10, 11, 16 och 17 §§, 14 kap. 2, 3, 8, 10, 14, 15, 18, 19, 22, 23, 26, 27, 28, 28 a, 34 och 37 §§, 15 kap. 15 a, 16 och 18 §§, 17 kap., 18 kap. 7 och 8 §§, 19 kap. 5, 6, 20 och 21 §§, 20—23 kap. samt 24 kap. 11, 14 och 16 §§ strafflagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* ock att i strafflagen skola införas följande paragrafer, nämligen i 3 kap. 13 och 14 §§, i 10 kap. 18 a och 24 §§, i 11 kap. 13 a §, i 12 kap. 3 a, 5 a, 5 b, 6 a, 21 och 22 §§, i 13 kap. 6 §, i 14 kap. 20 a och 28 b §§, i 15 kap. 8 a och 25 §§, i 18 kap. 14 a § samt i 19 kap. 20 a §, av nedan angivna lydelse:

2 KAP.

8 §.

Böter ådömas — — — fem riksdaler.

Där enligt lagen böter äro för särskilt fall bestämda till visst högsta belopp, ådömes dock straffet omedelbart i penningar, ej under fem riksdaler.

Böter tillfalla kronan.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 kap. 8 § 1938: 251, beträffande 4 kap. 14 § 1906: 51 s. 1, beträffande 5 kap. 4 § 1890: 33 s. 1, beträffande 5 kap. 16 § 1926: 70, beträffande 8 kap. 23 och 24 §§ 1940: 356, beträffande 10 kap. 17 och 21 §§ 1933: 185, beträffande 12 kap. 1 och 4 §§ 1937: 242, beträffande 12 kap. 5 och 10 §§ 1890: 33 s. 1, beträffande 12 kap. 11 § 1917: 246, beträffande 12 kap. 16 och 17 §§ 1890: 33 s. 1, beträffande 14 kap. 15 § 1931: 327, beträffande 14 kap. 19 § 1918: 459, beträffande 14 kap. 22, 23, 26 och 27 §§ 1921: 298, beträffande 14 kap. 28 § 1921: 288, beträffande 14 kap. 28 a § 1938: 319, beträffande 14 kap. 34 § 1912: 62, beträffande 14 kap. 37 § 1937: 242, beträffande 15 kap. 15 a och 16 §§ 1937: 242, beträffande 17 kap. 1937: 242, beträffande 18 kap. 7 och 8 §§ 1937: 242, beträffande 19 kap. 5 och 6 §§ 1890: 33 s. 1, beträffande 19 kap. 20 § 1902: 71 s. 8, beträffande 19 kap. 21 § 1938: 251, beträffande 20 kap. 1890: 33 s. 1, 1918: 268, 1936: 244, 1937: 242 och 1938: 251, beträffande 21 kap. 1890: 33 s. 1, 1921: 288, 1934: 304 och 1936: 244, beträffande 22 kap. 1890: 33 s. 1, 1915: 432, 1917: 382, 1920: 417, 1924: 330, 1926: 146, 1930: 96, 1931: 327, 1934: 163, 1936: 244 och 1937: 242, beträffande 23 kap. 1921: 229, 1936: 244 och 1937: 242 samt beträffande 24 kap. 14 § 1931: 327.

3 KAP.**Om delaktighet i brott och om försök till brott m. m.****13 §.**

Har någon påbörjat utförandet av visst brott, utan att detta till fullbordan kommit, skall han, i de fall lagen utsätter, straffas för försök till brottet, såframt fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten.

Straff för försök skall ej, utom i fall varom särskilt är stadgat, ådömas den som frivilligt, genom att avbryta gärningens utförande eller annorledes, föranlett att brottet ej fullbordats.

Straffet för försök sättes under vad å den fullbordade gärningen följa bort; dock att till straffarbete på livstid må dömas i de fall som i lagen särskilt utsätts och att lägre straff än straffarbete ej må ådömas, där minsta straff för det fullbordade brottet är straffarbete i två år eller däröver.

14 §.

Straff som i lagen utsättes för det fall att någon genom brott bereder sig vinning eller tillägnar sig något skall jämväl tillämpas, då gärningsmannen avsiktligen bereder annan vinning eller tillägnar annan något.

4 KAP.**14 §.**

Begår någon, efter det han genom laga kraftvunnet utslag blivit dömd för brott som i 20, 21, 22 eller 23 kap. sägs, sådant i dessa kap. avsett brott, för vilket särskilt stadgande finnes om förhöjt straff för det fall att brottet är grovt, skall straffet för återfallet bestämmas enligt det stadgandet, där ej med hänsyn till brottens beskaffenhet, den tid som mellan dem förflutit eller eljest särskilda skäl däremot äro. Är återfallet snatteri, bodräkt, bedrägligt beteende eller undandräkt, skall, där ej särskilda skäl äro mot förhöjt straff för återfall, dömas till fängelse eller straffarbete i högst två år.

Lika med brott som nu sagts skall anses delaktighet i sådant brott. Utländsk straffdom må tillmätas samma verkan som svensk.

5 KAP.**4 §.**

Ej må brott, som någon begått, innan han fyllt aderton år, honom tillräknas till sådan förhöjning av straff för återfall i brott, varom i 4 kap. 14 § förmäles.

16 §.

De i 14 och 15 §§ bestämda tider skola räknas i allmänhet från den dag brottet begicks, men i de fall, som i 15 kap. 17, 18 eller 21 § eller i 17 kap.

2 § sägas och ej åtalas må, innan till återgång av giftermål dömt är, från den dag domen därom vann laga kraft och i det fall, som i 23 kap. 5 § avses, från den dag då beslut om egendomsavtråde meddelades eller åtal eljest tidigast kunde ske.

Åtal anses — — — häktad blivit.

6 KAP.

5 §.

Hava flere i brott tagit sådan del, som i 3 kap. 1, 3, 4, 5, 6 eller 7 § sägs; svare de, en för alla och alle för en, till skadestånd.

8 KAP.

23 §.

Försök till brott, varom i 6 §, 11 §, 17 § första stycket, 18 § eller 20 § förmäles, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

24 §.

Har stämpling till högförräderi eller krigsförräderi blivit gjord, då skall, där straff ej är förskyllt för sådant förräderi eller försök därtill, anstiftare av stämplingen dömas till straffarbete från och med två till och med tio år. Annan deltagare i sådan stämpling varde dömd till straffarbete från och med ett till och med sex år.

Lika med — — — sådan makt.

10 KAP.

17 §.

Tager man — — — till fängelse.

Befriar man — — — dagsböter, dömas.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

18 a §.

Den som, sedan brott timat, döljer den brottslige, främjar hans flykt, undanröjer bevis om gärningen eller på annat dylikt sätt motverkar den brottsliges befordran till ansvar, straffes med fängelse i högst sex månader eller böter; sker det för egen vinning, må till straffarbete i högst två år dömas.

Insåg han icke men hade skäligen anledning antaga att den andre var brottslig, vare straffet böter.

Make, trolovad, syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, den som med den brottslige i första svågerlag lika nära förenad är, adoptivföräldrar eller adoptivbarn, fosterföräldrar eller fosterbarn må ej till straff fäl-

las efter andra stycket; ej heller efter första stycket för den brottsliges döljande eller för främjande av hans flykt.

21 §.

Bryter man offentlig myndighets insegel, varmed saker eller skrifter tillslutna äro, eller rubbar man lös egendom, som är tagen i beslag, satt i kvarstad eller utmätt; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

24 §.

Den som obehörigen utövar vad till allmän befattning hörer, dömes till fängelse eller böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst fyra år dömas.

Där någon i annat fall än i första stycket sägs obehörigen giver sig ut för att innehava allmän befattning, dömes till böter eller fängelse. Vad nu är sagt gälle ock, där någon obehörigen bär uniform eller tjänstetecken för att giva sig sken av att tillhöra krigsmakten eller annan kår i det allmännas tjänst.

11 KAP.

13 a §.

Den som, sig eller annan till nytta eller att därmed skada göra, olovligen bryter eller öppnar annans förseglade brev eller handling eller annat, som honom enskilt angår och med försegling eller på annat sätt tillslutet är; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Sker det eljest med vilja utan ont uppsåt; vare straffet böter.

Tager någon olovligen från posten ut annans brev och det uppsåtligen förstör eller undanhåller; straffes ock såsom i första stycket sägs.

Brott, som i denna paragraf avses, må ej åtalas av annan än den, som brevet avsänt eller till vilken det skrivet är, eller av den, som äger, i vård haver eller emottaga skulle det, som eljest brutet eller öppnat blivit.

12 KAP.

1 §.

Den som — — — månader nedsättas.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

3 a §.

Begår någon i fråga om handling, som utfärdas av offentlig myndighet i främmande stat, brott som i 1, 2 eller 3 § omförmäles, dömes till straffarbete i högst fyra år eller fängelse i högst sex månader.

4 §.

Den, som falskeligen i annan, verklig eller diktad persons namn skriver köpebrev, testamente, kontrakt, skuldebrev, växel, invisning, kredit- eller kvittobrev, handelsbok eller annan enskild handling, som till bevis om rättighet eller befrielse från förbindelse tjänar, eller riktig sådan handling genom tillägg, utplåning eller annorledes förfalskar; eller å falsk skrift tillsätter eller förskaffar sig underskrift, varmed sken av gällande handling däråt beredes; varde, där han den handling, sig eller annan till nytta eller att därmed skada göra, begagnar, dömd till straffarbete i högst fyra år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse i högst sex månader.

5 §.

Har man, på sätt i 4 § sägs, skrivit eller förfalskat och begagnat annan enskild handling än de där nämnda, såsom arbetsbetyg, intyg om fattigdom, sjukdom eller annat dylikt; dömes till straffarbete eller fängelse i högst sex månader. Var handlingen skriven i diktad persons namn, må till böter dömas.

5 a §.

Den som uppsåtligen, till förfång för annans rätt, förstör eller gör obrukbara de handlingar, varå den sig grundar, straffes högst med straffarbete i fyra år.

5 b §.

Nekar någon emot bättre vetande sin hand och förskrivning, straffes med böter eller fängelse.

6 §.

Brukar någon, i avsikt som förut sagd är, handling den han vet falsk vara, straffes så, som hade han förfalskningen själv gjort.

6 a §.

Begagnar sig någon svikligen av pass, arbetsbetyg eller annat dylikt bevis, som för annan utgivet är, dömes till fängelse eller böter. Samma lag vare, där någon utlämnar sådant bevis att begagnas av annan än den för vilken beviset är utfärdat.

10 §.

Främmande stats allmänna stämplor och märken vare, om förfalskning eller missbruk därav sker, lika med svenska ansedda, där Konungen förordnat, att de samma skydd njuta skola.

11 §.

River, flyttar — — — fyra år.

Samma lag — — — falskeligen sätter.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

16 §.

Utprånglar någon — — — själv gjort.

Försök till sådan utprångling straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

17 §.

Har någon blivit med falskt mynt eller falsk penningesedel bedragen och, ändå att han sådant märkt, sedan det mynt eller den sedel till annan utgivit; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. I ringare fall må till böter dömas.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

21 §.

Uppgiver någon i arbetsbetyg eller annan sådan enskild handling, som i 5 § nämnes, vad han vet osant vara, och därav annan vilseledas eller skadas kan, straffes med böter.

22 §.

Den som mot bättre vetande avgiver falsk utsaga i sådan försäkran, som avses i 6 kap. 9 § giftermålsbalken, straffes högst med straffarbete i fyra år.

Avgiver någon emot bättre vetande falsk utsaga i sådan försäkran, som enligt lag skall avläggas till utredning angående frihet från äktenskapshinder, dömes till fängelse eller, om han av egen drift återkallar utsagan innan vigsel sker, till böter.

13 KAP.

6 §.

Gör någon försök att genom anstiftan komma åstad brott, varom i detta kap. sägs; varde dömd till straff, som sättes under vad han förskyllt, därest brottet blivit fullbordat. Har han frivilligt föranlett att brottet ej kom till utförande, vare från straff fri.

14 KAP.

2 §.

Försök till mord straffes efter ty i 3 kap. stadgas; dock må till straffarbete på livstid dömas.

3 §.

Var som — — — tio år.

Var gärningsmannen — — — år nedsättas.

Försök till dråp, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

8 §.

Kan ej utrönas vilken eller vilka tillfogat den döde skador, som i och för sig eller i förening varit livsfarliga; vare straffet, där ej gärningen eljest är med högre straff belagd, för den, som i uppsåt att döda gjort våld å den dräpne, straffarbete i högst sex år; för den, som med berått mod, men utan sådant uppsåt, som sagt är, deltagit i misshandeln, straffarbete i högst fyra år; och för den, som av hastigt mod och utan uppsåt att döda varit i gärningen delaktig, straffarbete i högst två år.

10 §.

Har någon — — — sex år.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

Med svår — — — livsfarlig sjukdom.

14 §.

Hava flere — — — stadgade, tillämpas.

Kan ej utrönas av vilken eller av vilka skadan blivit gjord, då skall en var, som i misshandeln deltagit, dömas, där ej gärningen eljest är med högre straff belagd: om skadan var av beskaffenhet, som i 10 § sägs, till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader, och, om skadan ringare var, till böter eller fängelse i högst sex månader.

15 §.

Har någon, i uppsåt att göra skada eller eljest i vredesmod, emot annan dragit kniv eller svärd, spänt bössa eller rest annat livsfarligt vapen; då skall den omständighet, om han är förfallen till straff för misshandel eller försök därtill, vid straffets bestämmande, såsom försvårande anses; och må i fall, som i 11 § sägs, där misshandeln skedde av hastigt mod, så ock för misshandel, varom i 12 § förmåles, straffet förhöjas till straffarbete i fyra år, och för sådan misshandel, som i 13 § nämnd är, till straffarbete i högst ett år dömas.

Är den skyldige ej förfallen till straff för misshandel eller försök därtill, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

18 §.

Har någon givit annan gift eller dylikt för att honom skada, och dör han därav; straffes gärningsmannen efter 1 § såsom för mord. Kommer av den förgiftning svår kroppsskada; dömes till straffarbete på livstid eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till sådant arbete från och med åtta till och med tio år. Följer av gärningen ringare eller ingen skada; då skall till straffarbete från och med fyra till och med åtta år dömas.

Försök till brott, varom nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

Har någon, i uppsåt att annan till liv eller hälsa skada, tillrett gift eller

dylikt, och är han ej förfallen till straff för brott, som i 1 eller 2 mom. sägs, varde till straffarbete i högst två år dömd, där han ej, av egen drift och förr, än brottet blev upptäckt, giftet förstört.

19 §.

Förgiftar någon, i uppsåt att skada andra till liv eller hälsa, varor, som till salu hållas, eller vad annat som helst, så att allmän fara för människors liv eller hälsa därav kommer; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år. Får någon av den förgiftning död eller svår kroppsskada; vare lag, som i 18 § skils. Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

Har någon — — — tio år.

20 a §.

Säljer man eller utlämnar eljest till annans begagnande veterligen förfalskade livsmedel, och är vid den förfalskning ämne nyttjat, som för människors liv eller hälsa farligt är; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Får någon av de livsmedel svår kroppsskada; då skall till straffarbete från och med sex till och med tio år dömas. Ljuter någon därav döden; varde den brottslige dömd till straffarbete på livstid eller i tio år. Bjuder man till annan ut sådana veterligen förfalskade livsmedel, som ovan sagda äro; varde, där de ej emottagas, ändå dömd till straffarbete i högst två år. Beträdes handlande eller annan, vars yrke är att sälja eller bereda livsmedel, med brott, som i denna § sägs; miste han ock den näringsrätt.

Säljer man eller utlämnar eljest till annans begagnande, eller bjuder man till annan ut veterligen förfalskade läkemedel, de där för människors liv eller hälsa farliga äro; vare lag som för varje fall i 1 mom. sägs.

22 §.

Har kvinna — — — månader, dömas.

Försök till barnamord straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

23 §.

Har kvinnan utsatt fostret eller det uppsåtligen från sig skilt och i hjälplöst tillstånd försatt; varde hon dömd till fängelse eller till straffarbete i högst ett år. Fick fostret svår kroppsskada, eller ljöt det döden; dömes till straffarbete eller fängelse från och med sex månader till och med två år. Sättes fostret ut å sådant ställe eller under sådana omständigheter, som i 32 § sägas; vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader, men, om barnet fick svår kroppsskada eller död, fängelse eller straffarbete i högst ett år.

26 §.

Havande kvinna, som genom att nyttja invärtes eller utvärtes medel uppsåtligen dödar sitt foster, straffes för fosterfördrivning med fängelse.

27 §.

Den som, med kvinnans vilja, förövar fosterfördrivning på sätt i 26 § sägs, dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år eller till fängelse i minst sex månader.

Begår någon brott, som här sägs, vanemässigt eller för att därmed bereda sig vinning; dömes till straffarbete från och med ett till och med sex år.

28 §.

Har någon, utan kvinnans vilja, förövat fosterfördrivning på sätt i 26 § sägs, dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år. Fick kvinnan av gärningen svår kroppsskada, dömes till straffarbete på livstid eller i tio år; fick hon därav döden, dömes gärningsmannen till straffarbete på livstid.

28 a §.

Försök till brott, som i 26, 27 eller 28 § sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas. Har av försök till brott, som i 28 § omförmäles, kvinnan fått döden, må till straffarbete på livstid dömas.

28 b §.

Att i vissa fall för handling som i 26, 27, 28 eller 28 a § sägs ej må dömas till straff enligt nämnda lagrum, därom stadgas i särskild lag om avbrytande av havandeskap.

34 §.

Har kvinna, som av olovlig beblandelse varit havande, i annat fall, än i 22 § sägs, uppsåtligen dödat sitt barn, och var gärningen förövad under inflytande av den övergivna eller nödställda belägenhet, vari hon i följd av barnets födelse befunnit sig; då må straff efter 1 § eller 3 § 1 mom. nedsättas till straffarbete i fyra år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till straffarbete i två år.

Där brottet stannat vid försök, må straff, som enligt 18 § 1 mom. å gärningen följa bort, nedsättas till straffarbete i sex månader. Har kvinnan under de omständigheter, som i 1 mom. sagts, utsatt barnet eller det eljest uppsåtligen från sig skilt och såmedelst i hjälplöst tillstånd försatt, då må jämväl straff efter 30 § eller 31 § andra punkten nedsättas under vad eljest å gärningen följa bort, dock lägst till straffarbete i sex månader.

37 §.

Begår man förbrytelse, som i 15 § 2 mom. avses, mot skyldeman i rätt uppstigande led; vare straffet fängelse i högst ett år. Skedde förbrytelsen mot annan av de personer, som i 36 § äro nämnda, varde den omständighet såsom synnerligen försvårande ansedd.

15 KAP.

8 a §.

Gör man gärning som i 6 eller 8 § avses för att själv taga sig rätt eller eljest utan argt uppsåt, straffes högst med straffarbete i två år.

15 a §.

Har någon förmått kvinna till otukt genom annat våld eller hot om brottslig gärning än i 12 § avses, eller medelst hot att åtala eller angiva någon för brott eller att om någon lämna menligt meddelande; dömes till straffarbete i högst fyra år eller fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till sex år höjas.

16 §.

Brott, som i 12, 13, 15 eller 15 a § sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej kvinnan av brottet död ljutit, eller det av henne eller hennes målsman till sådant åtal angivet varder. Ej heller må sådant åtal anställas sedan sex månader förflutit efter det brottet skedde, där ej laga förfall visas eller så är, att döden genom brottet blivit kvinnan tillskyndad.

18 §.

Bortförer man kvinna, som ej fyllt femton år, med hennes vilja, men utan samtycke av målsman, i sådant uppsåt, som i 17 § sägs; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

Bortföres omyndig kvinna, som fyllt femton år, med sin vilja, från fader eller moder eller dem, som i deras ställe äro, i sådant uppsåt som nämnt är; dömes gärningsmannen till fängelse eller böter.

25 §.

Försök till brott, som i 5, 6, 7, 8, 12, 13, 15, 15 a eller 17 § eller 18 § 1 mom. sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas. Har av försök till brott, som i 12 eller 13 § omtalas, kvinnan fått döden, må till straffarbete på livstid dömas.

Angående åtal för försök till brott, som i 12, 13, 15 eller 15 a § sagt är, gälle vad i 16 § stadgas och beträffande åtal för försök till brott, varom förmäles i 17 § eller 18 § 1 mom., vad i 19 § sägs.

17 KAP.

Om brott emot familj.

1 §.

Gift man eller kvinna som ingår nytt äktenskap, straffes för tvegifte med straffarbete i högst fyra år eller fängelse.

Ingår ogift äktenskap med den som är gift, dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse.

2 §.

Gifter sig någon med den, som till följd av sinnessjukdom, tillfällig sinnessförvirring eller annan sådan orsak ej äger rättslig handlingsförmåga, eller ingår någon äktenskap, som på yrkande av andra maken kan för villfarelse eller svek dömas att återgå; straffes med straffarbete i högst fyra år eller fängelse.

Brott, som nu sagts, må ej åtalas, där ej för brottet blivit dömt till återgång av äktenskapet.

3 §.

Bedrager man genom äktenskapslöfte, som ej fullbordas, kvinna till lägersmål; straffes med fängelse eller böter.

Brottet må ej åtalas av annan än målsägande.

4 §.

Bereder sig någon genom antagande av falskt namn eller stånd arv eller annan familjerättighet, dömes till straffarbete i högst sex år eller fängelse.

5 §.

Understicker eller förbyter någon barn, dömes till straffarbete i högst sex år eller fängelse.

18 KAP.

7 §.

Övar man — — — på livstid.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

8 §.

Övar någon — — — sex månader.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

14 a §.

Far någon med spådom, signeri eller annan vidskepelse, att därmed bedrägeri öva eller vinning sig förskaffa; straffes med böter eller fängelse i högst ett år.

19 KAP.

5 §.

Är, vid brott, som förut sagts, eld åsatt, men varder släckt, innan den sig utbredd och skada gjort; då må straffet nedsättas, för det fall, som i 1 § sägs, till straffarbete i ett år; för det fall, som i 2 § omförmäles, till straffarbete i

två år; och för det fall, som i 3 § nämnes, till straffarbete i två månader eller fängelse, där ej brottet skall straffas efter vad för 1 eller 2 § nu är stadgat.

Har gärningsmannen, av egen drift, själv eller genom tillkallad hjälp, släckningen åstadkommit, må straffet, efter omständigheterna, nedsättas under vad eljest å gärningen följa bort.

6 §.

Var som uppsåtligen medelst krut eller annat sprängämne kommer förödelse å stad å annans boning eller vistelserum, eller å hus, byggnad, fartyg, bro eller dylikt, som annan tillhör, straffes:

1. om det var annans boning eller vistelserum eller sådan egendom, som i 2 § 2 mom. omförmäles, såsom för mordbrand, efter ty för varje fall i 1 § eller 2 § 1 eller 2 mom. skils; och

2. i andra fall såsom för brott, varom i 3 § sägs, efter ty i samma § stadgat är.

20 §.

Var, som, i andra fall än nu sagda äro, uppsåtligen förstörer eller skadar annans egendom, fast eller lös, evad den till enskilt eller allmänt bruk eller gagn eller till prydnad ämnad är; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader. Har av gärningen kommit synnerlig fara för någons liv eller hälsa, eller grov skada å egendom, eller är gärningen eljest med synnerligen försvårande omständigheter förenad; då må till straffarbete i högst två år dömas.

Brott, som — — — än målsägande.

20 a §.

Försök till brott, som i 1, 2, 3, 6, 7, 10, 11 eller 16 §, 17 § 1 mom. eller 18 § sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

Har Konungen för viss anläggning meddelat förordnande, som i 14 § avses, må vad nu är stadgat om försök till brott, som i 11 § sägs, ock i fråga om dylik anläggning tillämpas.

21 §.

Har någon, i uppsåt att annan till liv eller hälsa skada eller att förstöra eller skada annans egendom eller med vetskap om annans uppsåt till sådant brott för att honom därvid tillhandagå, tillverkat, anskaffat eller förvarat sprängämne; dömes, där ej fall är för handen, som i 20 kap. 10 § sägs, till straffarbete i högst två år eller fängelse. Varder medelst sprängämnet brott, som därmed åsyftat var, begånget, eller göres försök till sådant brott i fall, där försöket är i lagen med straff belagt, och skall ej gärningen straffas efter 6 § eller såsom försök till brott, varom där sägs; gånge vid straffets bestämmande som i 4 kap. stadgas.

Har den — — — straff fri.

Sprängämnet må förklaras till kronan förverkat, evad ansvar enligt denna lag ådömes eller ej.

20 KAP.

Om stöld och rån; så ock om egenmäktigt förfarande.

1 §.

Var som olovligen tager annans sak med uppsåt att tillägna sig den, dömes, där tillgreppet innebär skada, för stöld till straffarbete i högst två år eller fängelse.

2 §.

Är stöld med hänsyn till det tillgripnas värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, skall för snatteri dömas till fängelse eller böter.

3 §.

Stjäl någon från dödsbo vari han är delägare, eller stjäla makar, syskon, föräldrar och barn, adoptivföräldrar och adoptivbarn eller fosterföräldrar och fosterbarn från varandra medan de sammanbo, dömes för boдрäkt till fängelse eller böter. Samma lag vare, där någon stjälar lösöre vari han äger del. Medverka flera till stöld och gäller vad nu är sagt någon av dem, dömes jämväl envar av de övriga för boдрäkt, dock ej den som handlat med uppsåt att tillägna sig det tillgripna.

4 §.

Är brott som förut i detta kapitel är sagt med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall för grov stöld dömas till straffarbete i högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det förövats medelst inbrott eller avsett sak som någon bar på sig, eller gärningsmannen varit försedd med vapen, sprängämne eller annat dylikt hjälpmedel, eller om gärningen eljest varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

5 §.

Var som stjälar medelst våld å person eller medelst hot som innebär trängande fara eller, sedan han begått stöld och anträffats å bar gärning, sätter sig med sådant våld eller hot till motvärn mot den som vill återtaga det tillgripna, dömes för rån till straffarbete från och med ett till och med åtta år. Samma lag vare om den som med sådant våld eller hot tvingar någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den tvungne eller någon i vars ställe denne är.

Varder vid rån någon så våldförd att han därav får döden eller svår

kroppsskada eller är rånet eljest att anse som grovt, skall gärningsmannen dömas till straffarbete på livstid eller från och med sex till och med tio år.

Lika med våld å person skall anses åtgärd, varigenom någon försättes i vanmakt eller annat sådant tillstånd.

6 §.

Var som för att själv taga sig rätt eller eljest olovligen tillgriper sak, dömes, där ej fall är för handen som förut i detta kapitel är sagt, för egenmäktigt förfarande till böter eller fängelse. Samma lag vare, där någon utan tillgrepp, genom att anbringa eller bryta lås eller annorledes, olovligen rubbar annans besittning av sak eller ock genom motvärn eller på annat dylikt sätt hindrar annan i utövning av rätt att kvarhålla eller taga sak.

Är egenmäktigt förfarande att anse som grovt, skall till straffarbete i högst två år eller fängelse dömas. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det förövats med våld eller hot eller innefattat tillgrepp av annans fortskaffningsmedel som brukats vårdslöst, eljest vanvårdats eller icke återställts.

7 §.

Vad i detta kapitel är stadgat angående tillgrepp skall gälla jämväl där någon från fastighet olovligen avskiljer och tager något som hör till denna. Avhyser någon annan från fastighet eller rubbar eljest annans besittning av fastighet, såsom genom att anbringa eller bryta stängsel, genom att bygga, gräva, plöja, låta kreatur beta eller genom att upptaga väg, vare lag som i 6 § sägs.

8 §.

Avleder någon olovligen elektrisk kraft, straffes för olovlig kraftavledning högst med straffarbete i två år; är brottet grovt, dömes till straffarbete i högst fyra år.

9 §.

Försök till brott som i 1, 2, 4, 5 eller 8 § sägs straffes efter ty i 3 kap. stadgas. Samma lag vare beträffande försök till sådant tillgrepp av fortskaffningsmedel som är straffbart enligt 6 §.

Gör vid försök till rån gärningsmannen så grovt våld å annan, att denne därav får döden, må till straffarbete på livstid dömas.

10 §.

Var som för användning vid stöld förfärdigar, anskaffar eller eljest tager befattning med dyrk, falsk nyckel, sprängämne eller annat hjälpmedel, straffes för förberedelse till stöld högst med straffarbete i två år. Den som av egen drift förstört hjälpmedlet eller eljest gjort det obrukbart, vare från straff fri.

Hjälpmedlet må förklaras till kronan förverkat, evad ansvar enligt detta kapitel ådömes eller ej.

11 §.

Har brott som i detta kapitel omförmäles föröfvats mot make eller trolovad till gärningsmannen eller annan till brottet medverkande eller mot syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led eller den som i första svågerlag iika nära är eller mot adoptivföräldrar eller adoptivbarn, fosterföräldrar eller fosterbarn, må, där ej fråga är om grov stöld eller rån, allmän åklagare väcka åtal allenast om brottet av målsägande till åtal angives eller ock landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat. Såsom medverkan anses vid tillämpning av detta stadgande jämväl brott som i 21 kap. 6 § sägs.

21 KAP.

Om bedrägeri och dylik oredlighet; så ock om utpressning, ocker och häleri.

1 §.

Var som medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, dömes för bedrägeri till straffarbete i högst två år eller fängelse.

2 §.

Är bedrägeri med hänsyn till skadans omfattning och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, skall för bedrägligt beteende dömas till böter eller fängelse.

Begagnar sig någon av husrum, förtäring, transport, tillträde till föreställning eller annat dylikt, som tillhandahålles under förutsättning av konstant betalning, och gör ej rätt för sig, straffes, evad han vilseleder någon eller ej, för bedrägligt beteende eller, om brottet ej är att anse som ringa, för bedrägeri. Samma lag vare, där någon som har att betjäna allmänheten efter viss taxa tager betalning utöver taxan utan att påvisa avvikelser.

3 §.

Är brott som förut i detta kapitel är sagt med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall för grovt bedrägeri dömas till straffarbete i högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningsmannen missbrukat allmänt förtroende eller begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller om gärningen eljest varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

4 §.

Var som medelst hot om brottslig gärning tvingar någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den

tvungne eller någon i vars ställe denne är, dömes, där ej brottet är att anse såsom rån, för utpressning till straffarbete i högst sex år eller fängelse eller, om brottet är ringa, till böter. Övar någon sådant tvång medelst hot att åtala eller angiva annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande, vare lag samma, där tvånget är otillbörligt.

5 §.

Den som vid avtal eller annan rättshandling begagnar sig av någons trångmål, oförstånd, lättsinne eller beroende ställning i förhållande till honom till att bereda sig förmån, som står i uppenbart missförhållande till vederlaget eller för vilken vederlag icke skall utgå, straffes för ocker högst med straffarbete i två år; är brottet grovt, dömes till straffarbete i högst fyra år.

6 §.

Den som köper sak, som är frånhänd någon genom brott, eller tillgodo-gör sig saken eller eljest därmed tager befattnings ägnad att försvåra sakens återställande, straffes för häleri högst med straffarbete i två år; är brottet grovt, dömes till straffarbete i högst fyra år. Samma lag vare om den som bereder sig otillbörlig vinning av någons brottsliga förvärv, så ock om den som genom krav, överlåtelse eller på annat dylikt sätt hävdar genom brott tillkommen fordran.

Om gärningsmannen icke insåg men hade skälig anledning antaga att brott förelåg, dömes till böter eller fängelse.

7 §.

Var som, i annat fall än förut i detta kapitel är sagt, förfar oredligt i det han medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet och därigenom skadar den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, dömes till böter eller fängelse eller, om brottet är grovt, till straffarbete i högst två år. För oredligt förfarande skall ock, ändå att skada ej uppkommer, dömas, där vilseledandet sker i utövning av yrke eller näring och avser beskaffenhet, myckenhet eller ursprung av vad mot vederlag tillhandahålles.

8 §.

Försök till brott som i 1, 2, 3 eller 4 § sägs straffes efter ty i 3 kap. stadgas; dock skall bestämmelsen i 3 kap. 13 § andra stycket icke gälla i fråga om försök till utpressning.

Såsom för försök till bedrägeri straffes den som för att bedraga försäkringsgivare eller eljest med bedrägligt uppsåt skadar sig eller annan till person eller egendom. Samma lag vare, där någon med uppsåt som nyss sagts söker åstadkomma sådan skada. Har han innan skadan inträtt frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, vare fri från straff.

9 §.

Den som offentliggör eller eljest bland allmänheten sprider vilseledande uppgift för att påverka priset på vara, värdepapper eller annan egendom, dömes för svindleri till fängelse eller straffarbete i högst fyra år eller, där brottet är ringa, till böter.

Där någon, som medverkar vid bildande av aktiebolag eller annat företag eller på grund av sin ställning bör äga särskild kännedom om ett företag, offentliggör eller eljest bland allmänheten eller företagets intressenter sprider vilseledande uppgift ägnad att påverka bedömandet av företaget i ekonomiskt hänseende och därigenom medföra skada, dömes såsom i första stycket sägs. Sker det av grov oaktsamhet, straffes med fängelse eller böter.

10 §.

Mottager någon, för användning såsom påtryckningsmedel vid krav, handling som är falsk, upprättad för skens skull eller eljest oriktig eller ock check utan täckning, straffes för ockerpantning högst med straffarbete i två år.

11 §.

Vad i 20 kap. 11 § sägs om inskränkning i allmän åklagares åtalsrätt skall äga motsvarande tillämpning beträffande annat i detta kapitel omförmält brott än grovt bedrägeri.

Oredligt förfarande må ej åtalas av allmän åklagare med mindre landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat.

22 KAP.

Om förskingring och annan trolöshet.

1 §.

Där någon, som på grund av avtal, allmän eller enskild tjänst eller dylik ställning fått egendom i besittning för annan med skyldighet att utgiva egendomen eller redovisa för denna, genom att tillägna sig egendomen eller annorledes åsidosätter vad han har att iakttaga för att kunna fullgöra sin skyldighet, dömes, om gärningen innebär vinning för honom och skada för den berättigade, för förskingring till fängelse eller straffarbete i högst två år.

2 §.

Är förskingring med hänsyn till det förskingrades värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, skall för undandräkt dömas till böter eller fängelse.

3 §.

Är förskingring med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grov, skall för grov förskingring dömas till straffarbete i högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningsmannen missbrukat ansvarsfull ställning eller begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller om gärningen eljest varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

4 §.

Där någon, i annat fall än förut i detta kapitel är sagt, med egendom, som han har i besittning men vartill ägande- eller säkerhetsrätt är förbehållen eller tillförsäkrad eller eljest tillkommer annan, vidtager åtgärd varigenom egendomen frånhändes den andre eller denne annorledes berövas sin rätt, dömes för olovligt förfogande till böter eller fängelse eller, där brottet är grovt, till straffarbete i högst två år.

Bortför den som brukar annans fastighet olovligen gödsel, stråfoder eller dylikt eller förfogar han eljest däröver i strid med fastighetsägarens rätt, straffes på sätt i första stycket sägs.

5 §.

Där någon, som på grund av förtroendeställning, evad det är i allmän eller enskild tjänst, såsom syssloman eller eljest, fått att för annan sköta ekonomisk angelägenhet eller öva tillsyn å skötseln därav, missbrukat behörighet att företräda huvudmannen eller eljest sin förtroendeställning och därigenom skadar huvudmannen, straffes, där gärningen icke innefattar förskingring, för trolöshet mot huvudman högst med straffarbete i två år. Är brottet med hänsyn till att gärningsmannen begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller tillfogat huvudmannen betydande eller synnerligen kännbar skada eller eljest att anse som grovt, vare straffet straffarbete i högst sex år.

Missbrukat någon, som fått att sköta rättslig angelägenhet för annan, till förfång för huvudmannen sin förtroendeställning, dömes efter ty i första stycket är sagt, ändå att angelägenheten ej är av ekonomisk art.

6 §.

Den som, i annat fall än förut i detta kapitel är sagt, genom missbruk av behörighet att i annans ställe företaga rättshandling skadar denne eller med missbruk av behörighet att göra gällande skuldebrev eller dylik handling kräver vad annan tillkommer, dömes för behörighetsmissbruk till böter eller fängelse eller, där brottet är grovt, till straffarbete i högst två år. Samma lag vare, där någon fordrar betalning jämlikt handling som ej blivit utgiven eller för gäld som redan är gulden eller ock kräver att utfå gods som han redan bekommit eller mot krav åberopar kvitto som icke utgivits.

7 §.

Brukar någon olovligen annans sak som han har i besittning och vållar därigenom skada eller olägenhet, dömes för olovligt brukande till böter. Samma lag vare, där innehavare av fastighet, till skada eller olägenhet för

ägare eller brukare som icke innehar fastigheten, bygger, gräver, plöjer, låter kreatur beta, upptager väg eller på annat dylikt sätt olovligen brukar fastigheten.

8 §.

Fullgör man ej vad i lag är föreskrivet om skyldighet att tillkännagiva hittegods eller annans sak som man av misstag eller tillfällighet fått i besittning, dömes för fyndförseelse till böter. Underlåter man att fullgöra sådan skyldighet med uppsåt att tillägna sig godset eller förfar eljest med godset på sätt i 4 § sägs, gälle vad där är stadgat.

9 §.

Försök till brott som i 1, 2, 3 eller 5 § sägs straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

10 §.

Vad i 20 kap. 11 § sägs om inskränkning i allmän åklagares åtalsrätt skall äga motsvarande tillämpning beträffande annat i detta kapitel omförmäلت brott än grov förskingring.

Olovligt förfogande eller olovligt brukande må ej åtalas av allmän åklagare med mindre landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat.

23 KAP.

Om gäldenärsbrott.

1 §.

Gäldenär, som förstör eller genom gåva eller annan liknande åtgärd avhänder sig egendom av betydighet och därigenom försätter sig på obestånd eller förvärrar sitt obestånd, dömes för oredlighet mot borgenärer till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningssed förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, varde, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, dömd såsom i första stycket sägs. Samma lag vare, där gäldenär i samband med annan exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tages i anspråk för att bereda borgenär betalning eller säkerhet.

Gäldenär som, då konkurs är förestående, ur riket bortför tillgång av betydighet med uppsåt att hålla den undan konkursen, så ock gäldenär, som i konkurs undandrager eller undanhåller konkursförvaltningen tillgång, dömes likaledes för oredlighet mot borgenärer efter ty nu är sagt.

2 §.

Är oredlighet mot borgenärer med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grov, skall för grov oredlighet mot borgenärer dömas till straffarbete i högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gäldenären beedigat oriktig uppgift eller begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller om brottet varit av betydande omfattning.

3 §.

Gäldenär, som fortsätter rörelse under förbrukande av avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen eller lever slösaktigt eller inlåter sig på äventyrligt företag eller lättsinnig ansvarsförbindelse eller vidtager annan sådan åtgärd och som därigenom uppsåtligen eller av grov oaktsamhet framkallar eller förvärrar obestånd, dömes för vårdslöshet mot borgenärer till fängelse eller straffarbete i högst två år.

Gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningssed av grov oaktsamhet förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, varde, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, dömd efter ty i första stycket sägs.

4 §.

Gäldenär som, då konkurs är förestående, betalar eller ställer säkerhet för borgenärs fordran eller vidtager annan sådan åtgärd och därigenom avsevärt förringar övriga borgenärs rätt, dömes för mannamån mot borgenärer till fängelse eller straffarbete i högst två år. Samma lag vare, där bokföringskyldig gäldenär, ehuru han enligt god köpmanssed uppenbarligen bort inställa sina betalningar, förfar som nu sagts.

Gäldenär, som för att främja ackord hemligen lämnar eller utlovar betalning eller annan förmån, dömes ock för mannamån mot borgenärer efter ty nu är sagt.

5 §.

Äsidosätter gäldenär uppsåtligen eller av oaktsamhet honom åliggande bokföringsskyldighet på sådant sätt att ställningen och rörelsens gång ej kunna i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen, straffes för bokföringsbrott med fängelse eller straffarbete i högst två år. Är brottet ringa, dömes till böter, dock ej under trettio dagsböter.

Bokföringsbrott må icke åtalas, där ej gäldenären inom fem år från det brottet förövades kommit i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar.

6 §.

Försök att, såsom i 1 § tredje stycket sägs, ur riket bortföra tillgång straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

7 §.

Begår den som är i gäldenärs ställe gärning som i detta kapitel sägs, skall han straffas såsom vore han själv gäldenär.

Borgenär, som i fall varom i 4 § förmäles tager eller låter åt sig utlova betalning, säkerhet eller annan förmån, straffes för medverkan till brottet endast om han brukar otillbörligt hot eller otillbörligt löfte om förmån eller handlar i hemligt samförstånd med gäldenären.

24 KAP.

11 §.

Tager någon — — — femtio riksdaler.

Brottet må ej, där det endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas av annan än målsägande.

14 §.

Den, som olovligen fiskar i annans fiskevatten eller sätter ut fast fiskeredskap i vatten, där fiskerätt tillkommer varje svensk undersåte, eller genom grävning eller annorledes drager till sig annans fiske eller genom stängsel eller fiskeredskap avhåller fisk från annans fiskevatten, dömes till böter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till fängelse i högst sex månader. Missbrukar delägare sin rätt i samfällt fiske, vare straffet böter.

Brottet må ej, där det endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas av allmän åklagare med mindre det av målsägande angives till sådant åtal.

16 §.

Sätter i något av de fall, som i 11 eller 14 § sagda äro, förbrytare sig till motvärn emot den, som egendomen äger, innehaver eller vårdar, eller emot dess folk, då någon av dem vill honom från gärningen hindra, eller av honom taga åter vad han åtkommit, eller ock frantaga honom det, som till vedermäle av gärningen kvarhållas må; vare lag som i 20 kap. 6 § sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943; och skall med avseende därå iakttagas:

1. Genom denna lag upphäves lagen den 14 juni 1901 angående ocker.
 2. Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall denna i stället tillämpas.
 3. Genom denna lag göres ej ändring i vad hittills gällt om rätt till vad som finnes å skog eller mark; och vare sålunda icke tillåtet att där utan lov taga vindfälle eller annat sådant, växande gräs, torv eller, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda.
- Vad någon olovligen sått eller planterat å annans jord, vare förverkat till den som jorden lagligen innehaver.
4. I stället för vad 16 § punkt 6 förordningen den 16 februari 1864 om

nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall innehåller om rätt att återtaga stulet gods å färsk gärning skall gälla, att varje besittningsförhållande som någon utan rätt rubbat må å färsk gärning återställas av den vars besittning rubbats eller som är i hans ställe.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att 101—108, 115, 165 och 171 §§ strafflagen för krigsmakten skola upphöra att gälla samt att 29 och 33 §§, 34 § 2 mom., 94, 96, 98, 99, 100, 112, 121, 122, 135, 164, 166—170, 178, 179 och 185 §§ ävensom överskrifterna till 8 och 13 kap. samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

3 KAP.

29 §.

Officer eller underofficer som efter denna eller allmän lag dömes till fängelse, böter eller disciplinstraff för stöld eller snatteri skall tillika, där ej omständigheterna annat föranleda, dömas till avsättning från det ämbete eller den tjänst han såsom krigsman innehar. Dömes ej till avsättning, må till mistning av ämbetet eller tjänsten på viss tid dömas.

Begår krigsman — — — berörda anställning.

Har officer — — — fullo undergången.

4 KAP.

33 §.

Är någon — — — sig skyldig.

Ej skall — — — år dömas.

I övrigt skall vad i allmän lag finnes stadgat om delaktighet i brott, om försök till brott, om sammanträffande av brott, om förändring av straff, om återfall i brott och om särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäva straffbarhet, lända till efterrättelse vid tillämpning av denna lag, likväl med iakttagande av de ytterligare eller skiljaktiga stadganden, som däri förekomma; skolande vad i allmän lag finnes stadgat om tillgodoräkande av häktningstid äga motsvarande tillämpning i disciplinmål.

I fråga — — — eller annan.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 29 § 1940: 357, beträffande 33 § 1938: 262, beträffande 34 § 1938: 262 och 1939: 318, beträffande 166 § 1918: 269 och beträffande 185 § 1936: 329.

34 §.

Sammanträffar brott, som finnes förskylla böter, med brott, som finnes förskylla disciplinstraff, och ådömes ej gemensamt straff i svårare straffart, skola böter och disciplinstraff ådömas jämte varandra; dock må disciplinstraff ådömas såsom gemensamt straff, om särskilda skäl därtill föranleda.

7 KAP.

94 §.

Gör någon — — — disciplinstraff dömas.

Lag samma vare, där någon i andra fall, än ovan i detta kapitel avses, gör våld eller annan misshandel å eller gör sig skyldig till förolämpning emot någon, som lyder under denna lag, ifall brottet sker under tjänstgöring eller eljest i fält, vid färd under militärbefäl, inom förläggning, byggnad, anläggning, fartyg, luftfartyg eller område, som tillhör krigsmakten eller avses för dess behov, eller, inom förlägnings- eller stationsort, å väg, gata eller annat ställe, varom i 11 kap. 15 § allmänna strafflagen förmäles, eller inför krigsdomstol.

96 §.

Var som under tjänstgöring eller eljest i fält, vid färd under militärbefäl eller ock inom förläggning, byggnad, anläggning, fartyg, luftfartyg eller område, som tillhör krigsmakten eller avses för dess behov, gör oljud eller oväsende eller annorledes brister i anständigt uppförande eller kommer förargelse åstad, belägges med disciplinstraff. Lag samma vare, om någon under sådana omständigheter eller å sådan plats, som förut i denna § är sagt, finnes överlastad av starka drycker, där ej förbrytelsen enligt annat lagrum bör beläggas med strängare straff.

Har i — — — mom. sägs.

8 KAP.

Om skadegörelse, stöld och andra förmögenhetsbrott.

98 §.

Begår någon brott, som i 19, 20, 21 eller 22 kap. allmänna strafflagen sägs, beträffande egendom, som tillhör krigsmakten eller är avsedd för dess behov, varde, där ej särskilt straff å brottet är i denna lag utsatt, straffad efter allmän lag, dock att, där brottet finnes kunna försonas med böter, i stället må dömas till disciplinstraff. Visste den brottslige att egendomen tillhörde krigsmakten eller var avsedd för dess behov, varde det såsom försvårande omständighet ansett.

Efter allmän lag straffes jämväl den som, under tjänstgöring eller eljest i fält, vid färd under militärbefäl eller ock inom förläggning, byggnad, an-

läggning, fartyg, luftfartyg eller område, som tillhör krigsmakten eller avses för dess behov, begår brott som i 1 mom. sägs mot någon, som lyder under strafflagen för krigsmakten.

99 §.

Är någon genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse vållande till fara för eldskada eller explosiv förödelse å egendom, som tillhör krigsmakten eller är avsedd för dess behov, dömes till fängelse eller ock till böter eller disciplinstraff. Är brottet grovt, dömes till straffarbete i högst två år.

100 §.

Den som förstör, skadar, tillägnar sig eller ock olovligen förfogar över eller brukar åt honom till begagnande lämnad utrednings- eller beklädnadspersedel, dömes, där brottet är ringa, för persedelförseelse till disciplinstraff eller böter.

9 KAP.

112 §.

Tager någon sig bestraffningsrätt, då han sådan ej äger, straffes, om han är officer eller underofficer, med mistning av ämbete eller tjänst å viss tid eller avsättning och, om han innehar lägre tjänstegrad, med fängelse i högst sex månader. Kom därav ingen eller ringa skada, eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande, må dömas till disciplinstraff. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, skall till straffarbete i högst fyra år dömas.

121 §.

Befriar man medelst våld eller list eller annorledes någon, som är insatt i militärhåkte eller skall av krigsman eller av någon till krigsmaktens polisväsende hörande person avföras i arrest eller håkte eller inställas till förhör, eller gör någon försök till sådant brott; vare det, vid straffets bestämmande efter allmän lag, ansett såsom försvårande omständighet.

122 §.

Den, som egenmäktigt tager sig befäl, där det honom ej lagligen tillkommer, dömes till fängelse, mistning av ämbete eller tjänst på viss tid eller avsättning. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, skall till straffarbete i högst fyra år dömas; äro de synnerligen mildrande, dömes till disciplinstraff. Den skyldige vare ock underkastad ansvar efter lag för fel eller brott, som han under sådant befäls utövande begår.

10 KAP.

135 §.

Överlöper krigsman — — — på livstid.

Gör krigsman försök till sådant brott, straffes efter ty i allmän lag om försök till brott är stadgat, dock lägst med straffarbete i fyra år.

Sker stämpling till sådant brott, varde, där straff ej är förskyllt efter ty ovan är sagt, anstiftare av stämplingen dömd till straffarbete från och med fyra till och med tio år och annan deltagare i stämplingen till straffarbete i högst sex år.

13 KAP.

Om skadegörelse, stöld, rån och förskingring.

164 §.

Förövar någon stöld av livsmedel, krigsredskap eller annan krigsförnödenhet, som föres till fästning, krigsfartyg, förläggning eller annan ort, där krigsfolk är sammandraget, och vet han, att egendomen tillhör krigsmakten eller är avsedd för dess behov, dömes efter allmän lag för grov stöld eller, där mildrande omständigheter vid brottet det föranleda, för stöld.

166 §.

Var som å valplatsen stjal från någon, som tillhör svenska krigsmakten eller därmed förbunden krigsmakt och i kriget stupat, dömes efter allmän lag för grov stöld eller, där mildrande omständigheter vid brottet det föranleda, för stöld.

Lag samma — — — kriget stupat.

167 §.

Förövar man å valplatsen tillgrepp från någon, som tillhör svenska krigsmakten eller därmed förbunden krigsmakt och av sår eller sjukdom är urståndsatt att sin egendom värja, dömes för grov stöld efter allmän lag.

Begår någon rån å sådan i nöd stadd person eller gör försök därtill, dömes till straffarbete på livstid eller från och med fyra till och med tio år.

Förbryter sig — — — är sagt.

168 §.

Rånar någon krigsförnödenheter, som föras till fästning, krigsfartyg, förläggning eller annan ort, där krigsfolk är sammandraget, och vet han, att egendomen tillhör krigsmakten eller är avsedd för dess behov; dömes till straffarbete på livstid eller i tio år.

Försök till sådant rån straffes efter ty i allmän lag om försök till brott är stadgat, dock lägst med straffarbete i sex år.

169 §.

Hava två — — — på livstid.

För försök till rån i detta fall må till straffarbete på livstid dömas.

170 §.

Har genom rån, stöld eller förskingring av sådan egendom, som den brottslige veterligen tillhörde krigsmakten eller var för dess behov avsedd, väsentligt hinder för krigsförberedelserna, betydande brist för krigsfolket eller hinder för krigsföretagen vållats, och var egendomen av beskaffenhet, att den brottslige bort kunna inse, att en dylik verkan var av brottet att befara; då skall han, om rån förövats, mista livet eller dömas till straffarbete på livstid, men i annat fall dömas till straffarbete på livstid eller från och med åtta till och med tio år.

15 KAP.

178 §.

Tager man — — — försvårande ansedd.

Förövades tillgreppet — — — till fängelse.

Var fienden av sår eller sjukdom urståndsatt att sig försvara; dömes den brottslige till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. Tillfogades fienden för bytets tagande ytterligare sår eller skada; varde gärningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med tio år eller på livstid. Gör någon försök till brott, varom i föregående punkt förmäles, straffes efter ty i allmän lag om försök till brott är stadgat, dock lägst med straffarbete i två år.

179 §.

Den som — — — två år.

Såsom plundring — — — behovet härutinnan.

Gör någon försök till plundring, varom ovan är sagt, straffes efter ty i allmän lag om försök till brott är stadgat.

Där vid — — — på livstid.

16 KAP.

185 §.

Till disciplinmål — — — efter 96 §;

9) deltagande i demonstrationståg efter 96 a §;

10) vållande till fara för eldskada eller explosiv förödelse efter 99 §;

11) persedelförseelse efter 100 §;

12) åtgärd av — — — samma lagrum;

13) avgivande i — — — efter 116 §;

- 13 a) egenmäktigt tagande av befäl efter 122 §;
14) obehörigt övergivande — — — efter 177 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g
till
L a g
angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1)
om straffregister.

Härigenom förordnas, att 6 § lagen den 17 oktober 1900 om straffregister skall upphöra att gälla samt att 1 § ävensom 8 § 1 och 2 mom. samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

1 §.

Hos fängvårdsstyrelsen skall finnas straffregister, innehållande uppgifter, som i denna lag stadgas, angående dem som genom utslag av domstol eller myndighet i riket

1. blivit dömda till dödsstraff, straffarbete eller fängelse eller med tillämpning av 20, 21, 22 eller 23 kap. strafflagen till böter, jämlikt något av dessa kapitel jämte 98 § strafflagen för krigsmakten till disciplinstraff eller med tillämpning av 5 kap. 2 § strafflagen till böter för brott, varå enligt lag kan följa straffarbete, eller med tillämpning av 6 § samma kapitel till böter, eller
2. erhållit villkorlig straffdom, eller
3. blivit dömda till ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, eller
4. blivit dömda till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, eller
5. förklarats vara övertygade om någon med straff belagd gärning, men i anseende till sinnessjukdom ej kunna till ansvar fällas, eller
6. blivit dömda till tvångsarbete.

8 §.

1 mom. Fullständigt utdrag av registret skall meddelas, då framställning därom göres av domstol, Konungens befallningshavande eller allmän åklagare eller av annan myndighet, vilken enligt lag äger förordna om häktning, eller av interneringsnämnden eller statens kriminaltekniska anstalt, eller då sådan framställning göres av riksdagens justitieombudsman eller dess militie-

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1 § 1937: 174, 467 och 938, beträffande 8 § 1 mom. 1936: 248 ävensom 1937: 204 och 467 samt beträffande 8 § 2 mom. 1937: 123.

ombudsman. Till annan myndighet än nu är sagt, så ock till enskild vars rätt må vara beroende på annan upplysning ur registret än som framgår av i 2 mom. omförmält registerutdrag, skall fullständigt registerutdrag lämnas, där Konungen för särskilt fall därtill givit tillstånd.

2 mom. Utdrag av registret, innehållande bevis därom att viss person ej förekommer i straffregistret, såvitt angår annat förhållande än dom å böter eller villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter, må på begäran av denne meddelas, där han med intyg av Konungens befallningshavande, underrätt, häradshövding, borgmästare, svensk beskickning eller svenskt konsulat styrker att hans rätt kan vara beroende av sådant bevis.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943. Därest nämnda dag lagen den 18 juni 1937 (nr 467) angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister ännu icke trätt i kraft, skola intill dess så sker 1 § och 8 § 1 mom. lagen om straffregister hava följande lydelse:

1 §.

Hos fängvårdsstyrelsen skall finnas straffregister, innehållande uppgifter, som i denna lag stadgas, angående dem som genom utslag av domstol eller myndighet i riket

1. blivit dömda till dödsstraff, straffarbete eller fängelse eller med tillämpning av 20, 21, 22 eller 23 kap. strafflagen till böter, jämlikt något av dessa kapitel jämte 98 § strafflagen för krigsmakten till disciplinstraff eller med tillämpning av 5 kap. 2 § strafflagen till böter för brott, varå enligt lag kan följa straffarbete, eller med tillämpning av 6 § samma kapitel till böter, eller

2. erhållit villkorlig straffdom, eller

3. blivit dömda till ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, eller

4. förklarats vara övertygade om någon med straff belagd gärning, men i anseende till sinnessjukdom ej kunna till ansvar fällas, eller

5. blivit dömda till tvångsarbete.

8 §.

1 mom. Fullständigt utdrag av registret skall meddelas, då framställning därom göres av domstol, Konungens befallningshavande eller allmän åklagare eller av annan myndighet, vilken enligt lag äger förordna om häktning, eller av statens kriminaltekniska anstalt eller den i lagen om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och lagen om internering av återfallsförbrytare omförmälda nämnd, eller då sådan framställning göres av riksdagens justitieombudsman eller dess militieombudsman. Till annan myndighet än nu är sagt, så ock till enskild vars rätt må vara beroende på annan upplysning ur registret än som framgår av i 2 mom. omförmält registerutdrag, skall fullständigt registerutdrag lämnas, där Konungen för särskilt fall därtill givit tillstånd.

F ö r s l a g

till

L a g

**angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915
(nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.**

Härigenom förordnas, att 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

3 §.

Har legitimerad läkare genom utslag, som mot honom äger laga kraft, för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, dömts till straffarbete eller svårare straff eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17, 27, 28 a eller 33 §, 15 kap. 9, 15 a eller 25 § eller 18 kap. 6, 8, 8 a eller 9 § strafflagen, 12 § lagen om avbrytande av havandeskap eller 8 § lagen om sterilisering till fängelse

eller, där han innehaft sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman, i annat fall än nyss sagts för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid

eller fällts till ansvar enligt 7 § här nedan,

skall medicinalstyrelsen, såvida läkaren finnes hava genom vad han sålunda låtit komma sig till last visat sig ovärdig det förtroende, en läkare bör äga, eller oförmögen att nöjaktigt utöva sin konst, för viss tid, ej över tio år, eller för alltid återkalla hans legitimation; dock att för läkare, som blivit av Konungen eller av medicinalstyrelsen utnämnd till läkarbefattning, legitimationen ej må återkallas, så länge han innehar befattningen, samt att, där dylik läkare dömts till suspension, legitimationen må återkallas allenast för suspensionstiden.

Där läkare — — — utöva läkarkonsten.

5 §.

Har någon, som är behörig att utöva läkarkonsten, dömts till straffarbete eller svårare straff eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17, 27, 28 a eller 33 §, 15 kap. 9, 15 a eller 25 § eller 18 kap. 6, 8, 8 a eller 9 § strafflagen, 12 § lagen om avbrytande av havandeskap eller 8 § lagen om sterilisering till fängelse eller till ansvar för förseelse, som i 7 § här nedan sägs, eller har innehavare av sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman, gjort sig förfallen till avsättning från befattningen

¹ Senaste lydelse, se 1941: 330.

eller mistning därav på viss tid, skall domstolen till medicinalstyrelsen insända protokoll och utslag i målet.

Har någon — — — hos Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 49 § lagen den 16 maj 1919 (nr 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet.

Häri genom förordnas, att 49 § lagen den 16 maj 1919 om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

49 §.

Med böter — — — anses rimligt.

Sker förseelse — — — år dömas.

I fråga om förseelse, som under 3) eller 4) avses, må ovan stadgade straff icke tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 16 maj 1919 (nr 242) med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper.

Häri genom förordnas, att 5 § lagen den 16 maj 1919 med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper skall upphöra att gälla samt att 4 § samma lag skall erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Förfogar den, vilken såsom pant eller till förvaring eller till försäljning i kommission emottagit eller i kommission inköpt fondpapper, utan laga rätt för annans räkning än ägarens däröver, dömes, där ej gärningen är belagd med strängare straff, för olovligt förfogande såsom i 22 kap. 4 § strafflagen sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 213, 214 och 215 §§ konkurslagen den 13 maj 1921
(nr 225).

Härigenom förordnas, att 213, 214 och 215 §§ konkurslagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

213 §.

Har borgenär för sin röst vid borgenärssammanträde betingat sig särskilda fördelar av gäldenären eller av annan på gäldenärens vägnar, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

214 §.

Var som å borgenärssammanträde i fråga, som rör boets förvaltning, utövar rösträtt för fordran med vetskap om att den, sådan den uppgivits, är oriktig, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

215 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 50 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om
ackordsförhandling utan konkurs.

Härigenom förordnas, att 50 § lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs skall erhålla följande ändrade lydelse:

50 §.

Har borgenär för sin röst vid borgenärssammanträde betingat sig särskilda fördelar av gäldenären eller av annan på gäldenärens vägnar, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

Böter, som ådömas enligt denna paragraf, tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 13 juni 1921 (nr 299) om
förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor
och rättigheter.

Härigenom förordnas, att 15 § lagen den 13 juni 1921 om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter skall erhålla följande ändrade lydelse:

15 §.

Företager, sedan angående ägas användning bestämmelse enligt denna lag träffats, delägare i strid därmed avverkning eller tager grus, torv, ler, sand eller dylikt eller överträder han eljest genom brukande av ägan vad sålunda blivit bestämt,

eller nyttjar delägare, utan att därtill hava erhållit medgivande, äga, som är ställd under förvaltning av god man,

eller bryter delägare mot förbud, som meddelats jämlikt 9 § andra stycket, gälle vad i 20 kap. 1—7 §§ strafflagen stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om
viss panträtt i spannmål.

Härigenom förordnas, att 18 § lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål¹ skall erhålla följande ändrade lydelse:

18 §.

Den som, efter det besiktning enligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vetskap härom uppsåtligen förstör eller i strid mot det i 12 § stadgade förbudet bortför eller utlämnar pantförskrivnen spannmål, straffes som i 22 kap. 4 § strafflagen sägs. Lag samma vare, där någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i spannmål, vari honom veterligen panträtt redan åt annan upplåtits.

Om innehavaren av spannmål, som pantförskrivits i otröskat skick, efter verkställd tröskning upplägger spannmålen å fastigheten utan att iakttaga vad honom enligt 12 § andra stycket åligger eller lämnar medvetet oriktig uppgift i sådant meddelande till registerföraren eller panthavaren, som där sägs, straffes med dagsböter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 15 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117).

Härigenom förordnas, att 15 § bokföringslagen den 31 maj 1929 skall erhålla följande ändrade lydelse:

15 §.

Om ansvar för åsidosättande av bokföringsskyldighet enligt denna lag stadgas i strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

¹ Senaste lydelse, se 1926: 76.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 74 § checklagen den 13 maj 1932 (nr 131).

Härigenom förordnas, att 74 § checklagen den 13 maj 1932 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

74 §.

Har någon med uppsåt till annans förfång antingen utställt check utan täckning eller ock, före utgången av den tid, inom vilken av honom utställd check skall uppvisas till betalning, utan skälig anledning återkallat checken eller förfogat över täckningen, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år, där ej brottet är straffbart enligt 21 kap. strafflagen.

Har någon — — — månader dömas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 12 maj 1933 (nr 182) om vissa tvångsmedel i brottmål.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 12 maj 1933 om vissa tvångsmedel i brottmål skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Påträffas föremål — — — i beslag.

Beslag må ej läggas å skriftligt meddelande mellan den som misstänkes för brottet och den som vid tiden för meddelandet var hans rättegångsbiträde i saken. Ej heller må, med mindre å brottet kan efter lag följa lägst straffarbete i två år eller därutöver, i beslag tagas skriftligt meddelande mellan den misstänkte och anhörig, som i 10 kap. 18 a § 3 mom. strafflagen sägs, eller sådant meddelande mellan den misstänkte och ämbets- eller tjänsteman, läkare eller annan, där meddelandets innehåll kan antagas åtnjuta skydd på grund av i lag eller författning stadgad tystnadsplikt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 59 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred.

Härigenom förordnas, att 59 § lagen den 2 juni 1933 om ägofred skall erhålla följande ändrade lydelse:

59 §.

Bryter någon uppsåtligen mot bestämmelsen i 10 § tredje stycket, gälle vad i 20 kap. 7 § strafflagen stadgas.

Där någon uppsåtligen överträder betesförbud, varom i 11 § förmäles, eller i strid med bestämmelsen i 13 § fjärde stycket uppsåtligen nyttjar till bete i regleringsområde ingående mark, som tillhör honom eller varå han äger särskild betesrätt, utan att erforderlig hägnad hålles omkring marken, straffes med dagsböter.

Begår någon förseelse, som i första eller andra stycket sägs, av oaktsamhet eller vållar någon genom försummelse i den vård om egna eller andras kreatur honom åligger eller på annat sätt, att kreatur olovligen inkommer på annans ägor, vare straffet böter från och med fem till och med femtio kronor.

Innefattar förseelse, som i andra stycket avses, förbrytelse mot allmänna strafflagen, skall gärningen bedömas enligt vad i 4 kap. strafflagen är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av lagen den 15 juni 1934 (nr 305) om handläggning inom stängda dörrar av mål om utpressning.

Härigenom förordnas, att lagen den 15 juni 1934 om handläggning inom stängda dörrar av mål om utpressning skall erhålla följande ändrade lydelse:

I mål om ansvar för gärning som avses i 21 kap. 4 § strafflagen må rätten, därest målsäganden det begär eller rätten eljest finner det lämpligt, förordna, att målet skall handläggas inom stängda dörrar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 29 och 31 §§ lagen den 3 juni 1938 (nr 274)
om rätt till jakt.

Härigenom förordnas, att 29 § 2 mom. och 31 § 2 mom. lagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

29 §.

2 mom. Utövar delägare i allmänning eller annan samfällighet, varom sägs i 4 §, å området jakt, som strider mot vad enligt första stycket av nämnda paragraf är tillåtet eller mot beslut som avses i andra stycket första punkten av samma paragraf, straffes med dagsböter.

Överträder ägare — — — med dagsböter.

31 §.

2 mom. Sätter i fall varom sägs i 1 mom. den brottslige sig till motvärn mot jakträttsinnehavaren, den som äger, innehar eller vårdar marken eller deras folk eller mot i andra stycket av samma moment omförmäld befattningshavare, då någon av dem vill hindra honom från gärningen eller av honom taga vad han åtkommit eller ock frántaga honom det som må kvarhållas till vedermäle och pant, vare lag som i 20 kap. 6 § strafflagen sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 10, 12 och 13 §§ lagen den 17 juni 1938
(nr 318) om avbrytande av havandeskap.

Härigenom förordnas, att 10, 12 och 13 §§ lagen den 17 juni 1938 om avbrytande av havandeskap skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

10 §.

Har någon efter prövning som avses i 4 eller 7 § avbrutit havandeskap eller gjort försök därtill, och skedde åtgärden med iakttagande av de i 1 §

andra stycket samt 3 § givna föreskrifter, då må ej dömas till straff enligt 14 kap. 26, 27, 28 eller 28 a § strafflagen.

12 §.

Läkare, vilken mot bättre vetande antingen i utlåtande som i 4 § sägs förklarat förutsättningarna för avbrytande av havandeskap vara förhanden eller ock till myndighet eller annan läkare avgivit falsk utsaga i ärende angående sådan åtgärd, dömes, om han ej är förfallen till ansvar för fosterfördrivning eller försök därtill, till fängelse i högst ett år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till dagsböter.

Har läkare — — — sex månader.

13 §.

Avgiver någon i annat fall än ovan sägs mot bättre vetande till myndighet eller läkare falsk utsaga i ärende angående avbrytande av havandeskap, och är han ej förfallen till ansvar för fosterfördrivning eller försök därtill, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 maj 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, social-, finans- och jordbruksdepartementen fråga angående *ändrad lagstiftning om förmögenhetsbrott samt om straff för försök till brott.*

Föredraganden anför:

Kungl. Maj:t bemyndigade den 18 juni 1937 chefen för justitiedepartementet att tillkalla sakkunniga för att inom departementet verkställa utredning rörande en reformering av lagstiftningen om förmögenhetsbrotten. De i anledning härav utsedda sakkunniga, *straffrättskommittén*, som utgjordes av presidenten B. Ekeberg, ordförande, professorn F. Wetter, hovrättsrådet E. Bergendal och byråchefen för lagärenden I. Strahl, med hovrättsrådet N. Beckman såsom sekreterare, avgåvo den 29 juni 1940 betänkande med förslag till lagstiftning om förmögenhetsbrott (statens offentl. utredn. 1940: 20). På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 6 oktober 1938 verkställde straffrättskommittén jämväl utredning angående ändring av strafflagen för krigsmakten i vad den berör förmögenhetsbrotten. Betänkande med förslag i ämnet avlämnades den 30 september 1940 (statens offentl. utredn. 1940: 25).

Utlåtanden över förstnämnda förslag ha efter remiss avgivits av justitiekanslersämbetet, rikets hovrätter, fängvårdsstyrelsen (i fråga om föreslagen ändring i lagen om straffregister), överståthållarämbetet, som jämväl överlämnat yttranden av polisdienstolen, t. f. förste stadsfiskalen och kriminalpolisintendenten i Stockholm, länsstyrelserna, av vilka länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län bifogat yttrande av poliskammaren i Göteborg, landsfogdarna, rådhusrätterna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Ulricehamn, föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges stadsfiskaler, Sveriges advokatsamfund, föreningen auktoriserade revisorer, svenska bankföreningen, Stockholms handelskammare, handelskammaren i Göteborg, Skånes handelskammare samt svenska kriminalistföreningen.

Över betänkandet rörande strafflagen för krigsmakten ha utlåtanden inhämtats från krigshovrätten, chefen för försvarsstaben samt fångvårdsstyrelsen (beträffande lagen om straffregister).

Den 1 december 1937 uppdrog jag åt professorn *R. Bergendal*, som med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 december 1932 tillkallats såsom sakkunnig inom justitiedepartementet för utredning angående partiella reformer på strafflagstiftningens område, att verkställa utredning rörande frågan om ändrade bestämmelser angående straffbarheten vid försök till brott. Den sakkunnige avgav jämte hovrättsassessorn *L. G. Ohlsson*, som förordnats att biträda vid utredningen, ett den 20 juni 1940 dagtecknat förslag till ändrad lagstiftning om straff för försök till brott jämte motiv (statens offentl. utredn. 1940: 19).

Utlåtanden över detta förslag ha efter remiss avgivits av justitiekanslersämbetet, hovrätterna, överståthållarämbetet, länsstyrelserna, av vilka länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län bifogat yttrande av poliskammaren i Göteborg, landsfogdarna, rådhusrätterna i Stockholm och Malmö, föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges stadsfiskaler samt Sveriges advokatsamfund ävensom, i vad förslaget avser strafflagen för krigsmakten, av krigshovrätten och chefen för försvarsstaben.

De framlagda förslagen ha i justitiedepartementet upptagits till behandling i ett sammanhang. Jag anhåller nu att få anmäla förslagen samt i avslutning därtill lämna följande redogörelse.

Tidigare reformarbete.

Förmögenhetsbrotten. De delar av gällande strafflag, vilka behandla förmögenhetsbrotten, äro i sina huvuddrag resultatet av det omfattande lagstiftningsarbete som i mitten av förra århundradet bedrevs på straffrättens område. Under den tid som sedan dess förflutit har behovet av nya stadganden om förmögenhetsbrott blivit alltmera framträdande efter hand som samhällets ekonomiska struktur förändrats. Avsikten har tidigare varit, att en revision av dessa stadganden skulle komma till stånd i sammanhang med en allmän strafflagsreform. Omfattande förarbeten till en sådan reform utfördes under 1900-talets andra och tredje årtionden. Professorn *Johan C. W. Thyrén* utgav på offentligt uppdrag åren 1910—1914 ett arbete om principerna för en strafflagsreform och år 1916 ett förberedande utkast till strafflagens allmänna del. På grundval härav utarbetade den år 1916 tillsatta strafflagskommissionen förslag till strafflag, allmänna delen, vilket avgavs år 1923 (statens offentl. utredn. 1923: 9). Under tiden från och med år 1917 till sin död år 1933 utgav *Thyrén* elva avsnitt av förberedande utkast till strafflagens speciella del, av vilka nr III och IV behandla förmögenhetsbrott, nämligen förskingring, hittegodsdeltikt, tjuvnad, rån, utpressning, åverkan och bodräkt samt bedrägeri, ocker och trolöshet jämte vissa de sistnämnda närstående brott såsom ägares kränkning av pant- och retentionsrätt, olovligt

försäljande av annans sak och dubbelkrav. Ett i Thyréns plan ingående utkast rörande konkursbrotten blev icke utfört.

År 1934 upprättades inom justitiedepartementet en promemoria angående frågan om fortsatt arbete på en strafflagsreform. I denna uttalades, att arbetet kunde uppdelas i — visserligen icke alltför många — partier, därvid man efter hand skulle skrida till framläggande av lagförslag, vilka borde vart för sig träda i tillämpning och vilka först vid arbetets avslutning skulle sammanföras till ett även i formellt hänseende enhetligt lagverk. Detta tillvägagångssätt syntes, enligt vad i promemorian vidare anfördes, erbjuda beaktansvärda fördelar, bland annat därigenom att arbetet kunde i första hand inriktas på sådana områden där ett mera trängande reformbehov föreläge. Ett sådant område vore enligt en utbredd uppfattning förmögenhetsbrottens. Det vore därför önskvärt, att arbetet för en fullständig strafflagsreform i första hand inriktades på dessa brott.

Över denna promemoria inhämtades utlåtanden från vissa myndigheter och sammanslutningar, vilka samtliga i princip tillstyrkte genomförande av en partiell strafflagsrevision avseende bestämmelserna om förmögenhetsbrotten. Vid tillsättandet av straffrättskommittén år 1937 biträdde jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet åsikten, att den avsedda strafflagsrevisionen borde genomföras successivt samt att reformarbetet främst borde inriktas på förmögenhetsbrotten. Beträffande dessa brott anförde jag:

Det torde icke vara nödvändigt att i detta sammanhang närmare ingå på de brister som vidlåda den svenska strafflagstiftningen i förevarande del. Här må allenast erinras om några av de bestämmelser avseende skilda grupper av förmögenhetsbrott, där behovet av en reformering främst gör sig gällande. Det må sålunda nämnas att straff för tjuvnad inträder endast då det tillgripna föremålet har s. k. marknadsvärde. Ett tillgrepp av aktie, växel, check, sparbanksbok och liknande fordringsbevis blir därför i vissa fall icke straffbart såsom tjuvnad. Det praktiskt betydelsefulla problemet hur det fall straffrättsligt skall bedömas, då en syssloman obehörigen förfogar över penningar, vilka i och med mottagandet övergått i sysslomannens ägo, är föremål för mycket delade meningar. Vidare må framhållas att enligt den svenska strafflagen — i motsats mot t. ex. den danska — s. k. allmänfarligt bedrägeri t. ex. i form av oriktiga uppgifter angående bolags, föreningars eller dylika företags ekonomiska ställning icke är straffbart redan i och med att de oriktiga uppgifterna lämnas. Krav på en omarbetning av straffbestämmelserna för ocker har ofta framförts, senast genom en riksdagskrivelse innevarande år.¹ Någon straffbestämmelse för sådana vinningsbrott som förövas medelst missbruk, utanför sysslomannaskap, av behörighet att rättsligt förfoga över annans förmögenhet finnes ej. Ett område inom förmögenhetsbrotten som är i stort behov av reformering är vidare konkursbrotten. Mot de nuvarande straffbestämmelserna har anmärkts bland annat att brottsbeskrivningarna på flera ställen förete påtagliga luckor samt att gränserna mellan de särskilda handlingstyper, vilka ingå under bedrägeri, oredlighet och vårdslöshet mot borgenärer, i flera avseenden äro ovissa eller flytande. Vidare må framhållas att olika meningar gjort sig gällande i avseende på frågan vilket uppsåt som skall ha förelegat hos gärningsmannen för att straff skall inträda för konkursbedrägeri. Slutligen är att märka

¹ Riksdagens skrivelse 1937 nr 278.

att man från flera håll ifrågasatt, om den nuvarande systematiseringen av konkursbrotten är tillfredsställande, och om det icke vore lämpligare att särskilja de materiella konkursbrotten från de rent formella bokföringsbrotten. I sammanhang härmed har det gamla önskemålet framförts att en allmän straffbestämmelse i fråga om intellektuell handlingsförfalskning införes.

Frågan om en revision av de bestämmelser i strafflagen för krigsmakten vilka röra förmögenhetsbrott har berörts i det utlåtande rörande riktlinjer för en revision av nämnda lag, som den 30 september 1935 av tillkallade sakkunniga avlämnades till chefen för justitiedepartementet (justitiedepartementets promemorior 1936: 1). I utlåtandet förordas att flertalet av nämnda bestämmelser uteslutas ur lagen. Det torde icke vara anledning att i förevarande sammanhang lämna någon närmare redogörelse för förslaget i denna del. Detta förutsatte nämligen en fullständig revision av strafflagen för krigsmakten, under det att frågan nu i huvudsak endast gäller att genomföra de ändringar som påkallas av den ifrågasatta revisionen av allmänna strafflagens stadganden om förmögenhetsbrott.

Försök till brott. I Thyréns utkast till strafflagens allmänna del samt strafflagskommissionens därpå grundade förslag avhandlas försök till brott i ett särskilt kapitel. Strafflagskommissionens förslag har icke i sin helhet blivit föremål för de lagstiftande myndigheternas behandling men har i vissa delar legat till grund för senare reformarbeten. Under år 1928 lät Thyrén såsom chef för justitiedepartementet upprätta ett på strafflagskommissionens försökskapitel byggt förslag till införande i strafflagen av dels allmänna bestämmelser om försökets straffbarhet, dels försöksstraff vid ett antal brott som för närvarande icke äro straffbara på försöksstadiet. Förslaget, över vilket lagrådet avgav yttrande, blev emellertid icke förelagt riksdagen. Frågan om försökets straffbarhet har därefter ånyo upptagits i följd av det åt professorn Bergendal år 1937 givna utredningsuppdraget.

Huvuddrag i kommittéförslagen.

Straffrättskommitténs förslag innefattar genomgripande förändringar inom de delar av strafflagen, 20—24 kap., som behandla förmögenhetsbrotten. Ett framträdande drag hos förslaget är att tyngdpunkten förskjutits från stöldbrotten till brotten inom förmögenhetsomsättningen. Beträffande stöld och liknande brott har den verkställda omarbetningen huvudsakligen äsyftat att förenkla och även i viss mån att mildra de nuvarande detaljerade och delvis stränga straffstadgandena. Medan stöld, rån och åverkan nu upptaga i det närmaste var sitt kapitel i strafflagen, 20, 21 och 24 kap., ha dessa brott i förslaget sammanförts till ett jämförelsevis kort kapitel, förslagets 20 kap., dit även från strafflagens 10 kap. överflyttats bestämmelsen om egenmäktigt förfarande. I fråga om brotten inom förmögenhetsomsättningen, bedrägeri och annan oredlighet, utpressning och ocker, ävensom förskingring och trolöshet, har kommittén däremot funnit sin uppgift vara att ersätta de nuvarande otydliga och knapphändiga bestämmelserna med nya för att undan-

röja luckor och osäkerhet om brottsbegreppens innebörd samt möjliggöra tillräckligt allvarliga ingripanden mot företeelser av särskilt samhällsfarlig art. Hithörande stadganden, som för närvarande rymmas inom 22 kap. strafflagen, ha i förslaget uppdelats på två kapitel, nämligen 21 kap., som behandlar bedrägeri och dylik oredlighet ävensom utpressning och ocker, samt 22 kap., som behandlar förskingring och annan trolöshet. Förslagets 23 kap., som handlar om gäldenärsbrott, motsvarar i huvudsak samma kapitel i gällande lag.

Kommittén har sålunda, genom förenkling av gällande bestämmelser rörande stöldbrotten och genom en efter nutida samhällsförhållanden lämpad, utförligare behandling av andra brott, sökt åstadkomma likställighet mellan de viktigaste förmögenhetsbrotten av olika slag.

Detta syfte att genomföra likställighet mellan brotten har även kommit till uttryck däri att kommittén beträffande åtskilliga brottstyper föreslagit en gradindelning av brotten efter brottsfallets svårhet. Vid stöld finnas i gällande lag utförliga stadganden om strängare straff för vissa grova brottsfall samt dessutom ett särskilt ringare brott, snatteri. För bedrägeri och förskingring saknas en sådan gradering, och straffen för grova brott äro lägre än för motsvarande fall av stöld. Kommittén föreslår en genomgående gradering av de viktigaste brotten, varvid stöld, bedrägeri och förskingring i stort sett jämföras. Stöld delas i tre grader: snatteri, stöld och grov stöld. På samma sätt delas bedrägeri i bedrägligt förfarande, bedrägeri och grovt bedrägeri samt förskingring i undandräkt, förskingring och grov förskingring. Vid bedömning av till vilken brottsgrad ett brott bör hänföras skall hänsyn tagas till samtliga omständigheter vid brottet. Kommittén anger en del exempel på omständigheter som skola beaktas. Sålunda bör bedrägeri eller förskingring i regel bedömas som grov, om gärningsmannen begagnar falsk handling eller vilseledande bokföring. I detta sammanhang må framhållas, att ämbetsmannaförskingring icke som nu skall behandlas som ett särskilt ämbetsbrott utan föranleda straff för vanlig förskingring, regelmässigt grov förskingring, jämte straff för tjänstefel.

Graderingen skall ske efter omständigheterna vid brottet. Omständigheter som röra brottslingens person komma således icke i betraktande. En sådan omständighet, nämligen återfall i brott, har kommittén emellertid tillerkänt i stort sett samma straffskärpande verkan som kan tillkomma omständigheterna vid brottet. Återfallsbestämmelser finnas nu endast för stöldbrott, vid vilka enligt strängt formella regler ådömes ett för varje ny resa skärpt straff. Kommittén föreslår ett återfallsstadgande, enligt vilket alla förmögenhetsbrott grunda återfall. Vad angår verkan av återfall, anser kommittén att denna vid sådana brott, där gradindelning funnits obehöfvig, kan utan särskilt stadgande vinna tillräckligt beaktande vid straffmätningen; för de i grader indelade förmögenhetsbrotten innebär det föreslagna återfallsstadgandet, att straffet utmätas efter skalan för närmast strängare grad av samma brott. Domstolen skall dock kunna avstå från att tillämpa den strängare straffskalan, om särskilda skäl däremot äro.

I fråga om brottsbeskrivningarna har kommittén i stor utsträckning förtydligat beskrivningen av de enskilda brottsbegreppen. Den nuvarande lagen ger beträffande flera av de viktigaste förmögenhetsbrotten ringa upplysning om begreppens innebörd; den brottsliga gärningen beskrives med användande av brottsbeteckningen. För stöld skall straffas »var som stäl gods eller penningar», för bedrägeri »var, som genom antagande av falskt namn, stånd eller yrke, eller genom annat svikligt förfarande, bedrager sig till gods eller penningar» och för förskingring den som »förfalskar, svikligen förbyter, försnillar eller eljest uppsåtligen förskingrar annans gods». Betydelsen av orden stjäla, bedraga och förskingra får i huvudsak bestämmas efter stadgad uppfattning inom rättstillämpningen och rättsvetenskapen. Kommittén föreslår införande i lagen av beskrivningar som närmare angiva brottsbegreppens innebörd. Därvid har kommittén i stort sett byggt på rättsvetenskapens nuvarande ståndpunkt och de av Thyren i hans utkast lämnade beskrivningarna. Beträffande stöld har kommittén i likhet med Thyren men i strid mot rådande uppfattning om gällande rätt bestämt begreppet på sådant sätt att marknadsvärde hos saken icke fordras. Härigenom botas den i direktiven påtalade bristen, att tillgrepp av aktie eller av växel, check, sparbanksbok eller liknande fordringsbevis i vissa fall ansetts icke kunna straffas såsom stöld. Bedrägeribegreppet har kommittén i olikhet mot Thyren utformat så, att det omfattar svikligt förledande såväl till rättshandling som till faktiskt förfogande. I fråga om förskingring skiljer sig kommitténs brottsbegrepp från det i rättsvetenskapen brukliga och av Thyren utformade bland annat genom att därunder föres det i direktiven omtalade fallet, att en sysselman obehörigen förfogar över penningar, vilka i och med mottagandet övergått i hans ägo. Kommitténs förskingringsbestämmelse omfattar alltså även s. k. penningförskingring, vilket torde stämma väl överens med menige mans uppfattning om innebörden av ordet förskingring.

För att göra brottsbegreppen lättillgängliga har kommittén genomgående sökt göra brottsbeskrivningarna kortfattade. Kommittén har i mindre utsträckning än Thyren anlitat själva lagtexten för lösande av gränsfall. Där emot har kommittén sökt att genom själva uppställningen och den systematiska grupperingen av lagstadgandena giva vägledning för bedömande av lagens anda och mening. Bakom kapitelindelningen ligger tanken, att gärningar som genomsnittligt begås av brottslingar av samma typ böra sammanföras. Kommittén har därför icke, såsom Thyren, sammanfört stöld och förskingring, brott som båda rikta sig mot annans äganderätt. Kommitténs ståndpunkt motiveras därmed att det för tjuven karakteristiska är, att han sätter sig i besittning av annans egendom och alltså med handgripliga medel angriper en främmande maktsfär, varemot förskingraren handlar inom egen maktsfär; hans brottslighet karakteriseras i typiska fall främst därav att han bryter ett förtroende. Kommittén har därför med stöld sammanfört rån och andra brott som innefatta angrepp med handgripliga medel på främmande maktsfär, med förskingring åter trolöshet mot huvudman och övriga brott som innefatta missbruk av egen maktsfär inom sysslomannaskap och där-

med likartade förhållanden. Mellan stöld- och förskingringskapitlet har placerats ett kapitel, omfattande bedrägeri, utpressning, ocker och andra brott, för vilka det utmärkande är att gärningsmannen angriper främmande makt-sfär icke med handgripliga utan med psykiska medel. Vad slutligen angår kapitlet om gäldenärsbrott anmärker kommittén, att de i motsvarande kapitel av gällande lag behandlade s. k. konkursbrottens systematiska ställning är omstridd och i följd därav lagens tolkning oviss. I kommitténs förslag bestraffas de centrala gäldenärsbrotten, oredlighet och vårdslöshet mot borgenärer, ur den synpunkten att gäldenären undandrager borgenärerna egendom genom att försätta sig på obestånd eller förvärra sitt obestånd; för straffbarhet förutsättes icke att gäldenären kommit i konkurs eller inlett offentlig ackordsförhandling. Bokföringsbrott har utskilts till en särskild brottstyp med lägre straff och särskilda straffbarhetsbetingelser.

Ett annat led i kommitténs strävan att göra brottsbegreppen lättillgängliga är, att så gott som varje brott erhållit sin särskilda benämning. Strafflagen säger för närvarande icke alltid, att gärningsmannen skall dömas för visst brott, för stöld, för rån o. s. v.; ofta heter det blott, att han skall dömas till straff inom viss angiven strafflatitud. Enligt kommitténs uppfattning lägger allmänheten snarast större vikt vid brottets rubricering än vid det ådömda straffet. I betänkandet framhålles även, att betydelsen av att brottet i domen anges till namnet blir större i den mån utvecklingen tenderar att ersätta de till visst mått bestämda straffen med åtgärder av mera obestämt innehåll, särskilt när enligt den nya lagstiftningen villkorlig dom kommer till användning utan att visst straff utsättes.

Flera av de vanligaste förmögenhetsbrotten, däribland stöld, bedrägeri och förskingring, ha utformats såsom vinningsbrott. Detta har icke, såsom hos Thyren och i många utländska lagar, skett genom att i brottsbeskrivningen inryckts fordran på vinningssyfte hos gärningsmannen. Kommittén har föredragit den i inhemsk rätt tillämpade metoden att objektivt beskriva brottet såsom en förmögenhetsöverföring, vilken omständighet liksom andra objektiva rekvisit skall vara täckt av gärningsmannens uppsåt. Detta har vid förskingring uttryckts så, att gärningen innebär vinning för gärningsmannen och skada för den berättigade. Vid brotten bedrägeri, utpressning och viss form av rån, vid vilka förmögenhetsöverföringen ej sker direkt genom den brottsliga gärningen utan genom en därav föranledd åtgärd, har angivits, att skadan skall uppkomma för den vilseledde eller tvungne eller någon i vars ställe denne är.

De centrala förmögenhetsbrotten kompletteras av en grupp förmögenhetsbrott, som karakteriseras därav att angrepp sker på annans förmögenhet på liknande sätt som vid de centrala brotten utan att likväl förmögenhetsöverföring behöver äga rum. Till denna grupp ha även hänförts gärningar, som visserligen innebära förmögenhetsöverföring men dock böra anses mindre straffvärda än vinningsbrotten i allmänhet. Mot stöld svarar brottet egenmäktigt förfarande, vilket förövas på liknande sätt som stöld, genom tillgrepp eller annan besittningsrubbing, men icke behöver innebära förmögenhets-

överföring; någon tillgriper exempelvis en sak för att själv taga sig rätt eller mot fullt vederlag. Egenmäktigt förfarande omfattar vissa tillgrepp, som kommittén ansett icke böra bedömas så strängt som stöld, t. ex. tillgrepp av en sak för tillfälligt brukande. I bedrägerikapitlet upptages ett kompletterande brott oredligt förfarande. Till detta räknas att skada någon medelst vilseledande men även vissa fall av vilseledande som ej medför skada, nämligen där någon i utövning av yrke eller näring vilseleder annan angående beskaffenhet, myckenhet eller ursprung av vad mot vederlag tillhandahålles. På liknande sätt kompletteras förskingring av ett brott benämnt olovligt förfogande, som bland annat avser förfogande över hittegoods och gods som köpts på avbetalning samt tvesalu.

På flera särskilda punkter innebär kommitténs förslag förenklingar, förtydliganden, utvidgningar eller inskränkningar av det straffbara området. De viktigaste förenklingarna i förslagets stöldkapitel äro, att de nuvarande detaljerade bestämmelserna om successiv straffskärpning vid högre resor av stöld borttagits i samband med införande av en allmän återfallsbestämmelse samt att de många stadgandena om åverkansbrott i huvudsak ersatts med regeln att vad som gäller om lös egendom även skall gälla om fastighet. Vidare har inbrott kunnat bortfalla som särskild brottstyp, då försök till stöld generellt straffbelagts. Vissa straffbud ha upphävts. Här må nämnas straffen enligt 23 kap. 3 § punkt 2 för den som inom viss tid före konkurs indragit penningar, borgat varor eller sålt egendom och ej kan redovisa därför samt enligt 23 kap. 5 § för den som rymmer för gäld. Å andra sidan har kommittén i åtskilliga hänseenden fyllt luckor i den gällande rätten. Sålunda har det straffbara området utsträckts till nya former av ocker och annan oredlig förvärvsverksamhet. Vad särskilt angår ocker har, såsom i direktiven nämnts, krav ofta framförts på en omarbetning av straffbestämmelserna, som för närvarande upptagas i en särskild lag och endast gälla vid försträckning av penningar eller beviljande av anstånd med gälds betalning, s. k. kreditocker. Kommittén föreslår upptagande i strafflagen av en straffbestämmelse, som avser ej blott kreditocker utan alla i 31 § avtalslagen avsedda fall, då rättshandling på grund av ocker är ogiltig. I stället för gällande bestämmelser om tjuvgömmeri och liknande fall av s. k. efterföljande delaktighet föreslår kommittén generella bestämmelser om ett brott, benämnt häleri, som består i att utnyttja eller befästa en föregående brottslig verksamhet. I direktiven har anmärkts, att någon straffbestämmelse ej finnes för sådana vinningsbrott som förövas medelst missbruk, utanför sysslomannaskap, av behörighet att rättsligt förfoga över annans förmögenhet. Dylika förfaranden bliva enligt kommitténs förslag straffbara såsom »behörighetsmissbruk», ett i samband med trolöshet mot huvudman uppställt nytt brottsbegrepp. Även i fråga om gäldenärsbrotten har det straffbara området utvidgats på enskilda punkter. Medan gäldenär som gynnar någon borgenär till de övrigas förfång för närvarande straffas blott då fråga är om icke förfallen gäld, innehåller förslaget mera allmänna bestämmelser om den som gör sig skyldig till »mannamån mot borgenärer».

En stor ojämnhet i begränsningen av det straffbara området råder för närvarande därför att försök icke är generellt straffbart vid andra förmögenhetsbrott än rån och utpressning. Enligt förslaget skall försök bliva straffbart även vid stöld, bedrägeri, förskingring och trolöshet mot huvudman samt i vissa särskilda fall vid egenmäktigt förfarande och oredlighet mot borgenärer.

Kommitténs försöksbestämmelser förutsätta, att allmänna stadganden skola finnas om vad som skall förstås med försök och om strafffrihet vid tillbakaträdande från försök. Sådana stadganden upptagas i förslaget till ändrad lagstiftning om straff för försök till brott. Sistnämnda förslag innefattar jämväl införande av straff för försök vid vissa andra brott än förmögenhetsbrotten.

Vad förberedelse angår har i förslagets bedrägerikapitel upptagits ett särskilt brott, benämnt svindleri, vilket motsvarar vad som i direktiven kallas allmänfarligt bedrägeri och omfattar sådana förberedelser till bedrägeri som att utsprida oriktiga uppgifter avsedda att påverka priset på vara, värdepapper eller annan egendom eller ägnade att påverka allmänhetens bedömande av ett företag i ekonomiskt hänseende. Den av ockrare ibland använda metoden, att för användning såsom påtryckningsmedel vid krav mottaga handling som är falsk, utfärdad för skens skull eller eljest oriktig eller check utan täckning, föreslås straffbelagd under namn av ockerpantning. Den nuvarande i stöldkapitlet upptagna bestämmelsen om straff för förfärdigande eller anskaffande av dyrk eller falsk nyckel har utsträckts att gälla all befattning med stöldverktyg.

Förfalskningsbrotten — vilka enligt vedertagen uppfattning icke äro att hänföra till förmögenhetsbrotten — ha av kommittén i princip lämnats utanför förslaget. Dock har det i direktiven angivna önskemålet, att en allmän straffbestämmelse i fråga om intellektuell handlingsförfalskning infördes, tillgodosetts genom en ny paragraf i 12 kap.

I viss utsträckning har kommittén måst till behandling upptaga frågor av allmän räckvidd, bland andra frågan om åtalsrätten. Då brottens uppdelning i åklagar-, angivelse- och målsägandebrott för närvarande regleras och enligt processlagberedningens förslag även framdeles skall regleras i strafflagen, måste denna fråga behandlas i nu förevarande sammanhang. Genom kommitténs förslag förläggas alla egentliga förmögenhetsbrott under allmänt åtal med allenast två inskränkningar: dels må vissa brott mot närstående åtalas av allmän åklagare endast efter angivelse eller om överåklagaren, d. v. s. landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen, finner det påkallat ur allmän synpunkt, dels tillåtes allmänt åtal av vissa lindrigare förmögenhetsbrott först efter sådan lämplighetsprövning från överåklagarens sida.

De egentliga förmögenhetsbrotten behandlas i kommitténs förslag i 20—23 kap. strafflagen, vilka erhålla helt ny lydelse. 24 kap. strafflagen upphäves; de där upptagna stadgandena av civilrättslig betydelse få sin motsvarighet bland övergångsbestämmelserna. Med hänsyn till att stadgandena rörande

olovlig jakt nyligen överflyttats från 24 kap. till jaktlagen, har kommittén placerat stadgandena om olovligt fiske bland övergångsbestämmelserna i avvaktan på en slutlig reglering vid en kommande revision av fiskelagstiftningen. Emellertid innebär förslaget den nyheten beträffande olovligt fiske, att fängelse i högst sex månader skall kunna ådömas vid synnerligen försvårande omständigheter, varjämte brottet, som nu är målsägandebrott, gjorts till angivelsebrott.

I kommittéförslaget ha åtskilliga brott, som nu behandlas i 22 kap. men som ansetts icke ha sin rätta plats bland förmögenhetsbrotten, överförts till andra kapitel. Bestämmelsen i 6 § om obehörig tjänsteutövning har flyttats till 10 kap. samt 10 § om brott mot brevhemligheten till 11 kap. De stadganden i 22 kap. som närmast ha karaktären av förfalskningsbrott, nämligen 2 § punkterna 4 och 5, 16—18 §§ samt delvis 13 §, ha flyttats till 12 kap. Slutligen ha 3 och 4 §§ om försäljning och utlämnande av förfalskade livs- och läkemedel flyttats till 14 kap. samt 7—9 §§, som avse vissa kränkningar av familjerättigheter m. m., till 17 kap., vars nuvarande rubrik »Om äktenskapsbrott» i samband därmed ändrats till »Om brott emot familj». Vid överflyttningen ha en del jämkningar skett i såväl brottsbeskrivningar som straffsatser.

Ändringarna i andra lagar än strafflagen ha i huvudsak karaktären av följdändringar. Detta gäller även strafflagen för krigsmakten, varom kommittén avgivit ett särskilt betänkande och vari jämväl de sakkunniga som behandlat försökets straffbarhet föreslagit en del ändringar.

Yttranden angående kommittéförslagen.

I alla yttranden över straffrättskommitténs förslag till ändrad lagstiftning om förmögenhetsbrott har detta i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Behovet av en reform av strafflagens bestämmelser om förmögenhetsbrott har vitsordats, och från flera håll har uttalats att förslaget vore väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning. Det har bland annat anförts, att förslaget i systematiskt avseende samt i fråga om brottsbeskrivningar och brottsrubriceringar innehölle väsentliga förbättringar. Även kommitténs förslag till ändring i strafflagen för krigsmakten i vad denna rör förmögenhetsbrotten har i huvudsak vunnit gillande. Detsamma gäller det av särskilda sakkunniga avgivna förslaget till ändrad lagstiftning om straff för försök till brott.

Vissa erinringar mot förslagen ha framställts. Flertalet av dessa äro emellertid av den natur, att de lämpligen böra omnämnas i det följande vid behandlingen av de särskilda bestämmelserna i förslagen. I detta sammanhang torde endast böra anmärkas vad i yttrandena anförts beträffande vissa allmänna frågor.

I fråga om de straffskalor, som straffrättskommittén föreslagit, och den uppdelning av de särskilda brotten i olika grader efter brottets större eller mindre svårhet, som kommittén genomfört särskilt vid de centrala

förmögenhetsbrotten, har i vissa yttranden framhållits, att domstolarna genom förslagens innehåll i dessa delar erhålla vidsträckt möjlighet att behandla varje fall efter dess egenart men att samtidigt stora krav ställas på domstolarna. I samband med frågan, huruvida brotten böra såsom straffrättskommittén föreslagit graderas, har i vissa yttranden uppmärksamats den återverkan graderingen utövar på frågan om brottspreskription. *T. f. landsfogden i Malmöhus län* har sålunda framhållit, att enligt kommitténs förslag grov stöld icke preskriberas förrän efter tio år men enkel stöld redan efter fem. Som bedömandet huruvida en stöld är grov i viss mån är en omdömessak, skulle därför kunna inträffa, att fastän fem år förflutit åtal anställdes i tro att stölden vore grov men att den enligt domstolens bedömande icke vore av grov beskaffenhet och därför vore preskriberad så att den ej bort bli va föremål för åtal. *Hovrätten för Övre Norrland* har däremot såsom en fördel med graderingen anført, att denna medförde att preskriptionstiden för ett brott bleve olika lång alltefter brottets större eller mindre grovhet. *Stockholms rådhusrätt* har utgått från att sådana brott, beträffande vilka de olika graderna enligt förslaget äro sammanförda i samma lagrum, skola vid tillämpningen av preskriptionsbestämmelserna anses belagda med straff, vars maximum är högsta straffet för det grova brottfallet, och med hänsyftning därpå anmärkt, att preskriptionstiden för vissa brott enligt förslaget skulle bli va alltför lång. För brott sådana som utpressning och ocker skulle den sålunda städse bli va tio år. *Svea hovrätt* har ansett tvivelaktigt, huruvida kommitténs förslag bör tolkas såsom rådhusrätten funnit, men uttalat, att en sådan tolkning i allt fall ej skulle leda till ett önskvärt resultat.

I fråga om återfall har *överståthållarämbetet* anført, att det syntes bäst överensstäm ma med förslaget i övrigt att bestämmelserna därom helt utginge och åt domstolen överlämnades att inom den vanliga straffskalan för brottet beakta återfall som en försvårande omständighet. I övrigt avse de i denna fråga framställda erinringarna allenast den närmare utformningen av den föreslagna återfallsbestämmelsen.

Den gruppering av förmögenhetsbrotten, som verkställdes i straffrättskommitténs förslag, har vunnit allmänt gillande. Att därigenom de i 24 kap. strafflagen behandlade åverkansbrotten komma att upphöra att bilda en självständig brottsgrupp och i stället inordnas bland andra förmögenhetsbrott har uttryckligen framhållits såsom en fördel i vissa yttranden, däribland det av *Svea hovrätt* avgivna.

Att straffrättskommittén i allmänhet utformat brottsbeskrivningarna mera ingående än gällande lag har i några yttranden framhållits såsom fördelaktigt. *Hovrätten för Övre Norrland* och *föreningen Sveriges häradshövdingar* ha sålunda framhållit såsom en särskild förtjänst hos förslaget, att det i stor utsträckning innehåller definitioner av de behandlade brotten. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har framhållit, att kommittén icke använt invecklade och läroboksmässiga beskrivningar utan en enkel och lättbegriplig lagtext, ävensom yttrat, att fördelarna av denna lagskrivnings-

metod äro påtagliga samt att kommittén i stort sett lyckats undgå faran att göra brottsbeskrivningarna alltför vaga. I andra yttranden, bland andra i det som *Sveriges advokatsamfund* avgivit, ha yppats farhågor för att det straffbara området trots beskrivningarna på vissa punkter icke blivit tillräckligt tydligt avgränsat. I vissa yttranden, såsom i *svenska bankföreningens* och *Stockholms handelskammarens*, har anmärkts, att brottsbeskrivningarna stundom vore mindre lättfattliga. *Svenska bankföreningen* och t. f. *landsfogden i Malmöhus län* ha ifrågasatt, om icke en mera folklig och kasuistisk avfattning vore att föredraga. Att de särskilda brotten enligt kommitténs förslag i regel åsatts benämningar har genomgående vunnit gillande.

Straffrättskommitténs förslag att flertalet bland de viktigaste förmögenhetsbrotten, däribland stöld, bedrägeri och förskingring, utformas såsom *vinningsbrott* har icke mött gensaga i yttrandena. Icke heller har någon erinran framställts mot att vinningsbrotten konstrueras på sådant sätt, att för straffbarhet vid dessa brott fordras att en förmögenhetsöverföring sker i och med brottet. Att det krav på vinning, som ligger i den av kommittén föreslagna lagtexten, uttryckts såsom ett krav på att vinning skall uppstå för gärningsmannen, har emellertid föranlett den anmärkningen, att uttrycksättet icke vore fullt exakt. *Svea hovrätt*, *Göta hovrätt* och *hovrätten för Övre Norrland* ävensom *Stockholms rådhusrätt* och *Sveriges advokatsamfund* ha sålunda påpekat att, såsom kommittén själv funnit, vinning för annan än gärningsmannen under vissa förhållanden är tillräcklig för att uppfylla förutsättningarna för straffbarhet och ha framställt såsom ett önskemål att detta måtte komma till uttryck i lagtexten. Ett sådant förtydligande har ansetts vara desto mera påkallat som kommittén vid angivandet av den andra sidan av kravet på förmögenhetsöverföring, nämligen kravet på skada, flerstades i lagtexten uttryckligen angivit olika alternativ.

I fråga om försök råder i yttrandena enighet om att, såsom både straffrättskommittén och de särskilda sakkunniga för försökets straffbarhet föreslagit, försök bör straffbeläggas vid flera brott än för närvarande är fallet. I vissa yttranden har emellertid härutinnan ifrågasatts en något vidsträcktare tillämpning av försöksstraff.

De förändringar, som straffrättskommittén föreslagit i åtalsreglerna, ha föranlett *hovrätten för Övre Norrland* att yppa betänkligheter mot att en åtalsreform av sådan principiell innebörd genomföres beträffande förmögenhetsbrotten men icke i fråga om andra i strafflagen behandlade brott. *Sveriges advokatsamfund* har med anledning av den vidsträckta omfattning, i vilken brott enligt kommitténs förslag lagts under allmänt åtal, uttalat att målsägandens intresse av att få skadan ersatt fått vika för statens krav att alla brott skola bestraffas. Teoretiskt hade detta starka skäl för sig, men i praktiken ledde det till resultat som icke vore önskvärda från samhällets synpunkt. *Landsfogden i Östergötlands län* har förordat, att en del lindrigare förmögenhetsbrott läggas under målsägandens uteslutande åtalsrätt, och *landsfogden i Örebro län* har uttalat sig för bibehållande av de nuvarande åtalsreglerna beträffande smärre förmögenhetsbrott.

Justitiekanslersämbetet har framhållit, att det om förslaget upphöjdes till lag borde företagas en undersökning angående lämpliga ändringar av gällande bestämmelser om fördelningen av åtalsskyldigheten mellan överåklagarna och de dem underställda åklagarna. Detta har påpekats även i andra yttranden.

Beträffande ikraftträdandet av de lagändringar straffrättskommittén föreslagit har *hovrätten för Övre Norrland* uttalat som ett önskemål, att god tid måtte beredas myndigheter och andra att taga kännedom om de nya reglerna innan de sattes i kraft, medan *föreningen Sveriges häradshövdingar* funnit det synnerligen angeläget att en reform i huvudsaklig överensstämmelse med kommittéförslaget måtte komma till stånd snarast möjligt, då erfarenheterna från föregående världskrig gäve anledning befara ökad brottslighet på ifrågavarande område.

Det är naturligt att en strafflag, vilken såsom den svenska till väsentlig del härrör från mitten av förra århundradet, i många hänseenden icke längre motsvarar de krav som i vår tid måste ställas på en sådan lag. Den utveckling samhällsförhållandena undergått under de senaste mansåldrarna har medfört, att strafflagen i viktiga hänseenden ter sig föråldrad.

På förmögenhetsbrottens område är, såsom i yttrandena vitsordats, behovet av en reform starkt kännbart. På grund av den ekonomiska utvecklingen kräva vissa brott nu större uppmärksamhet från lagstiftarens sida än vid strafflagens tillkomst. Det är sålunda tydligt, att bestämmelserna angående bedrägeri, förskingring och konkursbrott erfordra en grundlig omarbetning med hänsyn till den omfattning sådan brottslighet numera erhållit. På hithörande områden ha ock framträtt vissa luckor i det straffrättsliga skyddet, vilka det är angeläget att fylla. Å andra sidan torde den behandling strafflagen ägnar tjuvnadsbrottet enligt nutida bedömande vara onödigt invecklad och även i vissa hänseenden alltför sträng. Beträffande förmögenhetsbrottens hela område torde för övrigt gälla, att reformer äro påkallade för att tillgodose önskemål till vilka erfarenheterna vid strafflagens tillämpning och förändringar i åskådningssättet givit upphov.

Det förslag till nya regler beträffande förmögenhetsbrotten, som straffrättskommittén framlagt, innefattar en genomgripande omdaning av ett viktigt parti av strafflagen. I sina huvuddrag bygger förslaget emellertid på den gällande rättens grund. Det innebär ett steg i den svenska rättsutveckling genom vilken strafflagen anpassas efter de med tiden ändrade förhållandena. I stort sett synes förslaget väl ägnat att råda bot på de brister som vidlåda gällande rätt. De hörda myndigheterna och sammanslutningarna ha ock undantagslöst yttrat sig i tillstyrkande riktning.

De straffskalor, som kommittén föreslagit, äro i allmänhet tämligen vida. Såsom framhållits i yttrandena medför detta den fördelen, att domstolarna vid straffmätningen kunna taga hänsyn till det särskilda fallets beskaffenhet i större utsträckning än hittills kunnat ske. Att ett stort antal brott uppdelats i grader alltefter brottets grovhet finner jag lämpligt såsom ägnat att anpassa det straffrättsliga bedömandet och i viss utsträck-

Departement-
chefen.

ning även de särskilda brottens benämning efter den allmänna uppfattningen inom samhället.

Den återverkan graderingen av brotten utövar på frågan, huruvida brottet i det särskilda fallet är preskriberat, synes i stort sett vara av godo. Genom graderingen vinnes, att preskriptionstiden för grova former av brotten blir längre än för mindre grova. Det kan visserligen någon gång komma att inträffa, att åtal anställes för ett brott som sedermera visar sig vara mindre grovt än åklagaren antagit och därför är preskriberat så att åtalet måste ogillas. Att preskriptionsfrågan ej alltid kan med säkerhet bedömas redan på åtalsstadiet kan visserligen förefalla mindre lämpligt, men de praktiska olägenheterna därav torde dock icke vara av den betydelse, att anledning finnes att frånga kommitténs ur andra synpunkter ändamålsenliga förslag om brottsgradering. Beträffande de fall, i vilka skilda grader av ett brott upptagits i samma lagrum, har i ett yttrande — under antagande att i sådant fall högsta straffet för de i lagrummet behandlade brottsformerna vore det för det grövsta brottsfallet bestämda straffmaximum — anmärkts, att preskriptionstiden för mindre grov form av brottet skulle bliva alltför lång, nämligen lika lång som för den grövsta formen. Att detta icke skulle vara lyckligt förefaller tydligt, men de föreslagna bestämmelserna synas icke giva anledning till en sådan tolkning. Fastmera är varje grad av brottet att anse som en brottstyp för sig med självständig straffskala, till skillnad från de i strafflagen förekommande fall i vilka för samma brottstyp finnes dels en straffskala för normala fall dels särskilt maximum eller minimum för försvårande eller mildrande omständigheter. Att så är avsett blir tydligare om, såsom jag förordar, straffminimum icke för något brott bestämmes lika för enkla och för grova brottsfall. Såsom exempel på hur preskriptionsfrågan bör bedömas må nämnas, att ett brott, för vilket högsta straffet i vanliga fall är straffarbete i två år och endast där brottet är grovt straffarbete i fyra år, skall anses preskriberat efter fem eller efter tio år beroende på om den ifrågakomna gärningen är att anse som enkelt eller såsom grovt brott. Att ytterligare förtydliga detta, t. ex. genom att upptaga de olika grader av brottet i skilda stycken, synes icke erforderligt.

I fråga om återfall avser förslaget bland annat att undanröja det ofta påtalade missförhållandet, att tjuvar genom straffskärpning, som inträder automatiskt även vid ringa brott, ställas i en strängare behandlad särklass i jämförelse med föröware av andra förmögenhetsbrott. Förslaget att ersätta de särskilda återfallsbestämmelserna för tjuvnadsbrotten med ett mera allmänt stadgande i strafflagen 4 kap. 14 § torde därför böra godtagas. Att, såsom i ett yttrande ifrågasatts, låta alla bestämmelser om återfall utgå och alltså lämna domstolarna helt utan vägledning i denna viktiga straffmättningsfråga synes icke gärna kunna ifrågakomma. Till den närmare utformningen av återfallsbestämmelsen återkommer jag vid redogörelsen för nyssnämnda lagrum.

Brottsbeskrivningarna i kommittéförslaget synas vara avfattade på sådant sätt att de med erforderlig tydlighet avgränsa de straffbara områdena. Särskilt beträffande de centrala brottstyperna finner jag förslaget

i detta hänseende innebära ett framsteg i förhållande till gällande rätt. Att grupperingen av förmögenhetsbrotten skett med hänsyn till den brottslingstyp som i genomsnitt är karakteristisk för brottet samt att benämningar i stor utsträckning åsatts de särskilda brotten finner jag, liksom de hörda myndigheterna och sammanslutningarna, vara lämpligt.

Beträffande flertalet av de viktigaste förmögenhetsbrotten, nämligen stöld, rån, bedrägeri, utpressning, ocker och förskingring, fordras enligt förslaget för straffbarhet viss ekonomisk effekt: gärningen skall rent objektivt sett medföra en vinning, som skall ha sin motsvarighet i en skada för den förfördelade. Fall där vinning saknats ha hänförts till lindrigare bestraffade brott.

Innebörden av kravet på vinning och skada har närmare utformats så, att det fordras att gärningen medför en förmögenhetsöverföring. För att en gärning skall bli en bedrägeri såsom bedrägeri är det således ej tillräckligt att därav uppkommer vinning och skada. Enligt förslaget fordras därutöver att dispositionen *innebär* vinning och skada. Med detta uttryckssätt avses att angiva, att såväl vinning som skada, d. v. s. en förmögenhetsöverföring, måste på ett omedelbart sätt vara knuten till dispositionen. Såsom exempel på motsättningen mellan brottslig förmögenhetsöverföring och brott som annorledes medför vinning anför kommittén å ena sidan det fall, att en köpman genom oriktiga uppgifter förmår någon att av honom köpa en vara till för högt pris, och å andra sidan det fall, att en köpman förleder en konkurrent att göra ofördelaktiga inköp från tredje man med påföljd att köpmannen får visst övertag i konkurrensen. Genom kravet på att dispositionen skall ha karaktär av förmögenhetsöverföring avskiljes det sistnämnda fallet från bedrägeribrottets område. Detta liksom övriga grövre förmögenhetsbrott synes, såsom kommittén anmärker, erhålla fastare konturer genom att vinningskravet på detta sätt ej anses uppfyllt när helst åtgärden medför vinning utan endast där såväl vinningen som skadan omedelbart följer av den brottsliga handlingen eller den därigenom framkallade dispositionen.

Frågan huruvida skaderekvisitet är uppfyllt skall enligt kommitténs mening hänföras till tidpunkten för åtgärden, så att brottet anses fullbordat i och med densamma, och det skall vara tillräckligt, att åtgärden innefattar en försämring av den ifrågavarande personens förmögenhetsställning. Den omständigheten att slutlig förlust icke inträffat kan därför icke utan vidare fria från ansvar, ty redan en beaktansvärd fara för slutlig förlust har till följd att förmögenhetsställningen försämras. Att utgången trots allt blir lycklig förmår icke utplåna det förhållandet att målsägandens förmögenhet utsatts för en risk som för en tid minskat densamma. En förmyndare som inlåter sig på hasardspel med myndlingens medel för egen räkning skall dömas för förskingring oavsett om han vinner och därefter återställer beloppet. Likaså skall en person, som skaffar sig kredit till en affärstransaktion genom att medelst oriktiga uppgifter i väsentlig mån dölja den därmed förenade risken, dömas för bedrägeri även om transaktionen skulle lyckas och försträckningen därför bli återbetald.

Kommitténs nu angivna uppfattning om innebörden av skaderekvisitet, mot

vilken icke gjorts några invändningar i yttrandena, står i överensstämmelse med avgöranden i hittillsvarande rättstillämpning och med uttalanden i den rättsvetenskapliga litteraturen. Fullbordad stöld anses föreligga även om det stulna återställs till ägaren. En kassör har dömts till ansvar för förskingring, då vid revisionen kassabehållningen visserligen stämt men det befunnits att han tidigare haft brist i kassan (N. J. A. 1938 s. 247). En person, som under redovisningsskyldighet mottagit penningmedel utan förpliktelse att hålla medlen avskilda och som tillgodogjort sig medlen vid en tidpunkt då han visste sig vara på obestånd, har dömts till ansvar för trolöshet mot huvudman oaktat han sedermera ersatt medlen (N. J. A. 1938 s. 286). Trolöshet mot huvudman har också ansetts förövad, då en fullmäktig slutit ett för huvudmannen ofördelaktigt avtal, oavsett att fullmakten var återkallad och avtalet ogiltigt. Likaså har bedrägeri ansetts begånget redan i och med att någon genom bedrägliga uppgifter förmått annan att teckna sig som utställare och endossent på en växel (N. J. A. 1937 s. 185). I ett annat rättsfall (N. J. A. 1933 s. 724) har fullbordat bedrägeri ansetts föreligga, då en företagsledare vilselett långivare angående företagets kreditvärdighet och därigenom skaffat det kredit, som det annars icke, i allt fall ej på lika billiga villkor, skulle ha erhållit. I sistnämnda rättsfall ansåg högsta domstolen brottet fullbordat redan i och med kreditupptagningen, och ehuru två ledamöter (justitieråden Geijer och Lawski) använde ett från majoritetens avvikande skrivsätt, lärar detta icke ha inneburit att någon meningsskiljaktighet på denna punkt förelägit.

Den vinning som är karakteristisk för ifrågavarande brott tillfaller naturligen i regel gärningsmannen, liksom skadan vanligen drabbar den mot vilken gärningen omedelbart riktar sig, t. ex. den bedragne. I vissa fall, bland annat vid bedrägeri, kan emellertid icke uppställas krav på identitet mellan den bedragne och den skadelidande, och i förslaget har därför i fråga om några brott uttryckligen angivits, att straffbarhet föreligger ehuru skadan drabbat annan än den av gärningen omedelbart berörde, därvid dock förutsättes visst förhållande mellan denne och den skadelidande. Såsom kommittén i motiven uttalat kan ej heller alltid fordras att vinningen av brottet tillfaller gärningsmannen. Likaväl som stöld föreligger då gärningsmannen omedelbart bortskänker det tillgripna, bör detsamma gälla t. ex. då någon olovligen tappar bensin från en bensinpump i behållaren på en väns automobil eller då ett butiksbiträde, vare sig enligt order eller på eget initiativ, lurar på en kund en underhållig vara. Att i sådana fall vinning för annan är att jämställa med vinning för gärningsmannen anser kommittén så uppenbart att det icke syntes behövt att erinra därom i lagtexten. I likhet med flera av dem som yttrat sig över förslaget finner jag emellertid det vara till gagn att lagtexten innehåller en upplysning härom. Lämpligast synes vara att härom meddela ett allmänt stadgande, vilket torde kunna intagas i en ny paragraf i 3 kap.

Beträffande de frågor av allmän räckvidd som i övrigt behandlats i förslagen må här endast framhållas följande.

I olikhet mot flertalet utländska strafflagar upptager den svenska lagen

endast ett jämförelsevis ringa antal fall, i vilka straff för försök till brott skall inträda. De särskilda sakkunniga, vilka verkställt utredning rörande ändrade bestämmelser angående straffbarheten vid försök, ha liksom även straffrättskommittén föreslagit försöksstraff vid ett antal brott som nu ej äro straffbelagda på försöksstadiet. I de avgivna yttrandena har icke framställts något krav på begränsning av de föreslagna bestämmelserna. Där emot ha yrkanden framställts om vissa ytterligare försöksstraff. Den omfattning i vilken straff för försök föreslagits av de sakkunniga och straffrättskommittén synes emellertid i stort sett vara väl avvägd. Endast i ett par fall har jag ansett mig böra upptaga försöksbestämmelser, som icke föreslagits av de sakkunniga.

Såsom de särskilda sakkunniga föreslagit torde i strafflagen böra införas en bestämmelse, som anger vad med straffbart försök skall förstås, samt en allmän regel om strafffrihet vid tillbakaträdande på visst sätt från försök. Till bestämmelsernas närmare utformning återkommer jag vid behandlingen av det lagrum, 3 kap. 13 § strafflagen, i vilket bestämmelserna upptagits. Jag får därvid även tillfälle att beröra frågan, huruvida försök till anstiftan bör straffbeläggas.

Beträffande platsen för försöksbestämmelserna finner jag det lämpligast att dessa, i de kapitel som erhålla helt ny avfattning och även eljest där så utan större svårighet kan ske, sammanföras i en för hela kapitlet gemensam paragraf.

En revision av straffbestämmelser i den utsträckning varom nu är fråga måste givetvis återverka på spörsmålen om konkurrens mellan olika lagrum. I kommitténs motiv förekomma härom flera uttalanden och även i yttrandena ha sådana frågor berörts. Vid behandlingen inom justitiedepartementet har endast undantagsvis företagits någon prövning av konkurrensfrågor, då dessas lösning i allmänhet synts böra överlämnas åt rättstillämpningen.

I fråga om åtal utgår straffrättskommitténs förslag från den huvudregeln, att de i förslaget behandlade brotten skola vara underkastade allmänt åtal. Att förmögenhetsbrotten sålunda i regel hemfalla under de allmänna åklagarnas rätt och plikt att åtala torde stå i full överensstämmelse med vad numera allmänt anses vara riktigt. Beträffande vissa lindrigare brott innebär förslaget emellertid, att åtalsrätten i princip förbehålles målsäganden, dock med rätt för åklagaren att anställa åtal under förutsättning att överåklagaren, d. v. s. landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen, finner åtal vara påkallat ur allmän synpunkt. Mot denna regel om åtalsprövning, som är en nyhet i förhållande till gällande rätt, har anmärkts att det vore olämpligt att införa en dylik principiell nyhet på ett begränsat område av strafflagen. Att så sker är emellertid en oundviklig följd av det valda tillvägagångssättet att genomföra strafflagsreformen i etapper. Frågan om åtalsreglerna behandlas närmare vid de särskilda lagrummen.

Såsom i vissa yttranden anförts kan det ifrågasättas, huruvida icke förslagets åtalsregler böra medföra ändringar i fördelningen av ärendena mel-

lan överåklagarna och distriktsåklagarna. Denna fråga torde böra prövas i administrativ ordning.

En reform i huvudsaklig överensstämmelse med de framlagda förslagen synes böra genomföras. Icke minst med hänsyn till den ekonomiska kris-tid som nu råder synes det önskvärt, att förmögenhetsbrotten snarast möjligt erhålla en tidsenlig straffrättslig reglering. Vid bearbetningen inom justitie-departementet av de olika förslagen ha dessa undergått vissa smärre jämkningar.

De särskilda bestämmelserna i förslaget.

Förslag till ändring i vissa delar av strafflagen.

2 KAP.

Om straff, som efter denna lag ådömas må.

8 §.

Böter vilkas belopp är beroende av värdet på viss egendom, s. k. normerade böter, stadgas för närvarande icke på andra ställen i strafflagen än i 22 kap. 19 och 20 §§, nämligen för underlåtenhet att lysa fynd eller hittegods och för bodräkt. Straffrättskommitténs förslag upptager för motsvarande fall dagsböter. Den allmänna bestämmelsen om normerade böter i förevarande lagrum har därför i enlighet med kommittéförslaget uteslutits.

3 KAP.

Om delaktighet i brott och om försök till brott m. m.

Såsom omtalats i det föregående ha de särskilda sakkunniga, som behandlat försökets straffbarhet, föreslagit ett såsom 13 § i 3 kap. upptaget stadgande, vari bl. a. angives under vilka förutsättningar straffbart försök skall anses föreligga. Enligt stadgandet inträder straff för försök — i de fall lagen utsätter — om någon påbörjat utförandet av visst brott utan att detta kommit till fullbordan. Till denna bestämmelse, varigenom begreppet försök i straffrättslig mening definierats, knytes såsom en ytterligare förutsättning för straffbarhet, att fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten.

Genom sistnämnda förbehåll ha de sakkunniga avsett att från det straffbara området undantaga vissa s. k. otjänliga försök. Mot förslaget i denna del ha vissa erinringar framställts. Göta hovrätt har anfört, att lagtexten, tolkad efter ordalydelsen, skulle medföra icke önskvärda resultat. Hovrätten har sålunda ansett det uppenbart, att om en ficktjuv i avsikt att öva tillgrepp sticker handen i en annan persons ficka men denna är tom, det ej förelegat någon fara för att handlingen skulle leda till brottets fullbordan. Därest personen icke brukade ha penningar eller andra värdeföremål förvarade i denna ficka, kunde ej heller, möjligen från-

sett fall av försök till fickstöld i en folkhop, påstås att sådan fara varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter. Enligt hovrättens tolkning skulle ansvar därför ej inträda för försöket. Om den ifrågavarande personen brukade bära penningar eller andra värdeföremål i fickan men på grund av någon tillfällig omständighet icke gjorde det, när tillgreppsförsöket ägde rum, kunde däremot sägas att försöket gått om intet på grund av tillfälliga omständigheter. De nämnda fallen borde emellertid enligt hovrättens mening behandlas lika, nämligen såsom straffbart försök. Hovrätten hemställde därför att lagtexten måtte omarbetas. *En ledamot av hovrätten över Skåne och Blekinge* samt *landsfogden i Kristianstads län* ha framställt liknande erinringar och ifrågasatt, huruvida icke kravet på fara borde borttagas. *Överståthållarämbetet* har anført, att såväl farobegreppet som uttrycket tillfälliga omständigheter kunde bli föremål för en mångfald olika tolkningar. *Hovrätten för Övre Norrland* åter har yttrat, att den föreslagna lagtexten ledde till lämpliga praktiska resultat.

I fråga om tillbakaträdande från försök ha de sakkunniga föreslagit ett allmänt stadgande om strafffrihet i stället för de särskilda stadganden därom som nu finnas i det stora flertalet men icke alla av de i strafflagen förekommande försöksbestämmelserna. Enligt det föreslagna stadgandet skall försöksstraff icke ådömas den som av fri vilja, genom att avbryta gärningens utförande eller annorledes, föranlett att brottet ej fullbordats. *Göta hovrätt* har häremot invänt, att strafffrihet ej borde medgivas i alla fall då ett tillbakaträdande kunde anses ske av fri vilja. Då en gärningsman trädde tillbaka från ett försök, ehuru något absolut hinder för brottets fullbordande icke förelegat, kunde tillbakaträdandet sägas ske av fri vilja, men det vore varken avsett eller lämpligt att i alla sådana fall medgiva strafffrihet. Särskilt olämplig vore en sådan regel vid brott med s. k. sammansatt brottsrekvisit, såsom våldtäkt eller rån. Om någon utövat allt det våld som erfordrades för ett rån men därefter avstode från brottets fullbordande av den anledningen att han misstagit sig i fråga om värdet av föremålet, skulle han enligt gällande lag, som saknade bestämmelse om strafffrihet vid tillbakaträdande från rånförsök, bli dömd för försöket. Enligt förslaget åter skulle han, om han kunde anses ha av fri vilja avstått från brottets fullbordande, väl kunna enligt tillämpligt lagrum dömas för det våld som han förövat men ej för försök till det åsyftade brottet. Detta resultat vore olämpligt, och hovrätten hemställde, att lagtexten måtte omarbetas, varvid den lämpligen borde givas ett fylligare innehåll. *Hovrätten för Övre Norrland* har, utan att framställa något förslag, funnit det tvelaktigt, om strafffriheten borde knytas till sådant tillbakaträdande som skedde av fri vilja. Sistnämnda uttryck kunde nämligen möjligen, mot vad som vore önskvärt, omfatta även tillbakaträdande på grund av att brottet upptäckts. *En ledamot av hovrätten över Skåne och Blekinge* har yppat liknande betänkligheter, och *landsfogden i Gotlands län* har ifrågasatt, huruvida icke strafffrihet borde uttryckligen förklaras utesluten då tillbakaträdandet föranletts av vetenskap om att den brottsliga gärningen blivit upptäckt.

De sakkunniga ha vidare föreslagit, att försök till anstiftan av brott straffbelägges. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har häremot invänt:

Av motiven framgår att de sakkunniga avsett att under detta stadgande inbegripa såväl det fall, då någon försökt men icke lyckats att hos annan framkalla beslut att begå ett brott, vartill försök är belagt med straff, som det fall, då den tilltänkte gärningsmannen blivit förledd att fatta beslut om förövande av dylikt brott, oavsett huruvida beslutet omsatts i handling eller icke. Därest enbart individualpreventiva synpunkter anläggas, torde väl icke ens i förstnämnda fall något vara att erinra mot straff för försök till anstiftan. Det lär emellertid icke vara möjligt för lagstiftaren att helt bortse från den i samhället alljämt kvarlevande uppfattningen av straffet såsom innebärande en reaktion mot en rättskränkning. I förslaget har även hänsyn tagits till denna uppfattning vid t. ex. gränsdragningen mellan förberedelse och försök samt tjänliga och otjänliga försök. Det synes emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke ett konsekvent hänsynstagande härtill bör medföra att försök till anstiftan lämnas straffritt åtminstone i sådana fall, då den tilltänkte gärningsmannen icke kunnat förledas till beslut om brottets begående eller beslutet därom icke omsatts i handling. Men även i de fall, då den tilltänkte gärningsmannen vidtagit förberedelser till brottet utan att likväl hans handlande fortskridit så långt att försökspunkten uppnåts, får det anses tveksamt huruvida straff för försök till anstiftan bör inträda. Det kan onekligen förefalla egendomligt att i sistnämnda fall den som gjort försök till anstiftan drabbas av straff under det att den tilltänkte gärningsmannen lämnas straffri. — I detta sammanhang må framhållas att ur nu berörda synpunkt hinder icke möter att behandla försök till anstiftan såsom självständigt brott på sätt i viss utsträckning redan skett i 10 kap. 14 § strafflagen.

Vidare är det uppenbart att det ofta måste vara förenat med betydande svårigheter att förebringa utredning om vad som verkligen förekommit mellan den som gjort försök till anstiftan och den tilltänkte gärningsmannen. Det torde även ofta bliva vanskligt att avgöra hur långt den förres handlande skall hava fortskridit för att försökspunkten skall anses uppnådd. Såsom i motiven framhålles kan slutligen den tilltänkte gärningsmannens viljebeskaffenhet vara sådan att alla påtryckningar och lockelser, varmed man söker förmå honom att begå ett brott, från början äro utsiktslösa. I dylikt fall är han att anse såsom »ett otjänligt medel» och den som gjort försök till anstiftan blir i följd härav fri från straff. Även om man utgår från att förslagets ståndpunkt är den, att vissa grupper av samhällsmedlemmar såsom yrkesförbrytare och förut straffade personer utan vidare skola anses såsom »tjänliga medel», är det uppenbart att många gränsfall kunna uppkomma, där det icke är tilltalande att domstolen skall ingå i prövning av den tilltänkte gärningsmannens viljebeskaffenhet.

På grund av vad sålunda anförts har hovrätten ifrågasatt, huruvida icke frågan om en generell kriminalisering av försök till anstiftan borde tills vidare anstå i avvaktan på att strafflagens delaktighetsregler bleve föremål för revision. Det mest kännbara behovet av straff för försök till anstiftan avsåge anstiftan till mened, och behovet av en straffbestämmelse för detta fall bleve tillgodosett genom den föreslagna nya 6 § i 13 kap., mot vilken hovrätten icke hade något att erinra. Om bestämmelsen angående straff för försök till anstiftan bibehölles, borde den i allt fall i visst avseende förtyd-

ligas. Jämväl *föreningen Sveriges stadsdomare* har hemställt om förtydligande av bestämmelsen.

Beträffande straffet för försök ha de sakkunniga föreslagit en allmän regel av innehåll, att straffet skall sättas under vad å den fullbordade gärningen följa bort, dock att till lägre straff än fängelse ej må dömas där minsta straff för det fullbordade brottet är straffarbete i två år eller däröfver. *Justitiekanslersämbetet* samt *länsstyrelsen* och *landsfogden i Örebro län* ävensom *länsstyrelsen* och t. f. *landsfogden i Västmanlands län* ha mot maximum i denna straffskala invänt, att det ej borde såsom föreslagits sättas närmast under maximum för det fullbordade brottet utan lika med detta. Det kunde nämligen bero på rena tillfälligheter, som icke borde räknas gärningsmannen till förtjänst, att ett brott stannade på försöksstadiet. Och exempelvis ett mordförsök mot flera personer syntes kunna vara lika förtjänt av livstids straffarbete som ett fullbordat mord. Enligt de nämnda myndigheterna borde straffskalan för fullbordat brott i sin helhet vara tillämplig vid försök men möjlighet finnas att nedsätta straffet under denna skala. *Landsfogden i Uppsala län* har likaledes föreslagit, att försök må kunna bestraffas lika som fullbordat brott. *Överståthållarämbetet* har givit uttryck åt samma uppfattning beträffande sådana försöksbrott, vilka nu kunna bestraffas lika strängt som om brottet kommit till fullbordan. I fråga om minimum i den föreslagna straffskalan har *överståthållarämbetet* dragit i tvivelsmål, huruvida det tydligt framginge av bestämmelsens avfattning att straffminimum vore fängelse i en månad ej blott där för det fullbordade brottet i det särskilda fallet bort dömas till straffarbete i två år eller däröfver utan så snart sådant straff enligt lag kunnat följa å brottet.

De sakkunniga ha beträffande försök till några grova brott upptagit särskilda högre minima i de bestämmelser i strafflagens speciella del som behandla dessa försöksbrott. Såsom minimum har sålunda upptagits: i 8 kap. 23 § för försök till krigsförräderi två års straffarbete, i 14 kap. 2 § för mordförsök ett års straffarbete och i samma kapitel 18 § andra stycket för försök att skada annan medelst gift likaledes ett års straffarbete. I gällande lag finnes för försök till krigsförräderi intet särskilt minimum, för mordförsök är minimum i vanliga fall sex års straffarbete, dock att om av gärningen kom ringa eller ingen skada tiden för straffarbetet må nedsättas till två år, samt för försök till skadande medelst gift fyra års straffarbete. I huvudsaklig överensstämmelse med gällande rätt föreslogo de sakkunniga vidare i 15 kap. 25 § för försök till våldtäkt, varav kvinnan fått svår kroppsskada eller ljutit döden, såsom minimistraff fyra resp. åtta års straffarbete, i 21 kap. 1 § för försök till rån sex månaders straffarbete och i 21 kap. 2 § för försök till kvalificerat rån två års straffarbete. I straffrättskommitténs förslag upptogs däremot för rånförsök ej något minimistraff.

I den mån de föreslagna särskilda minima innefatta sänkning i jämförelse med vad nu gäller, ha de i flera yttranden väckt gensaga med yrkande att de nuvarande minima måtte bibehållas. Bland annat ha *Stockholms rådhusrätt* och *föreningen Sveriges stadsdomare* ifrågasatt huruvida tillräckliga

skäl föreligga för den sänkning av straffminimum för försök till brott enligt 19 kap. 1, 2 och 7 §§, vilken blir en följd av att de allmänna försöksbestämmelserna bliva tillämpliga beträffande dessa försöksbrott. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* åter har förordat, att sådana särskilda minima måtte borttagas. Enligt hovrättens mening kunde nämligen, med hänsyn till domstolarnas benägenhet att utmäta straff som ligga nära den tillämpliga straffskalans minimum, befaras att straffet för försök, där skala med sådant minimum gällde, i normala fall skulle komma att bestämmas så lågt att det endast obetydligt överstege minimum. För exempelvis mordförsök skulle sålunda straffet ofta komma att ligga endast något över ett år. Effekten av de föreslagna särskilda minima skulle därför bliva rakt motsatt den avsedda. Om ifrågavarande minima slopades, bleve domstolarna hänvisade till en straffskala, vars minimum utgjordes av det i 3 kap. 13 § stadgade allmänna minimum av en månads fängelse. Som detta uppenbarligen icke kunde vara vägledande vid straffmätningen i normala fall, skulle straffet i sådana fall i stället komma att bestämmas med ledning av straffskalan för det fullbordade brottet.

I samband med de föreslagna reglerna om ansvar för försök till anstiftan och om strafffrihet vid tillbakaträdande från försök ha de sakkunniga föreslagit vissa ändringar i 1 §. Detta lagrum innehåller bestämmelser om ansvar för anstiftan till brott. Sådant ansvar inträder, dels om brottet kommit till fullbordan, dels om det stannat vid försök och brottet är ett av de fåtaliga brott som enligt gällande lag äro straffbelagda redan på försöksstadiet. Om anstiftaren så tidigt, att brottet kunnat avvärjas, gjort vad hos honom stått för att förmå gärningsmannen att avstå från verkställigheten men brottet ändock blir fullbordat eller försökt, må straffet nedsättas. De sakkunniga ha föreslagit följande ändringar i dessa bestämmelser. Det fall, att gärningsmannens brott stannade vid försök, har hänförs under den föreslagna allmänna bestämmelsen om ansvar för försök till anstiftan av brott i 13 §, varefter 1 § skulle komma att behandla allenast det fall att gärningsmannens brott kommit till fullbordan. Förutsättningarna för straffnedsättning vid tillbakaträdande från anstiftan ha vidare jämkats, så att de närmare ansluta sig till de i 13 § upptagna förutsättningarna för strafffrihet för tillbakaträdande från försök. Det har slutligen föreslagits, att straffet ej må nedsättas under det för försöksstraff enligt 13 § stadgade minimum.

Departementschefen.

I likhet med de sakkunniga anser jag det lämpligt, att i strafflagen lämnas en allmän bestämning av de förutsättningar som i allmänhet böra vara uppfyllda för att straffbart försök skall anses föreligga. Mot de sakkunnigas förslag till en dylik allmän försöksbestämmelse ha erinringar framställts huvudsakligen beträffande den kompletterande bestämning som avser att undantaga vissa s. k. otjänliga försök från det straffbara området. I detta hänseende må emellertid framhållas följande. Den enligt stadgandet uppställda förutsättningen, att försöket antingen skall medföra fara för brottets fullbordan eller ock vara ofarligt allenast på grund av till-

fälliga omständigheter, innebär ett närmare utförande av den för ett naturligt betraktelsesätt näraliggande tanken, att straff bör följa endast på sådana försök som äro värda att tagas på allvar. Att undantaga alla sådana försök som ej medföra fara skulle utan tvivel leda till strafffrihet i alltför stor utsträckning. Med visst fog kan nämligen sägas, att försök mot otjänligt objekt ej innebär fara för brottets fullbordan. Ansvar bör emellertid inträda även i vissa fall av försök mot otjänliga objekt, och avgränsningen mot det straffria området torde lämpligen göras så, att ansvar inträder för försök, vilka gå om intet endast på grund av omständigheter som enligt ett normalt bedömande från gärningsmannens synpunkt äro att anse såsom tillfälliga, medan däremot sådana försök bliva straffria, vilkas misslyckande ej är att tillskriva slumpen utan en mera djupgående brist i brottsplanen. Genom en sådan gränsdragning genomföres den till grund för kravet på fara liggande tanken även beträffande försöken mot otjänliga objekt. Den som i en folkhop sticker handen i annans ficka för att stjäla men därvid råkar rikta försöket mot en ficka som är tom torde böra dömas till ansvar för försöket. Från gärningsmannens synpunkt sett är det nämligen en tillfällighet att fickan var tom. Avgörandet bör enligt den föreslagna lagtexten bliva detsamma, om någon under andra omständigheter försöker bestjäla en person, vars vanner han icke närmare känner, och därvid sticker handen i en ficka där den angripne mot vanligt bruk icke plägar förvara sin plånbok. Även i ett sådant fall var brottsplanen i och för sig rimlig men strandade på grund av en omständighet som var oberäknelig för gärningsmannen. Även om ägaren av försiktighetsskäl avsiktligt lagt plånboken i en bättre skyddad ficka, torde resultatet bliva detsamma, ty det bör beaktas att jämväl överlagda åtgärder från dens sida, mot vilken försöket riktats, från gärningsmannens synpunkt kunna te sig såsom tillfälligheter. Ett fall som däremot blir straffritt är det, då ficktjuven har satt sig före att tillgripa visst föremål och tror att någon bär det på sig men denne alls icke har något med föremålet att skaffa. Kritiken mot den av de sakkunniga föreslagna lagtexten synes emellertid icke ha riktats mot fall sådana som det sistnämnda.

Såsom de sakkunniga anført möta stora svårigheter att avfatta en lagtext som lämnar tydlig anvisning på de för straffbarheten vid otjänliga försök avgörande synpunkterna. Det föreslagna stadgandet avser att till vägledning för rättstillämpningen angiva efter vilka huvudsakliga grunder bedömandet skall ske. För detta ändamål synes stadgandet i den utformning det erhållit vara lämpligt.

Mot avfattningen av den föreslagna bestämmelsen om strafffrihet vid tillbakaträdande från försök har i ett par yttranden anmärkts, att bestämmelsen skulle medgiva strafffrihet i alltför vidsträckt omfattning. Med anledning härav må följande anmärkas. Strafffrihet bör inträda såväl i fall då tillbakaträdandet beror på sinnesändring hos gärningsmannen som ock i många fall då det orsakats av att tillstötande omständigheter gjort brottet mindre lockande. Har gärningsmannen emellertid av mer eller mindre starkt nödtvång förmåtts att avstå från att fullfölja försöket, synes strafffrihet icke

böra inträda. Den som träder tillbaka, emedan han, med rätt eller orätt, anser att han blivit upptäckt eller att det är omöjligt att genomföra brottet bör sålunda icke bliva fri från straff. Straffrihet torde icke heller böra medgivas, där motivet för tillbakaträdandet är att gärningsmannen funnit att brottet är väsentligt svårare eller väsentligt mera riskfyllt att utföra än han föreställt sig eller att det icke alls skulle giva honom åsyftad vinning. För att tillmötesgå de erinringar, enligt vilka den av de sakkunniga föreslagna lagtexten ej skulle kunna tolkas i överensstämmelse med vad nu utvecklats, har avfattningen underkastats en mindre jämkning, i det att villkoret för att tillbakaträdande skall medföra straffrihet angivits vara att det skett frivilligt. Att beträffande brott med s. k. sammansatt brottsrekvisit, exempelvis rån, tillbakaträdandet kan medföra att gärningsmannen blir straffad för misshandel men går fri från straff för rånförsök, synes icke innefatta någon vägande invändning mot förslaget.

Beträffande försök till anstiftan av brott torde, såsom hovrätten över Skåne och Blekinge anført, övervägande skäl tala för att tills vidare låta frågan om straff härför anstå. Detta spörsmål torde lämpligen kunna upptagas i samband med en revision av strafflagens delaktighetsregler. Den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen om försök till anstiftan har därför fått utgå.

Vad därefter angår straffet för försök ha erinringar framställts mot såväl maximum som minimum i straffskalan. Det har sålunda i några yttranden ifrågasatts, att straffskalans maximum vid försök borde sättas lika högt som vid det fullbordade brottet och icke såsom föreslagits närmast därunder. Därvid har i vissa yttranden anförts, att en brottslighet, som ej kommit längre än till försök, emedan en tillfällighet oimtetgjort brottsplanens förverkligande, skulle kunna synas lika förtjänt av straff som det fullbordade brottet. Emellertid bör det vara av betydelse för frågan om en handlings straffvärdhet vilken effekt den haft. Den omständigheten att ett försök icke lyckats måste regelmässigt anses ägnad att minska straffvärdheten. Det synes därför vara riktigt, att straffet för ett försök icke skall kunna bestämmas så högt som till högsta straffet för det fullbordade brottet. Detta överensstämmer även med principen i gällande lag; med få undantag föreskriva försöksbestämmelserna däri ett lindrigare straff för försöket än för det fullbordade brottet. I fråga om straffminimum ha skilda åsikter kommit till uttryck i yttrandena. Å ena sidan har sålunda de sakkunnigas förslag, att det vid några försöksbestämmelser, avseende särskilt grova brott, skulle stadgas särskilda minima av ett eller två års straffarbete, ansetts olämpligt med hänsyn till att sådant minimum kunde verka förryckande på straffmätningen. Å andra sidan ha önskemål framställts om införande av särskilda minima i större utsträckning än de sakkunniga föreslagit. De framställda erinringarna synas samtliga äga ett visst fog. Med tanke på att försöksbrott kunna vara av högst varierande svårhetsgrad bör ett sådant straffminimum sättas ganska lågt i förhållande till straffet för det fullbordade brottet, och

onekligen kan ett dylikt minimum, mot vad som är avsett, verka neddragande på straffmätningen i medelsvåra fall. Det synes å andra sidan i viss mån vara olämpligt att utan vidare utesluta de särskilda minima och blott medtaga den föreslagna allmänna bestämmelsen, att fängelse skall vara lägsta straff för försök till sådana brott för vilka straffminimum är straffarbete i två år eller mera. Minimum för försöksstraff vid ifrågavarande mycket grova brott skulle då alltid bli fängelse i en månad. Vidare måste beaktas att minimum för försök till visst brott skulle komma att understiga lägsta straffet för förberedelse till samma brott, där sådan är straffbar. Av nu antydda skäl har det synts mest tillfredsställande att utesluta de vid vissa brott föreslagna särskilda minima och att i stället vidtaga sådan ändring i den allmänna bestämmelsen om försökets straffbarhet, att straffarbete i stället för fängelse föreskrives såsom lägsta straff i sådana fall då minsta straff för det fullbordade brottet är straffarbete i två år eller däröver. Sistnämnda regel — som innebär att straffarbete skall ådömas så snart minimum i straffskalan för det fullbordade brottet är straffarbete i två år eller mera — får betydelse vid ett ganska begränsat antal brott av synnerlig svårhetsgrad, nämligen i huvudsak följande: i 8 kap. krigsförräderi och vissa andra brott, i 14 kap. mord och dråp, den svåraste formen av misshandel, förgiftning ävensom fosterfördrivning utan kvinnans vilja, i 15 kap. människorov, visst fall av bortrövande av barn, våldtäkt och bortförande av kvinna mot hennes vilja, i 18 kap. otukt med kvinna som ej fyllt tolv år, i 19 kap. mordbrand, explosiv förödelse, sänkande av fartyg, förstörande av fyrar m. m., uppsåtligt spridande av kreaturssjuka och förgiftning av kreatursfoder samt i 20 kap. i förslaget grovt rån. Beträffande försök till våldtäkt ha särskilda skäl synts föreligga att härjämte bibehålla de föreslagna särskilda minimistraffen för fall då kvinnan fått svår kroppsskada eller ljugit döden.

I de av straffrättskommittén föreslagna försöksbestämmelserna har beträffande straffet stadgats, att det skall sättas under vad å den fullbordade gärningen följa bort. Med hänsyn till att ett sådant stadgande upptages i 3 kap. 13 § såsom en allmän regel gällande för samtliga försöksbrott, har det fått utgå ur de av straffrättskommittén föreslagna försöksbestämmelserna.

Såsom framgår av det föregående har de sakkunnigas förslag att i 13 § upptaga en bestämmelse om straff för försök till anstiftan icke följts. Härigenom bortfaller anledningen att nu företaga någon ändring i 1 §. Ett tillägg till 6 §, vilket de sakkunniga föreslagit för att den som straffas för försök till anstiftan ej må tillika bli straffad för stämpling, har av samma skäl uteslutits.

I enlighet med straffrättskommitténs förslag ha bestämmelserna i 9—11 §§ ersatts med stadganden i 10 kap. 18 a § och 21 kap. 6 §, vid vilka lagrum innebörden av denna ändring skall beröras.

Såsom en ny 14 § har tillagts det förut berörda stadgandet att straff som i lagen utsättes för det fall att någon bereder sig vinning eller tillägnar sig

något jämväl skall tillämpas, då gärningsmannen avsiktligt bereder annan vinning eller tillägnar annan något. I anledning av detta tillägg har den av de sakkunniga föreslagna nya lydelsen av kapitelrubriken ändrats.

4 KAP.

Om sammanträffande av brott samt om förändring av straff; så ock om återfall i brott.

14 §.

I detta lagrum meddelas för närvarande vissa allmänna föreskrifter om återfall i brott. Sålunda stadgas bl. a., att där lagen utsätter särskilt straff för den som ånyo begår brott, skall detta straff ej ådömas, utan då återfall skett sedan den brottslige till fullo undergått det för förra brottet honom ådömda straffet. Även om detta till fullo verkställts, må ej dömas till särskilt straff för återfall, därest den straffade, sedan verkställigheten avslutades och innan det nya brottet förövades, under en tid av tio år varken begått gärning, som i förhållande till det förra brottet utgör återfall, eller för sådan gärning undergått bestraffning.

Särskilt högre straff för återfall är stadgat beträffande vissa brott i 20 och 21 kap., nämligen stöld, snatteri, inbrott samt rån och försök därtill. Endast vid dessa brott skall således enligt gällande lag tillämpas en förhöjd straffskala för återfall och blott dessa brott äro återfallsgrundande.

Straffrättskommittén har föreslagit att i 4 kap. 14 § meddelas en för förmögenhetsbrotten gemensam regel om återfall, upptagande icke blott de allmänna förutsättningarna för återfallsstraff utan även verkan av återfall. Dock bibehålles i 5 kap. 4 § den där upptagna föreskriften, att brott som någon begått innan han fyllt aderton år icke må tillräknas honom till förhöjning av straff för återfall.

Enligt den av kommittén föreslagna bestämmelsen skola samtliga förmögenhetsbrott vara återfallsgrundande i förhållande till andra sådana brott. Även försöksbrott liksom delaktighet i brott skall kunna verka återfallsgrundande. När återfall föreligger, skall straffet enligt vissa närmare angivna regler utmätas inom en strängare straffskala, såvida ej med hänsyn till brottens beskaffenhet, den tid som mellan dem förflutit eller eljest särskilda skäl däremot äro. Föreskriften är således icke tvingande. Särskilda regler om återfallspreskription ha icke meddelats. Den nu gällande förutsättningen för återfallsstraff, att den brottslige till fullo undergått straff för det tidigare brottet innan det nya brottet förövades, har borttagits och ersatts med en föreskrift att verkställighet av straff för det tidigare brottet skall ha börjat. Utländsk straffdom och straffverkställighet må enligt förslaget tillmätas samma verkan som svensk.

I fråga om verkan av återfall ansluter sig den föreslagna bestämmelsen till den av kommittén genomförda uppdelningen av åtskilliga brott i olika

grader efter brottens svårhetsgrad. Dess tillämplighet begränsas sålunda till fall då av det brott som utgör återfall finnes en svårare bestraffad grad. Så är enligt förslaget förhållandet dels beträffande stöld, bedrägeri, förskingring, egenmäktigt förfarande, ocker, häleri, oredligt förfarande, olovligt förfogande, trolöshet mot huvudman, behörighetsmissbruk samt oredlighet, vårdslöshet och mannamån mot borgenärer ävensom bokföringsbrott, för vilka brott finnes en strängare straffskala för det fall att brottet är grovt, dels ock beträffande de ringare brotten snatteri och bodräkt, bedrägligt beteende, i förslaget kallat bedrägligt förfarande, samt undandräkt, i förhållande till vilka stöld, bedrägeri och förskingring äro svårare grader. Vid tillämpning av återfallsregeln skall straffet för dessa brott, dock utan ändring av brottsrubriceringen, bestämmas enligt straffskalan för den svårare brottsgraden.

Förslagets ståndpunkt i fråga om återfall har i stort sett vunnit gillande i de avgivna yttrandena. Att återfall upptagits såsom en allenast fakultativ straffskärpningsgrund har endast så till vida blivit föremål för erinran, som *föreningen Sveriges häradshövdingar* och *t. f. landsfogden i Malmöhus län* ifrågasatt, om icke spørsmålet huruvida återfallsstraff skall ådömas måhända i alltför stor utsträckning överlämnats åt domstolens fria prövning. *Hovrätten för Övre Norrland* har däremot uttalat sig för att regeln om domstolens prövning måtte uppmjukas, så att domstolen finge större möjlighet att underlåta att skärpa straffet. Bestämmelsen om återfallsskärpning borde sålunda icke innehålla att sådan skärpning skulle ådömas där ej särskilda skäl talade däremot, utan även motskäl som ej kunde betecknas såsom särskilda borde kunna föranleda att bestämmelsen icke tillämpades; åtminstone borde detta gälla då återfallsbrottet vore snatteri eller därmed likvärdigt brott och jämväl det föregående brottet vore av jämförelsevis lindrig beskaffenhet. Vad angår kretsen av brott, vilka enligt förslaget skola kunna föranleda att vid ett senare brott återfallsskärpning inträder, har *landsfogden i Kronobergs län* ifrågasatt att dit skulle hänföras även förfalskningsbrott. Beträffande spørsmålet vid vilka brott skärpning av straffet må kunna ske på grund av att brottet innebär återfall ha i flera yttranden uttalats önskemål om förtydligande för att klargöra huruvida sådan skärpning kan förekomma vid bedömande av försök och delaktighet. *Föreningen Sveriges häradshövdingar* har uppmärksammat att konstruktionen av återfallsregeln medfört att rån ej medtagits bland de brott vid vilka återfallsskärpning kan ifrågakomma. Ehuru domstolarna säkerligen komme att inom den vanliga strafflatituden för rån beakta att rånaren även tidigare låtit brottslighet komma sig till last, vore det enligt föreningen från systematisk synpunkt lyckligare om återfallsregeln utformades så att den vore tillämplig vid rån. *Sveriges advokatsamfund* har avstyrkt att såsom kommittén föreslagit utländsk dom skulle kunna i återfallshänseende jämföras med inländsk. Med de snabba förändringar, som straffrättsystemen för närvarande vore underkastade utomlands, vore det att befara att en sådan regel komme att leda till ojämnheter

vid bedömandet, varförutom den skulle ställa domstolarna inför nödvändigheten av att, låt vara indirekt, fälla värdeomdömen om utländsk straffrättsskipning. Den av kommittén föreslagna regeln att för straffskärpning skall fordras, ej såsom nu att straffet för det återfallsgrundande brottet till fullo avtjänats men väl att straffverkställigheten påbörjats, har av *fångvårdsstyrelsen*, *Göteborgs rådhusrätt* och *föreningen Sveriges stadsdomare* ansetts komma att verka orättvist i fall där straffet för det återfallsgrundande brottet utgöres av böter. Om den som återfaller i brott redan erlagt någon del av böterna för det tidigare brottet, skulle han nämligen genom den av kommittén föreslagna regeln komma i sämre ställning än om han helt undandragit sig att betala böterna. Den föreslagna regeln skulle även medföra praktiska svårigheter, emedan varje första avbetalning å böter i så fall borde upptagas i straffregistret. Enligt *fångvårdsstyrelsen* vore det att föredraga att själva domen, där den stadgade bötesstraff, skulle vara tillräcklig för att straffskärpning skulle inträda. *Göteborgs rådhusrätt* och *föreningen Sveriges stadsdomare* ha tillika anført att en villkorlig dom, åtminstone om brottet varit grovt, borde medföra straffskärpning om återfallsbrottet förövades efter det prövotiden gått till ända. Den som stått under övervakning i tre år, måhända med lydnadsplikt, måste nämligen anses ha blivit föremål för en kraftigare reaktion än den som betalat ett mindre bötesbelopp. *Överståthållarämbetet*, som ifrågasatt att låta bestämmelserna om återfall helt utgå, har anført, att om dessa bestämmelser bibehölles, borde deras tillämpning göras beroende antingen av att straffet för det föregående brottet till fullo avtjänats eller ock endast därav att dom meddelats rörande det tidigare brottet. Att någon bestämmelse om återfallspreskription icke upptagits i förslaget, på annat sätt än att där stadgats att återfallsskärpning ej skall ådömas, om med hänsyn till den tid som förflutit mellan brotten särskilda skäl däremot äro, har föranlett *föreningen Sveriges häradshövdingar*, *landsfogden i Kronobergs län* och *polis-kammaren i Göteborg* att ifrågasätta om icke en bestämd preskriptionstid vore lämpligare. *Svea hovrätt* och *Sveriges advokatsamfund* ha däremot funnit det vara en fördel att någon bestämd preskriptionstid icke stadgats.

Departementschefen.

Det synes vara lämpligt, att de nuvarande reglerna om återfall avlösas av en bestämmelse som i högre grad än gällande rätt ger möjlighet att beakta omständigheterna i det särskilda fallet. En utvidgning av tillämplighetsområdet för återfallsbestämmelsen i enlighet med kommittéförslaget torde likaledes vara motiverad. Å andra sidan torde icke i detta sammanhang böra ifrågakomma att utsträcka bestämmelsens tillämplighet till andra brott än förmögenhetsbrotten. Frågan därom bör lämpligen upptagas vid den fortsatta revisionen av strafflagens speciella del.

Det kunde ifrågasättas att beträffande förmögenhetsbrotten införa en allmän regel om strängare straff vid återfall i brott, då omständigheterna därtill föranleda. Emellertid föreligga näppeligen tillräckliga skäl att låta den försvårande omständighet som består i att återfall föreligger möjliggöra en skärpning av straffet utöver det maximum, vilket icke får överskridas på

grund av andra försvårande omständigheter, även om de till aldrig så stort antal sammanträffa. Ej heller torde det vara erforderligt att införa en bestämmelse därom att återfall skall beaktas såsom en försvårande omständighet vid utmätande av straffet inom den vanliga straffskalan. Däremot synes det, såsom straffrättskommittén funnit, vara påkallat att beträffande sådana brott som enligt kommitténs förslag skola uppdelas i grader införa en föreskrift, enligt vilken straffet för återfall i allmänhet skall utmätas inom straffsatsen för närmast svårare brottsgrad. Till dessa brott höra de vanligaste förmögenhetsbrotten, stöld, bedrägeri, förskingring m. fl. och, enligt vad jag med avvikelse från kommittéförslaget vill förorda, även rån. Bestämmelsen blir tillämplig även i fråga om försök till sådana brott; beträffande delaktighet däremot har synts erforderligt att upptaga en särskild föreskrift om tillämpning av återfallsstadgandet.

Den invändning, som i ett yttrande gjorts mot att utländsk dom och ej såsom nu endast svensk sådan skall kunna grunda återfall, synes icke böra föranleda ändring i förslaget. Den yppade farhågan för att frågan om återfallsskärpning i sådana fall skulle leda till svårigheter vid bedömandet torde vara överdriven.

I fråga om de närmare förutsättningarna för straffsskärpning vid återfall fordras enligt gällande rätt, att återfallsbrottet begåtts efter det den brottslige till fullo undergått straff för det tidigare brottet. Till grund för denna bestämmelse har tydligen legat det betraktelsesättet att ett återfall skulle vittna om särskild hårdnackenhets endast om brottslingen undergått just det straffmåt som det förra brottet ansetts betinga. Detta betraktelsesätt har kommittén förkastat. I stället har i förslaget uppställts den förutsättningen, att återfallsbrottet förövats efter det verkställighet av straff för det tidigare brottet börjat. Härav följer bl. a. att villkorlig dom icke kan bli återfallsgrundande. Denna ståndpunkt har kritiserats i två yttranden, vari framhållits att en villkorlig dom, åtminstone om brottet varit grovt, under vissa förhållanden borde medföra återfallsskärpning. Till stöd härför har erinrats att den som stått under övervakning, måhända med lydnadsplikt, måste anses ha blivit föremål för en kraftigare reaktion än den som betalat ett mindre bötesbelopp. Denna synpunkt erhåller ökad styrka efter ikraftträdandet av den nya lagen om villkorlig dom, som medför att påföljden för en villkorligt dömd kan bli ännu mer jämförlig med straff än som för närvarande är fallet. Vidare kan, på sätt anmärkts i några yttranden, erinras att förslaget skulle verka orättvist i fråga om bötfällda; en bötfälld som gjort någon avbetalning på böterna skulle nämligen bli sämre ställd än den som icke avbetalat något. Vad nu anförts synes böra föranleda att man för återfallsskärpning icke fordrar mera än att den brottslige förut dömts för brott av hithörande slag, utan avseende på om han undergått eller börjat undergå straff för brottet. Det torde icke behöva befaras att en sådan utformning av bestämmelsen skall leda till obilliga resultat i tillämpningen. Domstolarna äga nämligen möjlighet att underlåta att tillämpa den strängare straffskalan så snart särskilda skäl föreligga. Skärpning kan sålunda un-

derlåtas i det i några yttranden uppmärksammade fallet då villkorlig dom förklaras förverkad i anledning av återfall och den brottslige alltså på en gång skall straffas såväl för det första brottet som för återfallet.

Ett skäl att icke tillämpa återfallsskärpning kan vara, att lång tid förflutit efter det tidigare brottet. I några yttranden har ifrågasatts, huruvida icke en föreskrift om bestämd preskriptionstid för återfallsskärpningen borde bibehållas. I andra yttranden har frånvaron av sådan bestämmelse ansetts vara en fördel. Frågan, vilken inverkan tidens förlopp bör utöva på ett brotts förmåga att verka återfallsgrundande, synes icke erhålla någon lämplig lösning genom ett stadgande om preskriptionstid. Betydelsen av att lång tid förflutit mellan brotten torde böra bedömas olika i olika fall, beroende bland annat på de båda brottens beskaffenhet och inbördes samband; även tidpunkten för tidigare dom och straffverkställighet bör tagas i betraktande. Därtill kommer att den återfallsgrundande verkan alltefter det tiden förflyter naturligen bör anses avtaga och alltså icke bör plötsligt upphöra efter viss tids förlopp. Erfarenheterna av den nuvarande bestämmelsen om återfalls-preskription torde för övrigt giva vid handen, att sådana bestämmelser icke äro av större värde men väl orsaka svårigheter vid rättstillämpningen.

På grund härav förordar jag den av kommittén föreslagna bestämmelsen om återfall med de jämkningar som nyss angivits.

5 KAP.

Om särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäva straffbarhet.

16 §.

På förslag av straffrättskommittén har i detta lagrum upptagits en bestämmelse, enligt vilken preskriptionstiden för bokföringsbrott ej börjar löpa förrän brottet enligt 23 kap. 5 § andra stycket i förslaget kan bli föremål för åtal, d. v. s. då beslut om egendomsavträde meddelats eller gäldenären fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar. Hänvisningen till 22 kap. 8 § första stycket, som i förslaget ersatts med bestämmelse i 17 kap. 2 §, har ändrats till att avse sistnämnda lagrum.

6 KAP.

Om skadestånd.

5 §.

Såsom berörts vid 3 kap. skola bestämmelserna om s. k. efterföljande delaktighet i 3 kap. 9 § upphävas och hithörande gärningar i stället straffbeläggas såsom självständiga brott enligt 10 kap. 18 a § och 21 kap. 6 § i förslaget. Såsom en följd av denna förändring har den del av innehållet i förevarande paragraf som hänсыftar på bestämmelserna i 3 kap. 9 § ute-

slutits. Gärning som faller under 10 kap. 18 a § eller 21 kap. 6 § kommer därefter att grunda skadeståndsskyldighet, om och i den mån detta följer av allmänna skadeståndsregler.

8 KAP.

Om förräderi och andra för rikets säkerhet menliga brott.

23 §.

Enligt den nuvarande lydelsen av detta lagrum äro vissa av de i 8 kap. behandlade brotten straffbelagda redan på försöksstadiet, varvid särskilda straffskalor stadgas för de olika försöksbrotten. De sakkunniga som behandlat försökets straffbarhet ha föreslagit, att de skilda försöksbestämmelserna i paragrafen sammanföras till en gemensam bestämmelse om straff för försök till de ifrågavarande brotten enligt de föreslagna allmänna reglerna i 3 kap., därvid i fråga om krigsförräderi föreslagits ett straffminimum av två års straffarbete. Därjämte ha de sakkunniga föreslagit, att den bestämmelse om ansvar för försök att anstifta högförräderi, som nu finnes i 24 § andra stycket i sak oförändrad överflyttas till förevarande lagrum och där upptages i ett första stycke. Denna ändring ha de sakkunniga motiverat därmed, att den i 24 § andra stycket tillika förekommande bestämmelsen om ansvar för försök att anstifta krigsförräderi enligt deras förslag skall utgå såsom överflödig på grund av det av dem föreslagna allmänna stadgandet i 3 kap. 13 § om ansvar för försök att anstifta brott och att vid sådant förhållande försök att anstifta högförräderi lämpligen behandlas i förevarande paragraf i samband med övriga försöksbestämmelser.

Av skäl som angivits vid 3 kap. har det av de sakkunniga föreslagna särskilda straffminimum av två års straffarbete borttagits.

Som förslaget om ett allmänt stadgande i 3 kap. angående ansvar för försök att anstifta brott icke upptagits, finnes icke anledning att upphäva bestämmelsen i 24 § om försök att anstifta krigsförräderi. Därmed bortfaller grunden för den tankegång som föranlett de sakkunnigas förslag att till 23 § flytta bestämmelsen om försök till anstiftan av högförräderi.

I övrigt har sakkunnigförslaget följts.

24 §.

Första stycket, som stadgar ansvar för stämpling till högförräderi eller till krigsförräderi, är enligt gällande lag icke tillämpligt, där *gärningen kommit till* sådant förräderi eller försök därtill. Detta sammanhänger därmed, att tillbakaträdande från försök till högförräderi eller krigsförräderi enligt gällande lag icke medför straffrihet. Beträffande försök till högförräderi överensstämmer förslaget i detta hänseende med gällande lag, som behandlar dylikt försök såsom fullbordat brott. För försök till krigsförräderi åter skall enligt den föreslagna avfattningen av 23 § gälla den allmänna regeln om straffrihet vid frivilligt tillbakaträdande från försök. Emedan försök till krigsförräderi sålunda i vissa fall kan bli straffritt, har i enlighet med de sak-

Departements-
chefen.

kunnigas förslag vidtagits sådan ändring i första stycket av förevarande paragraf, att ansvar för stämpling till högförräderi eller krigsförräderi kommer att inträda, där *straff ej är förskyllt* för högförräderi eller krigsförräderi eller för försök därtill. Genom denna ändring kan bestämmelsen om straff för stämpling till krigsförräderi bli tillämplig å den som gjort försök till krigsförräderi men trätt tillbaka på sådant sätt att han ej kan fällas till ansvar för försöket.

Såsom berörts vid 23 § ha de sakkunniga föreslagit vissa ändringar även i 24 § andra stycket men av skäl som angivits vid 23 § har stycket ansetts böra bibehållas i sin nuvarande lydelse.

28 §.

Emedan 3 kap. 11 § enligt förslaget skall upphävas, har den nuvarande hänvisningen till nämnda lagrum borttagits ur förevarande paragraf. I stället ha anhöriga, som under viss förutsättning skola vara undantagna från ansvar enligt paragrafen, i enlighet med straffrättskommitténs förslag angivits genom en uppräknig. Beträffande denna må hänvisas till vad som yttras i det följande vid behandlingen av 20 kap. 3 §.

10 KAP.

Om brott emot offentlig myndighet.

17 §.

I förevarande paragraf, som avser befriande av fånge, häktad eller för brott kvarhållen person, stadgas för närvarande i andra stycket straff för försök till dylik handling, där det sker medelst våld. Ett försök att genom list eller annorledes, utan våld, åstadkomma befriandet är däremot icke straffbart. På förslag av de särskilda sakkunniga har försöksbestämmelsen utsträckts till att omfatta även sistnämnda fall. I samband därmed har paragrafens uppställning ändrats så, att det fullbordade brottet behandlas i första och andra styckena och försöket i tredje stycket.

18 a §.

I 3 kap. 9—11 §§ behandlas för närvarande olika fall av s. k. efterföljande delaktighet. Den form därav, som plägar benämnas reell faution och som består exempelvis i köp eller försäljning av genom brott åtkommet gods eller omarbetning därav, har straffrättskommittén funnit böra behandlas såsom ett självständigt brott och upptagas bland förmögenhetsbrotten. Kommittén har därför föreslagit, att hithörande delar av 3 kap. 9—11 §§ jämte bestämmelserna om det närliggande brottet tjuvgömmeri hänföras till en ny brottstyp, benämnd häleri, vilken behandlas i 21 kap. 6 § av förslaget. De återstående delarna av 3 kap. 9—11 §§, vilka handla om döljande av brottsling, undanröjande av bevis om brottet och annan s. k. personlig faution, ha i samband därmed enligt kommittéförslaget överflyttats till 10 kap.

och inrymts i förevarande lagrum, därvid de underkastats smärre jämkningar.

Sveriges advokatsamfund har hemställt, att det under lagstiftningsarbetets gång måtte givas uttryck för att avsikten med den förändring, som företoges då bestämmelserna i denna paragraf sattes i stället för vissa bestämmelser i 3 kap. 9—11 §§, icke vore att inskränka den tystnadsplikt och den rätt att vägra upplysningar, som åvilade eller tillkomme exempelvis läkare och advokater. Samfundet har tillika föreslagit, att de som stadigt sammanbo med varandra måtte i lika mån som trolovade undantagas från straffbestämmelserna i paragrafen.

Vad advokatsamfundet anfört synes icke böra föranleda ändring i kommittéförslaget. Det torde vara uppenbart, att förslaget icke innebär någon förändring beträffande läkares och advokaters ställning i det av samfundet anmärkta hänseendet.

Departementschefen.

20, 21 och 24 §§.

Straffrättskommittén har föreslagit, att den nuvarande 20 § upphäves. Detta har föranlett en obetydlig formell jämkning i 21 §.

I huvudsak ersättes enligt kommittéförslaget 20 § av bestämmelsen om egenmäktigt förfarande i 20 kap. 6 §, vid vilket lagrum skälen för 20 §:s upphävande och däremot framställda erinringar skola beröras. Till den del 20 § är tillämplig på obehörigt företagande av ämbets- eller tjänstehandlingar motsvaras den enligt kommitténs förslag av första stycket i en ny 24 § i förevarande kap.

För närvarande är obehörig ämbets- eller tjänsteutövning straffbar, förutom i vissa fall enligt 20 §, enligt nuvarande 22 kap. 6 §, vilken innehåller bestämmelser om ansvar för den som svikligen, i uppsåt att göra skada eller bereda sig eller annan fördel, tillvällar sig utövning av ämbete eller tjänst samt för den som eljest obehörigen utger sig för ämbets- eller tjänsteman och utövar något av vad till dennes befattning hör. Kommittén har föreslagit, att innehållet i 22 kap. 6 § överföres till första stycket i 24 § av förevarande kapitel och att bestämmelserna därvid, i samband med att 20 § upphäves, göras tillämpliga även på de nu under 20 § hörande fall, i vilka gärningsmannen icke kan sägas tillvälla sig ämbets- eller tjänsteutövning eller utgiva sig för ämbets- eller tjänsteman utan på annat sätt obehörigen utövar verksamhet som endast tillkommer allmänt organ. Det nya lagrummets tillämplighet har även på det sättet utsträckts, att det avser obehörigt utövande icke blott av ämbete eller tjänst utan av allmän befattning överhuvud. Slutligen ha straffbestämmelserna i jämförelse med 22 kap. 6 § jämkats och förenklats. I stället för straffet enligt 22 kap. 6 §, som för vanliga fall är böter, ej under fem dagsböter, eller fängelse i högst ett år och för fall av särskilt angiven beskaffenhet kan uppgå till straffarbete i fyra år, har sålunda föreslagits en straffsats av fängelse eller böter eller vid synnerligen försvårande omständigheter straffarbete i högst fyra år.

Enligt gällande rätt är det icke straffbart att giva sig ut för att innehava

allmän befattning utan att utöva något av vad till befattningen hör. Kommittén har emellertid föreslagit, att ansvar stadgas för den som obehörigen utger sig för att innehava allmän befattning eller obehörigen bär uniform eller tjänstetecken för att giva sig sken av att tillhöra krigsmakten eller annan kår i det allmännas tjänst. Bestämmelsen härom har upptagits i ett andra stycke i 24 §.

Överståthållarämbetet har föreslagit, att första styckets räckvidd ytterligare utvidgas, så att det drabbar även det fall att någon obehörigen utövar befattning som avses i 10 kap. 5 § andra stycket, d. v. s. befattning vid vissa enskilda kommunikationsinrättningar. *Föreningen Sveriges stadsdomare* har hemställt, att i straffsatsen för vanliga fall böter måtte nämnas före fängelse.

Överbefälhavaren över rikets försvarskrafter har i skrivelse den 8 juli 1940, utan samband med remiss av kommitténs betänkande, hemställt om skyndsam utredning angående införande av ansvar för obehörigt begagnande av uniformer och tjänstedräkter.

Departementschefen.

Kommitténs förslag i nu berörda delar synes välgrundat. Det torde ej föreligga tillräckliga skäl att, såsom överståthållarämbetet vid 24 § första stycket ifrågasatt, i detta sammanhang ytterligare utsträcka det straffbara området. Det är att märka, att straffbestämmelsen i 24 § andra stycket för den som obehörigen bär uniform eller tjänstetecken ofta torde bli tillämplig på fall av den art ämbetet åsyftat. Ej heller finner jag mig böra tillmötesgå önskemålet om mildring av den i 24 § första stycket föreslagna straffsatsen. Bestämmelserna i 24 § andra stycket äro ägnade att tillgodose det av överbefälhavaren framställda önskemålet.

11 KAP.

Om fridsbrott.

13 a §.

Till en ny 13 a § i förevarande kapitel har på förslag av straffrättskommittén överförs det bland förmögenhetsbrotten icke hemmahörande stadgandet om brott mot brevhemlighet i 22 kap. 10 § jämte åtalsbestämmelsen därom i 22 kap. 21 §. Bestämmelsen i 24 kap. 11 §, vilken enligt kommittéförslaget även skulle flyttas till 11 kap., har bibehållits i 24 kap.

12 KAP.

Om förfalskningsbrott.

På förslag av straffrättskommittén ha bestämmelserna rörande några för närvarande i 22 kap. behandlade förfalskningsbrott överflyttats till 12 kap. Stadgandena ha därvid i större utsträckning än kommittén föreslagit bibehållits vid sin nuvarande avfattning. Sedan kommittén framlagt sitt förevarande förslag, har jag nämligen den 11 oktober 1940 uppdragit åt kommittén att verkställa utredning rörande fortsatt revision av strafflagens spe-

ciella del och därvid särskilt framhållit förfalskningsbrotten såsom en av de brottsgrupper, på vilka utredningen borde inriktas. Förändringar av mera principiell räckvidd torde böra uppskjutas till den fullständiga revision av lagstiftningen om förfalskningsbrotten, som sålunda snart kan förväntas komma att ske.

Nya bestämmelser om straff för försök till brott ha på förslag av de särskilda sakkunniga införts i 1, 11 och 16 §§.

1 §.

Ett stadgande om straff för försök till förfalskning av här avsedda handlingar, s. k. arkivhandlingar, har tillagts såsom ett andra stycke.

5 §.

I gällande rätt behandlas det fall att någon begagnar falsk »i diktad persons namn» skriven enskild handling icke såsom egentlig förfalskning utan, jämlikt 22 kap. 16 §, såsom ett särskilt brott. I enlighet med vad kommittén förordat föreslås, att detta lagrum upphäves och brottet hänföres under 12 kap. 4 och 5 §§, vilka paragrafer avse förfalskning av enskild handling »i annan persons namn». Att uttrycket annan persons namn bör anses omfatta även diktat namn lär med erforderlig tydlighet framgå av den i 12 kap. 5 § tillfogade nya punkten, vilken — såsom för närvarande 22 kap. 16 § — medgiver ådömande av böter i det fall att handlingen var skriven i diktad persons namn. I överensstämmelse med kommittéförslaget har beskrivningen i 5 § av de där avsedda enskilda handlingarna undergått en formell ändring.

5 a §.

Enligt kommitténs förslag skulle i en ny paragraf med denna beteckning upptagas ett allmänt stadgande om förstörande eller obrukbargörande av handlingar, som bl. a. ersatte nuvarande 22 kap. 2 § punkt 5 samt vad i 23 kap. 1 § stadgas om straff för bokföringsskyldig gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling finnes ha förstört eller undanstuckit sina böcker eller gjort dem oläsliga. Med hänsyn till den i inledningen till detta kapitel berörda fortsatta strafflagsrevisionen har det synts lämpligt att för närvarande här blott upptaga innehållet i 22 kap. 2 § punkt 5 i oförändrat skick, dock med den jämkning att den nuvarande hänvisningen till att brottet skall anses som bedrägeri ersatts med en straffskala med samma maximum och minimum som nu stadgas för bedrägeri. Något särskilt stadgande om förstörande av handelsböcker torde icke nu behöva upptagas. Så länge dylikt stadgande saknas, kommer nämligen brottet att falla under den föreslagna bestämmelsen om bokföringsbrott i 23 kap. 5 §.

Då det icke synes lämpligt att brottet, såsom nu i 22 kap. 21 § stadgas, ej får åtalas av annan än målsägande har det på förslag av kommittén i likhet med övriga förfalskningsbrott förlagts under allmänt åtal.

10 §.

Då stadgandet i 22 kap. 2 § punkt 5 om förstörande eller obrukbartgörande av handling även avser allmänna handlingar, har i samband med dess överflyttning till 12 kap. 5 a § hänvisningen i 10 §, som handlar om förfälskning av utländsk allmän handling, utsträckt till att avse även förstörande eller obrukbartgörande av sådan handling. Därjämte har i enlighet med kommittéförslaget paragrafens lydelse jämkats, så att den nuvarande svår-tolkade hänvisningen till 4 och 5 §§ ersatts med särskilda straffskalor.

10 a §.

I nuvarande 22 kap. 18 § stadgas bötesstraff för den som svikligen begagnar sig av orlovssedel, pass eller annat dylikt bevis, som är utgivet för annan. Straffrättskommittén har föreslagit, att stadgandet med vissa jämkningar i brottsbeskrivningen och med straffsatsen skärpt till fängelse eller böter överföres till första punkten i förevarande nybildade paragraf.

I en andra punkt har kommittén föreslagit ett stadgande om ansvar för den som utlämnar pass eller annat sådant bevis att brukas av annan än den för vilken beviset är utfärdat. *Överståthållarämbetet* har yppat tvivel, huruvida denna bestämmelse vore erforderlig. Den som utlämnade pass eller annat bevis att brukas av annan än den för vilken beviset vore utfärdat, gjorde sig nämligen enligt ämbetets mening skyldig till delaktighet i sådant brott, som behandlades i första punkten, nämligen i brottet att bruka bevis som är utfärdat för annan.

*Departements-
chefen.*

I brottsbeskrivningen i första punkten har i detta sammanhang ej ansetts böra vidtagas annan ändring än en formell jämkning av samma slag som skett i 5 §. Den föreslagna straffskärpningen torde vara av betydelse särskilt med hänsyn till vådan av att falska pass begagnas.

Vad angår andra punkten, innefattar givetvis utlämnande av pass eller annat dylikt bevis till olovligt bruk delaktighet i ett efterföljande olovligt brukande. Gärningen bör emellertid kunna bestraffas utan att det skall behöva påvisas att olovligt brukande ägt rum. Den som yrkesmässigt tillhandahållit pass, utställda på annan person än mottagaren, bör sålunda kunna straffas, även om det icke kan bevisas att någon använt passen. Jämväl i denna del synes en omedelbar lagändring påkallad.

Om de föreslagna bestämmelserna antagas, torde viss jämkning böra vidtagas i 15 § passkungörelsen den 31 maj 1940.

10 b §.

Nuvarande 22 kap. 13 § innehåller en bestämmelse om ansvar för den som mot bättre vetande nekar sin hand och förskrivning, d. v. s. förnekar sin underskrift på skuldebrev eller annan dylik handling. Straffrättskommittén har föreslagit, att denna bestämmelse flyttas till förevarande lagrum och utvidgas till att omfatta förnekande av äktheten utav handling som avses i 12 kap. *Sveriges advokatsamfund* har ifrågasatt, om det föreligger

något verkligt behov av att låta bestämmelsen omfatta de nu ej straffbelagda fallen, då någon förnekar icke sin egen underskrift utan äktheten av handling som utfärdats av annan.

Då, såsom förut berörts, hela 12 kap. snart torde bliva underkastat en genomgripande revision, synes det böra anstå med avgörandet av frågan, i vilken utsträckning förnekande av en handlingens äkthet bör vara straffbart. Det nu i 22 kap. 13 § givna stadgandet i detta hänseende har därför oförändrat överflyttats till förevarande lagrum. Den hithörande åtalsbestämmelsen i 22 kap. 21 § har i enlighet med kommitténs förslag fått bortfalla, då brottet bör ligga under allmänt åtal.

*Departement-
chefen.*

11 §.

På förslag av de särskilda sakkunniga har det i denna paragraf behandlade brottet, flyttande av gränsmärke med mera, gjorts straffbart redan på försöksstadiet.

16 §.

Beträffande förevarande paragraf, som gäller utprångling av falskt mynt eller falsk penningssedel, ha de särskilda sakkunniga föreslagit, att den nuvarande bestämmelsen i andra stycket om straffnedsättning, där gärningen yppats innan skada skett, utbytes mot en bestämmelse om ansvar för försök till utprångling. *Överståthållarämbetet* har häremot anmärkt, att den föreslagna avfattningen gäve vid handen att utprångling icke vore fullbordad med mindre förfarandet lyckats, medan enligt vedertagen tolkning med utprångla förstodes att någon utgäve eller sökte utgiva myntet eller sedeln. Enligt ämbetets mening borde den hävdvunna tolkningen av uttrycket bibehållas, varför den särskilda försöksbestämmelsen i andra stycket borde utgå. I stället borde såsom nu finnas möjlighet till straffnedsättning, där brottet yppats innan skada skett.

Enligt gängse språkbruk torde uttrycket utprångla icke omfatta det fall, att någon försökt men ej lyckats utgiva mynt eller sedel till annan. Det synes vara en fördel, att ordet användes med sin vanliga innebörd i lagtexten och att försök att utgiva falskt mynt eller falsk sedel behandlas som försök till brott och ej såsom fullbordat brott.

*Departement-
chefen.*

17 §.

På förslag av de särskilda sakkunniga har försöksbestämmelsen i denna paragraf i likhet med övriga motsvarande försöksbestämmelser i förslaget avfattats i form av en hänvisning till 3 kap.

21 §.

I nuvarande 22 kap. 17 § stadgas ansvar för den som i orlovssedel eller annan sådan enskild handling, som i 12 kap. 5 § nämnes, uppgiver vad han vet osant vara och därav annan vilseledas eller skadas kan. I samma kapitel stadgas vidare ansvar, i 8 § sista stycket för falsk utsaga om frihet från

äktenskapshinder och i 2 § punkt 4 för falsk försäkran av sådan beskaffenhet som avses i 6 kap. 9 § giftermålsbalken. Enligt kommitténs förslag skulle dessa stadganden uppgå i en allmän bestämmelse om s. k. intellektuell handlingsförfalskning, upptagen i en ny 5 b § i 12 kap. Anledningen till att kommittén upptagit denna fråga torde ha varit, att den omnämndes i kommitténs ursprungliga direktiv. Sedan kommittén numera, såsom förut nämnts, erhållit uppdrag att verkställa fortsatt revision av strafflagens speciella del och därvid särskilt beakta förfalskningsbrotten, torde det vara lämpligare, att frågan om införande av en allmän bestämmelse om intellektuell handlingsförfalskning uppskjutes till den fortsatta utredningen. I avvaktan härpå föreslås, att de nuvarande spridda stadgandena i ämnet upptagas i en ny sista paragraf i 12 kap. Stadgandena äro oförändrade utom såtillvida att en formell jämkning skett av stadgandet i 22 kap. 17 § och att bestämmelsen i 22 kap. 2 §, att brottet skall anses som bedrägeri, ersatts med en straffskala med samma maximum och minimum som nu stadgas för bedrägeri.

13 KAP.

Om mened.

6 §.

De särskilda sakkunniga ha föreslagit, att försök till anstiftan av mened straffbelägges i denna paragraf, som saknar motsvarighet i gällande lag.

Stockholms rådhusrätt har framställt en erinran mot den av de sakkunniga föreslagna avfattningen av bestämmelserna. Att ansvar för försök till anstiftan av mened uttryckligen säges skola inträda allenast där brottet ej kommit till stånd skulle enligt rådhusrätten kunna tolkas så, att ett försök till anstiftan av mened skulle gå fritt från straff, om meneden visserligen beginges men icke vore föranledd av försökshandlingen. I sådant fall skulle nämligen denna icke utgöra delaktighet i det fullbordade brottet och icke heller falla under den föreslagna försöksbestämmelsen.

Departementschefen.

Jag biträder förslaget att straffbelägga försök att anstifta mened. Med anledning av den gjorda erinran har den föreslagna avfattningen jämkats, så att såsom förutsättning för försökets straffbarhet icke uttryckligen uppställles att brottet ej kommit till stånd. Att straff för försök icke skall inträda där försöket lett till fullbordat brott torde nämligen vara tydligt utan särskild föreskrift. Av skäl som angivits vid 3 kap. har det i de sakkunnigas förslag förekommande uttrycket »av fri vilja» utbytt mot ordet »frivilligt».

14 KAP.

Om mord, dråp och annan misshandel.

2 §.

På förslag av de särskilda sakkunniga har åt de nuvarande bestämmelserna i denna paragraf om ansvar för mordförsök liksom åt övriga motsvarande

försöksbestämmelser i förslaget givits formen av en hänvisning till 3 kap. Av skäl som angivits vid nämnda kapitel har ett av de sakkunniga förslaget särskilt straffminimum av ett års straffarbete ansetts böra utgå.

3 §.

I enlighet med vad de särskilda sakkunniga föreslagit har i denna paragraf införts en bestämmelse om ansvar för försök till dödande i hastigt mod.

Försök till dråp är för närvarande icke straffbelagt med mindre gärningen innefattar brott av annan art, såsom fullbordad misshandel, resande av livsfarligt vapen, sprängämnesbrott etc. Såsom i motiven till den nya bestämmelsen anförts av de sakkunniga är det svårt att förstå varför ett försök till dråp — t. ex. medelst strypning eller nedstörtning från en brant, knuffande av en person från ett tåg eller framför en automobil — icke skulle vara straffbart därest uppsåtet att döda vore fullt klart men ingen kroppsskada inträffat. Detta förhållande har också vid åtskilliga tillfällen framhållits såsom en brist i den gällande strafflagen.

8 §.

I denna paragraf regleras vissa bevisnings- och kausalitetsspörsmål, som uppstå då flera deltagit i misshandel med dödlig utgång och det ej kan utrönas vilken eller vilka tillfogat den döde i och för sig eller i förening livsfarliga skador. För att klargöra att såväl mordförsök som dråpförsök falla utanför tillämpningsområdet för 8 §, i vilken stadgas lägre straffmaximum än i 2 och 3 §§, har i paragrafen uttryckligen stadgats, att den icke skall tillämpas där gärningen eljest är belagd med högre straff.

10 §.

I denna paragraf stadgas straff för den som misshandlat annan så att denne därav fått svår kroppsskada, därest sådan skada var åsyftad. De särskilda sakkunniga ha föreslagit att straff för försök till sådan misshandel införas.

Stockholms rådhusrätt, länsstyrelsen i Gävleborgs län samt föreningen Sveriges stadsdomare ha ifrågasatt lämpligheten av att försöksstraff införas. Det mötte nämligen svårigheter att fastställa, att en gärningsman som ej kommit längre än till försök hade åsyftat att tillfoga sådan svår kroppsskada som i paragrafen förutsattes. *Göta hovrätt* åter har med hänsyn till bevissvårigheterna förordnat att utsträcka straffbarheten till att omfatta även försök till misshandel av det mindre grova slag som behandlas i 12 §.

De påpekade svårigheterna kunna väl orsaka, att försöksstraff icke kommer till tillämpning då det är ovisst vad gärningsmannen åsyftat, men de synas icke böra föranleda, att man avstår från att straffbelägga försök till sådan grov misshandel som avses i 10 § i fall då den åsyftade skadan är uppenbar. Försiktigheten synes bjuda att icke i detta sammanhang utsträcka det straffbara området till försök som avser mindre grov misshandel.

*Departements-
chefen.*

14 §.

I andra stycket meddelas regler för det fall att flera deltagit i misshandel, varav kommit skada av visst slag, och det ej kan utrönas av vilken eller vilka skadan blivit gjord. I enlighet med de särskilda sakkunnigas förslag har i detta lagrum liksom i 8 § införts ett tillägg av innehåll, att straffbestämmelserna i lagrummet icke äro tillämpliga där gärningen eljest är belagd med högre straff, nämligen såsom försök till mord, dråp eller misshandel.

15 §.

Såsom de särskilda sakkunniga föreslagit har resande av livsfarligt vapen angivits såsom en försvårande omständighet ej blott såsom nu vid misshandel utan, emedan försök till misshandel enligt förslaget i viss utsträckning straffbelägges, även vid sådant försök. Där gärningsmannen ej är förfallen till straff för misshandel eller försök därtill, skall resandet av livsfarligt vapen bestraffas såsom ett särskilt brott. Den av de sakkunniga föreslagna avfattningen av paragrafen har undergått viss jämkning.

18 §.

I överensstämmelse med de särskilda sakkunnigas förslag har den bestämmelse om ansvar för förgiftningsförsök som nu finnes i första stycket utbrutits till ett nytt andra stycke och liksom övriga motsvarande försöksbestämmelser i förslaget erhållit formen av en hänvisning till 3 kap. Tillika har på sätt föreslagits nuvarande andra stycket, som nu blir tredje stycket, underkastats sådan jämkning att förberedelse till förgiftning kan föranleda ansvar där förfarandet fortskridit till försök men försöksstraffet bortfaller på grund av frivilligt tillbakaträdande. Ett av de sakkunniga föreslaget särskilt minimum för försöksstraffet har av skäl som anförts vid 3 kap. uteslutits.

19 §.

På förslag av de särskilda sakkunniga har det i denna paragraf behandlade brottet, allmänfarlig förgiftning, straffbelagts redan på försöksstadiet.

20 a §.

I enlighet med straffrättskommitténs förslag ha bestämmelserna i nuvarande 22 kap. 3 och 4 §§ om försäljning och utlämnande av förfalskade livs- och läkemedel överförts till förevarande lagrum.

22 och 23 §§.

Såsom de särskilda sakkunniga föreslagit har bestämmelsen om ansvar för försök till barnamord i nuvarande 23 § överförts till 22 § och liksom övriga motsvarande försöksbestämmelser erhållit formen av en hänvisning till 3 kap. Därvid har försök till barnamord gjorts straffbart ej blott som nu, då det sker med berätt mod, utan även då försöket utföres i hastigt mod.

Genom ändringen kommer 23 § att handla allenast om utsättande av foster och därmed jämställda gärningar, vilka icke innefatta försök till barnamord.

26—28 b §§.

Försök till fosterfördrivning genom »invärtes eller utvärtes medel, som sådan verkan hava kan» bestraffas nu såsom fullbordat brott. På sätt de sakkunniga föreslagit har vidtagits den ändringen, att allenast den fullbordade fosterfördrivningen behandlas såsom fullbordat brott. Försök till fosterfördrivning åter skall bestraffas med tillämpning av de allmänna försöksbestämmelserna i 3 kap. I brottsbeskrivningen kvarstår att åtgärden skall bestå i nyttjande av invärtes eller utvärtes medel, men den nuvarande begränsningen till medel, som kunna medföra fördrivning av foster, har fått utgå med hänsyn till att allmänna regler om otjänliga försök införts. Brottsbeteckningen fosterfördrivning har upptagits i lagtexten. Vid den omformulering av 26—28 §§, som föranletts av dessa ändringar, ha försöksbestämmelserna upptagits i 28 a §, och det nuvarande innehållet i sistnämnda paragraf har, med tillägg av en hänvisning jämväl till 28 a §, överförts till ett nytt lagrum, betecknat såsom 28 b §.

34 §.

Med anledning av ändringarna i 3 och 18 §§ ha vissa formella jämkningar föreslagits i denna paragraf. Sedan de av de sakkunniga föreslagna särskilda minima för försöksstraff borttagits i 2 § och 18 § andra stycket, har en i andra stycket av förevarande paragraf förekommande hänvisning till dessa lagrum uteslutits.

37 §.

I enlighet med de särskilda sakkunnigas förslag har avfattningen av denna paragraf jämkats med anledning av de föreslagna ändringarna i 15 §.

15 KAP.

Om brott emot annans frihet.

8 a §.

På förslag av straffrättskommittén har i denna paragraf upptagits en bestämmelse avsedd att ersätta 10 kap. 20 § till den del sistnämnda lagrum, som enligt förslaget skall upphävas, nu är tillämpligt på gärning som avses i 6 och 8 §§ i förevarande kapitel.

14 §.

Denna paragraf ersättes enligt förslaget av stadgande i 25 §.

15 a §.

I denna paragraf, som avser användande av våld eller hot av visst slag såsom medel att förmå kvinna till otukt, har på förslag av straffrättskom-

mittén beskrivningen av tvångsmedlet ändrats till överensstämmelse med den föreslagna paragrafen om utpressning, 21 kap. 4 §. Den nuvarande bestämmelsen i andra stycket om ansvar för försök har, såsom de särskilda sakkunniga föreslagit, överförts till 25 §.

16 §.

Till följd av att 14 § upphäves har hänvisningen till denna uteslutits ur förevarande paragraf.

18 §.

Emedan det i första punkten behandlade brottet genom ändring i 25 § gjorts straffbart redan på försöksstadiet, har det ansetts lämpligt att skilja de båda punkterna i förevarande paragraf från varandra genom uppdelning av paragrafen i två stycken.

25 §.

Av de i förevarande kapitel behandlade brotten är det i 15 a § upptagna, såsom vid nämnda paragraf berörts, enligt gällande rätt straffbart redan på försöksstadiet, och det i 14 § upptagna, brukande av våld för att förmå kvinna till otukt, till sin natur ett försöksbrott. De särskilda sakkunniga ha föreslagit, att dessa försöksbestämmelser överföras till förevarande paragraf och liksom övriga motsvarande försöksbestämmelser erhålla formen av en hänvisning till 3 kap. De sakkunniga ha vidare föreslagit, att i paragrafen upptagas försöksbestämmelser avseende människorov som behandlas i 5—7 §§, barnarov som behandlas i 8 §, otukt med kvinna i vanmakt, vilket brott är straffbelagt i 15 §, och bortförande eller kvarhållande av kvinna mot hennes vilja i uppsåt att förmå henne till giftermål eller otukt, vilket brott behandlas i 17 §. Utöver vad de sakkunniga sålunda föreslagit har på förslag av Svea och Göta hovrätter i förevarande paragraf införts straff för försök att bortföra kvinna, som ej fyllt femton år, med hennes vilja men utan samtycke av målsman i uppsåt att förmå henne till otukt, ett brott som är straffbelagt i 18 § första punkten eller, enligt förslaget, 18 § första stycket.

Såsom de sakkunniga föreslagit har den begränsning av allmän åklagares åtalsrätt, som i 16 § göres beträffande de i 12, 13, 15 och 15 a §§ behandlade brotten, genom hänvisning till 16 § gjorts tillämplig även beträffande försök till dessa brott. På hemställan av Göta hovrätt har vidare de åtalsbegränsningar, som stadgas i 19 § beträffande de i 17 och 18 §§ upptagna brotten, genom hänvisning till 19 § gjorts tillämpliga på försök till brott som omförmälas i 17 § och 18 § första stycket.

17 KAP.

Om brott emot familj.

Till detta kapitel, som numera blott innehåller bestämmelser om ansvar för tvegifte, ha på förslag av straffrättskommittén överförts bestämmelserna i nuvarande 22 kap. 7 §, 8 § första och andra styckena samt 9 §. I samband

därmed ha såväl stadgandena om tvegifte som de överflyttade bestämmelserna, i enlighet med kommitténs förslag, underkastats vissa jämkningar. Stadgandena om tvegifte, som nu finnas i 4—6 §§, ha sålunda förenklats och samlats i 1 §. För straffet har bestämts en enda skala, som medger lindrigare bestraffning än de nuvarande bestämmelserna. I 2 § har upptagits det nuvarande stadgandet i 22 kap. 8 § första stycket om ansvar för ingående av äktenskap med den som ej äger rättslig handlingsförmåga m. m. ävensom åtalsbestämmelsen för detta fall i 22 kap. 21 §. Bestämmelserna ha lämnats oförändrade frånsett en mindre ändring i straffsatsen och en formell förenkling av åtalsbestämmelsen. Till 3 § ha överförts bestämmelsen i 22 kap. 8 § andra stycket om ansvar för bedragande till lägersmål genom äktenskapslöfte och åtalsbestämmelsen därom i 22 kap. 21 §. Till 4 § har överflyttats bestämmelsen om ansvar för det nu i 22 kap. 7 § behandlade brottet att någon bereder sig arv eller annan familjerättighet genom antagande av falskt namn eller stånd; i samband därmed har straffsatsen jämkats. I 5 § har från 22 kap. 9 § upptagits bestämmelsen om ansvar för understickande eller förbytande av barn, varvid straffsatsen förenklats och gjorts mindre vid. Som kapitlet enligt förslaget erhåller i väsentliga delar nytt innehåll, har dess överskrift ändrats.

18 KAP.

Om sedlighetsbrott.

I detta kapitel ha de särskilda sakkunniga föreslagit försöksstraff endast beträffande sådant brott som omförmäles i 7 §, d. v. s. otukt med kvinna som ej fyllt tolv år. I åtskilliga yttranden har emellertid påyrkats, att sedlighetsbrott i större utsträckning måtte bli straffbara redan på försöksstadiet. Dessa önskemål ha biträtts i vad avser 8 §, som handlar om otukt med barn under femton år i andra fall än dem 7 § avser. Emedan detta brott är av den art att upprepning måste befaras, synes det angeläget att det allmänna ingriper mot förövaren även om gärningen stannar vid försök. Det är ock sannolikt, att fullbordat brott av detta slag ej sällan av hänsyn till barnet förtiges av dettas anhöriga och därigenom undgår åtal, medan sådana hänsyn icke i lika mån göra sig gällande då fråga är om att anmäla ett försök till åtal.

I en ny 14 a § i förevarande kapitel har upptagits straffbestämmelsen i 22 kap. 15 § rörande den som far med spådom, signeri eller annan vidskepelse att därmed bedrägeri öva eller vinning sig förskaffa. Denna bestämmelse var icke medtagen i straffrättskommitténs förslag. Det slutliga avgörandet av frågan huruvida kriminalisering bör bibehållas av sådant brott — som icke enbart är att anse som förmögenhetsbrott — torde böra träffas i samband med den fortsatta utredningen rörande revision av strafflagens speciella del.

19 KAP.

Om eldskada av uppsåt eller vållande; så ock om annan skadegörelse å egendom.

Straffrättskommittén har föreslagit, att 4 och 8 §§, vilka handla om eldsåttande och åstadkommande av sjöskada i sviklig avsikt, upphävas, var-

efter därunder fallande gärningar bliva att bestraffa enligt andra lagrum. Om allmänfara förelåg, blir sålunda 1, 2, 3 eller 7 § tillämplig. Förelåg åter ingen allmänfara men kom likväl död eller svår kroppsskada av handlingen, blir 14 kap. tillämpligt. Det svikliga i förfarandet föranleder enligt förslaget ansvar för försök till bedrägeri enligt 21 kap. 8 §, och i konkurrens därmed inträder enligt vad nyss nämnts stundom ansvar jämväl enligt 14 eller 19 kap. Kommittén har vidare föreslagit, att bestämmelsen i 20 § om olovligt bortledande av elektrisk ström borttages därur och i stället i förändrat skick upptages i 20 kap.

De särskilda sakkunniga ha föreslagit införande av försöksstraff vid följande brott, nämligen skadegörelse som avses i 10 § å fyrar och andra för sjöfarten viktiga tecken m. m., åtgärder enligt 11 § beträffande statens järnvägar och andra kommunikationsmedel m. m., skadegörelse å gruva m. m. enligt 16 §, spridande av kreaturssjuka enligt 17 § första stycket samt förgiftande av foder m. m. under omständigheter som avses i 18 §. Dessa nya försöksbestämmelser jämte de nu i kapitlet förekommande stadgandena om ansvar för försök, nämligen det i 5 § upptagna stadgandet om försök till mordbrand enligt 1—4 §§, stadgandet om försök till sprängämnesbrott i 6 § andra stycket samt bestämmelsen om försök till åstadkommande av skeppsbrott i 9 §, ha sammanförts till en ny paragraf, betecknad såsom 20 a §, och avfattad så, att de föreslagna allmänna bestämmelserna om försök i 3 kap. bliva tillämpliga, något som bland annat medför ändringar i straffsatserna för försöket. Sammanförandet av försöksbestämmelserna har medfört att 5 § första stycket, 6 § andra stycket och 9 § upphävs och nuvarande 5 § andra stycket, som kommer att utgöra hela 5 §, omredigerats. Upphävandet av 6 § andra stycket har föranlett en redaktionell jämkning i 21 § första stycket. De sakkunniga ha vidare föreslagit, att i den nya 20 a § såsom ett andra stycke upptages föreskrift av innebörd att, där Konungen förordnat att enskild järnväg eller annan kommunikationsanläggning skall äga lika skydd som statens, försök att, på sätt i 11 § anges beträffande statens anläggningar, skada sådan enskild anläggning skall bestraffas såsom försök till brott enligt 11 §.

Svea hovrätt har, under hänvisning till att det i 20 kap. 6 § av straffrättskommitténs förslag upptagna brottet egenmäktigt förfarande ligger under allmänt åtal, förordnat, att det närliggande skadegörelsebrottet enligt 20 §, som i regel ej må åtalas av annan än målsägande, likaledes göres till åklagarbrott.

*Departement-
chefen.*

De av straffrättskommittén och de särskilda sakkunniga föreslagna förändringarna i förevarande kapitel synas motiverade. Frågan om ändrade åtalsbestämmelser beträffande skadegörelsebrottet torde lämpligen anstå till den fortsatta revisionen av strafflagen.

20 KAP.

Om stöld och rån; så ock om egenmäktigt förfarande.

Detta kapitel motsvarar i stort sett 20, 21 och 24 kap. jämte 10 kap. 20 § gällande lag. Tjuvnadsbrotten, som nu behandlas i 20 kap., ha upptagits i 1,

2 och 4 §§ under beteckningarna stöld, snatteri och grov stöld, varjämte i 3 § såsom ett särskilt privilegierat fall upptagits en såsom bodräkt betecknad form av stöld, närmast motsvarande det brott som enligt gällande lag behandlas i 22 kap. 20 §. Rån har överförts från 21 kap. till 5 § i förevarande kapitel. I 6 § har upptagits en motsvarighet till de nuvarande bestämmelserna om egenmäktigt förfarande i 10 kap. 20 §, i den mån dessa ansetts böra hänföras till förmögenhetsbrotten. I 7 § har stadgats, att de föregående paragraferna skola vara tillämpliga jämväl på fastighetsförhållanden. Härigenom ersättas de nuvarande bestämmelserna i 24 kap. om åverkan i den mån de avse besittningskränkningar; andra former av åverkan skola enligt förslaget bedömas på samma sätt som motsvarande förfaranden beträffande lös egendom, d. v. s. enligt 22 kap. såsom förskingring eller annan trolöshet. Försök till stöld och vissa andra brott samt förberedelse till stöld behandlas i 8 och 9 §§. I 10 § meddelas åtalsbestämmelser.

1 §.

I gällande lag behandlas stöld i första stycket av paragrafen med detta nummer. Stöld är enligt nämnda lagrum, att någon stäl gods eller penningar över trettio kronor. Straffet är straffarbete i högst sex månader. Där omständigheterna äro synnerligen försvårande, må tiden för straffarbetet dock höjas till två år; äro omständigheterna synnerligen mildrande, må dömas till fängelse i högst sex månader. I straffrättskommitténs förslag, enligt vilket stöldbrottet liksom ett flertal andra brott är uppdelat i grader, behandlar förevarande paragraf den medelsvåra graden av stöld, för vilken straffet bestämts till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Stöldbrottet har i kommittéförslaget erhållit en noggrannare bestämning än i gällande lag: stöld föreligger då någon olovligen tager annans sak med uppsåt att tillägna sig den, förutsatt att tillgreppet innebär skada. Medan enligt gällande rätt endast saker med marknadsvärde anses kunna utgöra föremål för stöld, kan enligt denna brottsbeskrivning tillgrepp av sak bedömas såsom stöld, oavsett huruvida saken har marknadsvärde. Även exempelvis tillgrepp av sparbanksbok kan sålunda enligt förslaget föranleda stöldansvar. I det krav på tillägnelseuppsåt, som förslaget uppställer, ligger enligt kommittén ett krav på att gärningsmannen handlar med uppsåt att göra saken till sin eller alltså att bereda sig varaktig nytta av saken eller dess värde. Enligt gällande rätt anses däremot stöld föreligga även då uppsåtet går ut på en blott tillfällig nytta av tillgreppet, förutsatt att saken definitivt frånhändes ägaren. I rättstillämpningen har det sålunda ansetts såsom tjuvnad, att någon tager en velociped eller en båt för en färd och därefter överger den. Enligt kommittén böra dylika fall icke bestraffas såsom stöld utan enligt 6 § såsom egenmäktigt förfarande.

Göta hovrätt har ifrågasatt, huruvida det vore lämpligt att beteckna föremålet för stöld såsom sak. Därmed förstodes nämligen enligt allmänt språkbruk ej penningar. *Svea hovrätt* har funnit det betänkligt, om tillgrepp av cykel i stor utsträckning skulle komma att betraktas såsom egenmäktigt för-

farande. Visserligen kunde enligt 6 § i kommittéförslaget frihetsstraff utmätas även för normala fall av egenmäktigt förfarande, men dels vore straffskalan enligt nämnda paragraf för normalfall lindrigare än enligt 2 §, som eljest torde komma att vanligen tillämpas vid tillgrepp av cykel, och dels finge brottet, om det betecknades såsom egenmäktigt förfarande, en rubricering som i allmänhetens ögon gäve det en väsentligt lindrigare innebörd än stöld och snatteri. En snäv tolkning av det i brottsbeskrivningen beträffande stöld och snatteri använda begreppet tillägna med stränga krav på bevisning om uppsåt hos gärningsmannen att tillägna sig det tillgripna vore därför icke önskvärd. En uppgift av gärningsmannen, att han blott haft för avsikt att tillfälligt bruka det tillgripna, torde enligt hovrättens mening i de flesta fall ej böra föranleda att gärningen bedömdes allenast såsom egenmäktigt förfarande. Inom *hovrätten över Skåne och Blekinge* har anförts, att åtskilligt talade för att tillgrepp av cykel liksom hittills borde bestraffas såsom stöld även då gärningsmannen endast begagnat och därefter bortkastat cykeln och alltså icke tillägnat sig densamma i den bemärkelsen, att han gjort den till sin. Ordet tillägna behövde emellertid icke tolkas på sistnämnda sätt, varför den föreslagna avfattningen kunde lämnas oförändrad. *Sveriges advokatsamfund* åter har såsom en förtjänst hos förslaget särskilt framhållit, att enligt detta för stöldansvar fordrades uppsåt hos gärningsmannen att mera varaktigt tillägna sig det tillgripna.

Departement-
chefen.

För att stöld skall föreligga fordras enligt kommittéförslaget bland annat, att någon olovligen tager annans sak med uppsåt att tillägna sig den. Genom denna beskrivning av brottshandlingen har stöldbrottet erhållit en noggrannare bestämning än den som för närvarande gives i 20 kap. 1 §. Beskrivningen överensstämmer nära med den som nu förekommer bland annat i 20 kap. 2 §.

Föremålet för tillgrepp skall enligt den föreslagna avfattningen utgöras av *sak*, varmed enligt vedertaget juridiskt språkbruk avses även penningar. Någon ändring i denna avfattning, såsom i ett yttrande ifrågasatts, torde icke vara erforderlig. För stöld förutsättes icke, såsom enligt gällande rätt, att saken har marknadsvärde. Dock fordras alltid att tillgreppet skall innebära skada. Såsom stöld blir följaktligen att bedöma t. ex. tillgrepp av en sparbanksbok, varigenom en förmögenhetsöverföring sker ehuru boken i och för sig icke har marknadsvärde. I vad sålunda föreslagits synes icke föreligga anledning att vidtaga någon ändring.

I kravet på att gärningsmannen skall ha förövat tillgreppet med tillägnel-
seuppsåt torde, såsom kommittén angivit, ligga att ett tillgrepp som blott avsett ett mera tillfälligt nyttjande av det tillgripna icke blir att betrakta såsom stöld. Olovligt tillgrepp skall bedömas såsom stöld om gärningsmannen haft uppsåt att göra saken till sin men eljest såsom egenmäktigt förfarande. Det torde sålunda kunna antagas, att tillgrepp av cykel jämväl enligt förslagets brottsbestämning kommer att bedömas såsom stöld även i många fall när gärningsmannen endast tillfälligt nyttjat cykeln. Även då gärningen bedömes såsom egenmäktigt förfarande, kan den emellertid ofta vara förtjänt

av eftertrycklig bestraffning. I kommitténs förslag till 6 § andra stycket angående grovt egenmäktigt förfarande, där straffskalan är densamma som i förevarande paragraf, har fördenskull vidtagits den ändringen, att tillgrepp av fortskaffningsmedel över huvud och ej blott tillgrepp av maskindrivet sådant nämnts såsom exempel på grovt egenmäktigt förfarande. Det torde med hänsyn härtill icke behöva befaras att förslaget skall leda till ett alltför lindrigt bedömande av dessa tillgreppsbrott.

2 §.

Denna paragraf, som behandlar snatteri, motsvaras i gällande lag av 1 § andra stycket. Snatteri föreligger enligt gällande rätt, då ett tillgrepp, som eljest vore stöld, avser egendom av värde ej överstigande trettio kronor. Straffrättskommittén har föreslagit att den nuvarande till visst penningbelopp hänfödda värdegränsen mellan snatteri och enkel stöld borttages. I stället skall enligt kommittéförslaget gränsen mellan dessa brott dragas så, att till snatteri hänföras brott vilka med hänsyn till det tillgripnas värde och övriga omständigheter vid brottet äro att anse som ringa. I samband därmed har straffet för snatteri något jämkats; medan straffskalan enligt gällande lag är böter eller fängelse i högst sex månader, har kommittén sålunda föreslagit en straffskala av fängelse eller böter.

I flera yttranden har uttalats tillfredsställelse med att den nuvarande bestämda värdegränsen mellan snatteri och stöld borttagits. *Föreningen Sveriges stadsdomare* har visserligen uttryckt farhåga för att det under de första åren efter reformens ikraftträdande skulle komma att i praxis vid behandlingen av tillgreppsbrotten råda ett osäkerhetstillstånd beträffande rubricering och straffmätning, men har tillagt att rättstillämpningen småningom torde kunna regleras efter mera fasta linjer. *Svea hovrätt* har funnit stöldbrottets uppdelning i grader i och för sig vara av godo men har yppat farhågor för att en icke önskvärd förskjutning i riktning mot ökad tillämpning av lindrigare grad skulle kunna inträda i rättspraxis. Hovrätten har yttrat att tillgrepp av cykel, där det vore att anse som stöld, i allmänhet snarare torde komma att bedömas enligt 2 § än enligt 1 §. Den skärpning, som föreslagits beträffande straffet för snatteri genom att fängelse nämnts före böter, borde dock få den verkan att frihetsstraff blev det normala vid snatteri.

Den av kommittén föreslagna gränsdragningen mellan enkel stöld och snatteri gör det möjligt att vid rättstillämpningen i större utsträckning än nu taga hänsyn till omständigheterna i det särskilda fall som föreligger till bedömande. Visserligen kan till en början osäkerhet uppstå i tillämpningen, men då en ändring till ökad frihet vid bedömandet synes vara önskvärd, har jag ej funnit anledning att frågå kommittéförslaget.

3 §.

I gällande lag behandlas det i denna paragraf upptagna brottet bodräkt i 22 kap. 20 §, vilket lagrum är tillämpligt där äkta makar draga något

Departementschefen.

lönligen undan varandra eller barn undan föräldrar, adoptivföräldrar eller fosterföräldrar eller ock stärbhusdelägare eller andra, som i samfällt bo eller bolag äro, undan varandra. Innebörden av att gärning betraktas såsom bodräkt är att den bedömes mildare på grund av viss samhörighet mellan den brottslige och målsäganden. Straffrättskommittén har bibehållit bodräktsprivilegiationen vid stöldbrottet. Såsom bodräkt har enligt kommittéförslaget i förevarande paragraf privilegierats följande fall, nämligen att någon stjäla lösöre vari han äger del, att någon stjäla lösöre eller penningar från dödsbo vari han är delägare samt att makar, syskon, föräldrar och barn, adoptivföräldrar och adoptivbarn eller fosterföräldrar och fosterbarn stjäla lösöre eller penningar från varandra medan de sammanbo. Enligt 7 § blir straffbestämmelsen liksom övriga stöldparagrafer tillämplig jämväl vid tillgrepp från fastighet.

Svea hovrätt har yttrat, att stöld av värdepapper borde privilegieras i samma utsträckning som stöld av penningar, d. v. s. i dödsbo- och familjeförhållanden. Samma ståndpunkt har intagits av *hovrätten för Övre Norrland* och *Sveriges advokatsamfund*. *Stockholms rådhusrätt* har gjort gällande att stöld av värdepapper borde privilegieras även i samäganderättsförhållanden, så att bodräktsprivilegiationen skulle omfatta alla slags föremål utom penningar i samäganderättsfall. *T. f. landsfogden i Malmöhus län* har ansett att stöld av penningar bör privilegieras i samma utsträckning som stöld av lösöre, och *Göta hovrätt* har ifrågasatt att jämställa lösöre, penningar och värdepapper i samtliga fall.

Vad angår kretsen av dem för vilka bodräktsprivilegiationen skall gälla på grund av familjeförhållande, har *Svea hovrätt* funnit tveksamt om med fosterföräldrar och fosterbarn skola förstås jämväl styvföräldrar och styvbarn samt med syskon även s. k. sammanbragta barn. Enligt hovrättens mening borde samtliga dessa och dessutom svärföräldrar, måg och svärdotter komma i åtnjutande av privilegiationen, varför hovrätten hemställde om förtydligande och utvidgning av bestämmelserna. *Hovrätten för Övre Norrland* har likaledes satt i fråga, om icke styvföräldrar och styvbarn samt svärföräldrar, svärson och svärdotter borde upptagas i bestämmelserna. *Sveriges advokatsamfund* har ansett att även de som stadigt sammanbo med varandra borde medtagas. Då i ett s. k. stockholmsäktenskap tillgrepp mellan föräldrarna och barnen eller mellan barnen inbördes enligt förslaget behandlades som bodräkt, borde nämligen enligt samfundets mening också tillgrepp mannen och kvinnan emellan vara privilegierat.

I huvudsak ansluter jag mig till kommitténs förslag beträffande denna paragraf. Då det i vissa fall skulle förefalla konstlat att göra skillnad mellan penningar och värdepapper, torde emellertid bodräktsprivilegiationen i dödsbo- och familjeförhållanden böra utsträckas till värdepapper. I fråga om samäganderättsförhållanden synes det däremot icke vara tillrådligt att utsträcka privilegiationen till penningar och värdepapper. För att tydligare utmärka denna skiljaktighet har bestämmelsen om samäganderättsfallet placerats sist. Vad angår önskemålen om upptagande av styvföräldrar och styv-

barn i kretsen av de privilegierade, må erinras att styvbarn i många fall tillika äro att anse som fosterbarn, och det synes vara motiverat att bodräktsprivilegiationen omfattar dessa fall men ej de övriga. Att med syskon ej förstås sammanbragta barn torde vara tydligt. Tillräckliga skäl synas icke föreligga att medtaga dessa eller att utsträcka privilegiationen till svärföräldrar samt måg och svärdotter eller dem som utan äktenskap sammanbo med varandra.

4 §.

Gällande lag upptager i 4 § ett antal specialfall av stöld med en strängare straffskala än den vanliga, i det att straffet i regel utgör straffarbete i högst fyra år. Straffrättskommittén har föreslagit att uppräknningen av kvalificerade fall av stölder ersättes med en allmän bestämmelse. Enligt denna skall, då brott som förut i kapitlet är sagt, d. v. s. stöld eller bodräkt, med hänsyn till omständigheterna vid brottet är att anse som grovt, för grov stöld dömas till straffarbete i högst sex år. Till denna allmänna bestämmelse har kommittén fogat ett andra stycke med vissa exempel på omständigheter som böra beaktas vid bedömande huruvida ett brott är grovt, nämligen att brottet förövats medelst inbrott eller avsett sak som någon burit på sig, att gärningsmannen varit försedd med vapen, sprängämne eller annat dylikt hjälpmedel eller att gärningen eljest varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

Det i första stycket förekommande uttrycket »brott som förut i detta kap. är sagt» har *Göta hovrätt*, med hänsyn till att 2 § avser brott som är att anse som ringa, velat utbyta mot »brott som i 1 och 3 §§ av detta kapitel är sagt». Beträffande det i andra stycket nämnda fallet att gärningsmannen varit försedd med vapen har *överståthållarämbetet* påyrkat en avfattning som bättre skulle klargöra att stölden borde anses som grov endast om gärningsmannen medfört vapnet för stöldens förövande.

Den föreslagna bestämmelsen om grov stöld synes utgöra en lämplig ersättning för de nuvarande, ur flera synpunkter otillfredsställande stadgandena om särskilda fall av kvalificerad stöld. Erinringar ha i yttrandena framställts allenast mot avfattningen. Den i första stycket förekommande hänvisningen, som *Göta hovrätt* funnit formellt mindre tillfredsställande, kan icke gärna missförstås och är ägnad att understryka att stöld som avser ringa värde kan vara att bedöma som grov med hänsyn till omständigheterna vid brottet. Då de i andra stycket angivna omständigheterna blott äro exempel, torde någon närmare förklaring i lagtexten icke vara erforderlig i de hänseenden *överståthållarämbetet* angivit.

5 §.

Denna paragraf, som behandlar rån, motsvarar hela 21 kap. i gällande lag med undantag dock för 10 §, som avser utpressning och i förslaget har sin motsvarighet i 21 kap.

Beträffande råntvånget har straffrättskommittén med en jämkning i för-

tydligande syfte bibehållit gällande lags uttryckssätt. Tvånget beskrives i första stycket såsom våld å person eller hot som innebär trängande fara. Lika med våld skall emellertid enligt tredje stycket i förslaget anses åtgärd varigenom någon försattes i vanmakt eller annat sådant tillstånd. De brott medelst råntvång, vilka straffbeläggas såsom rån, äro enligt kommittéförslaget, liksom enligt gällande lag, först och främst stöld samt motvärn mot den som vill återtaga stulet gods. Vidare avses vissa fall av förmögenhetsöverföring, som likna utpressning utom så till vida att råntvång kommer till användning. I gällande lags rånbestämmelser nämnes av sådana fall allenast avvingande av skuldebrev, kvitto eller annan dylik handling. Kommittén har föreslagit en utvidgning till varje framtvingande medelst råntvång av handling eller underlåtenhet som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den tvungne eller någon i vars ställe denne är.

Straffet för rån är nu för vanliga fall straffarbete från och med två till och med åtta år med möjlighet att vid synnerligen mildrande omständigheter nedsätta det till ett års straffarbete. För vissa särskilt angivna grövre fall stadgas straffarbete på livstid eller från och med fyra till och med tio år; kom svår kroppsskada av gärningen, användes pinliga medel eller var gärningen sjöröveri, är straffet straffarbete på livstid eller i tio år och, där någon blivit så våldförd att han därav ljutit döden, straffarbete på livstid. Kommittén har föreslagit att straffet för vanliga fall bestämmes till straffarbete från och med ett till och med åtta år men, där någon blivit så våldförd att han därav fått döden eller svår kroppsskada, till straffarbete på livstid eller från och med sex till och med tio år.

Fångvårdsstyrelsen har erinrat om att ungdomsfängelse icke må användas där enligt lag å brottet lägst kan följa straffarbete i fyra år eller däröver och att de fall av rån, för vilka gällande lag stadgar en strängare straffskala än den vanliga därför äro undantagna från tillämpning av ungdomsfängelselagen. Fångvårdsstyrelsen har framhållit att i den mån de kvalificerade fallen minskats enligt kommittéförslaget ungdomsfängelselagen erhåller ökad tillämplighet. *Svea hovrätt* har dragit i tvivelsmål om i straffskalan för rånmed mord borde ingå så lågt minimum som straffarbete i sex år.

Kommitténs förslag att sammanföra och förenkla de nuvarande vidlyftiga bestämmelserna om rån synes motiverat. Enär även rån som icke lett till döden eller svår kroppsskada torde kunna vara av så grov beskaffenhet att den föreslagna strängare straffskalan bör komma till användning, har emellertid denna gjorts tillämplig även i det fall att rånet eljest är att anse såsom grovt. Härigenom vinnes också att en förhöjd straffskala kan på grund av bestämmelsen i 4 kap. 14 § i förslaget bliva tillämplig vid återfall. Att såsom ifrågasatts i ett yttrande stadga ett högre minimum än sex års straffarbete för det fall att rånet medfört döden synes icke tillrådligt med hänsyn till att den dödliga utgången understundom kan vara att tillskriva olyckliga omständigheter.

6 §.

Enligt 10 kap. 20 § i gällande lag skall den, som griper Konungens befallningshavande i ämbetet i ty att han pantar något till sig eller egenmäktigt

skiljer annan vid det han innehar eller eljest själv tager sig rätt, straffas med böter eller fängelse i högst sex månader. Denna bestämmelse anses tillämplig ej blott på fall av olaga självtäkt utan även på allehanda egenmäktiga förfaranden av annan art. Under lagrummet anses falla varje tillgrepp eller annan besittningskränkning för vilka annat tillämpligt lagrum icke finnes. Straffrättskommittén har, såsom nämnts vid 10 kap., föreslagit att 10 kap. 20 § skall ersättas med bestämmelser i andra lagrum. I den mån de enligt 10 kap. 20 § bestraffade gärningarna ansetts vara att hänföra till förmögenhetsbrotten, har lagrummet enligt kommittéförslaget sin motsvarighet i förevarande paragraf, där brottet betecknats som egenmäktigt förfarande. Var som, för att själv taga sig rätt eller eljest utan att göra sig skyldig till något av de i de föregående paragraferna i kapitlet behandlade brotten, olovligen tillgriper sak skall sålunda enligt kommittéförslaget straffas för egenmäktigt förfarande. Med sådant tillgrepp har jämställts anbringande och brytande av lås samt annat olovligt rubbande av besittningsförhållande till sak. Såsom egenmäktigt förfarande har vidare straffbelagts det fall att någon genom motvärn eller på annat dylikt sätt hindrar annan i utövning av rätt att kvarhålla eller återtaga sak. En motsvarighet till sistnämnda fall finnes enligt gällande lag beträffande den självtäktsrätt som enligt 31 § jaktlagen och 24 kap. 16 § strafflagen är medgiven mot olaga jakt, olaga fiske och andra rubbningar av besittningsförhållande till fast egendom.

Straffet för egenmäktigt förfarande skall i normala fall vara böter eller fängelse. För de fall då egenmäktigt förfarande är att anse som grovt ut-sätter förslaget i andra stycket straffarbete i högst två år eller fängelse. Såsom exempel på omständigheter, som skola beaktas vid bedömande huruvida ett egenmäktigt förfarande är grovt, har i lagtexten upptagits att gärningen förövats med våld eller hot eller, där den avsett maskindrivet fortskaffningsmedel, att detta brukats vårdslöst eller icke återställt.

Göta hovrätt har anmärkt att kommittén såsom egenmäktigt förfarande sammanfört alltför olikartade gärningar. Enligt hovrättens mening borde fall, i vilka den brottslige med förbigående av laga myndighet själv toge sig rätt, hänföras till brott mot offentlig myndighet och liksom hittills ha sin plats i 10 kap. 20 §, som kunde bibehållas ehuru med förändrad lydelse. Motvärn eller resande av annat hinder mot utövning av rätt att kvarhålla eller återtaga sak borde måhända även behandlas i annat sammanhang. Övriga besittningskränkningar borde enligt hovrättens åsikt upptagas i förevarande paragraf; såsom brottsbenämning föresloge hovrätten olovligt besittningstagande eller olovligt tagande. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* har ansett det i någon mån tvivelaktigt om det vore nödvändigt och lämpligt att i den omfattning kommittén föreslagit straffbelägga hinder mot utövning av laga självtäkt och liknande rätt; kravet på att jordägares och hyresvärds retentionsrätt skulle åtnjuta straffskydd torde enligt länsstyrelsens mening icke vara särskilt starkt. *Göta hovrätt* åter har på denna punkt funnit förslaget välgrundat. Beträffande avfattningen av paragrafen har *överståthållarämbetet* anmärkt att uttrycket »fortskaffningsmedel, om detta brukas vårds-

löst» vore tvetydigt, emedan ordet vårdslöst kunde hänföra sig såväl till gärningsmannens bristande omvårdnad om fortskaffningsmedlet som ock till det sätt varpå han framfört detta.

Departement-
chefen.

Kommitténs förslag att i ett lagrum gemensamt behandla alla besittningskränkningar av ifrågavarande slag, vare sig gärningsmannen har någon rätt till saken eller icke, synes ändamålsenligt. En uppdelning av fallen på olika kapitel och paragrafer skulle bereda tillämpningen onödiga svårigheter; de fall i vilka någon egenmäktigt själv tager sig rätt stå i praktiken ofta nära dem där någon tager det vartill han väl vet sig icke vara berättigad. Det synes även motiverat att samma lagrum också avser den som sätter sig till motvärn mot självtäkt då sådan är tillåten eller mot utövning av rätt att kvarhålla sak, s. k. retentionsrätt. I vissa avseenden går denna bestämmelse utöver det för närvarande straffbara området, men några befogade invändningar mot denna utvidgning torde knappast kunna göras. Vad särskilt angår straffskyddet för jordägares och hyresvärds retentionsrätt läser det utgöra ett naturligt komplement till de lagstadganden som medgiva sådan rätt; i praktiken torde straffbestämmelsen bliva av ringa betydelse, men frågan synes icke böra förbigås i en modern strafflag.

De brott som avses i paragrafen och vilka, såsom kommittén föreslagit, torde kunna benämnas egenmäktigt förfarande, synas i brottsbeskrivningen ha erhållit en tillfredsställande avgränsning mot det straffria området. I affattningen av första stycket har vidtagits en mindre jämkning för att göra det otvivelaktigt att bestämmelserna om straff för motvärn omfatta även motvärn mot självtäkt som närmast består i ett fråntagande, exempelvis jakträttsinnehavares åtgärd att fråntaga tjuvskytt som anträffas på bar gärning hans jaktredskap och hundar. I andra stycket har ett av kommitténs exempel på fall, i vilka det bör ifrågakomma att anse brottet grovt, något vidgats, nämligen exemplet att gärningen avsett maskindrivet fortskaffningsmedel och detta brukats vårdslöst eller icke återställts. Såsom anförts vid 1 § har det nämligen, med tanke särskilt på cyklar, funnits önskvärt, att utsträcka detta exempel till fortskaffningsmedel över huvud. Därjämte har den tvetydighet som, på sätt anmärkts i ett yttrande, vidlåder uttrycket »brukas vårdslöst» undanröjts genom att det ersatts med ordet vanvårdas. Slutligen bör nämnas att en i förslaget upptagen bestämmelse om olovlig kraftavledning överflyttats till 7 §.

7 §.

Tillgrepp och andra besittningsrubbningar avseende fastighet falla enligt gällande rätt under ansvarsbestämmelser som äro givna i skilda sammanhang. Intrång i besittningen till fastighet utan tillgrepp av någon beståndsdela därav bedömes såsom annat besittningsintrång enligt 10 kap. 20 § eller ock enligt 24 kap. 1 §, i vilket lagrum finnes en särskild bestämmelse om ansvar för intaga å annans jord. Beträffande tillgrepp av fastighets beståndsdelar gälla ett flertal bestämmelser. Ha de varit föremål för mänskligt arbete i form av produktion, bearbetande eller hopsamlande, blir gärningen regelmässigt

att anse såsom stöld eller snatteri enligt 20 kap. 1 §. Tillgrepp av rena naturalster, som ej varit föremål för sådant arbete, skall jämlikt 20 kap. 2 § bedömas såsom stöld, där fråga är om växande träd eller vissa delar därav och värdet går över trettio kronor. Går värdet ej över nämnda belopp eller avser tillgreppet växande gräs eller torv, blir gärningen jämlikt 24 kap. 3 § att bedöma som åverkan. Tillgrepp av vindfälle eller annat sådant, varmed avses vissa men ej alla övriga naturalster av ekonomisk betydelse, bestraffas enligt 24 kap. 4 §. Tillgrepp av andra naturalster än de nu nämnda är strafffritt. För det fall, att delägare eller brukare säljer bort något av vad i 24 kap. 3 eller 4 § omtalas, gälla särskilda i 24 kap. 6 och 7 §§ givna regler.

Enligt straffrättskommitténs åsikt bör, såsom förut omnämnts, 24 kap. upphävas och brottsliga åtgärder med avseende å fastighet bedömas såsom motsvarande gärningar beträffande lös egendom. Därav följer att det nuvarande särskiljandet av kulturprodukter och naturalster bortfaller. I förevarande paragraf har kommittén i enlighet med sin ståndpunkt upptagit en uttrycklig bestämmelse av innehåll, att vad förut i kapitlet stadgats angående tillgrepp jämväl skall gälla där någon från fastighet olovligen avskiljer och tager något som hör till denna. Beträffande besittningsintrång har hänvisats till 6 § genom en såsom en andra punkt upptagen bestämmelse, avseende det fall att någon avhyser annan från fastighet eller eljest rubbar besittningsförhållande till fastigheten, såsom genom att anbringa eller bryta stängsel eller genom att bygga, gräva, plöja, låta kreatur beta, upptaga väg eller göra annan åverkan.

Förslaget innebär icke någon ändring i fråga om jordäganderättens omfattning. Enligt kommitténs mening bör strafflagen icke angiva vilka naturalster det är tillåtet eller icke tillåtet att taga. De föreslagna straffbestämmelserna utgå alltså ifrån att sådana naturalster som äro jordägaren förbehållna äro likställda med andra föremål för tillgrepp samt att det ankommer på privaträttens regler att avgöra vilka naturalster som äro av dylik beskaffenhet. För att utmärka att någon ändring i gällande rätt icke i detta hänseende åsyftas har ett stadgande upptagits i övergångsbestämmelserna.

Göta hovrätt har anmärkt att lagrummet syntes vara så avfattat att det mot vad som vore avsett drabbade den som utan ägarens lov och alltså i viss mening olovligen toge skogsbär, svamp eller dylikt. Inom *hovrätten över Skåne och Blekinge* har anförts att exemplet beträffande kreaturs betande gäve anledning till erinran, emedan gärningsmannens avsikt ofta icke vore att rubba markägarens besittning utan att olovligen tillägna sig annans gröda eller bete. *Länsstyrelsen i Uppsala län* har framhållit att sådant brukande av befintlig väg, som vore ägnat att åstadkomma avsevärd slitning på vägbanan, enligt kommitténs motiv skulle vara straffbelagt enligt paragrafen. Avfattningen av denna vore dock sådan, att brukande av väg svårigen kunde intolkas under densamma. Med hänsyn till sin praktiska betydelse förtjänade dock detta slag av gärningar en uttrycklig reglering i lagtexten.

I 6 § har kommittén såsom egenmäktigt förfarande upptagit jämväl olovligt avledande av elektrisk ström eller annan för bruk bunden kraft. *Göta*

hovrätt har anført att olovligt avledande av elektrisk ström i överensstämmelse med gällande lag borde behandlas som stöld om tillägnelseuppsåt föreligger men eljest som skadegörelse, och *länsstyrelsen i Kalmar län* har funnit förslaget innefatta en opåkallad lindring av det straffrättsliga bedömandet genom att brottet för alla fall hänförs till egenmäktigt förfarande.

Departement-
chefen.

Kommittéförslaget torde innebära en ändamålsenlig förenkling av reglerna om brott beträffande fastighet.

Hänvisningen till stadgandena om stöld innebär att, under de i nämnda stadganden upptagna förutsättningarna, stöld föreligger då någon olovligen avskiljer och tager något från en fastighet. I regel blir det sålunda att bedöma såsom stöld eller snatteri, då någon utan fastighetsägarens lov avverkar träd, tager grenar o. s. v. I fråga om skogsbär, svamp och dylikt, som det för närvarande icke är straffbelagt att taga, avses icke någon ändring i vad nu gäller. Ett stadgande härom har införts i en till förslaget hörande övergångsbestämmelse.

De av kommittén givna exemplen på rubbande av besittningsförhållande till fastighet synas i stort sett lämpliga. Uttrycket »upptaga väg» har emellertid utbytts mot »anlägga väg» för att understryka att i denna paragraf blott är fråga om verkligt besittningsintrång. Rörande olovligt tagande av väg, vilket icke har sådan karaktär, torde få hänvisas till vad som härom kommer att anföras vid redogörelsen för 24 kap. I fråga om exemplet »att låta kreatur beta» har i ett yttrande anmärkts att gärningen ofta borde bedömas såsom stöld. Det synes emellertid vara mest överensstämmande med den allmänna rättsuppfattningen att dylika fall straffrättsligt behandlas bland besittningskränkningarna. Ordet åverkan har uteslutits ur exemplifieringen med hänsyn till att det gemenligen brukas för att beteckna skadegörelse.

En jämkning har vidtagits i hänvisningen i början av paragrafen, så att den, såsom uppenbarligen varit kommitténs mening, även kommer att avse efterföljande lagrum i kapitlet.

Olovligt avledande av elektrisk ström och dylikt behandlas i kommittéförslaget i 6 § såsom egenmäktigt förfarande. Att detta brott behandlas i ett sammanhang och icke såsom nu fördelas på stöld och skadegörelse synes i och för sig vara ändamålsenligt. Med hänsyn till brottets natur torde det emellertid böra åsättas en särskild benämning, olovlig kraftavledning. Brottet kan då icke lämpligen behandlas i 6 §, men som gärningen kan sägas ha karaktären av ett olovligt begagnande av en anläggning, torde straffbestämmelsen kunna upptagas i 7 § som ett andra stycke. Den normala straffskalan torde böra sträcka sig upp till straffarbete i två år, vilket innebär en skärpning i förhållande till kommittéförslaget. För grova fall torde böra gälla ett maximum av fyra års straffarbete.

8 §.

Av de i kapitlet behandlade brotten är enligt gällande rätt endast rån straffbart på försöksstadiet, varjämte försök till inbrottsstöld är straffbart

så till vida som inbrott är upptaget såsom ett särskilt brott. Straffrättskommittén har i förevarande paragraf föreslagit ett stadgande, enligt vilket försöksstraff införes beträffande alla former av stöld utom bodräkt samt för egenmäktigt brukande av maskindrivet fortskaffningsmedel.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har ifrågasatt huruvida icke straffskyddet för egendom bleve försvagat genom att enligt kommittéförslaget inbrott icke skall bibehållas såsom en självständig brottstyp.

Det förhållandet att försök till stöld för närvarande icke är straffbart, annat än i vissa undantagsfall, måste anses vara en lucka i lagstiftningen som det är angeläget att fylla. I fråga om vissa stöldformer, t. ex. fickstöder, är möjligheten att uppdaga tjuven vanligen ringa därest brottet fullbordats, medan det oftare är möjligt att gripa den som påträffas på bar gärning vid försök att stjäla. På liknande sätt förhåller det sig beträffande vissa arter av egenmäktigt förfarande, exempelvis s. k. billån.

I straffbestämmelsen för försök till stöld har kommittén medtagit alla stöldformer utom bodräkt, d. v. s. enkel stöld, snatteri och grov stöld. Det synes visserligen kunna vara tveksamt huruvida försök till snatteri bör straffbeläggas. Ett tillräckligt skäl för att så bör ske synes dock vara att det eljest, med hänsyn till sättet för gränsdragningen mellan snatteri och stöld, skulle uppstå svårigheter att bedöma huruvida ett tjuvnadsförsök vore straffbart eller icke. I ett yttrande har anmärkning riktats mot att i förslaget ej bibehållits det nuvarande straffet för inbrott. Inbrott i uppsåt att omedelbart föröva stöld blir emellerid straffbart såsom försök till stöld, och inbrott som blott innefattar förberedelse till stöld kan efter omständigheterna bestraffas såsom egenmäktigt förfarande, skadegörelse eller hemfridsbrott. Det synes därför icke vara erforderligt att bibehålla inbrott såsom en särskild brottstyp.

Beträffande egenmäktigt förfarande innebär kommittéförslaget att försök blir straffbart endast om det avser maskindrivet fortskaffningsmedel. Det synes dock vara en brist att exempelvis försök till egenmäktigt förfarande genom tillgrepp av cykel ej skulle kunna medföra straff. Försöksbestämmelsen synes därför böra utsträckas att avse tillgrepp av fortskaffningsmedel över huvud.

I övrigt har i paragrafen ej vidtagits annan ändring än att även försök till olovlig kraftavledning enligt 7 § andra stycket inbegripits under straffbestämmelsen. De i 7 § första stycket avsedda brotten beträffande fast egendom komma på grund av där gjord hänvisning att bli straffbara på försöksstadiet i samma omfattning som motsvarande brott i fråga om lösa saker.

9 §.

I 20 kap. 13 § gällande lag stadgas ansvar för den som i uppsåt att föröva inbrott förfärdigar eller förskaffar sig dyrk eller falsk nyckel eller som, med vetskap om annans uppsåt till sådant brott, åt honom förfärdigar eller anskaffar slikt verktyg. Straffrättskommittén har föreslagit att i förevarande paragraf upplages en motsvarighet till dessa bestämmelser och att det straffbara området därvid utvidgas så att bestämmelserna komma att avse ej blott

*Departements-
chefen.*

dyrk och falsk nyckel utan även sprängämne och annat hjälpmedel samt icke blott förfärdigande och anskaffande utan varje befattningsmedel med sådant hjälpmedel. Straffet, som för närvarande är böter eller fängelse i sex månader, har enligt kommittéförslaget skärpts genom att maximum bestämts till straffarbete i två år. Därjämte har kommittén föreslagit att hjälpmedel för stöld må förklaras förverkat. Den som av egen drift förstört hjälpmedlet eller eljest gjort det obrukbart skall vara fri från straff.

Sveriges advokatsamfund har invänt att domstolarna ej borde generellt äga att förklara stöldverktyg förverkat oavsett vem det tillhör. Samfundet ville icke förneka att en regel om förverkande av stöldverktyg kunde vara på sin plats, men en sådan regel borde icke lämna domstolarna helt utan ledning, då de hade att avgöra dessa frågor. *Svea hovrätt* har framhållit att förverkandebestämmelsen uppenbarligen borde vara tillämplig även då brottet fortskridit till försök eller fullbordat brott och att förverkandepåföljden därför ej borde i lagtexten anknytas till bestämmelsen om ansvar för förberedelse till stöld.

Departementschefen.

Befattning med stöldverktyg och andra hjälpmedel för tjuvnadsbrott synes böra straffbeläggas i den omfattning kommittén föreslagit.

Vid den fortsatta strafflagsrevisionen torde en allmän reglering av frågan om förverkande av brottsverktyg komma att ske. I avvaktan härpå synes den nu föreslagna, praktiskt betydelsefulla bestämmelsen beträffande hjälpmedel för stöld kunna godtagas.

En omgruppering och jämkning av bestämmelserna har vidtagits för att utmärka att förverkandebestämmelsen är tillämplig oavsett huru långt det brottsliga förfarandet har fortskridit.

10 §.

Straffrättskommittén har föreslagit att genom bestämmelser i denna paragraf införes en begränsning av allmän åklagares åtalsbefogenhet beträffande samtliga i detta kapitel behandlade brott utom grov stöld och rån. Begränsningen avser det fall, att brottet föröfvats mot någon av de i paragrafen angivna närmare anhöriga till gärningsmannen eller annan till brottet medverkande, och består däri att allmän åklagare ej må väcka åtal för brottet annat än om målsäganden angivit brottet till åtal eller ock landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat.

Länsstyrelsen och landsfogden i Älvsborgs län samt *landsfogdarna i Hallands och Skaraborgs län* ha ifrågasatt om icke samma åtalsbegränsning borde gälla även beträffande grov stöld och rån. Det skulle eljest kunna inträffa att en distriktåklagare under felaktigt antagande att visst mot en anhörig förövat brott vore grov stöld eller rån anställde åtal för brottet utan angivelse av målsägande eller tillstånd av överåklagaren, ehuru sådant åtal enligt den föreslagna regeln icke finge väckas och åtalet därför icke kunde bifallas. *Överståthållarämbetet* har funnit bestämmelsernas avfattning mindre tydlig; det däri nyttjade uttrycket medverkande vore icke klart. *Länssty-*

relserna i Östergötlands och Kronobergs län åter ha uttryckligen förordat bestämmelserna.

I likhet med kommittén anser jag att skäligen hänsyn till målsäganden bör föranleda att allmän åklagares åtalsbefogenhet vid vissa brott begränsas, där gärningen är föröfvad mot någon nära anhörig. Att låta begränsningen omfatta även de grövsta brotten skulle emellertid vara att fästa allt för stor vikt vid målsägandens intressen. Med hänsyn härtill torde kommitténs förslag att begränsa åtalsrätten vid alla brott mot 20 kap. utom grov stöld och rån vara väl avvägt. De olägenheter som kunna uppstå av att sistnämnda brott undantagas synas icke böra föranleda att åtalsregeln utsträcker till dem. Visserligen kan det inträffa att ett åtal, som anställt av en distriktsåklagare utan medverkan av målsägande eller överåklagare, måste på grund av åtalsbegränsningen avvisas, ehuru domstolen finner att den tilltalade begått den ifrågakomna gärningen, såsom då åtalet anställes för grov stöld men domstolen finner att gärningen bör bedömas såsom enkel stöld. Sådana fall torde dock bliva sällsynta. Innan åtal anställes t. ex. för grov stöld från en nära anförvant, kommer nämligen åklagaren säkerligen, såvida det ej är uppenbart att stölden är grov, att inhämta medgivande därtill av målsäganden eller överåklagaren. Har han uraktlåtit detta, äger han möjlighet därtill under målets gång. Huru än åtalsreglerna utformas, måste det för övrigt kunna inträffa att det understundom väckes åtal, som enligt vad det sedermera visar sig icke borde ha kommit till stånd.

Mot bestämmelsernas närmare avfattning synas icke några befogade invändningar kunna framställas, en mindre jämkning däri har dock vidtagits. Att uttrycket medverkande omfattar såväl gärningsmän som delaktiga torde vara otvivelaktigt. Beträffande det sätt på vilket kretsen av anhöriga angivits och vissa däremot framställda erinringar må hänvisas till vad som anförts vid 3 §.

21 KAP.

Om bedrägeri och dylik oredlighet; så ock om utpressning och ocker.

Bedrägeribrottet har uppdelats i tre grader, vilka var för sig behandlas i 1—3 §§, motsvarande de båda första paragraferna i gällande lags 22 kap. Därefter följer i 4 § utpressning, som nu är behandlat i 21 kap. 10 §. I 5 § behandlas ocker, som enligt gällande rätt är straffbelagt i lagen den 14 juni 1901 angående ocker. I 6 § upptages såsom ett i viss mån nytt brott häleri, vilket i gällande lag har sin motsvarighet i bestämmelserna i 3 kap. 9 och 10 §§ om s. k. reell faution samt i 20 kap. 12 § och 21 kap. 9 §. Gärningar, som skilja sig från bedrägeri därigenom att de ej innebära vinning för gärningsmannen utan allenast medföra skada för den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, ävensom vissa liknande fall, i vilka ej heller skada kan påvisas, behandlas i 7 § under beteckningen oredligt förfarande. I 8 § straffbelägges försök till vissa i det föregående behandlade brott och i 9 § under beteckningen svindleri vissa slag av förberedelse till bedrägeri. En ny brotts-

Departementschefen.

typ, kallad ockerpantning, behandlas i 10 §. I 11 § slutligen givas vissa åtalsbestämmelser.

1 §.

Enligt den nuvarande allmänna bestämmelsen om bedrägeri i 22 kap. 1 § består nämnda brott i att någon genom antagande av falskt namn, stånd eller yrke eller genom annat svikligt förfarande bedrager sig till gods eller penningar eller tillskyndar annan förlust därav. Straffet är fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må tiden för straffarbetet höjas till fyra år; äro de synnerligen mildrande, må straffet bestämmas till böter. Enligt förslaget föreligger bedrägeri då någon medelst vilseledande bestämmer annan till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den vilseledde eller någon, i vars ställe denne är. Straffet för den medelsvåra grad av bedrägeri, som behandlas i förevarande paragraf, är straffarbete i högst två år eller fängelse.

Föreningen Sveriges häradshövdingar har uttalat önskemål om sådan jämkning av lagtexten, att av densamma tydligt skulle framgå att bedrägeri kunde förövas även genom en underlåtenhetshandling. Jämväl *landsfogden i Örebro län* har uttryckt önskan att lagtexten måtte förtydligas i detta hänseende; det kunde eljest befaras att rättstillämpningen genom ordet vilseledande kunde föranledas att draga gränsen kring det straffbara området alltför snävt. *Svenska bankföreningen* har hemställt om överarbetning av brottsbeskrivningen bland annat med anledning av att kommittén, såsom framginge av dess motiv, ansett att vissa fall, i vilka en villfarelse utnyttjades, borde bedömas som bedrägeri, ehuru detta ej direkt angåves i lagtexten. *Sveriges advokatsamfund* har funnit det vara tivelaktigt, huruvida den föreslagna brottsbeskrivningen överensstämde med gällande rätt, men har tillagt, att om förslaget innebure en utvidgning av det straffbara området, denna i allt fall enligt samfundets erfarenhet vore välgrundad. *Hovrätten för Övre Norrland* har anmärkt, att bedrägerihandlingen icke borde betecknas såsom ett bestämmande eftersom det för att fullbordat bedrägeri skulle föreligga icke vore tillräckligt att den vilseledde beslutat sig för den ifrågavarande åtgärden, utan det därutöver måste krävas att han verkställt denna. Hovrätten ansåge att bedrägerihandlingen bättre kunde beskrivas med ordet förmår. Enligt *Stockholms rådhusrätt* vore det ej överensstämmande med gängse språkbruk att i detta sammanhang tala om ett bestämmande. *Svenska bankföreningen* har ansett, att om bestämmandet såsom enligt gällande lag angåves skola ske genom svikligt förfarande, därav på ett för allmänheten tydligare sätt än genom det föreslagna uttrycket »medelst vilseledande» skulle framgå att bedrägerihandlingen skulle företagas mot bättre vetande eller med andra ord att gärningsmannen skulle göra sig skyldig till svek. *Sveriges advokatsamfund*, som icke haft något att erinra mot den föreslagna avfattningen, har ansett, att en ofrånkomlig följd av denna borde vara att 30 § avtalslagen, vilken tolkats alltför snävt, underkastades omarbetning.

Beträffande grunderna för utformningen av bedrägeribrottet i förslaget kan i huvudsak hänvisas till den föregående framställningen. Uppenbarligen är det önskvärt att brottsbeskrivningen göres klarare än för närvarande. Därmed är icke sagt att det vore lämpligt att söka i lagtexten lösa varje fråga som varit eller kan tänkas bliva föremål för tvekan. Vad angår det i yttrandena berörda spörsmålet i vad mån bedrägeri kan ske genom underlåtenhet från den brottsliges sida, är det, såsom kommittén framhållit, en oskriven regel av allmän räckvidd, att brottsbeskrivningar, avfattade med tanke på positivt handlande, även äro tillämpliga på likvärdiga underlåtenhetshandlingar. Att ingå på frågan genom uttrycklig bestämmelse synes icke vara mera påkallat vid bedrägeri än vid andra brott. Ej heller torde i lagtexten behöva angivas att bedrägeri under vissa speciella betingelser kan anses föreligga då någon utnyttjat en villfarelse som den bedragne redan förut hyst.

I och för sig kunde det ligga nära till hands att ansluta den straffrättsliga beskrivningen på bedrägeri till den beskrivning som i 30 § avtalslagen lämnas på svek såsom ogiltighetsgrund vid rättshandlingar. Att efter mönster av nämnda lagrum beskriva bedrägerihandlingen såsom ett framkallande genom svikligt förledande synes emellertid icke lämpligt på grund av den oklarhet som kommit att vidlåda ordet svikligt, vilket ibland ansetts innefatta ett krav på avsikt, d. v. s. direkt och ej blott ett eventuellt uppsåt. Ett sådant krav bör emellertid icke lämpligen uppställas i fråga om bedrägeribrottet. Detta ställningstagande bör givetvis återverka på tolkningen av 30 § avtalslagen, och olikheten mellan lagrummen torde därför icke bliva av praktisk betydelse. Den föreslagna formuleringen, enligt vilken bedrägeri består i att någon »bestämmer» annan till handling eller underlåtenhet, synes, såsom framhållits i några yttranden, av olika skäl mindre tillfredsställande. Med vanligt språkbruk torde det bättre överensstämma att här använda ordet »förmår», som förordats i ett yttrande.

2 §.

Straffrättskommittén har föreslagit, att i denna paragraf upptages en lindrigare straffbestämmelse för sådana fall av bedrägeri som med hänsyn till skadans omfattning och övriga omständigheter vid brottet äro att anse som ringa. Sådant brott benämnes enligt kommittéförslaget bedrägligt förfarande. Straffet är böter eller fängelse. I ett andra stycke av paragrafen har kommittén upptagit bestämmelser om ansvar i vissa fall som icke alltid rymmas under begreppet bedrägeri sådant detta bestämts i 1 §. Ansvar har sålunda i första punkten stadgats för den som utan att göra rätt för sig begagnar sig av husrum, förtäring, transport, tillträde till föreställning eller annat dylikt som tillhandahålles under förutsättning av kontant betalning. I andra punkten har upptagits en ansvarsbestämmelse för det fall att någon, som har att betjäna allmänheten efter viss taxa, tager betalning utöver taxan utan att påvisa avvikelser. Dessa gärningar torde för närvarande anses utgöra bedrägeri om de innefatta ett vilseledande, men eljest vara straffria. Enligt

denna uppfattning är således den som åker tåg utan att ha löst biljett förfallen till ansvar endast om han blivit sedd av konduktören och föranlett denne att tro att han betalat. Enligt kommittéförslaget åter drabbas han av ansvar enligt andra stycket i förevarande paragraf vare sig han vilselett konduktören eller icke. I fråga om straffet hänvisas i andra stycket till första stycket samt, om brottet ej är att anse som ringa, till bedrägeribestämmelsen.

Göta hovrätt har ansett uttrycket bedrägligt förfarande vara liktydigt med bedrägeri och därför funnit detsamma mindre lämpligt såsom benämning på brott som avses i förevarande paragraf. Beteckningarna mindre bedrägeri eller oredligt förfarande vore att föredraga. *Sveriges advokatsamfund* har ifrågasatt huruvida icke bestämmelserna i andra stycket erhållit alltför stor räckvidd genom att där icke upptagits någon fordran på vilseledande.

Departement-
chefen.

Mot bestämmelsen i första stycket om den lindrigaste graden av bedrägeri synas några erinringar ej vara att göra. I fråga om benämningen har »bedrägligt beteende» ansetts vara att föredraga framför »bedrägligt förfarande».

En lucka i gällande rätt synes bliva på ett lyckligt sätt avlägsnad genom att enligt andra stycket den som åker tåg eller intager förtäring på restaurang utan att göra rätt för sig eller gör sig skyldig till därmed jämförlig handling förklaras förfallen till ansvar, oavsett huruvida han vilselett någon. Det måste emellertid, såsom bestämmelsens lydelse ger vid handen, fasthållas att endast sådana fall omfattas av stadgandet, i vilka en prestation tillhandahålles under förutsättning av kontant betalning, och att det som ligger gärningsmannen till last är att han uppsåtligen tillgodogör sig prestationen utan att uppfylla denna förutsättning. Bestämmelsen är naturligen icke avsedd att drabba den som underlåter att erlägga en avgift, därest denna icke avkrävt honom och han ej heller med hänsyn till omständigheterna kan anses skyldig att själv taga initiativ till betalning. Stadgandet om ansvar för tagande av betalning utöver taxa är till sin räckvidd begränsad till sådana fall i vilka det skulle varit av betydelse att gärningsmannen påvisat avvikelser från taxan. Även beträffande andra stycket är jag med hänsyn till det nu sagda beredd att biträda kommittéförslaget.

3 §.

Paragrafen, som behandlar grovt bedrägeri, har i sak oförändrad upptagits från kommittéförslaget.

4 §.

Det i denna paragraf behandlade brottet, utpressning, är enligt gällande lag straffbelagt i 21 kap. 10 §, vilket lagrum infördes år 1934. I fråga om tvångsmedlet skilja de nuvarande utpressningsbestämmelserna mellan tre fall. Straffbar utpressning kan sålunda enligt gällande lag utövas medelst hot om brottslig gärning, hot att åtala eller angiva någon för brott och hot att om någon lämna meddelande som är menligt för hans ära, goda namn och medborgerliga anseende, yrke, näring eller fortkomst. Straffrättskommittén har i sitt förslag bibehållit dessa tre fall men utsträckt det sist nämnda

till att omfatta hot över huvud att om någon lämna menligt meddelande. En begränsning av det straffbara området göres i gällande lag genom att för straffbarhet fordras att gärningsmannen handlar sig eller annan till orättmätig vinning. Detta krav har av kommittén borttagits, men i stället fordras att tvånget skall vara otillbörligt. Straffet är enligt gällande lag fängelse eller straffarbete i högst fyra år med möjlighet att vid synnerligen försvårande omständigheter höja tiden för straffarbetet till sex år och att vid synnerligen mildrande omständigheter döma till böter. Enligt kommittéförslaget är straffet straffarbete i högst sex år eller fängelse.

Kriminalpolisintendenten i Stockholm har ifrågasatt huruvida icke bestämmelserna om utpressning på grund av brottets släktskap med rån borde överföras till 20 kap. Kriminalpolisintendenten har vidare, liksom även *landsfogden i Örebro län*, funnit tvivelaktigt huruvida brottsbeskrivningens krav på tvångets otillbörlighet kunde tjäna som tillräcklig vägledning för rättstillämpningen. Jämväl *svenska bankföreningen* har anmärkt att frågan om en åtgärds otillbörlighet ofta kunde vara så tveksam och beroende av det subjektiva omdömet att brottsbeskrivningen genom denna frågas upptagande erhållit ett väl starkt inslag av ovisshet. Med anledning av ett uttalande i kommitténs motiv att, även om tvånget måste anses otillbörligt, ansvar likväl icke inträder om det är en laglig fordran som gärningsmannen indriver, har föreningen framhållit att även i dylika fall tvångets otillbörlighet kunde vara sådant att kriminellt ansvar borde anses påkallat. *Hovrätten för Övre Norrland* har hemställt om upptagande av böter i straffskalan, då under brottsbeskrivningen inginge och borde ingå fall som vore av den lindriga beskaffenhet att de förskyllde endast böter.

Att utpressningsbestämmelsen erhåller sin plats i bedrägerikapitlet i stället för i rånkapitlet överensstämmer med den av kommittén genomförda principen att sammanställa förmögenhetsbrotten med hänsyn till brottslingarnas genomsnittliga psykologiska typ och sättet för brottens förövande. Utpressaren företer såsom brottslingstyp otvivelaktigt större frändskap med bedragare och ockrare än med rånare, och utpressning tillgår, såsom kommittén framhållit, i regel på ett sätt som gör det naturligt att sidoordna brottet med bedrägeri och ocker.

I sak torde den föreslagna brottsbeskrivningen icke innefatta någon större avvikelse från gällande lag. En viss utvidgning har dock skett genom den nämnda ändringen i beskrivningen av den typ av tvångsmedel i utpressningssyfte, som består i hot att lämna meddelande om någon för en person menlig omständighet. Det torde kunna förutsättas att det föreslagna uttrycket »menligt meddelande» kommer att i tillämpningen givas en tämligen restriktiv tolkning och således icke uppfattas såsom avseende varje på ett eller annat sätt ofördelaktigt meddelande om den som utsättes för hotet.

Utpressning är liksom bedrägeri ett vinningsbrott, och den av brottshandlingen framkallade dispositionen skall följaktligen innebära vinning och skada. Denna förutsättning har i kommittéförslaget uttryckts på samma sätt

Departementschefen.

som beträffande bedrägeribrottet, vilket otvivelaktigt utgör en fördel. I stället för att såsom gällande lag uppställa ett uttryckligt krav på att vinningen skall vara orättmätig, har kommittén — med motivering att det nuvarande stadgandet erbjöde vissa svårigheter för tolkningen — föreslagit att såsom förutsättning för straffbarhet skall fordras att det använda tvångsmedlet är otillbörligt. Även denna avfattning kan väl, såsom i ett par yttranden erinrats, i vissa fall medföra ovisshet i tillämpningen. Den förutsätter nämligen en prövning i det särskilda fallet huruvida tvånget är att anse såsom otillbörligt med hänsyn till det ändamål för vilket det begagnats. Emellertid torde det ligga i sakens natur att frågan huruvida straffbar utpressning föreligger i viss mån göres beroende av en avvägning mellan mål och medel. Någon ändring i förslaget på denna punkt synes icke vara påkallad.

Det i ett yttrande berörda fallet att en laglig fordran indrives medelst tvång kan icke bedömas såsom utpressning. Detta följer av att utpressning behandlas som vinningsbrott och innebär icke någon ändring i gällande rätts ståndpunkt. Beträffande fall av nämnda slag kunna efter omständigheterna straffbestämmelserna i 15 kap. bliva tillämpliga.

Beträffande straffskalan har kommittén föreslagit borttagande av möjligheten att vid synnerligen mildrande omständigheter döma till böter. Tillräckliga skäl synas emellertid icke föreligga att i denna fråga avvika från den ståndpunkt som intogs vid tillkomsten år 1934 av den nuvarande straffbestämmelsen mot utpressning. Den föreslagna straffskalan har därför jämkats genom ett tillägg, enligt vilket straffet är böter då brottet är ringa.

5 §.

Paragrafen avser att ersätta ansvarsbestämmelsen angående ocker i den särskilda lagen därom av den 14 juni 1901. I denna lag straffbelägges såsom ocker, att någon vid försträckning av penningar eller beviljande av anstånd med gälds betalning begagnar sig av annans trångmål, oförstånd eller lättsinne till att taga eller för sig eller annan betinga förmögenhetsförmåner, vilka märkligen överstiga vad som efter omständigheterna kunde anses utgöra skälig ränta. Straffet för detta s. k. kreditocker är fängelse eller böter; där omständigheterna äro synnerligen försvårande, må dock dömas till straffarbete i högst två år.

Såsom tidigare omnämnts har riksdagen i skrivelse den 8 maj 1937 (nr 278) anhållit om utredning angående åvägabringande av effektivare lagstiftning mot ocker. Straffrättskommittén har efter mönster av avtalslagens 31 §, vilken handlar om ocker såsom grund för rättshandlings ogiltighet, föreslagit att beskrivningen av ockersituationen göres mera omfattande, så att jämväl begagnande av annans beroende ställning kan utgöra straffbart ocker samt att det straffbara områdets begränsning till kreditocker borttages. Kommittén har däremot icke upptagit vissa tidigare framställda förslag att minska kravet på bevisning eller att låta ansvar för ocker inträda även om gärningsmannen ej insett utan allenast bort inse att den andres handlande

föranleddes av en ockersituation. I fråga om straffet har kommittén föreslagit en skärpning, i det att straffmaximum höjts till straffarbete i två år eller, där brottet är grovt, fyra år.

Sveriges advokatsamfund har uttryckt en förhoppning, att det straffrättsliga ockerbegreppets utsträckande till överensstämmelse med det privaträttsliga icke måtte föranleda domstolarna till alltför stor stränghet vid bevisprövningen då tillämpning av 31 § avtalslagen ifrågasattes. *Kriminalpolisintendenten i Stockholm* har förordat ytterligare utvidgning av det straffbara området, så att straff skulle drabba även den som väl ej insett men bort inse att den andres handlande föranleddes av en ockersituation. Kriminalpolisintendenten har vidare framhållit, att kommittén icke löst frågan om de vid ocker föreliggande bevisvärigheterna, samt hänvisat till vissa av kommittén omnämnda förslag att omkasta bevisbördan beträffande ockrarens kännedom om den andres läge. Ett genomförande av sistnämnda förslag har åter *Sveriges advokatsamfund* ansett icke kunna på allvar ifrågasättas.

Det synes önskvärt att, såsom kommittén föreslagit, förutsättningarna för straffbarhet på grund av ocker vidgas genom att de angivas på väsentligen samma sätt som förutsättningarna för rättshandlings ogiltighet enligt 31 § avtalslagen. Det torde icke behöva befaras att detta skall medföra skärpta krav på bevisningen vid tillämpning av sistnämnda lagrum. I tveksamma fall kan för övrigt 33 § avtalslagen, mot vilken ingen ansvarsbestämmelse svarar, vinna tillämpning. Att ytterligare utvidga det straffbara området eller att införa bevispresumtion mot den tilltalade torde icke vara tillrådligt. I 10 § har emellertid, i enlighet med kommitténs förslag, upptagits en straffbestämmelse, som torde bli av värde i åtskilliga fall där ocker sannolikt föreligger men gärningsmannen endast kan överbevisas om visst annat otillbörligt förfarande.

Då lägre straff än straffarbete ej synes böra ifrågakomma vid grovt ocker, har en jämkning vidtagits i den föreslagna straffsatsen för sådant fall.

6 §.

Strafflagen innehåller i 3 kap. bestämmelser om straff för den som efter det brott timat går den brottslige tillhanda. I 3 kap. 9 § stadgas sålunda straff för den som, med vetskap om brottet, gjort sig skyldig till sådan s. k. efterföljande delaktighet, faution, och i 3 kap. 10 § gives motsvarande straffbestämmelse för den, som väl ej ägt vetskap om brottet men haft skäl till misstanke därom. Såsom exempel på straffbelagda förfaranden nämnas i förstnämnda lagrum dels åtgärder avseende att förebygga att den brottslige blir straffad, s. k. personlig faution, t. ex. att hjälpa honom att fly, dels också följande åtgärder, nämligen att mottaga, dölja, köpa eller föryttra gods som är åtkommet genom brottet eller att besörja omarbetning eller förändring därav, s. k. reell faution. Beträffande den som med vetskap om den olovliga åtkomsten förfarit på nu angivet sätt med stulet eller rånat gods

Departementschefen.

skola emellertid enligt 20 kap. 12 § och 21 kap. 9 § bestämmelserna i stöldkapitlet tillämpas. En särbestämmelse gives vidare i lagen angående ocker den 14 juni 1901, varest straff finnes stadgat för den som, där han förvärvat fordran den han visste vara tillkommen genom ocker, uppbär eller utsöker eller till annan överlåter större del av fordringen än efter lag skall utgå, s. k. efterocker.

Straffrättskommittén har, såsom förut nämnts, föreslagit att 3 kap. 9 och 10 §§ upphävas. I förevarande lagrum har kommittén inrymt bestämmelser motsvarande vad 3 kap. 9 och 10 §§ innehålla om reell faution ävensom motsvarigheter till 20 kap. 12 § och 21 kap. 9 § samt det nyss nämnda stadgandet i lagen angående ocker. Bestämmelserna ha en något vidare innebörd än de hittillsvarande stadgandena. I första stycket har uppsåtligt brott straffbelagts under benämningen häleri. Enligt första punkten inträder straff för den som köper sak, som är frånhänd någon genom brott, eller tillgodogör sig saken eller eljest därmed tager befattning ägnad att försvåra sakens återställande. I andra punkten utsträcker straffbestämmelsen till den som eljest bereder sig otillbörlig vinning av någons brottsliga förvärv, så ock den som genom krav, överlåtelse eller på annat dylikt sätt hävdar genom brott tillkommen fordran till större del än efter lag skall utgå. Straffet i dessa fall skall vara högst straffarbete i två år eller, då brottet är grovt, fyra år. I andra stycket har behandlats det fall att gärningsmannen icke insåg men hade skälig anledning antaga att brott förelåg. I sådant fall inträder ansvar endast där gärningen sker i utövning av yrke eller näring, och straffet är böter eller fängelse.

Göta hovrätt har funnit brottsbeteckningen häleri mindre tillfredsställande och har ifrågasatt om icke brottet hellre borde benämnas olovlig befattning med brottsgoods. *Svea hovrätt* och *hovrätten över Skåne och Blekinge* ha däremot förklarat sig icke ha något att erinra mot den föreslagna benämningen. *Hovrätten för Övre Norrland* har erinrat att under häleri inbegreps brott av synnerligen olika svårhetsgrad. Hovrätten funne därför de skäl, som anförts till förmån för uppdelning av stöld och vissa andra brott i skilda grader med olika brottsbeteckningar, tala för att även häleri uppdelades, lämpligen i två grader som möjligen kunde benämnas, den lindrigare olovligt tillhandagående och den svårare häleri. I fråga om brottsbeskrivningen ha *Svea* och *Göta hovrätter* förordat att ordet eljest, som enligt kommitténs förslag förekommer i första stycket andra punkten, måtte borttagas, emedan första punkten i stycket i motsats till den andra icke förutsatte att vinning uppkommit. *Överståthållarämbetet* har mot avfattningen av sistnämnda punkt anmärkt att av uttrycket »hävda fordran» ej klart framginge att, såsom kommitténs mening varit, det för straffbarhet förutsattes att kravet framställdes med visst eftertryck, så att det vore ägnat ingiva gäldenären känslan av att han vore utsatt för press.

Enligt vissa yttranden borde ansvar för oaktsam gärning stadgas utan den i andra stycket angivna begränsningen till utövning av yrke eller näring. Sålunda har *Göta hovrätt* yttrat att det enligt dess erfarenhet ofta förekomme

att personer vore tjuvgömmare eller eljest toge brottslig befattning med tjuvgods utan att de handlade i utövning av yrke eller näring. Den föreslagna begränsningen skulle leda till att dessa personer bleve straffria, där de ej kunde överbevisas om uppsåtligt brott. *Landsfogden i Örebro län* har ansett begränsningen betänklig med hänsyn till svårigheten att bevisa ond tro vid köp av tjuvgods, särskilt då en okänd uppgåves som säljare, och *rådhus-rätten i Malmö* har anført att den omständigheten att tjuvgods köptes, oavsett om det skedde i utövning av yrke, i hög grad befrämjade tjuvnad samt att det säkerligen stundom kunde bliva vanskligt att avgöra om köp skett i utövning av yrke.

I förhållande till gällande rätt torde förslagets bestämmelser i förevarande paragraf i huvudsak blott innebära två ändringar av det straffbara området. Den ena innefattas i stadgandet i första stycket andra punkten, särskilt i vad därigenom införes en allmän straffbestämmelse för den som bereder sig otillbörlig vinning av annans brottsliga förvärv. Mot denna bestämmelse, som på sätt kommittén anmärkt kan erhålla tillämpning i fråga om allehanda slag av brott, synes någon erinran ej vara att göra. Den andra ändringen består däri att ansvar för oaktsam gärning av hithörande slag endast skall inträda då den sker i utövning av näring eller yrke. Såsom i några yttranden anmärkts skulle denna begränsning av det straffbara området vara ägnad att medföra vissa olägenheter, och med hänsyn till erfarenheterna av gällande lags tillämpning synes förslaget på denna punkt icke vara tillräckligt motiverat.

Såsom en sammanfattande beteckning på de uppsåtliga gärningarna har kommittén föreslagit »häleri». Denna benämning, som är den i Danmark och Norge brukade och som är en form av ett tidigare även i Sverige använt ord, torde kunna godtagas. I paragrafens avfattning har, såsom i två yttranden förordats, skett den jämkningen att ordet »eljest» i första stycket andra punkten uteslutits. I övrigt har vad i yttrandena anmärkts icke ansetts böra föranleda ändring i den föreslagna lydelsen. Av samma skäl som i fråga om grovt ocker har straffskalan för grovt häleri ändrats, så att lindrigare straff än straffarbete icke kan ådömas.

7 §.

Såsom vid 1 § berörts skall enligt den nu gällande allmänna bedrägeribestämmelsen i 22 kap. 1 § ansvar för bedrägeri drabba den som genom svikligt förfarande bedrager sig till gods eller penningar eller tillskyndar annan förlust därav. Det åtminstone efter orden under paragrafen inrymda fall, att det svikliga förfarandet icke medför vinning för gärningsmannen utan endast skada för annan, har straffrättskommittén icke hänfört till bedrägeri utan upptagit i första punkten av förevarande paragraf med brottsbenämningen oredligt förfarande. Från bedrägeribrottet skiljer sig sålunda oredligt förfarande därigenom att för straffbarhet icke kräves någon förmögenhetsöverföring. I andra punkten har kommittén såsom oredligt förfarande behandlat vissa fall, då ej heller skada kan påvisas. Denna punkt är emellertid begränsad till vilseledande som sker i utövning av yrke eller näring och avser beskaf-

*Departement-
chefen.*

fenhet, myckenhet eller ursprung av vad mot vederlag tillhandahålles. Närmaste motsvarigheten i gällande lag till detta stadgande är bestämmelsen i 22 kap. 13 § andra stycket om ansvar för den som säljer ont för gott, mängd för omänt eller det varuti han vet fel vara utan att sådant uppenbara. Straffet är enligt sistnämnda lagrum böter eller fängelse. Enligt kommittéförelagets förevarande paragraf är det böter eller fängelse eller, om brottet är grovt, straffarbete i högst två år.

De erinringar som framställts beträffande förevarande paragraf röra andra punkten. *Sveriges advokatsamfund* har ifrågasatt, om anledning föreläge att införa en allmän regel sådan som den i denna punkt föreslagna. Motsvarande bestämmelser i gällande rätt torde ha förlorat mycket av sin praktiska betydelse, till en del säkerligen beroende därpå att de viktigaste hithörande fallen reglerats genom särskild lagstiftning, exempelvis lagen om illojal konkurrens. *Stockholms handelskammare* har påkallat en överarbetning av stadgandet med syfte att från straffbarhet utmönstra relativt harmlösa förfaranden, som näppligen i och för sig kunde anses påkalla straffreaktion.

Departementschefen.

Straffbestämmelserna i förevarande paragraf angående oredligt förfarande synas utgöra en med hänsyn till bedrägeribrottets utformning erforderlig komplettering av straffskyddet mot bedrägeri och liknande förfaranden. Mot innehållet i paragrafen har jag ej något att erinra. Vad särskilt angår andra punkten, som berörs i vissa yttranden, må anmärkas att vid skilda tillfällen påpekats behovet av straffskydd mot oredligt förfarande i utövning av yrke eller näring och att vissa straffbestämmelser i denna riktning redan finnas, t. ex. i lagen angående illojal konkurrens. Dessa bestämmelser äro emellertid av speciell natur och ett allmänt straffstadgande synes vara behöfligt. Beträffande *Stockholms handelskammare*s yttrande bör påpekas, att enligt 11 § i förslaget oredligt förfarande må i princip endast åtalas av målsägande; allmän åklagare får tala därå blott om överåklagare funnit åtal vara påkallat ur allmän synpunkt.

8 §.

Av de i förevarande kapitel behandlade brotten är enligt gällande lag endast utpressning straffbelagt på försöksstadiet. Såsom fullbordat brott behandlas emellertid i 22 kap. 2 § punkt 6 och 22 kap. 5 § vissa gärningar som till sin natur kunna vara försök till bedrägeri. Straffrättskommittén har föreslagit, att genom bestämmelser i första stycket av förevarande paragraf ej blott utpressningsförsök utan även försök till bedrägeri straffbeläggas. I andra stycket har kommittén upptagit en bestämmelse, enligt vilken den som för att bedraga försäkringsgivare eller eljest med bedrägligt uppsåt skadar eller söker skada sig eller annan till person eller egendom skall straffas för försök till bedrägeri. Till följd av att denna bestämmelse införts skola, såsom vid 19 kap. berörts, 4 och 8 §§ i nuvarande 19 kap. upphävas.

Beträffande andra stycket har *Svea hovrätt* ifrågasatt, om det subjektiva rekvisitet vore tillräckligt tydligt angivet genom att det enligt lagrummet krävdes att försöket skedde för att bedraga försäkringsgivare eller eljest med bedrägligt uppsåt, ett uttryckssätt som kunde fattas såsom innebärande krav

på direkt uppsåt. Vidare har hovrätten framkastat frågan, huru bestämmelsen om strafffrihet vid tillbakaträdande från försök bör bedömas vid detta brott.

Bedrägeribrotten torde utgöra ett av de brottsområden där den hittillsvarande bristen på straff för försök gjort sig mest kännbart; ej sällan ha för rättskänslan stötande fall inträffat då väl planerade bedrägeribrott måst lämnas ostraffade endast till följd därav att gärningen uppdragats innan gärningsmannen hunnit taga det sista steget till brottets fullbordan. Någon tveksamhet synes därför icke böra råda inför kommitténs förslag att införa försöksstraff beträffande bedrägeribrotten.

*Departement-
chefen.*

Straffbestämmelsen i andra stycket avser förberedelse till bedrägeri. Förberedelsen straffas här såsom ett särskilt brott vilket är fullbordat i och med att person eller egendom skadas. Fullföljer gärningsmannen sitt uppsåt genom att begå bedrägeri eller försök därtill inträder straff blott för sådant brott och ej tillika för förberedelsen. Straffet för denna avser således den som, vare sig frivilligt eller av tvång, icke fullföljer sitt uppsåt. Något utrymme finnes följaktligen icke för tillämpning av bestämmelsen i 3 kap. 13 § om strafffrihet vid tillbakaträdande från försök. När det i andra stycket säges att gärningsmannen skall straffas »för försök till bedrägeri» innebär denna hänvisning endast att straffskalan är densamma för förberedelsen och för sådant försök. För att tydligare utmärka denna innebörd har hänvisningen något jämkats. Jämte fullbordad förberedelse avser emellertid andra stycket även den som söker skada person eller egendom, d. v. s. försök till förberedelse. Vid detta brott medför frivilligt tillbakaträdande strafffrihet på samma sätt som vid andra försöksbrott i egentlig mening.

I fråga om andra styckets avfattning i övrigt synes något förtydligande icke vara erforderligt. Endast såsom exempel nämnes däri att gärningen sker »för att bedraga försäkringsgivare» och det synes därför icke med fog kunna göras gällande att gärningen skulle bli straffri därest blott eventuellt uppsåt i dylik riktning förefinnes hos gärningsmannen.

9 §.

Straffrättskommittén har i denna paragraf upptagit bestämmelser om ansvar för vad kommittén kallat svindleri. En motsvarighet till dessa bestämmelser finnes i gällande rätt i 49 § lagen den 16 maj 1919 om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet, vari stadgas böter eller under vissa omständigheter fängelse i högst ett år för den som i syfte att inverka på allmänhetens eller ett flertal personers uppfattning om fondpappers värde eller fondmarknadens läge över huvud utsprider rykte som han vet vara osant. En annan hithörande bestämmelse finnes i 132 § aktiebolagslagen, varest böter eller fängelse stadgas för vissa fall då stiftare, styrelseledamöter, likvidatorer eller andra lämna oriktiga uppgifter i vissa handlingar, såsom stiftelseurkund, registreringsanmälan och skriftlig handling som framlägges på bolagsstämma. Även i vissa andra lagar, såsom i lagen om ekonomiska föreningar, finnas liknande bestämmelser. Kommittén har i första

stycket av förevarande paragraf föreslagit en bestämmelse om straff för den som offentliggör eller eljest bland allmänheten sprider oriktig eller vilseledande uppgift för att påverka priset på vara, värdepapper eller annan egendom. I andra stycket har stadgats straff för oriktiga eller vilseledande uppgifter av vissa till aktiebolag eller annat företag knutna personer, varvid något liknande krav beträffande syftet med uppgiften icke uppställts men i stället fordrats att uppgiften skall vara ägnad att påverka bedömandet av företaget i ekonomiskt hänseende och därigenom medföra skada. Straffet är enligt båda styckena fängelse eller straffarbete i högst fyra år eller, där brottet är ringa, böter. För handling som avses i andra stycket och som sker av grov vårdslöshet, skall straffet vara fängelse eller böter.

Göta hovrätt, som funnit kriminaliseringen av de i denna paragraf angivna förfarandena i stort sett synnerligen välgrundad, har ifrågasatt, om icke räckvidden av första stycket borde begränsas så att det komme att gälla allenast uppgifter beträffande varor, värdepapper och dylikt. Fastigheter och rättigheter, vilka icke vore föremål för någon prissättning i allmänna marknaden, borde nämligen måhända undantagas.

Beträffande andra stycket har *svenska bankföreningen* befarat, att stadgandet skulle komma att drabba även det lojala samlandet av dolda reserver inom ett affärsföretag. Det syntes föreningen vara av största vikt att bestämmelsen bleve omarbetad, så att det bleve fullt klart att genom densamma icke skulle läggas hinder i vägen för företagets strävan att konsolidera sin ställning. En framkomlig väg för sådan omarbetning vore måhända att beträffande uppgift, som vore ägnad att framställa företagets ställning såsom sämre än den verkliga, för straffbarhet kräva skadeuppsåt, medan ett förgyllande av ställningen alltjämt såsom föreslagits skulle bestraffas oavsett uppsåtet. Jämväl *Stockholms handelskammare*, *handelskammaren i Göteborg* och *Skånes handelskammare* ha hemställt om en avfattning, som klart angäve att det lojala samlandet av dolda reserver icke drabbades av ansvar. *Stockholms handelskammare* har även begärt förtydligande för att klargöra, att ett förgyllande av ställningen med avseende på värderingen av tillgångarna understundom borde gå fritt från ansvar. Det kunde nämligen vara befogat och påkallat att under en svårartad lågkonjunktur tillämpa värderingsgrunder, som med hänsyn enbart till dagsläget kunde betecknas såsom alltför optimistiska. *Sveriges advokatsamfund* har anført att ett offentliggörande, som skedde endast genom att på sätt lag föreskreve ingiva ett företags balansräkning till myndighet, knappast kunde jämnställas med annat spridande av oriktiga uppgifter, helst som en balansräkning i och för sig vore föga ägnad att tjäna till ledning vid bedömandet av ett företags ekonomiska ställning. Det vore för övrigt ovisst i vilken utsträckning de särskilda styrelseledamöterna bleve ansvariga för åtgärder som vidtoges å företagets vägnar. Enligt samfundets mening hade kommittén ej anført övertygande skäl för att det vore önskvärt att låta straff inträda oberoende av om särskild avsikt att begå brott förelegat och även vid grov vårdslöshet. Slutligen efterlyste samfundet en noggrann uppdragning av gränsen mellan straffbara och

straffria handlingar jämte ett uttalande att någon uppmjukning av bevisreglerna ej avsåges. På sålunda anförda skäl hemställde samfundet, att frågan om svindleriets bestraffning gjordes till föremål för grundligare överväganden, i vilka även representanter för näringslivet borde få deltaga. *Landsfogden i Örebro län* åter har ifrågasatt, om icke gränsen för det straffbara området blivit dragen alltför snävt. Det förtjänade att övervägas, om icke ansvar enligt paragrafen borde kunna ifrågakomma även i vissa fall då någon vilseledande uppgift icke lämnats, såsom då en delägare i ett aktiebolag, vilken visste att bolagets aktier inom kort skulle komma att stiga, ostentativt sålde sina aktier på fondbörsen för att trycka ned kursen och därefter hemligen åter förvärva aktier i företaget.

Den i ett yttrande ifrågasatta begränsningen av det enligt första stycket straffbara området synes mig icke motiverad.

I några yttranden ha uttalats farhågor att stadgandena i andra stycket skulle kunna drabba även det lojala samlandet av dolda reserver inom ett företag. Härtill vill jag anmärka, att såväl gällande aktiebolagslag som även det av lagberedningen framlagda förslaget till ny lag om aktiebolag saknar uttryckligt förbud mot undervärdering. Enligt gällande rätt liksom enligt nämnda förslag kunna sålunda dolda reserver bildas genom upptagande av tillgångar till undervärde i den mån ej förfarandet på grund av sin omfattning eller beskaffenhet måste anses strida mot allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased. Att dolda reserver kunna finnas är en följd av värderingsreglerna. Och den som tar del av årsredovisningen måste räkna med möjligheten av dolda reserver.

Det torde därför vara uppenbart, att stadgandena i andra stycket icke äro avsedda att drabba ett inom angivna gränser företaget uppläggande av dylika reserver. För att emellertid undanröja de yppade farhågorna i dessa hänseenden har i den av kommittén föreslagna avfattningen av andra stycket företagits den ändring att orden »oriktig eller» uteslutits. Härav torde med full tydlighet framgå att oriktighet hos lämnad uppgift ej i och för sig är tillräcklig för att ansvar skall inträda utan att härför kräves att uppgiften är ägnad att vilseleda. Efter denna ändring torde det alltså ej behöva befaras, att sådana avvikelser i ett företags redovisning, som stå i överensstämmelse med rådande lojalt affärsbruk, skola anses straffbara enligt lagrummet.

Då ordet »oriktig» i första stycket icke synes ha någon självständig innebörd, har detta stycke på motsvarande sätt ändrats.

De erinringar som i övrigt framställts mot de föreslagna bestämmelserna synas icke vägande. Bestämmelserna torde vara ägnade att på ett betydelsefullt område skapa skydd för allmänheten mot vilseledande uppgifter i ekonomiska angelägenheter. Att ansvar för brottet ej kan ifrågakomma utan fullständig bevisning är uppenbart.

I sista punkten har av formella skäl — i konsekvens med vad som skett i andra lagrum — ordet vårdslöshet utbytt mot oaktsamhet.

*Departements-
chefen.*

10 §.

I denna paragraf har straffrättskommittén såsom en nyhet i svensk rätt föreslagit straff för den som, för användning såsom påtryckningsmedel vid krav, uppsåtligen mottager handling som är falsk, upprättad för skens skull eller eljest oriktig eller ock check utan täckning. Brottet har benämnts ockerpantning. Straffet är högst straffarbete i två år.

Stockholms rådhusrätt har föreslagit, att uttrycket »för användning såsom påtryckningsmedel» utbytes mot orden »med uppsåt att begagna sig därav såsom påtryckningsmedel».

*Departement-
schefen.*

Såsom nämnts vid 5 § *förde* bestämmelsen i förevarande paragraf kunna vara av värde för bekämpandet av ocker i vissa fall där det visar sig omöjligt att förebringa tillräcklig bevisning om att sådant brott förövats. Det lär nämligen ibland förekomma att ockrare av låntagare mottager handling, som är försedd med förfalskade namn eller eljest är felaktig, för att kunna hota honom med att avslöja förfalskningen eller felet därest han icke fogar sig efter ockrarens krav. Stadgandet lär vara tillämpligt, då gärningsmannen mottager handlingen med uppsåt att, därest det behöves, använda felaktigheten däri såsom medel till att förmå gäldenären att betala.

11 §.

Straffrättskommittén har föreslagit, att genom bestämmelser i denna paragraf införas vissa begränsningar i allmän åklagares åtalsbefogenhet beträffande brott som behandlas i förevarande kapitel. I första stycket har sålunda beträffande alla i kapitlet upptagna brott utom grovt bedrägeri införts en regel av samma innehåll som den i 20 kap. 10 § föreslagna, nämligen att brott mot vissa anhöriga ej må åtalas av allmän åklagare med mindre målsägande angivit brottet till åtal eller ock landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat. I andra stycket har beträffande det i 7 § behandlade brottet oredligt förfarande stadgats, att det — oavsett huruvida det förövats mot närstående — ej må åtalas av allmän åklagare med mindre landsfogden eller förste stadsfiskalen finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat. Det må här anmärkas att denna regel skall enligt 22 kap. 10 § i förslaget gälla jämväl beträffande de i 22 kap. 4 och 7 §§ behandlade brotten olovligt förfogande och olovligt brukande.

Vid 20 kap. 3 och 10 §§ har redogjorts för vissa i yttrandena framställda erinringar, vilka gälla även innehållet i första stycket av förevarande paragraf.

I fråga om överåklagares lämplighetsprövning enligt andra stycket har *justitiekanslersämbetet*, utan att vilja ifrågasätta någon ändring i förslaget, framhållit att regeln därom komme att nödgå överåklagarna att taga befattning med brott, vilka icke i och för sig vore av den beskaffenhet att deras beivrande skulle behöva ankomma på dessa åklagare, samt att av överåklagarna åtskilliga redan hade en betungande arbetsböda. *Länsstyrelsen* och

landsfogden i Västernorrlands län samt *t. f. förste stadsfiskalen och kriminalpolisintendenten i Stockholm* ha anmärkt, att överåklagarnas arbetsbörda enligt kommitténs förslag skulle bli alltför stor. De ha därför ifrågasatt om icke prövningen kunde anförtros åt distriktsåklagarna. Jämväl *länsstyrelsen i Uppsala län* har framhållit att förslaget skulle medföra ökad arbetsbörda för överåklagarna. Enligt *länsstyrelsens* mening vore det icke tillrådligt att belasta överåklagarna med andra grupper av åtalsfrågor än dem vilka tagits i beräkning vid åklagarorganisationens upprättande. Allra minst borde en sådan utvidgning ske vid en tidpunkt då läget ställde särskilt stora anspråk på landsfogdarnas polisverksamhet. En sådan utvidgning av överåklagarnas uppgifter som den kommittén föreslagit torde för övrigt, om den genomfördes, icke kunna stanna vid de av kommittén behandlade brotten utan böra få en mera allmän räckvidd, och förslaget skulle därför komma att medföra en icke oväsentlig ändring i de regler processlagberedningen föreslagit. *Länsstyrelsen* avstyrkte av dessa skäl den föreslagna lämplighetsprövningen. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* åter har funnit förslaget i förevarande del välgrundat och yttrat, att det icke föregrepe den allmänna reform av åtalsreglerna som vore av behovet påkallad, även om enahanda regel om lämplighetsprövning kunde i princip förtjäna efterföljd jämväl beträffande andra grupper av brott än förmögenhetsbrotten. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* har i stort sett likaledes gillat förslaget i denna del. *Göta hovrätt* har ansett, att flera brott än de tre som kommittén avsett med sitt förslag borde vara underkastade prövning av överåklagare med avseende å lämpligheten av åtal och såsom exempel härpå anført brottet svindleri, men tillagt, att frågan om utvidgning av lämplighetsprövningen utöver vad kommittén föreslagit med fördel kunde tagas under överbäggande i samband med revision av landsfogdeinstruktionen. Jämväl *kriminalpolisintendenten i Stockholm* har uttalat sig för vidsträcktare tillämpning av regeln om lämplighetsprövning.

Beträffande första stycket må hänvisas till vad som anförts vid 20 kap. 10 §.

Den i andra stycket föreslagna regeln angående åtalsrätten vid oredligt förfarande har berörts vid behandlingen av huvudgrunderna i förslaget. Starka skäl synas tala för att vid vissa lindrigare förmögenhetsbrott införa en åtalsregel av ifrågavarande innehåll. Enligt kommitténs förslag skall regeln gälla, utom i fråga om oredligt förfarande, även beträffande de i 22 kap. upptagna brotten olovligt förfogande och olovligt brukande. Jag ansluter mig till förslaget i denna del. Ifrågasättas kunde väl att giva regeln en något vidsträcktare tillämpning, men med hänsyn bl. a. till de yppade farhågorna för att överåklagarna skulle bli alltför betungade av dessa i viss mån nya arbetsuppgifter synes härvidlag försiktighet böra iakttagas. Beträffande dessa farhågor må emellertid erinras att regelns innebörd blott är att det, med bibehållande i princip av målsägandens åtalsrätt, tillåtes allmän åklagare att väcka åtal i sådana fall där det finnes påkallat ur allmän synpunkt. Prövningen härav torde i allmänhet bli skäligen

Departementschefen.

enkel, och med den begränsning som i förslaget göres i fråga om åtalsregelns användning torde antalet fall då prövning skall ske icke bliva alltför stort.

22 KAP.

Om förskingring och annan trolöshet.

Detta kapitel motsvarar närmast senare delen av 22 kap. i gällande lag. Förskingring, som nu behandlas i 11 §, inleder kapitlet. I likhet med stöld och bedrägeri i 20 och 21 kap. har även detta brott uppdelats i grader allt efter brottets grovhet. Den medelsvåra graden av förskingring behandlas i 1 §, fall då brottet är ringa i 2 § och grova fall av förskingring i 3 §. Vissa former av det nuvarande förskingringsbrottet ha utbrutits ur detta till ett särskilt brott, benämnt olovligt förfogande, vilket behandlas i 4 §. I 5 § har upptagits det nu i 14 § behandlade brottet trolöshet mot huvudman. Under brottsbeteckningen behörighetsmissbruk har i 6 § straffbelagts missbruk, i andra fall än de förut i kapitlet avsedda, av behörighet att i annans ställe företaga rättshandling ävensom vissa liknande gärningar, däribland dubbelkrav och andra nu i 13 § första stycket behandlade brott. Nästa paragraf, 7 §, handlar om olovligt brukande av annans egendom som man har i besittning och motsvarar i gällande lag 12 § första stycket och vissa bestämmelser i 24 kap. I 8 § stadgas straff för s. k. fyndförfärd, d. v. s. underlåtenhet att tillkännagiva fynd eller hittegods, något som för närvarande behandlas i 19 §. Försök till vissa i kapitlet behandlade brott äro straffbelagda i 9 §, och 10 § innehåller åtalsbestämmelser.

1 §.

Förskingring, varom förevarande paragraf handlar, är enligt gällande lag straffbelagd i 22 kap. 11 §. Enligt denna skall den som förfalskar, svikligen förbyter, försnillar eller eljest uppsåtligen förskingrar annans gods, det han har i besittning, straffas högst med straffarbete i två år. Där omständigheterna äro synnerligen försvårande, må tiden för straffarbetet höjas till fyra år.

Beskrivningen av förskingring i gällande lag ger vid handen, att endast sak som tillhör annan kan vara föremål för förskingring. Denna ståndpunkt upprätthålles i rättstillämpningen även beträffande penningar. Den som mottagit penningmedel att omhänderhavas för annans räkning och tillgodogjort sig medlen anses icke ha gjort sig förfallen till förskingringsansvar, om icke medlen då han tillgodogjorde sig dem voro i den berättigades ägo. Åtgärder, som vidtagas sedan den berättigades äganderätt till medlen gått förlorad genom att dessa sammanblandats med mottagarens egna så att den berättigade blott har kvar en fordringsrätt till visst belopp, ådraga därför icke mottagaren ansvar för förskingring. Förskingringsansvar för sammanblandning av anförtrodda medel med egna kan endast inträda, då det rätts-

ligen ålegat mottagaren att hålla medlen avskilda. Icke heller ett omedelbart tillgodogörande av penningar utan föregående sammanblandning med egna medel torde anses såsom förskingring, såvida icke gärningsmannen haft skyldighet att hålla medlen avskilda. I stället kan ansvar för trolöshet mot huvudman ifrågakomma under förutsättning, att medelsförvaltaren intagit ställning av syssloman. Enligt straffrättskommitténs åsikt företer det straffrättsliga skyddet på denna punkt en lucka, som kommittén ansett sig böra fylla.

I andra hänseenden har kommittén ansett, att förskingringsbegreppet enligt gällande rätt är alltför omfattande. Genom att det beträffande föremålet för förskingring endast fordras, att gärningen avser annans sak i gärningsmannens besittning, inrymmas under förskingringsbegreppet förfaranden, som kommittén funnit mycket artskilda. Med förskingring av gods, som anförtrotts gärningsmannen, har nämligen jämställts tillägnande av sådant, som gärningsmannen reellt sett besitter för egen räkning, så att egendomen, om rättsförhållandet utvecklar sig normalt, slutligen skall behållas av honom. Olägenhet härav har enligt kommittén i synnerhet framträtt i de talrikt förekommande fall, då ansvar för förskingring ådömts på grund av obehörigt förfogande över egendom som gärningsmannen köpt på avbetalning eller eljest under äganderättsförbehåll för säljaren. Mot gällande lags förskingringsbegrepp har kommittén vidare anmärkt, att enligt det samma icke uppställles något krav på vinning. Även gärning som blott medför skada, exempelvis att någon bortkastar anförtrodd sak, bedömes sålunda enligt gällande rätt såsom förskingring. Kriminalpolitiskt sett är emellertid en sådan gärning enligt kommitténs åsikt av helt annan karaktär än en förskingring, som innebär såväl vinning som skada, d. v. s. innebär förmögensöverföring.

Kommittén har, för att råda bot på de brister som enligt dess mening vidlåda gällande lags förskingringsbegrepp, utformat brottet efter nya riktlinjer. Det utmärkande för förskingringsbrottet har kommittén därvid sett, icke såsom gällande lag i att gärningsmannen fränhänder annan äganderätten till en sak som han har om händer, utan däri att han bryter mot det förtroende som visats honom genom att han fått egendomen i besittning för annan. Med denna utformning av förskingringsbegreppet blir det naturligt att därunder inrymma även den s. k. penningförskingringen. Att någon som mottagit penningmedel med skyldighet att omhänderhava dem för den berättigades räkning förfar så att denne ej kan återfå beloppet, kan sålunda bliva att bedöma såsom förskingring, oavsett huruvida han varit skyldig att hålla medlen avskilda från sina egna så att den berättigades äganderätt till medlen bibehålles. Enligt kommitténs mening bör förskingringsansvar kunna ifrågakomma i ett sådant fall, om gärningsmannens förpliktelse mot den berättigade är på det sättet strängare än en gäldenärs förpliktelse i ett vanligt skuldförhållande, att gärningsmannen mottagit penningarna med redovisningsskyldighet, vilket innebär att han skall avgiva räknenskap för medlen och icke äger förfoga däröver för egen räkning. För-

skingringshandlingen kommer i dylikt fall att bestå däri att gärningsmannen åsidosätter vad han har att iakttaga för att kunna fullgöra sin skyldighet att redovisa för egendomen.

Då förskingringsbrottet i den nu nämnda utformningen icke behöver avse viss sak, bör brottet enligt kommitténs mening icke såsom enligt gällande rätt vara begränsat till förfaranden beträffande lös sak. Även förfaranden med avseende å fast egendom skola alltså omfattas av straffbestämmelsen. Såsom förskingring böra på grund därav exempelvis vissa av de förfaranden bedömas, vilka för närvarande bestraffas såsom åverkan enligt 24 kap. 7 §.

I andra hänseenden innebär förslaget en begränsning av det nuvarande förskingringsbegreppet. Av förskingringens karaktär att vara ett förtroendebrott bör nämligen enligt kommittén följa, att allenast den kan drabbas av förskingringsansvar som förvärvat besittningen till egendom genom att denna, på grund av avtal, tjänsteförhållande eller dylikt, anförtrotts honom att besittas för annans räkning. Den som hittat eller på grund av misstag kommit i besittning av sak bör sålunda enligt kommittén icke kunna straffas för förskingring. Icke heller all besittning, som förvärvats genom en rättshandling, skall vara tillräcklig: för att besittaren skall kunna straffas såsom förskingrare fordras att han fått saken i besittning för annan och icke i realiteten för egen räkning. Olovligt förfogande över gods, som köpts på avbetalning eller eljest under äganderättsförbehåll, blir således icke att bedöma såsom förskingring. I kravet på att besittningen skall ha anförtrotts gärningsmannen bör enligt kommittén vidare inläggas, att en akt av förtroende skall ligga till grund för själva uppkomsten av besittningen. Den som sålt en sak men behållit den i sin besittning och därefter säljer den till annan bör sålunda icke behandlas såsom förskingrare.

Kommittén har vidare föreslagit, att förskingring liksom de flesta övriga centrala förmögenhetsbrotten skall utformas såsom ett vinningsbrott. Fall, i vilka någon förmögenhetsöverföring icke äger rum utan där förfarandet endast medför skada, skola sålunda utsöndras från förskingringsbegreppet.

I enlighet med de riktlinjer för vilka nu redogjorts har kommittén föreslagit, att i förevarande paragraf upptages en brottsbeskrivning, enligt vilken för skingringsansvar förutsättes, att någon på grund av avtal, allmän eller enskild tjänst eller dylik ställning fått egendom i besittning för annan med skyldighet att utgiva egendomen eller redovisa för denna, att han genom att tillägna sig egendomen eller annorledes åsidosätter vad han har att iakttaga för att kunna fullgöra sin skyldighet samt att gärningen innebär vinning för honom och skada för den berättigade. Straffet har föreslagits till fängelse eller straffarbete i högst två år; ringa och grova fall av förskingring skola emellertid bedömas enligt 2 och 3 §§. Gärningar, som rymmas under gällande lags förskingringsbegrepp men som falla utanför det av kommittén utformade, ha av kommittén upptagits i 4 § såsom en särskild brottstyp, olovligt förfogande.

Kommitténs förslag, att förskingring skall anses föreligga ej blott då någon tillägnar sig anförtrodd egendom utan även då en redovisningsskyldig

åsidosätter vad han har att iakttaga för att kunna fullgöra sin redovisnings-skyldighet, har i allmänhet rönt bifall eller lämnats utan erinran. Inom *Sve-riges advokatsamfund* har emellertid framförts den tanken, att det skulle vara möjligt att anknyta straffbarheten för förskingring av penningar till det förhållandet att någon åsidosatte en i avtal eller lag närmare angiven skyldighet att hålla för andras räkning mottagna penningar avskilda. I allt fall har det synts samfundet nödvändigt att genom privaträttslig lagstift-ning klarlägga, vilka möjligheter som stode en redovisningsskyldig till buds att avskilja penningmedel på sådant sätt att han icke utsatte sig för risken att, om han komme på obestånd, bliva fälld till ansvar för förskingring. *Svenska bankföreningen*, som funnit kommitténs utformning av försking-ringsbegreppet riktig och av förhållandena påkallad, har såsom en brist i vårt rättssystem framhållit, att utvägarna att med privaträttsligt bindande verkan åstadkomma ett skydd för innehavda främmande medel genom de-ras avskiljande vore otillräckliga. Föreningen har därför hemställt om ut-redning av frågan om regler för avskiljande med rättslig verkan av medel, mottagna med redovisningskyldighet. Jämväl *Stockholms handelskammare*, *handelskammaren i Göteborg* och *Skånes handelskammare* ha understrukit önskvärdheten av att frågan om möjligheterna att med sakrättslig verkan avskilja anförtrodda medel bragtes till en lösning. *Hovrätten för Övre Norr-land*, som tillstyrkt penningförskingringens sammanförande med övrig för-skingring, har emellertid framhållit, att egentlig förskingring knappast kunde tänkas annat än såsom ett positivt förfogande över förskingrings-objektet, varemot det som vid penningförskingring lades gärningsmannen till last kunde vara underlåten kontroll vid en serie mindre förfoganden över egen kassa. Hovrätten har därför ifrågasatt, huruvida icke penningförsking-ringens säregna karaktär av ett stundom ringare brott kunde tillgodoses på något sätt utöver vad kommittén föreslagit. *Göta hovrätt* har hemställt, att i uttrycket »genom att tillägna sig egendomen eller annorledes» ordet »annor-ledes» till förekommande av en alltför extensiv rättstillämpning måtte ut-bytas mot »genom att vidtaga därmed jämförlig åtgärd». *Föreningen aukto-riserade revisorer* har ifrågasatt, huruvida bärande skäl föreläge att över-föra köparens olovliga förfogande över avbetalningsgods från förskingring, dit det nu räknades, till en lindrigare brottstyp. *Svenska bankföreningen*, som instämt i kommitténs förslag att behandla fallet som olovligt förfogande, har tillrätt, att 1 § utformades tydligare i detta avseende; då säljaren för-behållit sig äganderätten, kunde det nämligen synas tivelaktigt, om icke köparen, såsom förutsattes för ansvar enligt 1 §, innehade godset »för an-nan», och det torde icke erbjuda svårigheter för en säljare att genom en för ändamålet särskilt lämpad redaktion av avbetalningskontraktet göra det än-nu mera tivelaktigt, huruvida icke köparen besutte egendomen på sätt i 1 § angäves.

I överensstämmelse med den nästan enhälliga meningen i yttrandena fin-ner jag den ombildning av förskingringsbegreppet, som kommittén före-slagit, vara ändamålsenlig. En väsentlig fördel med förslaget synes vara,

Departementets,
chefen.

att straffbar förskingring av penningmedel kommer att föreligga, oavsett huruvida gärningsmannen varit skyldig att hålla medlen avskilda. I rättstillämpningen har denna förutsättning för förskingringsansvar berett svårigheter och visat sig ägnad att leda till otillfredsställande resultat. Anmärkas må att i sådana fall, där skyldighet att hålla medel avskilda otvetydigt framgår av lagbestämmelse, avtal eller annat, sammanblandningen som sådan enligt förslaget kan bli straffbar enligt bestämmelsen om olovligt förfogande i 4 §.

I anledning av behandlingen enligt förslaget av penningförskingring har i flera yttranden framhållits önskemålet att tillräckliga och lämpliga möjligheter beredas penningförvaltare att hålla anförtrodda medel avskilda. Eftersom penningförskingring även enligt gällande rätt är straffbar i den mån bestämmelserna om trolöshet mot huvudman äro tillämpliga, tillskapas dock ej genom penningförskingringens sammanförande med övrig förskingring något nytt behov av möjlighet att med rättslig verkan avskilja medel som omhänderhavas för annans räkning. Hithörande frågor, vilka icke äro av straffrättslig utan av privaträttslig natur, torde därför ej behöva lösas i detta sammanhang; de äro emellertid föremål för utredning inom justitiedepartementet.

De önskemål, som i vissa yttranden framställts beträffande den närmare utformningen av paragrafen, ha icke ansetts böra föranleda någon ändring i förslaget. Att, såsom i ett yttrande ifrågasatts, för vissa fall utbryta penningförskingring till mildare behandling än annan förskingring synes sålunda icke motiverat, då möjlighet att bedöma gärningen enligt 2 § står öppen för lindriga fall och brottet i normalfall väl torde förtjäna eftertrycklig reaktion. Med hänsyn till de många olika sätt på vilka förskingring kan förövas torde den närmare bestämning av själva förskingringshandlingen som ifrågasatts i ett annat yttrande icke lämpligen kunna ske.

Jämväl i fråga om gränsdragningen mellan 1 och 4 §§ synes kommitténs förslag böra godtagas. Vad särskilt angår behandlingen av köpares olovliga förfogande över avbetalningsgods, torde det vara en fördel att sådan gärning ej längre bedömes såsom förskingring. Att gärningen skall hänföras under 4 § lär med tillräcklig tydlighet framgå av en jämförelse mellan 1 och 4 §§.

2 §.

Straffrättskommittén har i denna paragraf under beteckningen undandräkt behandlat sådana fall av förskingring, i vilka brottet med hänsyn till det förskingrades värde och övriga omständigheter vid brottet är att anse som ringa. Straffet är böter eller fängelse.

Göta hovrätt har mot brottsbeteckningen anmärkt, att ordet undandräkt ej förde tanken på förskingring, samt därför i stället föreslagit att kalla brottet »mindre förskingring» eller något liknande. *Svea hovrätt* har däremot uttryckt sitt gillande av beteckningen undandräkt. *Hovrätten för Övre Norrland*, vilken, såsom vid 1 § omtalats, ansett vissa fall av penningför-

skingring förtjäna en mildare bedömning, har såsom ett sätt att förverkliga detta önskemål ifrågasatt, att det förskingrades värde icke skulle anföras såsom en omständighet av betydelse för prövningen huruvida brottet är ringa.

Liksom stöld och bedrägeri omspanner även förskingringsbrottet fall av mycket skiftande svårhetsgrad, och det synes vara en tillfredsställande anordning att de lindrigare fallen behandlas för sig och åsättas en särskild benämning. Att i större utsträckning än förslaget föranleder hänföra penningförskingring till förevarande lagrum synes dock av skäl som angivits vid 1 § icke tillrådligt. Vad brottsbeteckningen angår synes undandräkt utgöra en lämpligare benämning än övriga som kunna ifrågakomma.

*Departements-
chefen.*

3 §.

I denna paragraf har straffrättskommittén föreslagit bestämmelser för det fall att förskingring med hänsyn till omständigheterna vid brottet är att anse som grov. Straffet är straffarbete i högst sex år. Såsom exempel på omständigheter, som särskilt skola beaktas vid bedömande huruvida brottet är grovt, har i andra stycket nämnts, att gärningsmannen missbrukat ansvarsfull tjänsteställning eller begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring, eller att gärningen eljest är av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada. Förskingring av ämbets- eller tjänsteman i ansvarsfull ställning bör, enligt vad kommittén framhållit i motiven, regelmässigt bedömas såsom grov. Enligt motiven skall därjämte, vare sig förskingringen anses grov eller icke, inträda ansvar enligt 25 kap. 16 §, som avser uppsåtligt brott av ämbets- eller tjänsteman i tjänsten och för sådant fall stadgar avsättning eller i vissa fall böter eller mistning av ämbetet på viss tid. Samma kapitels 11 och 12 §§, vilka innehålla särskilda bestämmelser om förskingring av ämbets- eller tjänsteman, skola enligt kommittéförslaget upphävas.

Göta hovrätt har hemställt om något uttryck i lagtexten för den i kommitténs motiv uttalade uppfattningen, att av domstol förordnade förmyndare och boutredningsmän samt advokater vid förvaltning av klienters medel i allmänhet borde anses lika ansvariga som tjänstemän i ansvarsfull ställning. *Stockholms rådhusrätt* har föreslagit, att ordet tjänsteställning utbytes mot ställning. *Hovrätten för Övre Norrland* har beträffande förskingring, som förövas av ämbets- eller tjänsteman i tjänsten, anför att, emedan hänsyn enligt förevarande paragraf skall tagas till gärningsmannens tjänsteställning vid bestraffandet av förskingringen, något ytterligare verkligt straff för brottet icke borde ådömas och alltså, mot vad kommittén avsett, 25 kap. 16 § icke komma till tillämpning. Om sistnämnda lagrum tillämpades jämte förevarande paragraf, skulle nämligen gärningsmannens ställning föranleda bestraffning i dubbel måtto, nämligen dels genom allmänt straff enligt förevarande paragraf och dels genom det i 25 kap. 16 § stadgade särskilda ämbetsmannastraffet, i regel avsättning eller suspension. Däremot borde den brottslige i enlighet med bestämmelsen i 2 kap.

18 § såsom en särskild påföljd i vissa fall kunna dömas sin befattning förlustig för alltid eller på viss tid.

Departement-
chefen.

Straffrättskommitténs förslag — som åsyftar att åstadkomma likställighet mellan de viktigaste förmögenhetsbrotten — innebär att straffskalan för grov förskingring bringas i jämnhöjd med de föreslagna straffen för grov stöld och grovt bedrägeri. Med hänsyn till den samhällsfara som de grova förskingringarna utgöra torde detta förslag vara välgrundat, och någon erinran synes ej vara att göra mot de upptagna exemplen på fall då förskingring kan böra anses vara av grov beskaffenhet.

Enligt förslaget skola vidare de särskilda straffbestämmelserna i 25 kap. 11 och 12 §§ om förskingring av tjänsteman upphävas. Sådan förskingring blir enligt förslaget i regel att bedöma såsom grov förskingring enligt förevarande paragraf. Straffskalan för frihetsstraffet undergår härvid några ändringar, som för vissa fall innebära en skärpning, för andra fall en mindre lindring av de nuvarande straffsatserna. Vidare bör erinras om den skärpning i förhållande till gällande rätt som uppstår genom bortfallandet av den nuvarande bestämmelsen i 25 kap. 11 §, att tjänsteman som genast ersätter det förskingrade eller ställer tillräcklig säkerhet därför blott dömes till avsättning. Vid vanlig förskingring finnes icke någon motsvarighet till denna bestämmelse som utgör en kvarleva från en äldre tid då förskingring var ett målsägandebrott. Att denna ur kriminalpolitisk synpunkt omotiverade skiljaktighet mellan ämbetsförskingring och annan förskingring enligt förslaget försvinner torde icke böra föranleda någon erinran.

Jämte frihetsstraff skall enligt 25 kap. 11 och 12 §§ även följa avsättning. I detta hänseende innebär förslaget, enligt uttalande i kommitténs motiv, att förutom tillämplig paragraf i förevarande kapitel, d. v. s. i regel 3 §, även skall tillämpas 25 kap. 16 §. Enligt detta lagrum skall ämbetsman som uppsåtligen begår förbrytelse i sitt ämbete dömas till avsättning; böter eller suspension må ådömas endast om skadan var ringa eller ingen och brottet skett av förhastande. En tillämpning på sätt kommittén angivit av 25 kap. 16 § föranleder således i regel att en förskingrande tjänsteman avsättes jämte det han dömes till frihetsstraff enligt 22 kap. I ett yttrande har emellertid gjorts gällande att 25 kap. 16 § icke borde komma till användning, enär den brottslige därigenom skulle straffas i dubbel måtto för samma sak. Den lagtolkning på vilken denna mening bygger synes dock icke riktig. Anmärkas må härvid att det redan nu förekommer fall då 25 kap. 16 § skall tillämpas vid sidan av ett lagrum som innehåller skärpt straff för den händelse brottet begåtts av tjänsteman (22 kap. 5 §) eller som upptager en straffbestämmelse som i allmänhet blott kan vinna tillämpning på tjänsteman (t. ex. 15 kap. 10 §). Den berörda anmärkningen läser med hänsyn till vad nu sagts icke böra föranleda någon ändring i förslaget. Ej heller i övrigt synes skäl till avvikelse från förslaget i denna del föreligga.

I paragrafens avfattning har, i anledning av hemställan i två yttranden, vidtagits den jämkningen att ordet tjänsteställning utbyts mot ställning.

4 §.

I överensstämmelse med straffrättskommitténs förslag ha i förevarande paragraf upptagits bestämmelser rörande ett brott med benämningen olovligt förfogande.

Enligt första punkten föreligger olovligt förfogande där någon, utan att göra sig skyldig till förskingring, beträffande egendom som han har i sin besittning men vartill ägande- eller säkerhetsrätt är förbehållen eller tillförsäkrad eller eljest tillkommer annan, vidtager åtgärd, varigenom egendomen fränhändes den andre eller denne annorledes berövas sin rätt. Bestämmelsen avser bl. a. vissa gärningar vilka hittills bedömts såsom förskingring — t. ex. förskingring av egendom som köpts på avbetalning eller eljest under äganderättsförbehåll — men vilka såsom mindre straffvärda uteslutits från förslagets förskingringsbegrepp. Vidare skall tvesalu, vilket hittills varit straffbart enligt en särskild bestämmelse, enligt förslaget bedömas såsom olovligt förfogande, i den mån det icke innefattar bedrägeri. Slutligen må såsom ett tredje exempel på olovligt förfogande nämnas olovligt tillägnande av hittegods, vilket brott hittills varit att bedöma antingen såsom förskingring eller enligt de särskilda stadgandena om underlåten lysning. Med avseende på fall, då gärningsmannen redan vid besittningstagandet av t. ex. hittegods har tillägnelseuppsåt, har i andra punkten upptagits ett stadgande, enligt vilket — förutsatt att gärningen ej faller under annan straffbestämmelse — olovligt förfogande jämväl föreligger där någon genom att taga sak i besittning fränhänder annan saken eller säkerhetsrätt till denna.

Straffet för olovligt förfogande är böter eller fängelse eller, om brottet är grovt, straffarbete i högst två år.

5 §.

Det i förevarande paragraf upptagna brottet, trolöshet mot huvudman, behandlas enligt gällande lag i 14 §, i vilken stadgas straff dels för fullmäktig som i sak den honom betrodd är svikligen går huvudmannens motpart till handa, vare sig med skrifts uppsättande eller med råd eller skäl, eller eljest till huvudmannens skada främjar sin eller annans nytta, dels ock för syssloman som vid annat uppdrags utförande begår trolöshet mot huvudman. Straffet är högst straffarbete i två år; äro omständigheterna synnerligen försvårande må tiden för straffarbetet höjas till fyra år. Till dessa bestämmelser finnes fogat ett stadgande, enligt vilket den som i sviklig avsikt förleder annan till oskäligen rättegång skall straffas med böter. Straffrättskommittén har föreslagit, att brottet trolöshet mot huvudman i främsta rummet utformas såsom ett förmögenhetsbrott. I första stycket har därför givits en brottsbeskrivning, enligt vilken gärningen skall avse ekonomisk angelägenhet och medföra skada för huvudmannen. På samma sätt som i fråga om förskingring har under räckvidden för detta förtroendebrott ansetts böra ingå även ämbets- och tjänstemäns handlingar. En ämbetsman, som begår en i paragrafen straffbelagd handling, skall enligt motiven drabbas av ansvar såväl enligt förevarande paragraf som enligt 25 kap. I enlighet härmed avser be-

stämelsen den som på grund av förtroendeställning, evad det är i allmän eller enskild tjänst, såsom syssloman eller eljest, fått att för annan sköta ekonomisk angelägenhet eller öva tillsyn å skötseln därav. Själva gärningen har angivits bestå i missbruk av behörighet att företräda huvudmannen eller eljest av den förtroendeställning som innehas av gärningsmannen. Innefattar gärningen förskingring, är emellertid paragrafen icke tillämplig. Straffet är högst straffarbete i två år men, om brottet är att anse såsom grovt, straffarbete i högst sex år. I ett andra stycke har kommittén tillagt en bestämmelse av innehåll, att om den som fått att sköta rättslig angelägenhet för annan till förfång för huvudmannen missbrukar sin förtroendeställning, han skall dömas efter ty i första stycket sägs, ändå att angelägenheten ej är av ekonomisk art. Det nuvarande stadgandet om förledande till oskäligen rättegång skulle enligt kommitténs förslag upptagas i en övergångsbestämmelse.

Göta hovrätt har anfört, att det i brottsbeskrivningen använda ordet förtroendeställning enligt allmänt språkbruk tydde på allmänt förtroende eller ansvarsfull ställning. Uttryckssättet borde enligt hovrättens mening ändras för att utmärka, att vad som åsyftades vore ett förtroendeförhållande mellan en syssloman och hans huvudman. *Sveriges advokatsamfund* har uttryckt önskemål, att gränsen måtte dragas skarpare mellan icke straffbar misskötsel av uppdrag eller tjänst och vad kommittén kallade missbruk av förtroendeställning men som samfundet hellre skulle vilja beteckna såsom svikande av förtroende. Med hänsyn till själva brottsbenämningarnas betydelse vore det enligt samfundets mening av vikt att tillse, att till det i allmänhetens ögon nesliga brottet trolöshet mot huvudman icke fördes sådana fall, där gärningsmannen av lättja, liknöjdhet eller liknande orsak vanskötte ett uppdrag, utan blott sådana, där han på ohederligt sätt svikit den tillit som utgjorde grundvalen för uppdraget eller tjänsten. Det syntes till och med kunna ifrågasättas, om icke för straffbar trolöshet mot huvudman borde uppställas fordran på att handlingen skulle medföra någon ekonomisk fördel för gärningsmannen eller annan, exempelvis i form av muta, även om handlingen icke behövde innebära vinning och skada. *Hovrätten för Övre Norrland* har beträffande förevarande paragraf framställt en erinran av samma innebörd som vid 3 §.

Departementschefen.

Av lagtexten torde med erforderlig tydlighet framgå, att för straffbarhet förutsättes såväl ett förtroendeförhållande mellan gärningsmannen och huvudmannen som ett verkligt missbruk av den förtroendeställning gärningsmannen sålunda intager. De framställda erinringarna i nämnda avseenden synas därför ej böra föranleda någon ändring av förslaget. Beträffande den erinran som hovrätten för Övre Norrland framställt må hänvisas till det vid 3 § anförda.

Vad angår det nuvarande stadgandet om bötesstraff för den som förleder annan till oskäligen rättegång, synes detta såsom saknande praktisk betydelse kunna upphävas.

6 §.

I denna paragraf ha på förslag av straffrättskommittén såsom en nyhet i svensk rätt upptagits bestämmelser för vissa fall, i vilka någon, utan att intaga en förtroendeställning av den art som avses i 5 §, missbrukar förfogandemöjlighet som tillkommer honom. De fall som avses äro: *att* någon genom missbruk av behörighet att i annans ställe företaga rättshandling skadar denne, såsom då någon, som sålt en fastighet, låter inteckna denna innan köparen sökt lagfart eller då en fullmaktshavare, som icke intager den i 5 § avsedda förtroendeställningen, utan lov begagnar fullmakten till att sluta ett för fullmaktens utfärdare ofördelaktigt avtal, *att* någon med missbruk av behörighet att göra gällande skuldebrev eller dylik handling kräver vad annan tillkommer, exempelvis då innehavaren av ett skuldebrev kräver gäldenären ehuru han tidigare överlåtitt fordringen till annan, *att* någon fordrar betalning jämlikt handling, som ej blivit utgiven utan på annat sätt, t. ex. av misstag, kommit i hans besittning, *samt att* någon fordrar betalning för gäld, som redan är gulden, eller kräver att utfå gods, som han redan bekommit, eller mot krav åberopar kvitto, som icke utgivits. Brottet har benämnts behörighetsmissbruk och straffet är böter eller fängelse eller, där brottet är grovt, straffarbete i högst två år.

7 §.

I 22 kap. 12 § första stycket stadgas för närvarande bötesstraff för den som utan lov brukar eller låter bruka annans tillhörighet som han har i sin besittning. I andra stycket av samma paragraf stadgas straff för den som utan lov tager och brukar vad annan tillhör. Beträffande olovligt brukande av fastighet finnas flera straffstadganden i nuvarande 24 kap., såsom i 1 § för den som olovligen bygger, gräver, plöjer, sår eller planterar å annans jord och i 8 § för den som olovligen släpper kreatur på annans ägor eller missbrukar betesrätt å samfälld mark. Bestämmelserna om fast egendom äro tillämpliga, oavsett om gärningsmannen har egendomen i besittning. Enligt förslaget skola de brott som innefatta olovligt besittningstagande hänföras till egenmäktigt förfarande. För sådant fall blir alltså 20 kap. 6 § tillämplig, där fråga är om fastighet jämte 7 § i samma kapitel. I förevarande paragraf åter har upptagits en bestämmelse om bötesstraff för den, som olovligen brukar annans sak som han har i besittning och därigenom vållar skada eller olägenhet. Detsamma skall enligt andra punkten gälla, där innehavare av fastighet, till skada eller olägenhet för ägare eller brukare som icke innehar fastigheten, olovligen bygger, gräver, plöjer, låter kreatur beta, upptager väg eller på annat dylikt sätt brukar fastigheten.

För att vinna överensstämmelse med 20 kap. 7 §, beträffande vilken föreslagits att uttrycket »upptaga väg» utbytes mot »anlägga väg», har i förevarande paragraf vidtagits enahanda jämkning. I övrigt biträder jag kommitténs förslag beträffande denna paragraf.

Departement's-
chefen.

8 §.

Enligt 22 kap. 19 § första stycket i gällande lag skall underlåtenhet att så lysa fynd eller hittegods som i lag är stadgat medföra böter till högst dubbla värdet av det hittade. På förslag av straffrättskommittén har detta stadgande ersatts med en bestämmelse i förevarande paragraf av innehåll, att den, som ej fullgör vad i lag är föreskrivet om skyldighet att tillkännagiva sak som han hittat eller av misstag eller tillfällighet fått i besittning, skall dömas för fyndförseelse till böter. Tillägnar någon sig sådan sak som tillhör annan, skall han emellertid enligt 4 § i stället straffas för olovligt förfogande. En erinran härom har upptagits i andra punkten.

9 §.

För närvarande bestraffas ej försök till brott som behandlas i detta kapitel i vidare mån än att nekande till pantsatt, lånat, lagt, inlagt eller hittat gods enligt 22 kap. 13 § första stycket är straffbart, oavsett om nekandet i det enskilda fallet kan anses innebära fullbordad förskingring. Straffrättskommittén har föreslagit, att i denna paragraf stadgas straff för försök till enkel förskingring, grov förskingring och trolöshet mot huvudman. *För- eningen Sveriges häradshövdingar* har ifrågasatt, huruvida det vore lämpligt att sålunda begränsa straffbarheten för förskingringsförsök till grova och medelsvåra fall.

Departement-
chefen.

Ehuru behovet av straff för försök till brott synes vara mindre framträdande i fråga om de i förevarande kapitel behandlade brott än beträffande stöld- och bedrägeribrotten, torde dock övervägande skäl tala för att straffbelägga även försök till förskingring och trolöshet mot huvudman. Beträffande förskingring har kommittén begränsat straffbestämmelsen för försök till medelsvåra och grova fall. Motsvarande bestämmelser rörande stöld och bedrägeri avse däremot även den lindrigaste brottsgraden snatteri och bedrägligt beteende. Till stöd härför har kommittén bl. a. åberopat svårigheten att avgöra till vilken grad det fullbordade brottet skulle blivit att hänföra. Detta skäl synes äga betydelse även när försök till förskingring göres straffbart. Tillräcklig anledning synes därför icke föreligga att från straffbarhet utesluta försök till undandräkt, och den föreslagna straffbestämmelsen har ändrats i enlighet härmed. Genom ändringen vinnes också en i och för sig eftersträfvansvärd likhet mellan behandlingen av de centrala för- mögenhetsbrotten.

10 §.

I denna paragraf har straffrättskommittén föreslagit vissa begränsningar i allmän åklagares befogenhet att anställa åtal. Beträffande alla i kapitlet behandlade brott utom grov förskingring skall sålunda enligt första stycket gälla den även i 20 kap. 10 § och 21 kap. 11 § upptagna regeln, att om brottet riktar sig mot vissa anhöriga, allmän åklagare icke skall äga väcka åtal med mindre målsägande angivit brottet till åtal eller överåklagare finner åtal vara

ur allmän synpunkt påkallat. I andra stycket har stadgats, att åtal för olovligt förfogande eller olovligt brukande icke må anställas av allmän åklagare utan enahanda lämplighetsprövning av överåklagare. Enligt gällande rätt må olovligt förfogande beträffande gods som köpts på avbetalning ej åtalas av annan än målsäganden, och likaså äro olovligt brukande av lös egendom, som gärningsmannen har i sin besittning, samt de i 24 kap. upptagna fallen av olovligt brukande av fastighet målsägandebrott.

Vid 20 kap. 10 § och 21 kap. 11 § har redogjorts för vissa i yttrandena framställda erinringar, vilka gälla även förevarande paragraf. Vad särskilt angår olovligt förfogande beträffande avbetalningsgods ha *länsstyrelserna i Uppsala och Värmlands län* samt *t. f. förste stadsfiskalen och kriminalpolisintendenten i Stockholm* ävensom *landsfogdarna i Östergötlands, Kronobergs, Värmlands och Örebro* samt *t. f. landsfogdarna i Malmöhus och Västmanlands län* uttalat såsom sin mening, att detta brott liksom hittills borde få åtalas allenast av målsäganden, och *länsstyrelsen i Östergötlands län* har förordat omprövning av denna fråga. I yttrandena har framhållits, att brottet så sent som genom en lagändring år 1934 gjorts till målsägandebrott på grund av önskan att åtal genom allmän åklagare icke måtte kunna utnyttjas av avbetalningssäljarna såsom påtryckningsmedel för att förmå köparna att betala. Om såsom kommittén föreslagit avbetalningssäljarna efter överåklagares prövning i vissa fall skulle kunna få allmänt åtal till stånd, vore det att befara, att överåklagarna betungades med ett stort antal angivelser för hithörande brott med påföljd att överåklagarna nödgades i stor utsträckning verkställa utredningar av sådana fall för att utröna om förutsättningarna för åtal förelåge. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* åter har funnit, att den föreslagna åtalsregeln beträffande avbetalningsköp stode i god överensstämmelse med förslagets, av hovrätten biträdda, principer rörande överåklagares medverkan. *Hovrätten för Övre Norrland* har ifrågasatt, huruvida icke regeln om lämplighetsprövning av överåklagaren borde utsträckas till att gälla även behörighetsmissbruk.

I fråga om åtalsbegränsningen vid brott mot anhöriga hänvisas till vad som anförts vid 20 kap. 10 §.

Den föreslagna regeln i andra stycket om åtalsrätten vid olovligt förfogande och olovligt brukande motsvaras av en enahanda bestämmelse i 21 kap. 11 § rörande oredligt förfarande. I samband med behandlingen av sistnämnda lagrum har jag givit min anslutning till förslaget i dessa delar, därvid berörts såväl de i yttrandena uttalade farhågorna med avseende å överåklagarnas arbetsbörda som önskemålen om en vidsträcktare tillämpning av åtalsregeln. Beträffande olovligt förfogande över avbetalningsgods må tilläggas, att när motsvarande brott enligt gällande lag år 1934 gjordes till målsägandebrott, detta utgjorde den enda möjlighet som då förefanns att, utan införande av en principiell nyhet, undanröja olägenheterna av åklagarnas dittillsvarande skyldighet att åtala dessa brott, vilka olägenheter visat sig däri att åtalsskyldigheten av säljarna användes som påtryckningsmedel för erhållande av betalning. Vad angår den nu föreslagna nya åtalsregeln synes det ej behöva befaras att någon lik-

Departement-
chefen.

ande olägenhet skall uppkomma därigenom att överåklagarna erhålla rätt att låta anställa åtal då sådant finnes påkallat ur allmän synpunkt.

23 KAP.

Om gäldenärsbrott.

Förevarande kapitel motsvarar i gällande lag väsentligen 23 kap. med rubriken: Om bedräglig, oredlig eller vårdslös gäldenär. Huvudparten av de brottsliga gärningarna, de s. k. konkursbrotten, är där ordnad i tre grupper, betecknade såsom bedrägeri, oredlighet och uppenbar vårdslöshet mot borgenärer. En genomgående förutsättning för straffbarheten av dessa brott är att gäldenären kommit i konkurs eller fått till stånd offentlig ackordsförhandling.

Såsom bedrägeri mot borgenärer straffbeläggas i 23 kap. 1 § gällande lag dels vissa gärningar genom vilka gäldenär medelst skenavtal eller annorledes svikligen undanhåller boet egendom, dels uppgivande av falsk skuld i hemligt samförstånd med någon föregiven borgenär, dels ock falsk bokföring och liknande förfaranden beträffande handelsböcker. Straffet är straffarbete från och med ett till och med sex år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må strafftiden nedsättas till sex månader. I samband härmed må nämnas straffbestämmelsen i nuvarande 22 kap. 2 § punkt 3, enligt vilken straff för bedrägeri inträder om någon under falskt sken av köp, gåva eller annat avtal avhänder sig egendom för att förekomma utmätning eller eljest hindra annan att göra sin rätt till egendomen gällande.

I 23 kap. 2 § upptagas såsom oredlighet mot borgenärer vissa fall, i vilka gäldenär utan sviklig avsikt att bereda sig fördel sålt, förstört eller annorledes förskingrat egendom, ävensom vissa avhändelser genom gåva eller liknande åtgärd. För oredlighet skall dömas till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Slutligen behandlas i 3 § såsom uppenbar vårdslöshet mot borgenärer gärningar av i huvudsak följande art: 1. slöseri, spel, lättsinnigt ingående av ansvarsförbindelser och liknande förfaranden; 2. bristande redovisning för tillgång som gäldenären förskaffat sig under den närmaste tiden före konkurs; 3. oordentlig bokföring; samt 4. försäljning av egendom till uppenbart underpris, gynnande av någon borgenär till de övrigas förfång och fortsättande av rörelse under upptagande av ny kredit. Straffet för vårdslöshet mot borgenärer är fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, straffarbete i högst två år. För bokföringsbrott må i vissa fall dömas till böter, dock ej under trettio dagsböter.

I 4 § stadgas, att ansvar för konkursbrott skall drabba styrelseledamot eller annan som är satt att leda bolags eller förenings angelägenheter, om han i denna egenskap gör sig skyldig till brott som avses i kapitlet. Enligt 6 § skall den, som gjort sig skyldig till ansvar enligt 3 §, vara fri från ansvar, om han visar att borgenärerna blivit till fullo förnöjda. I 7 § slutligen stadgas, att brott som behandlas i 3 § skall vara angivelsebrott.

Straffrättskommittén har föreslagit att konkurs eller offentlig ackordsförhandling ej längre skall upptagas såsom förutsättning för ansvar vid ifrågasvarande brott. I stället har kommittén i allmänhet uppställt obestånd såsom förutsättning för straffbarhet. Sålunda har kommittén för de viktigaste brotten föreslagit det allmänna kravet att den brottsliga gärningen skall vara sådan att gäldenären därigenom försatt sig på obestånd eller förvärrat sitt obestånd. Genom denna bestämning har — på ett sätt liknande det som använts beträffande huvudparten av de i förslagets 20—22 kap. upptagna brotten — för gäldenärsbrotten införts kravet på att handlingen skall vara till skada, som i detta fall drabbar borgenärerna, varmed förstås de borgenärer som gäldenären hade då handlingen förövades. Enligt förslaget är brottet fullbordat i och med att gäldenären vidtagit en åtgärd av nyss angiven beskaffenhet. Att de dåvarande borgenärerna sedermera erhållit full betalning skall således icke fritaga gäldenären från ansvar, och i överensstämmelse härmed innehåller förslaget icke någon motsvarighet till den nuvarande bestämmelsen i 23 kap. 6 §.

De centrala brotten behandlas i 1—3 §§ i förslaget under beteckningarna oredlighet och vårdslöshet mot borgenärer. Det förra brottet avser gärningar av osedvanlig beskaffenhet, genom vilka egendom undandrages borgenärerna, och upptages i 1 och 2 §§, av vilka 2 § gäller för grova fall. Såsom vårdslöshet mot borgenärer straffbelägges i 3 § att gäldenär genom slöseri eller andra liknande förfaranden uppsåtligen eller av vårdslöshet framkallar eller förvärrar sitt obestånd eller vid exekutiv förrättning av grov vårdslöshet lämnar oriktig uppgift om tillgångar, skulder o. dyl. I 4 § straffbelägges under benämningen mannamån mot borgenärer sådant gynnande av borgenär varom för närvarande stadgas i 23 kap. 3 § punkt 4 jämte vissa andra likartade fall. Härtill ansluter sig en bestämmelse i 7 § andra stycket angående straffet för borgenär som medverkar till dylikt brott. Bokföringsbrotten behandlas i 5 §. I motsats till förhållandet beträffande övriga gäldenärsbrott uppställs här en särskild förutsättning för åtal, nämligen att gäldenären kommit i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar. I 6 § stadgas straff för försök till vissa brott mot 1 §, och slutligen innehåller 7 § första stycket ett allmänt stadgande om straffbestämmelsernas tillämplighet på den som är i gäldenärs ställe, avsett att ersätta de nuvarande föreskrifterna i 4 §. Någon bestämmelse om vem åtalsrätten tillkommer innehåller förslaget icke, varav följer att samtliga brott skola vara underkastade allmänt åtal.

I några yttranden ha yppats betänkligheter mot förslaget att, utom beträffande bokföringsbrott, borttaga den för närvarande i fråga om alla brott i 23 kap. för straffbarhet uppställda förutsättningen, att gäldenären kommit i konkurs eller fått till stånd offentlig ackordsförhandling utan konkurs. *Sveriges advokatsamfund* och *t. f. landsfogden i Stockholms län* ha sålunda befarat, att om konkurs eller ackordsförhandling ej längre förutsattes, borgenärer skulle bli benägna att utnyttja möjligheten att göra polisanmälan för gäldenärsbrott till att söka framtvinga betalning. I praktiken skulle för öv-

rigt enligt samfundet obestånd hos gäldenären nästan aldrig kunna konstateras, med mindre han bleve försatt i konkurs. *Justitiekanslersämbetet*, som icke från principiell synpunkt funnit något att erinra mot förslaget, har framhållit att detta kunde medföra ökat arbete för polis- och åklagarmyndigheterna och att dessa komme att ställas inför ganska grannliga uppgifter när polisundersökning påkallades av missnöjda borgenärer. *Föreningen auktoriserade revisorer*, som med hänsyn bland annat till rent affärsmoraliska synpunkter ansåge förslaget i princip icke oriktigt, har ifrågasatt den praktiska betydelsen av detsamma. Föreningen betvivlade, att åklagarmyndigheterna hade tillräckliga möjligheter att avgöra om gäldenärsbrott föreläge. En borgenär, som ägde en klar och förfallen fordran och önskade att gäldenären bleve åtalad för gäldenärsbrott, skulle sannolikt även framdeles i de flesta fall begära honom i konkurs. Det vore likväl en förtjänst hos förslaget, att det öppnade möjlighet till straffrättsligt ingripande mot en gäldenär även i sådana fall där borgenärerna, emedan han saknade tillgångar, avhölle sig från att försätta honom i konkurs. *Stockholms rådhusrätt* har såsom praktiska fördelar med den nuvarande ordningen framhävt, att all gäldenärsbrottslighet nästan undantagslöst kunde avgöras i ett sammanhang, nämligen vid konkursutredningen, samt att rörelseidkare icke behövde tillhandahålla sin bokföring förrän rörelsen praktiskt taget vore slut; en utan samband med konkurs företagen polisutredning angående gäldenärsbrott torde ofta nödvändiggöra beslag på gäldenärens handelsböcker, vilket uppenbarligen kunde vålla besvär och uppehåll i rörelsen. Av olika skäl kunde det emellertid måhända antagas, att antalet av de gäldenärer vilka komme att drabbas av straff, som de skulle undgått med tillämpning av den gamla principen, ej bleve särskilt stort. Rådhusrätten tillstyrkte förslaget, främst med hänsyn till att blotta tillvaron av straffbestämmelser, tillämpliga utan samband med konkurs, förmodligen skulle få en värdefull generalpreventiv verkan, särskilt i fråga om sådana gäldenärer som hittills tillåtit sig allehanda underslev mot borgenärerna i förhoppning att kunna genom ett privat ackord undgå efterräkningar. — I flera yttranden har förslaget förbehållslöst gillats. *Föreningen Sveriges häradshövdingar* har sålunda framhållit, att genom detsamma skulle undvikas sådana skenkonkurser som nu stundom tillkomme på ansökan av borgenär uteslutande för att möjliggöra åtal för konkursförbrytelse, och *svenska bankföreningen* har funnit goda skäl tala för att en gäldenär, som grovt åsidosatt den hänsyn han borde visa sina borgenärer, kunde fällas till ansvar härför, även om någon exekutiv förrättning ej kommit till stånd. *Länsstyrelsen* och *landsfogden i Västernorrlands län* ha betecknat den föreslagna förändringen såsom nödvändig för att tillgodose lagstiftningens effektivitet.

Kommitténs förslag att lägga samtliga gäldenärsbrott under allmänt åtal har föranlett erinringar i några yttranden. *T. f. landsfogden i Stockholms län* har beträffande de nuvarande angivelsebrotten i 23 kap. 3 § ifrågasatt, huruvida en sådan förändring vore välbetänkt. Den kunde nämligen befars leda till att snart sagt varje konkurs komme att föranleda polisutredning.

T. f. förste stadsfiskalen i Stockholm har, utan att göra något yrkande, anfört att förändringen skulle komma att särskilt i de större städerna högst väsentligt öka åklagarnas arbetsuppgifter. *Stockholms rådhusrätt* har på liknande sätt framhållit, att förändringen måste få till följd en betydande arbetsökning för såväl åklagare som domstolar, särskilt i de större städerna. Rådhusrätten har tillika anfört, att möjligheten att upptäcka gäldenärsbrott vore sämre vid de s. k. fattigkonkurserna än vid övriga konkurser, emedan i de förra icke såsom i de senare gäldenärens förmögenhetsförhållanden underkastades en ingående granskning av konkursförvaltningen. För att även sådana konkursgäldenärer vilka saknade tillgångar måtte bli för föremål för kontroll, förordade rådhusrätten att det allmänna ställde medel till förfogande för granskning av fattigkonkurserna. Såväl rådhusrätten som *föreningen Sveriges stadsdomare* har ifrågasatt att låta åtal för några gäldenärsbrott bero på prövning av överåklagare.

Skånes handelskammare har yttrat sig till förmån för regeln enligt nuvarande 6 §, att en gäldenär, som gjort sig skyldig till vårdslöshet mot sina borgenärer, ändock skall gå fri från straff om han förnöjer dem. *Svenska bankföreningen* har ansett det böra i lagtexten förtydligas, att framkallande av obestånd genom någon i kapitlet angiven handling icke ådrager ansvar, med mindre den är till men för borgenär som gäldenären hade vid tiden för handlingen.

Göta hovrätt har anmärkt, att det i kapitelrubriken använda uttrycket gäldenärsbrott så till vida avveke från övriga i strafflagen brukade sammansättningar med ordet brott, som första ledet i uttrycket hänförde sig till gärningsmannen, under det att i de övriga sammansättningarna första ledet avsåge den brottsliga handlingen eller brottsobjektet. För att undvika denna avvikelse från vad eljest brukades syntes kapitlet kunna kallas »Om brott av gäldenär», liksom 25 kap. hade rubriken »Om brott av ämbetsmän».

Den nuvarande lagstiftningen om brott av gäldenär lider av betydande brister. Innebördens av de olika lagrummen är i flera hänseenden oklar, och förhållandet mellan dessa brott samt bedrägeri- och förskinsringsbrotten är alltjämt i viss mån osäkert. I dessa hänseenden synas de föreslagna bestämmelserna innebära en påtaglig förbättring. I stort sett har jag ej heller något att erinra mot de särskilda stadgandena i kommittéförslaget.

I yttrandena har stor uppmärksamhet ägnats förslaget att, med undantag endast för bokföringsbrotten, borttaga den nuvarande förutsättningen för ansvar, att gäldenären kommit i konkurs eller fått till stånd offentlig ackordsförhandling. Förslaget har härvid i de flesta fall mötts med gillande, och onekligen tala goda skäl för den av kommittén intagna ståndpunkten. Såsom kommittén anmärkt medföra de gällande stadgandena vissa olägenheter. En gäldenär går fri från ansvar, om borgenärerna, kanske just på grund av gäldenärens otillbörliga förfarande, anse det utsiktslöst att få någon betalning och fördenskull underlåta att försätta honom i konkurs; men borgenärerna kunna å andra sidan få åtal till stånd genom att inleda en i andra avseenden ändamålslös konkurs, en skenkonkurs. Den nuvarande förutsätt-

*Departements-
chefen.*

ningen för ansvar synes sålunda irrationell och bör fördenskull lämpligen upphävas.

På sätt framhållits i flera yttranden torde förslaget genomförande icke föranleda någon nämnvärd ökning av antalet fall då åklagarmakten kan eller bör ingripa. Det synes ej heller föreligga skäl att antaga att ändringen skall medföra större möjligheter för en borgenär att framtvinga betalning genom hot om angivelse än genom hot om konkursansökan.

Enligt kommitténs förslag skola samtliga gäldenärsbrott vara underkastade allmänt åtal. I fråga om vissa brott innebär detta en ändring i förhållande till nuvarande lag, som för åtal av vårdslöshet mot borgenärer fordrar angivelse av målsägande. Mot denna förändring synas några allvarliga betänkligheter knappast kunna resas. Det förhållandet att t. ex. bokföringsbrotten härigenom falla under allmänt åtal betyder naturligen icke — lika litet som hittills vid de konkursbrott som legat under allmänt åtal — att polis- och åklagarmyndigheter skulle behöva företaga undersökning i fråga om varje bokföringspliktig gäldenär som kommit på obestånd. De farhågor som uttalats i detta hänseende synas icke vara befogade. Tillräckliga skäl torde ej föreligga att, såsom ifrågasatts i två yttranden, låta åtal för några gäldenärsbrott bero på prövning av överåklagare. Ej heller finner jag anledning att tillmötesgå det i ett yttrande framförda önskemålet om bibehållande av den nuvarande regeln att en gäldenär, som gjort sig skyldig till vårdslöshet mot borgenärer, skall gå fri från straff därest han visar att borgenärerna blivit förnöjda. Varken i fråga om bedrägeri eller förskingring eller något annat förmögenhetsbrott finnes enligt förslaget någon motsvarande regel, och det synes icke föreligga bärande skäl att intaga en annan ståndpunkt beträffande gäldenärsbrott.

I ett yttrande har påkallats ett förtydligande av lagtexten till utmärkande av att en gärning av ifrågavarande slag icke föranleder ansvar med mindre den är till men för dem som voro borgenärer vid tiden för gärningen. Denna innebörd av förslaget synes emellertid tillräckligt tydligt framgå av att gärningsmannen benämnes gäldenär.

Beteckningen gäldenärsbrott synes vara lämplig såsom gemensam benämning på de ifrågavarande brotten. Den föreslagna kapitelrubriken har därför bibehållits.

1 §.

Paragrafen behandlar oredlighet mot borgenärer. Enligt första stycket i kommitténs förslag föreligger sådant brott, när gäldenär genom gåva eller annan till sin följd liknande åtgärd avhänder sig egendom av betydelse och därigenom försätter sig på obestånd eller förvärrar sitt obestånd. Andra stycket avser oriktiga uppgifter av gäldenär och vissa liknande förfaranden. Straff för oredlighet inträder enligt dessa bestämmelser dels — vid konkurs, offentlig ackordsförhandling eller utmättningsed — för gäldenär som förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift under förutsättning att ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges

till grund för förfarandet, dels ock — i samband med annan exekutiv förrättning — för gäldenär som åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tages i anspråk för att bereda borgenär betalning eller säkerhet. Slutligen stadgas i tredje stycket straff för det fall att gäldenär, då konkurs är förestående, ur riket bortför tillgång av betydelse med uppsåt att hålla den undan konkursen eller ock i konkurs undandrager eller undanhåller konkursförvaltningen tillgång. Straffet föreslås vara straffarbete i högst två år eller fängelse; för grova fall gives en strängare straffskala i 2 §. Motsvarande bestämmelser i gällande lag återfinnas, såsom förut nämnts, i 23 kap. 1 och 2 §§ jämte 22 kap. 2 § punkt 3.

Svenska bankföreningen har föreslagit, att vid beskrivningen i första stycket av åtgärd som skall vara likställd med gåva det ej såsom enligt straffrättskommitténs förslag skulle ankomma på om åtgärden till sin följd vore lika med gåva utan i stället på syftet med åtgärden. *Göta hovrätt* har framhållit, att oriktig uppgift vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningssed upptagits i andra stycket första punkten såsom fallande under 1 §, ehuru avsett vore att sådan uppgift, om den såsom vanligen skedde beedigades, skulle bedömas enligt 2 § såsom grov oredlighet mot borgenärer. Enligt hovrättens mening borde detta föranleda ändrad lydelse av andra stycket första punkten.

Med anledning av anmärkningen mot första stycket har beskrivningen på åtgärder som skola vara likställda med gåva ändrats så, att det ej såsom enligt kommittéförslaget kommer an på huruvida följderna av åtgärden är lika med gåva utan på åtgärdens beskaffenhet i det hela. Beträffande oriktig uppgift i konkursbouppteckning eller förteckning till utmätningssed läser, såsom Göta hovrätt erinrat, gärningen, om uppgiften beedigas, i regel böra bedömas enligt 2 § såsom grov oredlighet mot borgenärer. Emellertid synes det icke böra vara helt uteslutet att undantagsvis tillämpa 1 § i dylika fall. Någon ändring av brottsbeskrivningen i 1 § torde därför icke böra ske.

Departement-
chefen.

2 §.

Om det i 1 § behandlade brottet är grovt, skall gäldenären enligt straffrättskommitténs förslag dömas enligt förevarande paragraf för grov oredlighet mot borgenärer till straffarbete i högst sex år. Såsom exempel på omständigheter, som särskilt böra beaktas vid bedömande huruvida oredligheten är grov, har kommittén upptagit, att gäldenären beedigat oriktig uppgift eller begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller att brottet varit av betydande omfattning. Enligt vad kommittén uttalat i sina motiv bör straffet i fall då gäldenären beedigat en oriktig uppgift icke såsom nu utmätas med tillämpning av såväl 23 som 13 kap. I stället skall ansvar ådömas allenast för oredlighet mot borgenärer men detta brott bedömas såsom grovt med hänsyn till att gäldenären begått mened. Därvid bör dock enligt kommittén även 13 kap. 1 § citeras, emedan straffet ej får understiga minsta

straffet för mened, vilket är straffarbete i ett år eller vid synnerligen mildrande omständigheter straffarbete i sex månader.

Departementis-
chefen.

Mot förevarande paragraf synes någon erinran ej vara att göra. Den föreslagna straffsatsen motsvarar den som upptagits för grov stöld, grovt bedrägeri och grov förskingring. Vad angår det fall då jämte grov oredlighet mot borgenärer även föreligger mened torde icke blott, såsom kommittén i motiven anfört, 13 kap. 1 § böra återopas utan i domen även angivas, att denna avser både grov oredlighet och mened.

3 §.

I denna paragraf har straffrättskommittén, under beteckningen vårdslöshet mot borgenärer, behandlat en grupp av gärningar, som i förhållande till de i 1 § upptagna innefatta ett mindre grovt åsidosättande av borgenärernas intressen. Härvid avses icke blott, såsom i 1 §, gärningar varigenom gäldenären uppsåtligen skadar sina borgenärer utan även åtgärder genom vilka gäldenären av vårdslöshet åsidosätter sina borgenärers intressen. Enligt första stycket, som i gällande lag närmast motsvaras av 23 kap. 3 § punkterna 1 och 4, straffas gäldenär som uppsåtligen eller av vårdslöshet framkallar eller förvärrar sitt obestånd genom att föra ett slösaktigt levnadssätt, fortsätta rörelse under förbrukande av avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen, inlåta sig på äventyrligt företag eller lättsinnig ansvarsförbindelse eller genom att vidtaga annan sådan åtgärd. Andra stycket avser gäldenär som av grov vårdslöshet vid konkurs, offentlig ackordsförhandling eller utmätningsed lämnar sådana oriktiga uppgifter som i uppsåtliga fall bestraffas enligt 1 § andra stycket i förslaget. Brottet benämnes i förslaget vårdslöshet mot borgenärer. Straffet föreslås till fängelse eller, om brottet är grovt, straffarbete i högst två år.

Inom *hovrätten över Skåne och Blekinge* har framhållits, att beteckningen vårdslöshet mot borgenärer i viss mån vore oegentlig då brottet jämväl kunde begås uppsåtligen. Vidare har inom hovrätten hemställts, att antingen det straffbara området måtte begränsas, så att ej andra fall av vårdslöshet bleve straffbelagda än där uppenbar eller grov vårdslöshet föreläge, eller ock böter upptagas i straffskalan. *Svenska bankföreningen* har förordat, att paragrafen begränsas till vårdslöshetsfall genom att till oredlighet efter 1 § hänföres jämväl de i 3 § första stycket omförmälda gärningarna, då de vidtagits uppsåtligen. Det har synts föreningen svårt att finna någon principiell skillnad mellan den som uppsåtligen framkallar sitt obestånd genom gåva och den som gör det genom lättsinnig ansvarsförbindelse. *Göta hovrätt* har ansett den missuppfattningen lätt kunna uppkomma, att gäldenär som vidtagit någon i 3 § angiven åtgärd och därigenom uppsåtligen eller av vårdslöshet framkallat eller förvärrat obestånd, kunde dömas för vårdslöshet mot borgenärer även om förutsättningarna för tillämplighet av 1 § föreläge. Till undvikande av sådan missuppfattning har det synts hovrätten lämpligt, att orden »uppsåtligen eller av vårdslöshet» i 3 § första

stycket utginge. Även *justitiekanslersämbetet* har befarat tolkningssvårigheter på grund av att uppsätligt framkallande av obestånd behandlas såväl i 1 § som i 3 §. *Sveriges advokatsamfund* har funnit bestämmelserna brista i precision och klarhet. Denna anmärkning har samfundet riktat framför allt mot den enligt dess åsikt alltför allmänt hållna bestämmelsen om ansvar för gäldenär, som fortsätter rörelse under förbrukande av avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen. Samfundet fruktade, att denna bestämmelse skulle få till följd att nationalekonomiskt och socialt önskvärda företagsrekonstruktioner försvårades eller utebleve och att det onödigtvis framkallades konkurs, som vore den ekonomiskt sett sämsta avvecklingsformen. I synnerhet vore det betänkligt, att för straffbarhet icke fordrades uppsåt att framkalla eller förvärra obestånd utan allenast vårdslöshet i detta hänseende. Det borde beaktas att, sedan väl obestånd inträtt, ej blott borgenärerna och åklagaren utan även domstolarna vore benägna att skärpa sitt omdöme och anse handlingar, mot vilkas ändamålsenlighet de före obeståndet icke skulle haft något att invända, för utslag av brottsligt lättsinne. *Svenska bankföreningen* har mot ett uttalande i kommitténs motiv anført, att av den föreslagna lagtexten ej framginge att bestämmelsen avsåge blott det fall att kredit upptagits med rörelsen som bas samt att en dylik begränsning av bestämmelsens räckvidd ej heller vore sakligt motiverad. *T. f. landsfogden i Västmanlands län* har föreslagit ett ytterligare straffstadgande, avseende det fall att en gäldenär fortsätter sin rörelse och därunder upptager ny kredit, ehuru han kommit på sådant obestånd att han bör inse att han ej kan göra rätt för sig.

Ehuru bestämmelserna i förevarande paragraf i viss utsträckning drabba även förfaranden genom vilka en gäldenär uppsätligen försätter sig på obestånd eller förvärrar tidigare irakat obestånd, synes den vedertagna brottsbeteckningen vårdslöshet mot borgenärer kunna bibehållas såsom träffande för de flesta fall som rymmas under paragrafen. I brottsbeskrivningen har emellertid, i överensstämmelse med språkbruket i den förra året antagna lydelsen av 8 kap., ordet vårdslöshet utbytt mot oaktsamhet.

För att avvärja de, särskilt av advokatsamfundet uttalade farhågorna för att bestämmelserna i första stycket skulle bli tillämpade i fall, där gäldenärens förfarande med hänsyn till omständigheterna är ursäktligt, har det ansetts lämpligt att skärpa kravet på oaktsamhet i första stycket till grov oaktsamhet. Därmed uppnås även överensstämmelse beträffande oaktsamhetens grad med bestämmelsen i andra stycket.

Den gräns, som kommittén avsett att draga mellan 1 § första stycket och 3 § första stycket synes vara sakligt grundad. Det torde sålunda vara motiverat, att till 1 § hänföra allenast vissa grövre fall av uppsätligt försättande på obestånd eller uppsätligt förvärrande av obestånd, nämligen de fall, i vilka gäldenären åstadkommer nämnda effekt genom sådana åtgärder som att förstöra eller bortgiva sin egendom. Om en gäldenär åter såsom led i sin hushållning eller sin affärsrörelse vidtager en åtgärd vilken varken kan betecknas såsom benefik eller såsom ett förstörande, synes han icke

Departement-
chefen.

Kungl. Maj:ts proposition nr 4.

böra straffas för så grovt brott som 1 § avser, även om han skulle ha klart för sig att han därigenom kommer på obestånd eller förvärrar sitt obestånd. Än mera gäller detta för den händelse gäldenären blott haft eventuellt uppsåt att framkalla obestånd, d. v. s. om han blott insett möjligheten av nämnda effekt men det tillika måste antagas att han skulle vidtagit åtgärden även om han vetat att den skulle haft obeståndet till följd. Den skillnad som består mellan 1 och 3 §§ synes också genom de olika brottsbeskrivningarna ha kommit till så tydligt uttryck att tvekan endast undantagsvis kan behöva förekomma.

Det av svenska bankföreningen påpekade uttalandet i kommitténs motiv innebär icke något annat än att gäldenären t. ex. utnyttjat den möjlighet att erhålla kredit som han har därför att han driver en rörelse. Att, såsom i ett yttrande ifrågasatts, införa en ytterligare straffbestämmelse för det fall, att gäldenär, oaktat han bör inse att han är på obestånd, upptager ny kredit, synes icke lämpligt; ett sådant förfarande kan under vissa omständigheter medföra ansvar för bedrägeri.

I samband med att kravet på oaktsamhet skärpts ha de av kommittén föreslagna båda straffsatserna sammanslagits till en.

4 §.

För mannamån mot borgenärer skall enligt första stycket i förevarande paragraf i förslaget straffas gäldenär som, då konkurs är förestående, betalar eller ställer säkerhet för borgenärs fordran och därigenom avsevärt förringar övriga borgenärers rätt. I fråga om bokföringsskyldiga inträder straffbarhet för sådan handling i något vidsträcktare omfattning, nämligen så snart han enligt god köpmanssed uppenbarligen bort inställa sina betalningar. Enligt andra stycket gäller straffbestämmelsen även gäldenär som för att främja ackord hemligen lämnar eller utlovar betalning eller annan förmån. Straffet skall vara fängelse eller, om brottet är grovt, straffarbete i högst två år.

Straffbestämmelsen i första stycket motsvaras i gällande lag av ett stadgande i 23 kap. 3 § punkt 4 som dock har mindre räckvidd. Gärning som avses i andra stycket är för närvarande straffri i den mån ej ansvar för bedrägeri kan inträda; enligt 166 § konkurslagen och 32 § lagen om ackordsförhandling utan konkurs föreligger emellertid hinder mot att ackord fastställes av rätten bland annat då gäldenär eller annan med hans vetskap hemligen gynnat någon borgenär i avsikt att inverka på ackordsfrågans avgörande.

Borgenär, som medverkar till brott av ifrågavarande slag, skall enligt förslaget i princip vara straffbar, dock med vissa i 7 § andra stycket angivna betydelsefulla inskränkningar.

Den i fråga om gärning av icke bokföringsskyldig gäldenär i första stycket uppställda förutsättning för ansvar, som ligger i kravet på att konkurs skall vara förestående, har föranlett *svenska bankföreningen* att uttala farhågor för att ansvar skulle komma att drabba även lojal skuldbetalning. Föreningen ifrågasatte, om ej förutsättningen hellre bort utformas i anslutning till gäl-

lande lags krav att gäldenären skall ha kommit på sådant obestånd att han bort inse att han ej kan göra rätt för sig. *Sveriges advokatsamfund* har begärt omarbetning i förtydligande syfte såväl av förutsättningen om förestående konkurs som av den beträffande bokföringsskyldig gäldenär uppställda förutsättningen, att han enligt god köpmanssed uppenbarligen bort inställa sina betalningar. Enligt samfundet kunde förtydligandet exempelvis ske genom att i stället fordrades, att gäldenären kommit i konkurs eller fått eller erbjudit ackord. *Svea hovrätt* har ifrågasatt ett tillägg till den av kommittén föreslagna lagtexten av innehåll, att ansvar enligt lagrummet skulle inträda även då en gäldenär vidtog en med betalning eller ställande av säkerhet likartad åtgärd, t. ex. överenskomme med den, av vilken han köpt varor på kredit, om återgång av köpet.

Beträffande andra stycket har *Svea hovrätt*, under antagande att med ackord avsåges såväl privat som offentligt ackord, funnit det önskvärt att ett uttryckligt uttalande därom gjorts åtminstone i motiven. *Göta hovrätt* har ifrågasatt, huruvida icke böter borde kunna ådömas i sådana fall där övriga borgenärers rätt icke avsevärt förringats och omständigheterna i övrigt vore synnerligen mildrande.

För straffbarhet fordras enligt första stycket i förevarande paragraf att gäldenären inser eller räknar med att konkurs är förestående eller, om han är köpman, att han bör inställa betalningarna. Genom kravet på uppsåt samt bestämmelsen, att gärningen skall avsevärt förringa övriga borgenärers rätt, torde ha uteslutits att lojal skuldbetalning skulle anses straffbar. Det synes ej heller möjligt att tydligare angiva förutsättningarna för straffbarhet utan att dessa skärpas på ett sätt som icke kan anses ändamålsenligt med hänsyn till behovet att skapa skydd mot illojala förfaranden av ifrågavarande art. Att, såsom advokatsamfundet antytt, fordra att konkurs verkligen kommit till stånd eller gäldenären fått eller erbjudit ackord, skulle bland annat medföra att ansvar icke inträder i fall gäldenären t. ex. medelst hjälp av anhöriga eller på grund av en tillfällig omständighet i sista stund lyckats ordna sina affärer. Såsom tidigare erinrats böra emellertid sådana händelser icke få verka till frihet från ansvar.

I anledning av *Svea hovrätts* erinran beträffande första stycket har med betalning av fordran eller ställande av säkerhet jämsställts annan åtgärd av liknande slag. I andra stycket avses, såsom hovrätten antagit, såväl privat som offentligt ackord, vilket torde framgå därav att det eljest i kapitlet uttryckligen utsäges när endast offentligt ackord avses. Tillräckliga skäl att införa böter i straffsatsen för brott enligt andra stycket ha icke ansetts föreligga.

5 §.

Straffbestämmelser avseende oriktig bokföring finnas, såsom vid kapitelrubriken berörts, enligt gällande lag i 23 kap. 1 och 3 §§. Förutsättning för straffbarhet är enligt båda dessa lagrum, att gäldenären varit bokföringsskyldig samt att han kommit i konkurs eller fått till stånd offentlig

*Departement-
chefen.*

ackordsförhandling utan konkurs. Straffbestämmelsen i 1 § avser gäldenär, som finnes ha övat bedrägeri mot sina borgenärer genom att han fört falska böcker eller svikligen förändrat sina böcker eller uppsåtligen förstört eller undanstuckit dem eller gjort dem oläsliga. Enligt 3 § straffas gäldenär, som prövas ha visat uppenbar vårdslöshet mot sina borgenärer därigenom att han icke ordentligen fullgjort sin bokföringsskyldighet. Enligt den av straffrättskommittén föreslagna lydelsen av förevarande paragraf skall ansvar för bokföringsbrott drabba gäldenär, som uppsåtligen eller av vårdslöshet åsidosätter honom åliggande bokföringsskyldighet på sådant sätt att ställningen och rörelsens gång ej kunna i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen. Straffet har för normalfall bestämts till fängelse. Om gäldenären uppsåtligen lämnat vilseledande uppgift i väsentligt avseende eller brottet eljest är att anse som grovt, skall emellertid enligt förslaget dömas till straffarbete i högst två år. Kommittén har vidare, i viss likhet med gällande rätt, föreslagit, att bokföringsbrott icke må åtalas, där ej gäldenären kommit i konkurs eller fått till stånd eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar. I 5 kap. 16 § har upptagits ett stadgande om att tiden för åtalspreskription vid detta brott skall räknas från den tidpunkt, då beslut om egendomsavträde meddelas eller åtal eljest tidigast kan ske. För att hindra att åtal anställas alltför lång tid efter det brottet förövades har tillika i förevarande paragraf stadgats, att bokföringsbrott ej må åtalas där ej denna tidpunkt infaller inom fem år från det brottet förövades.

Föreningen auktoriserade revisorer har erinrat, att emedan enligt denna paragraf endast sådana bokföringsfel vore straffbelagda, som orsakade att ställningen och rörelsens gång ej kunde i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen, smärre överträdelser av bokföringslagens föreskrifter bleve straffria. Ordningsföreskrifterna i bokföringslagen vore dock av största betydelse för att materialet för bedömning av rörelsens utveckling och ställningen måtte bli säkert. Det kunde befaras, att den bokföringsskyldige skulle bli mindre noga med sin bokföring om han visste att överträdelser av bokföringslagen kunde beivras i mindre utsträckning än nu. I samband med vad föreningen sålunda anfört har föreningen ifrågasatt, huruvida icke orden »i huvudsak» borde utgå ur brottsbeskrivningen. *Stockholms rådhusrätt* har såsom sin erfarenhet framhållit, att det vore mycket svårt, ofta ogörligt, att bevisa att en föreliggande bokföring icke motsvarade verkligheten men i allmänhet lätt att styrka att en bokföring skett allenast periodiskt och att talrika detaljfel förekomme däri. Då omständigheter av sistnämnda slag utgjorde en ganska säker presumtion för att bokföringen vore i stort sett otillförlitlig, borde en dylik bristfällig bokföring enligt rådhusrättens mening vara kriminaliserad. *Svenska bankföreningen* och *Skånes handelskammare* åter ha funnit lagtexten tillfredsställande utformad men ha, med anledning av ett uttalande i kommitténs motiv att ansvar kunde inträda om sanningen väl kunde utrönas av böckerna men först efter mödosam forskning, anfört betänkligheter mot att utkräva ansvar i fall där bokföringen, ehuru bristfällig, dock vore sanningsenlig. *Hovrätten för Övre*

Norrland har gjort gällande, att förslaget ståndpunkt att från ansvar undantaga obetydliga oriktigheter i bokföringen ävensom tekniska ofullkomligheter och andra oordentligheter, vilka ej inverkade på bedömandet, icke innefattade någon väsentlig nyhet utan att en riktig tillämpning av gällande lag ledde till liknande resultat. Ej heller *Sveriges advokatsamfund* har haft något att invända mot den föreslagna brottsbeskrivningen i ifrågavarande avseende. Samfundet har emellertid anmärkt, att vissa uttalanden i kommitténs motiv, särskilt rörande värdering av tillgångarna, måste anses i sak oriktiga och mindre väl överensstämmande med lagtextens avfattning. Mot vad i motiven anfördes hävdade samfundet, att fel med avseende på värdering av tillgångarna aldrig kunde och icke heller borde kunna drabbas av ansvar enligt förevarande lagrum. Ett sådant fel kunde nämligen icke sägas försvåra möjligheterna att med ledning av böckerna i huvudsak bedöma ställningen och rörelsens gång. Om böckerna lämnade upplysning om övriga data, såsom lagrets storlek och sammansättning med mera, vore det ur utredningssynpunkt likgiltigt, huru gäldenären för sin del värdesatt tillgångarna. De straffbud, som kunde behövas för ifrågavarande slags oriktigheter och annat åsidosättande av ordningsföreskrifterna i bokföringslagen, borde enligt samfundets mening införas i sistnämnda lag. *Föreningen auktoriserade revisorer* har däremot gjort gällande, att uttalandet i motiven i alltför stor utsträckning undantog oriktigheter beträffande värderingen från ansvar. Föreningen kunde sålunda ej ansluta sig till kommitténs uppfattning, att ett fel med avseende på värderingen i allmänhet ej hindrade ett bedömande med ledning av böckerna. Kommittén hade också enligt föreningens åsikt överdrivit svårigheterna att i ett bokslut åstadkomma en korrekt värdering. Inom sund bokföringspraxis hade nämligen numera så distinkta och generellt gällande värderingsregler hunnit utveckla sig, att tveksamhet angående den riktiga värderingen endast undantagsvis behövde förekomma.

Beträffande straffsatsen ha *hovrätten för Övre Norrland*, *föreningen auktoriserade revisorer*, *svenska bankföreningen* och *handelskammaren i Göteborg* ansett den nuvarande möjligheten att i lindriga fall ådöma böter böra bibehållas.

Mot förslaget att såsom förutsättning för åtal uppställa att gäldenären kommit i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar har *kriminalpolisintendenten i Stockholm* invänt, att det vore stötande för rättskänslan att något lagligt ingripande mot oriktig bokföring icke kunde ske under annan förusättning än den nu nämnda.

Enligt ordalagen i den allmänna straffbestämmelsen rörande bokföringsbrott i 23 kap. 3 § gällande lag straffbeläggas sådana brott i synnerligen vidsträckt omfattning. I rättstillämpningen synes emellertid bestämmelsen ha erhållit en restriktiv tolkning så att obetydliga felaktigheter i bokföringen icke ansetts medföra ansvar. Denna ståndpunkt synes vara riktig. Såsom konkursbrott eller gäldenärsbrott böra uppenbarligen icke behandlas sådana fel eller ofullkomligheter i bokföringen som närmast ha karaktären av för-

Departementschefen.

seelser mot den ordning som finnes stadgad för bokföringen. Därest bestämmelser erfordras om påföljd av dylika förseelser, ha dessa icke sin plats i strafflagen och frågan om införandet av sådana föreskrifter torde icke böra upptagas i detta sammanhang. Med hänsyn till vad nu sagts ansluter jag mig till kommitténs förslag att såsom bokföringsbrott endast upptaga sådana oriktigheter i bokföringen som medföra att ställningen och rörelsens gång ej kunna i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen. Med anledning av Stockholms rådhusrätts yttrande må emellertid framhållas, att förekomsten av en mängd smärre fel, även om vart och ett för sig icke är av beskaffenhet att föranleda ansvar, uppenbarligen kan så förringa bokföringens värde att förutsättningarna för straff föreligga. Ej heller den omständigheten att det verkliga förhållandet kan uppenbaras synes i och för sig medföra strafffrihet. Såsom brottsbeskrivningen giver vid handen måste fordras att ställningen och rörelsens gång skall i huvudsak kunna bedömas av själva bokföringen utan att därför skall behövas en mödosam forskning. Vad angår värdeuppgifter i bokföringen kan ansvar ofta vara uteslutet med hänsyn till att en riktig uppgift är föranledd av ett bristfälligt omdöme om värdet. I den mån däremot enligt förefintliga bestämmelser bokföringsvärdet är beroende av någon känd faktor, t. ex. anskaffningspriset, kan naturligen ansvarsskyldighet anses föreligga.

Ehuru, såsom framgår av vad nyss sagts, ansvar för bokföringsbrott icke bör inträda vid blotta ordningsförseelser, synas likväl tillräckliga skäl icke föreligga att borttaga den nuvarande möjligheten att döma till böter i fall där brottet är ringa. I samband med den jämkning, som sålunda vidtagits i kommittéförslaget, ha de av kommittén föreslagna straffskalorna sammanlagits till en. Liksom i 3 § har ordet »vårslöshet» utbytt mot »oaktsamhet».

Försiktigheten synes bjuda att, såsom kommittén föreslagit, åtalsrätten begränsas till fall då gäldenärens obestånd är uppenbart därigenom att han kommit i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar. Liksom i 4 § förstås med ackord i förevarande sammanhang såväl privat som offentligt ackord.

6 §.

Straffrättskommittén har föreslagit att i denna paragraf stadga straff för försök till brott som behandlas i 1 § tredje stycket.

*Departements-
chefen.*

Den föreslagna straffbestämmelsen avser dels försök att, då konkurs är förestående, ur riket bortföra tillgång av betydelse med uppsåt att hålla den undan konkursen dels ock försök att i konkurs undandraga eller undanhålla konkursförvaltningen tillgång. I fråga om brott av sistnämnda slag synes emellertid något egentligt behov av försöksstraff icke göra sig gällande. Paragrafen har för den skull begränsats till att omfatta allenast försök till bortförande av tillgång ur riket.

7 §.

I de brottsbeskrivningar, som lämnas i de särskilda paragraferna i detta kapitel, har gärningsmannen genomgående angivits vara en gäldenär. För att

brott enligt kapitlet skall föreligga kräves därför, att ett gäldenärsförhållande består. För straffbarhet kan emellertid icke alltid fordras, att gärningen förövas av gäldenären själv. Enligt 23 kap. 4 § i gällande lag skall styrelseledamot eller annan, som är satt att leda bolags eller förenings angelägenheter och som förbryter sig mot dess borgenärer, straffas som vore han gäldenär. Enligt vad straffrättskommittén i sitt betänkande uttalat bör emellertid motsvarande gälla även i vissa fall, där gäldenären ej är ett bolag eller en förening utan en fysisk person, exempelvis då en hos gäldenär anställd bokförare gäldenären ovetande för oriktiga böcker utan att gäldenären kan göras ansvarig för försummad tillsyn. Kommittén har därför föreslagit, att stadgandet i nuvarande 4 § ersättes med en allmän bestämmelse i förevarande paragrafs första stycke, att den som är i gäldenärs ställe skall straffas såsom vore han själv gäldenär i fråga om gärningar som avses i 23 kap.

Enligt kommitténs mening skola reglerna om delaktighetsansvar i 3 kap. vara att tillämpa vid gäldenärsbrotten liksom vid de flesta andra brott. För visst fall har kommittén emellertid ansett påkallat att genom en uttrycklig bestämmelse göra undantag härifrån. Det enligt förslaget i 4 § behandlade brottet mannamån mot borgenärer förutsätter normalt, att borgenär medverkar genom att mottaga eller låta åt sig utlova betalning eller säkerhet. Det skulle emellertid enligt kommitténs åsikt vara att gå för långt att av en borgenär kräva lika stor hänsyn till medborgnärernas intressen som av gäldenären i hans förhållande till borgenärerna. Det har därför i andra stycket av förevarande paragraf stadgats, att borgenär som tager eller låter åt sig utlova betalning, säkerhet eller annan förmån skall straffas endast om han brukar otillbörligt hot eller otillbörligt löfte om förmån eller handlar i hemligt samförstånd med gäldenären.

Bestämmelsen i första stycket har av *svenska bankföreningen* förklarats givetvis vara riktig men så kortfattad, att frågor med stor praktisk betydelse överlämnades åt praxis. Föreningen beklagade, att kommittén icke lämnat något nytt bidrag till lösningen av frågan om styrelsens i bolag eller förening eller dess ledamöters ansvarighet för bokföringens behöriga fullgörande.

Paragrafen har oförändrad upptagits från kommittéförslaget. Frågan vem som inom bolag och föreningar har att bära ansvaret för t. ex. oriktig bokföring kan icke lämpligen regleras i strafflagen utan bör erhålla sin lösning i bolags- och föreningslagstiftningen. Bestämmelser härom ha också upptagits i lagberedningens nyligen avlämnade förslag till lag om aktiebolag.

Departementschefen.

24 KAP.

Om åverkan, så ock om olovligt jagande eller fiskande.

Straffrättskommittén har, såsom tidigare omnämnts, föreslagit att det nuvarande 24 kap. upphäves och att de däri upptagna brotten behandlas i andra sammanhang. I fråga om flertalet av dessa brott innebar förslaget att de inordnades bland de vanliga förmögenhetsbrotten i förslagets 20—22 kap.,

och beträffande övriga brott föreslogs en överflyttning av straffbestämmelserna. Sålunda skulle 9 § flyttas till lagen om ägofred samt 11 §, i den mån den ej ersattes av ett stadgande i 20 kap. i kommittéförslaget, upptagas i 11 kap. Vidare skulle stadgandena i 14 och 16 §§, i vad de rörde olovligt fiske, i avbidan på en kommande revision av fiskelagstiftningen tills vidare upptagas bland övergångsbestämmelserna till förevarande lag. De i '15 § givna åtalsbestämmelserna sammanfördes, i den mån de skulle fortbestå, med de olika straffbestämmelserna.

Departementschefen.

Såsom förut omtalats har straffrättskommittén erhållit uppdrag att verkställa utredning rörande fortsatt revision av strafflagens speciella del. Med hänsyn härtill synes det mest tillfredsställande att i 24 kap. bibehålla de straffbestämmelser med därtill hörande åtalsföreskrifter, vilka icke ersättas genom stadganden i de föreslagna nya 20—22 kap. I enlighet härmed föreslås, att 24 kap. skall upphävas endast såvitt angår andra lagrum än 11, 14 och 16 §§ jämte tillhörande åtalsbestämmelser. Vad angår 9 §, som stadgar bötesstraff för den som genom försummelse eller på annat sätt vållar att kreatur olovligen inkommer på annans ägor, torde det vara lämpligt att, såsom kommittén föreslagit, överflytta den till lagen om ägofred.

11 §.

Innehållet i 11 §, som handlar om tagande av olovlig väg eller gångstig över annans tomt, åker, äng, plantering eller andra ägor, vilka därav kunna skadas, skulle enligt vad straffrättskommittén avsett uppdelas på två andra kapitel. I många fall skulle sålunda gärning, som nu faller under nämnda paragraf, enligt kommitténs mening i stället med tillämpning av 20 kap. 6 och 7 §§ i förslaget bestraffas såsom egenmäktigt förfarande. I den mån ett förfarande som nu faller under 24 kap. 11 § icke vore ägnat att medföra skada, innefattade det enligt kommitténs mening icke något verkligt besittningsintrång och vore snarare ett frids- än ett förmögenhetsbrott. Kommittén föreslog därför, att i 11 kap., vilket handlar om fridsbrott, såsom en ny paragraf med beteckningen 12 a § upptoges en motsvarighet till nuvarande 24 kap. 11 §, avsedd för gärningar som icke rymmas under 20 kap., emedan de icke äro ägnade att medföra skada. Från 24 kap. 11 § skilde sig den av kommittén föreslagna paragrafen därutinnan att den avsåg tomt, åker, äng och plantering men däremot icke andra ägor.

Svea hovrätt har ifrågasatt, om icke kommitténs förslag, mot vad som vore avsett, innebure en utvidgning av det straffbara området. Enligt en tolkning av 24 kap. 11 §, vilken framlagts av den s. k. fritidsutredningen, medförde olovligt beträdande av åker och äng icke straff enligt paragrafen, där det uppenbarligen ej funnes någon fara för skada genom beträdandet (statens offentl. utredn. 1940: 12 sid. 80 och 268). Hovrätten ifrågasatte därför, om ej innebörden av 24 kap. 11 § borde ytterligare övervägas innan en paragraf sådan som den föreslagna 12 a § infördes i kapitlet om fridsbrott. Måhända kunde stadgandet tills vidare upptagas bland övergångsbestämmelserna. *Överståthållarämbetet* har likaledes yppat tvivel, huruvida

de föreslagna bestämmelserna överensstämde med gällande rätt. Enligt ämbetets mening borde tagande av olovlig väg över annans åker vara straffbelagt endast under förutsättning att skada kunde komma därav. *Landssekreteraren i Skaraborgs län* har i en vid länsstyrelsens utlåtande fogad reservation yttrat, att ägarens berättigade intresse av skydd beträffande åker och äng vore fullt tillgodosett, om han skyddades mot fara för att skada kunde uppkomma på marken eller vad därå växte.

Om och i vad mån förevarande paragraf omfattar fall, i vilka ingen skada kan uppkomma, är föremål för olika meningar. Det torde icke vara erforderligt eller lämpligt att nu taga ställning till denna fråga. Straffbestämmelsen i förevarande paragraf har därför bibehållits oförändrad. I överensstämmelse därmed ha bestämmelserna om egenmäktigt förfarande, såsom förut angivits, gjorts tillämpliga allenast i sådana fall, då tagande av väg innebär en mera utpräglad besittningskränkning. Till paragrafen har fogats en åtalsbestämmelse av samma innebörd som den nu enligt 15 § gällande.

Departementschefen.

14 §.

Straffet för olovligt fiske, som nu är dagsböter, har på förslag av straffrättskommittén skärpts genom stadgande att, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, fängelse i högst sex månader må ådömas. Därjämte har till paragrafen fogats en åtalsbestämmelse. I enlighet med kommitténs förslag stadgas däri, att brott mot 14 § — som för närvarande, där det endast förnärmar enskild persons rätt, ej må åtalas av annan än målsägande — även i dylika fall må åtalas av allmän åklagare därest målsäganden angivit det till åtal. I övrigt överensstämmer paragrafen med gällande lag.

16 §.

Förevarande paragraf i gällande lag innehåller en straffbestämmelse för den som i samband med brott mot stadganden i 24 kap. sätter sig till motvärn. Sådan gärning faller enligt förslaget under straffbestämmelserna i 20 kap. 6 § om egenmäktigt förfarande. En erinran om vad sålunda skall gälla har intagits i förevarande paragraf såvitt angår brott mot de i 24 kap. bibehållna 11 och 14 §§.

25 KAP.

Om brott av ämbetsmän.

Enligt förslaget skola 11 och 12 §§ i förevarande kapitel, vilka avse förskingringsbrott av ämbetsmän, upphöra att gälla. Frågan härom har berörts i det föregående i samband med behandlingen av 22 kap. 3 § i förslaget, vartill här må hänvisas.

Övergångsbestämmelserna.

Såsom tid för ikraftträdandet har föreslagits den 1 januari 1943.

Under punkt 3 i straffrättskommitténs förslag hade upptagits en mot svarighet till den nuvarande straffbestämmelsen i 22 kap. 14 § sista stycket

om svikligt förledande till oskäligen rättegång. Detta stadgande har, såsom vid 22 kap. 5 § anmärkts, uteslutits ur förslaget. De under punkt 4 i kommittéförslaget upptagna bestämmelserna rörande olovligt fiske m. m. ha, såsom omnämnts vid 24 kap., fått kvarstå i nämnda kapitel.

Under punkt 3 ha i stället upptagits bestämmelser svarande mot punkt 5 i kommittéförslaget. Syftet med bestämmelserna är, såsom angivits vid 20 kap. 7 §, att klargöra att de nya, i 20 kap. upptagna bestämmelserna om tillgrepp av naturalster från fastighet icke innebära någon rubbning av de civilrättsliga regler som i detta hänseende för närvarande gälla. Därjämte innehåller punkten en från nuvarande 24 kap. 1 § hämtad föreskrift om att vad någon olovligen sått eller planterat å annans jord tillfaller jordens laglige innehavare. En omformulering av bestämmelserna har företagits, därvid de närmare anslutits till de hittillsvarande stadgandena i 24 kap.

I punkt 4 upptages det av straffrättskommittén under punkt 6 föreslagna allmänna stadgandet om rätt att å färsk gärning återställa ett rubbat besittningsförhållande. Bestämmelsen ersätter det nuvarande stadgandet i 16 § punkt 6 promulgationslagen till strafflagen om rätt till självtäkt, där stulet gods å färsk gärning finnes.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

I strafflagen för krigsmakten ha, såsom nämnts vid redogörelsen för huvuddragen i kommittéförslagen, ändringar föreslagits både av straffrättskommittén och av de särskilda sakkunniga, som behandlat försökets straffbarhet. Ändringarna utgöra i stort sett endast följdändringar.

Enligt kommitténs förslag skola, i huvudsaklig överensstämmelse med vad nu gäller, förmögenhetsbrott bedömas efter strafflagen för krigsmakten dels om de rikta sig mot krigsmakten tillhörig eller för dess behov avsedd egendom, dels ock om egendomen tillhör någon som lyder under strafflagen för krigsmakten och brottet sker »under tjänstgöring eller eljest i fält, vid färd under militärbefäl eller ock inom förläggning, byggnad, anläggning, fartyg, luftfartyg eller område, som tillhör krigsmakten eller avses för dess behov». Straffen skola, till den del ej krigsartiklarna äga tillämpning, i stort sett bliva desamma som efter allmänna strafflagen, dock med möjlighet att använda disciplinstraff i stället för böter. Beträffande vad kommittén kallat persedelförseelse, d. v. s. att någon förstör, skadar, tillägnar sig eller ock olovligen förfogar över eller brukar åt honom till begagnande lämnad utrednings- eller beklädnadspersedel och brottet är ringa, upptager förslaget en särskild mildare bestämmelse, som möjliggör målets behandling som disciplinmål.

I fråga om straff för försök till brott innebär de sakkunnigas förslag införande av försöksstraff i ett fåtal lagrum i förevarande lag.

I sitt yttrande över kommitténs förslag har *krigshovrätten* framhållit vikten för krigsdomstolarna och för dem som lyda under krigslagarna att å dem tillämpliga bestämmelser finnas sammanförda i strafflagen för krigsmakten.

Under hänvisning till att lagen borde göras till föremål för fullständig omarbetning ifrågasatte krigshovrätten lämpligheten av att utan nödtvång utbryta en del därav till särskild behandling. Förutsatt att en partiell reform ansåges böra ske, ansåge krigshovrätten emellertid förslaget i och för sig väl ägnat att i huvudsak läggas till grund för en blivande lagstiftning. *Ställföreträdande chefen för försvarsstaben* har funnit förslaget innefatta en lycklig lösning av frågan om en reformering av strafflagen för krigsmakten på förmögenhetsbrottens område. Kommittén hade föreslagit en välbehövlig förenkling och en ur allmänna synpunkter önskvärd närmare anslutning till allmänna strafflagen utan att likväl hänsynen till de för krigsmakten speciella förhållandena åsidosattes.

Beträffande de särskilda bestämmelserna i kommitténs förslag har *krigshovrätten* anmärkt, att tillgrepp under förhållanden som omförmäldes i nuvarande 104 §, d. v. s. att någon stjal från annan vilken är förlagd med honom i samma kvarter, kasern, tält, militärsjukhus eller annat dylikt ställe eller tjänstgör å samma fartyg, måste anses såsom begånget under försvärande omständigheter, vilket borde uttryckligen utsägas i förslagets 98 §. Vidare har krigshovrätten ifrågasatt, huruvida icke olovligt brukande av gods som gärningsmannen har i sin besittning borde kunna medföra strängare straff än, såsom i 100 § föreslagits, disciplinstraff eller böter. Att, såsom kommittén föreslagit, mildra straffsatsen i 165 § har synts krigshovrätten omotiverat. *Ställföreträdande chefen för försvarsstaben* har ifrågasatt en ändring i den av kommittéförslaget icke berörda 29 §, enligt vilket lagrum officer eller underofficer, som dömes till fängelse eller böter för stöld eller snatteri, tillika skall, där ej omständigheterna annat föranleda, dömas till avsättning eller suspension. Genom den föreslagna avfattningen av 98 § öppnades nämligen möjlighet att döma till disciplinstraff för snatteri, och om 29 § bibehölles oförändrad, skulle därför officer eller underofficer, som gjorde sig skyldig till snatteri, icke såsom nu under alla förhållanden kunna avsättas eller suspenderas.

De i betänkandet om försök till brott föreslagna ändringarna i strafflagen för krigsmakten ha icke föranlett några erinringar.

Den omständigheten att strafflagen för krigsmakten i sin helhet är i behov av reformering synes icke böra lägga hinder i vägen för den i och för sig önskvärda partiella reform som nu är föreslagen. Mot de föreslagna ändringarna synes i stort sett någon erinran ej vara att göra. På några punkter har emellertid, såsom omtalas i det följande, jämkningar vidtagits. I detta sammanhang må påpekas, att i straffbestämmelserna för försök till brott bibehållits de av de sakkunniga föreslagna stadgandena om särskilda straffminima, vilka finnas redan i gällande rätt. Någon omprövning på denna punkt av de nuvarande bestämmelserna har ej ansetts påkallad.

I anledning av uttalanden i krigshovrättens yttrande må anmärkas följande. Den i nuvarande 104 § angivna omständigheten, att stöld sker från någon inom samma förläggning eller å samma fartyg, synes icke vara av

*Departements-
chefen.*

sådan försvårande beskaffenhet att ett särskilt stadgande därom erfordras. Begränsningen av de lokala områden, för vilka straffskärpningen skulle gälla, skulle för övrigt ej sällan te sig godtycklig. Vad angår det i 100 § upptagna brottet olovligt brukande av vad man har i besittning märkes, att sådant brott enligt allmänna strafflagen, såväl i dess nuvarande som i dess föreslagna lydelse, icke kan medföra strängare straff än böter. Tillräckliga skäl synas icke föreligga att sådant brott i strafflagen för krigsmakten belägges med fängelse eller straffarbete. Den i 165 § upptagna straffsatsen beträffande den som stäl egendom, som han är satt att vakta eller bevaka, innebär blott en mindre sänkning av minimum och maximum för straffarbetsstraffet. Mot denna ändring, som motiveras av önskemålet att ansluta straffsatsen till den som enligt förslaget skall gälla för grov stöld, synas några befogade erinringar ej vara att göra.

Det av ställföreträdande chefen för försvarsstaben uttalade önskemålet om ändring i 29 § har beaktats genom stadgande att även disciplinstraff, som ådömes för stöld eller snatteri, kan föranleda avsättning från ämbete eller tjänst eller mistning därav på viss tid.

Enär i förslaget icke upptagits straffrättskommitténs förslag till en ny 5 b § i 12 kap. allmänna strafflagen eller de särskilda sakkunnigas förslag om straff för försök till anstiftan av brott, ha därmed sammanhängande ändringar i 116 och 71 §§ förevarande lag fått utgå. Därjämte har straffsatsen i 99 § för vållande av fara för eldskada eller explosiv förödelse ansetts böra ändras så, att straffarbete må ådömas endast om brottet är grovt.

[Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen om straffregister.

Straffrättskommittén har föreslagit vissa ändringar i 1 § lagen om straffregister, nämligen dels, i betänkandet med förslag till lagstiftning om förmögenhetsbrott, att i straffregistret skola upptagas ej blott som nu böter för snatteri utan samtliga med tillämpning av 20, 21, 22 eller 23 kap. strafflagen ådömda böter, dels ock, i betänkandet med förslag till ändring av strafflagen för krigsmakten, att i straffregistret ytterligare skola upptagas jämlikt något av dessa kapitel jämte 98 § strafflagen för krigsmakten ådömda disciplinstraff. *Fångvårdsstyrelsen* har föreslagit, att vid utfärdande av bevis som omförmäles i 8 § 2 mom. lagen om straffregister hänsyn icke måtte tagas till dom å böter samt ej heller till villkorlig dom, om den villkorligt dömde inom viss tid från domens meddelande, förslagsvis tio år, icke dömts för brott varom uppgift skall lämnas till straffregistret. Vidare har styrelsen föreslagit, att fall där böter ådömts måtte uteslutas ur meddelanden till statistiska centralbyrån enligt 8 § 3 mom. lagen om straffregister.

Statens kriminaltekniska anstalt har i skrivelse till Konungen den 11 januari 1940 utan samband med remissen av betänkandena framhållit, att anstalten för fyllande av sitt uppdrag måste kunna rekvirera utdrag ur straffregistret men att sådant utdrag enligt 8 § 1 mom. lagen om straffregister endast kunde meddelas domstol, länsstyrelse, allmän åklagare eller annan häkt-

ningsmyndighet. Anstalten har därför hemställt om sådan ändring i eller tillägg till nämnda lag, att anstalten skulle bliva berättigad att efter vederbörlig rekvisition erhålla utdrag av straffregistret. *Fångvårdsstyrelsen* har i inhämtat yttrande över framställningen förklarat sig icke ha något att erinra mot bifall till denna.

Till följd av de föreslagna ändringarna i återfallsbestämmelserna i 4 kap. strafflagen synes, såsom kommittén föreslagit, en sådan utvidgning av uppräkningsrätten i 1 § lagen om straffregister böra ske, att böter och disciplinstraff för förmögenhetsbrott upptagas i registret. Vad *fångvårdsstyrelsen* hemställt rörande 8 § 2 mom. lagen om straffregister synes i detta sammanhang böra föranleda den ändringen, att dom å böter icke medtages i där avsedda straffregisterutdrag. Styrelsens förslag om förändring i detta avseende beträffande villkorlig dom torde böra övervägas i annat sammanhang. Att ur meddelanden till statistiska centralbyrån enligt 8 § 3 mom. lagen om straffregister utesluta fall där böter ådömts torde icke vara tillräckligt motiverat.

Vidtages, såsom här förordats, sådan ändring av 4 kap. 14 § strafflagen, att för återfallsstraff icke förutsättes verkställighet av tidigare ådömt straff, kan 6 § lagen om straffregister utgå.

Såsom statens kriminaltekniska anstalt hemställt, torde anstalten böra nämnas bland de myndigheter, som enligt 8 § 1 mom. lagen om straffregister äro berättigade att erhålla utdrag av registret.

Övriga lagförslag.

De föreslagna ändringarna i allmänna strafflagen och i strafflagen för krigsmakten ha föranlett straffrättskommittén och de särskilda sakkunniga, som behandlat försökets straffbarhet, att föreslå vissa ändringar i ett antal andra lagar. Beträffande *lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten* ha de sakkunniga sålunda, såsom en följd av att försöksstraff införts vid vissa i 14, 15 och 18 kap. strafflagen behandlade brott, föreslagit, att genom ändring i 3 § stadgas att förlust av behörighet att utöva läkarkonsten må kunna inträda då legitimerad läkare dömts till fängelse för sådant försöksbrott. I 5 § samma lag har föreslagits en ändring, genom vilken domstol får skyldighet att till medicinalstyrelsen insända protokoll och utslag i mål varigenom läkare dömts till fängelse för något av dessa brott. Beträffande *lagen den 16 maj 1919 med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper* har straffrättskommittén föreslagit, att den nuvarande straffbestämmelsen i denna lag ersättes med en hänvisning till den föreslagna bestämmelsen om ansvar för olovligt förfogande i 22 kap. 4 § strafflagen. Likaså har kommittén föreslagit, att de nuvarande bestämmelserna om ansvar för hemligt avtal med gäldenären uteslutas ur *konkurslagen* och *lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs* såsom överflödiga efter tillkomsten av den föreslagna bestämmelsen om ansvar för mannamån mot borgenärer i 23 kap. 4 § andra stycket strafflagen. I samband därmed ha ifrågavarande lagrum i *konkurslagen* och *lagen om*

Departement-
chefen.

ackordsförhandling underkastats formella jämkningar för att bringa dem i överensstämmelse med nu gällande böteslagstiftning. Enligt kommitténs förslag har vidare en i 15 § *lagen den 13 juni 1921 om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfälliga ägor och rättigheter* förekommande hänvisning till 24 kap. 6 § strafflagen ändrats till att avse 20 kap. 1—7 §§ strafflagen. Då enligt förslaget ej erfordras någon bestämmelse om att ifrågavarande brott skola ligga under allmänt åtal, har den särskilda bestämmelsen därom i bysamfällighetslagen borttagits. I 18 § första stycket *lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål* har enligt kommitténs förslag bestämmelsen om ansvar för förstörande, bortförande och vissa andra åtgärder beträffande spannmålen ersatts med en hänvisning till den föreslagna bestämmelsen om ansvar för olovligt förfogande i 22 kap. 4 § strafflagen. I 18 § andra stycket har vidtagits en formell jämkning för att bringa lagrummet i överensstämmelse med böteslagstiftningen. Kommittén har vidare föreslagit, att i den bestämmelse i 74 § *checklagen den 13 maj 1932*, som utesluter straff enligt checklagen för gärning som är straffbar enligt nuvarande 22 kap. 1 § strafflagen, hänvisningen till sistnämnda lagrum utbytes mot en hänvisning till 21 kap. strafflagen. Enligt kommitténs förslag överföres den nuvarande bestämmelsen i 24 kap. 9 § strafflagen om ansvar för den, som vållar att kreatur olovligen inkommer på annans ägor, till 59 § *lagen den 2 juni 1933 om ägofred*. Till vinnande av överensstämmelse med de nya reglerna om sammanträffande av brott har därvid hänvisningen till 4 kap. 1 § strafflagen ändrats till att avse 4 kap. samma lag. Kommittén har föreslagit, att den i 29 § 2 mom. *lagen den 3 juli 1938 om rätt till jakt* förekommande hänvisningen till nuvarande 24 kap. 6 § strafflagen, vilket lagrum enligt förslaget skall upphävas, ersättes med ett direkt angivande av den nu enligt sistnämnda lagrum gällande straffsatsen, dagsböter. Straffbestämmelsen i 31 § 2 mom. jaktlagen har ersatts med en erinran om att det där avsedda fallet, nämligen det att en olovligt jagande sätter sig till motvärn mot laga självtäkt, jämlikt den föreslagna lydelsen av 20 kap. 6 § strafflagen skall bedömas såsom egenmäktigt förfarande. I *lagen den 17 juni 1938 om avbrytande av havandeskap* ha de sakkunniga, som behandlat försökets straffbarhet, föreslagit vissa ändringar för att förebygga, att denna lags tillämpningsområde inskränkes genom de föreslagna ändringarna i strafflagens bestämmelser om fosterfördrivning och försök därtill.

Departement-
chefen.

De sålunda föreslagna författningsändringarna ha i förslaget upptagits i väsentligen oförändrat skick. Dock ha beträffande lagen om behörighet att utöva läkarkonsten iakttagits de ändringar däri vilka skett genom lagen den 30 maj 1941, som träder i kraft den 1 juli 1941, varjämte vidtagits vissa jämkningar, sammanhängande med en ändring i förslaget till 3 kap. 13 § strafflagen.

Utöver vad straffrättskommittén och de särskilda sakkunniga föreslagit ha ändringar funnits erforderliga i vissa lagar. I 49 § *lagen den 16 maj 1919 om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet* stadgas nu under 3) straff för den, som i syfte att inverka på allmänhetens eller ett flertal per-

soners uppfattning om fondpappers värde eller om fondmarknadens läge över huvud utsprider rykte, som han vet vara osant, ingår skenavtal eller annorledes förfar svikligen. Emedan sådant förfarande ofta kan bli att bestraffa såsom svindleri enligt 21 kap. 9 § strafflagen i detta lagrums föreslagna lydelse, har genom ett tillägg i slutet av 49 § stadgats, att paragrafen icke må tillämpas där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff. *Bokföringslagen den 31 maj 1929* innehåller i 15 § en hänvisning till 23 kap. strafflagen för det fall, att bokföringsskyldig, som kommit i konkurs eller fått till stånd offentlig ackordsförhandling utan konkurs, befinnes icke hava fullgjort sina skyldigheter enligt bokföringslagen. Denna hänvisning har ansetts böra erhålla något ändrad avfattning på grund av att bokföringsbrott enligt 23 kap. 5 § strafflagen i den föreslagna lydelsen kan straffas även i vissa andra fall. I 1 § *lagen den 12 maj 1933 om vissa tvångsmedel i brottmål* har i en hänvisning 3 kap. 11 § strafflagen utbytt mot 10 kap. 18 a § 3 mom. samma lag. I *lagen den 15 juni 1934 om handläggning inom stängda dörrar av mål om utpressning* har i en hänvisning till utpressningsparagrafen dennas beteckning ändrats till överensstämmelse med förslaget.

I enlighet med vad i det föregående anförts ha upprättats förslag till

- 1) *lag om ändring i vissa delar av strafflagen,*
- 2) *lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten,*
- 3) *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister,*
- 4) *lag angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten,*
- 5) *lag angående ändrad lydelse av 49 § lagen den 16 maj 1919 (nr 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet,*
- 6) *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 16 maj 1919 (nr 242) med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper,*
- 7) *lag om ändrad lydelse av 213, 214 och 215 §§ konkurslagen den 13 maj 1921 (nr 225),*
- 8) *lag angående ändrad lydelse av 50 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs,*
- 9) *lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 13 juni 1921 (nr 299) om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfälliga ägor och rättigheter,*
- 10) *lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål,*
- 11) *lag om ändrad lydelse av 15 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117),*
- 12) *lag om ändrad lydelse av 74 § checklagen den 13 maj 1932 (nr 131),*
- 13) *lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 12 maj 1933 (nr 182) om vissa tvångsmedel i brottmål,*

14) lag angående ändrad lydelse av 59 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred,

15) lag angående ändrad lydelse av lagen den 15 juni 1934 (nr 305) om handläggning inom stängda dörrar av mål om utpressning,

16) lag angående ändrad lydelse av 29 och 31 §§ lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt, samt

17) lag angående ändrad lydelse av 10, 12 och 13 §§ lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap.»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

Förslag

till

L a g

om ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, *dels* att 3 kap. 9—11 §§, 10 kap. 20 §, 15 kap. 14 §, 19 kap. 4, 8 och 9 §§, 24 kap. 1—10 och 15 §§ samt 25 kap. 11 och 12 §§ strafflagen skola upphöra att gälla, *dels* att 2 kap. 8 §, överskriften till 3 kap., 4 kap. 14 §, 5 kap. 16 §, 6 kap. 5 §, 8 kap. 23, 24 och 28 §§, 10 kap. 17 och 21 §§, 12 kap. 1, 5, 10, 11, 16 och 17 §§, 14 kap. 2, 3, 8, 10, 14, 15, 18, 19, 22, 23, 26, 27, 28, 28 a, 34 och 37 §§, 15 kap. 15 a, 16 och 18 §§, 17 kap., 18 kap. 7 och 8 §§, 19 kap. 5, 6, 20 och 21 §§, 20—23 kap. samt 24 kap. 11, 14 och 16 §§ strafflagen¹ skola erhålla den ändrade lydelse nedan angives, *dels* ock att i strafflagen skola införas följande paragrafer, nämligen i 3 kap. 13 och 14 §§, i 10 kap. 18 a och 24 §§, i 11 kap. 13 a §, i 12 kap. 5 a, 10 a, 10 b och 21 §§, i 13 kap. 6 §, i 14 kap. 20 a och 28 b §§, i 15 kap. 8 a och 25 §§, i 18 kap. 14 a § samt i 19 kap. 20 a §, av nedan angivna lydelse:

2 KAP.

8 §.

Böter ådömas — — — fem riksdaler.

Där enligt lagen böter äro för särskilt fall bestämda till visst högsta belopp, ådömes dock straffet omedelbart i penningar, ej under fem riksdaler.

Böter tillfalla kronan.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 kap. 8 § 1938: 251, beträffande 4 kap. 14 § 1906: 51 s. 1, beträffande 5 kap. 16 § 1926: 70, beträffande 8 kap. 23, 24 och 28 §§ 1:40: 356, beträffande 10 kap. 17 och 21 §§ 1933: 185, beträffande 12 kap. 1 § 1937: 242, beträffande 12 kap. 5 och 10 §§ 1890: 33 s. 1, beträffande 12 kap. 11 § 1917: 246, beträffande 12 kap. 16 och 17 §§ 1890: 33 s. 1, beträffande 14 kap. 15 § 1931: 327, beträffande 14 kap. 19 § 1918: 459, beträffande 14 kap. 22, 23, 26 och 27 §§ 1921: 298, beträffande 14 kap. 28 § 1921: 288, beträffande 14 kap. 28 a § 1938: 319, beträffande 14 kap. 34 § 1912: 62, beträffande 14 kap. 37 § 1937: 42, beträffande 15 kap. 15 a och 16 §§ 1937: 242, beträffande 17 kap. 1937: 242, beträffande 18 kap. 7 och 8 §§ 1937: 242, beträffande 19 kap. 5 och 6 §§ 1890: 33 s. 1, beträffande 19 kap. 20 § 1902: 71 s. 8, beträffande 19 kap. 21 § 1938: 251, beträffande 20 kap. 1890: 33 s. 1, 1918: 268, 1936: 244, 1937: 242 och 1938: 251, beträffande 21 kap. 1890: 33 s. 1, 1921: 288, 1934: 304 och 1936: 244, beträffande 22 kap. 1890: 33 s. 1, 1915: 432, 1917: 382, 1920: 417, 1924: 330, 1926: 146, 1930: 96, 1931: 327, 1934: 163, 1936: 244 och 1937: 242, beträffande 23 kap. 1921: 229, 1936: 244 och 1937: 242 samt beträffande 24 kap. 14 § 1931: 327.

3 KAP.

Om delaktighet i brott och om försök till brott m. m.

13 §.

Har någon påbörjat utförandet av visst brott, utan att detta till fullbordan kommit, skall han, i de fall lagen utsätter, straffas för försök till brottet, såframt fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten.

Den som frivilligt, genom att avbryta gärningens utförande eller annorledes, föranlett att brottet ej fullbordats, skall ej till straff för försök dömas.

Straffet för försök sättes under vad å den fullbordade gärningen följa bort, dock att till lägre straff än straffarbete ej må dömas, där minsta straff för det fullbordade brottet är straffarbete i två år eller däröver.

14 §.

Straff som i lagen utsättes för det fall att någon genom brott bereder sig vinning eller tillägnar sig något skall jämväl tillämpas, då gärningsmannen avsiktligen bereder annan vinning eller tillägnar annan något.

4 KAP.

14 §.

Begår någon, efter det han blivit dömd för brott som i 20, 21, 22 eller 23 kap. sägs, sådant i dessa kap. avsett brott, för vilket särskilt stadgande finnes om förhöjt straff för det fall att brottet är grovt, skall straffet för återfallet bestämmas enligt det stadgandet, där ej med hänsyn till brottens beskaffenhet, den tid som mellan dem förflutit eller eljest särskilda skäl däremot äro. Är återfallet snatteri, bodräkt, bedrägligt beteende eller undandräkt, skall, där ej särskilda skäl äro mot förhöjt straff för återfall, dömas till fängelse eller straffarbete i högst två år.

Lika med brott som nu sagts skall anses delaktighet i sådant brott. Utländsk straffdom må tillmätas samma verkan som svensk.

5 KAP.

16 §.

De i 14 och 15 §§ bestämda tider skola räknas i allmänhet från den dag brottet begicks, men i de fall, som i 15 kap. 17, 18 eller 21 § eller i 17 kap. 2 § sägas och ej åtalas må, innan till återgång av giftermål dömt är, från den dag domen därom vann laga kraft och i det fall, som i 23 kap. 5 § avses, från den dag då beslut om egendomsavträde meddelades eller åtal eljest tidigast kunde ske.

Åtal anses — — — häktad blivit.

6 KAP.

5 §.

Hava flere i brott tagit sådan del, som i 3 kap. 1, 3, 4, 5, 6 eller 7 § sägs; svare de, en för alla och alle för en, till skadestånd.

8 KAP.

23 §.

Försök till brott, varom i 6 §, 11 §, 17 § första stycket, 18 § eller 20 § förmäles, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

24 §.

Har stämpling till högförräderi eller krigsförräderi blivit gjord, då skall, där straff ej är förskyllt för sådant förräderi eller försök därtill, anstiftare av stämplingen dömas till straffarbete från och med två till och med tio år. Annan deltagare i sådan stämpling varde dömd till straffarbete från och med ett till och med sex år.

Lika med — — — sådan makt.

28 §.

Var som vet sådant brott, varom i någon av 1, 2, 6—14 eller 17—20 §§ sägs, å färde vara och det ej i tid upptäcker, dömes till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år; om å brottet efter lag kan följa böter, må ock för underlåtenhet att det upptäcka till böter dömas. Har han ej de skäl, varmed han tilltror sig kunna den brottslige till gärningen binda; uppenbare då, utan att nämna personen, de omständigheter som honom kunniga äro, eller straffes som nyss är sagt.

Make, trolovad, syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, den som med den brottslige i första svågerlag lika nära förenad är, adoptivföräldrar eller adoptivbarn, fosterföräldrar eller fosterbarn må ej till straff fällas efter denna paragraf, där brottets upptäckande icke utan angivelse till åtal kunnat ske.

10 KAP.

17 §.

Tager man — — — till fängelse.

Befriar man — — — dagsböter, dömas.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

18 a §.

Den som, sedan brott timat, döljer den brottslige, främjar hans flykt, undanröjer bevis om gärningen eller på annat dylikt sätt motverkar den brotts-

liges befordran till ansvar, straffes med fängelse i högst sex månader eller böter; sker det för egen vinning, må till straffarbete i högst två år dömas.

Insåg han icke men hade skäligen anledning antaga att den andre var brottslig, vare straffet böter.

Make, trolovad, syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, den som med den brottslige i första svågerlag lika nära förenad är, adoptivföräldrar eller adoptivbarn, fosterföräldrar eller fosterbarn må ej till straff fällas efter andra stycket; ej heller efter första stycket för den brottsliges döljande eller för främjande av hans flykt.

21 §.

Bryter man offentlig myndighets insegel, varmed saker eller skrifter tillslutna äro, eller rubbar man lös egendom, som är tagen i beslag, satt i kvarstad eller utmätt; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

24 §.

Den som obehörigen utövar vad till allmän befattning hör, dömes till fängelse eller böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst fyra år dömas.

Där någon i annat fall än i första stycket sägs obehörigen giver sig ut för att innehava allmän befattning, dömes till böter eller fängelse. Vad nu är sagt gälle ock, där någon obehörigen bär uniform eller tjänstetecken för att giva sig sken av att tillhöra krigsmakten eller annan kår i det allmännas tjänst.

11 KAP.

13 a §.

Den som, sig eller annan till nytta eller att därmed skada göra, olovligen bryter eller öppnar annans förseglade brev eller handling eller annat, som honom enskilt angår och med försegling eller på annat sätt tillslutet är; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Sker det eljest med vilja utan ont uppsåt; vare straffet böter.

Tager någon olovligen från posten ut annans brev och det uppsåtligen förstor eller undanhåller; straffes ock såsom i första stycket sägs.

Brott, som i denna paragraf avses, må ej åtalas av annan än den, som brevet avsänt eller till vilken det skrivet är, eller av den, som äger, i vård haver eller emottaga skulle det, som eljest brutet eller öppnat blivit.

12 KAP.

1 §.

Den som — — — månader nedsättas.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

5 §.

Har man, på sätt i 4 § sägs, skrivit eller förfalskat och begagnat annan enskild handling än de där nämnda, såsom arbetsbetyg, intyg om fattigdom, sjukdom eller annat dylikt; dömes till straffarbete eller fängelse i högst sex månader. Var handlingen skriven i diktad persons namn, må till böter dömas.

5 a §.

Den som uppsåtligen, till förfång för annans rätt, förstör eller gör obrukbara de handlingar, varå den sig grundar, straffes högst med straffarbete i fyra år.

10 §.

Begår någon i fråga om handling, som utfärdas av offentlig myndighet i främmande stat, brott som i 1, 2, 3, 5 a eller 6 § omförmäles, dömes till straffarbete i högst fyra år eller fängelse i högst sex månader. Var handlingen av mindre vikt och begagnades den i avsikt som i 3 § sägs, må till böter dömas.

Sådan stats — — — njuta skola.

10 a §.

Begagnar sig någon svikligen av pass, arbetsbetyg eller annat dylikt bevis, som för annan utgivet är, dömes till fängelse eller böter. Samma lag vare, där någon utlämnar sådant bevis att begagnas av annan än den för vilken beviset är utfärdat.

10 b §.

Nekar någon emot bättre vetande sin hand och förskrivning, straffes med böter eller fängelse.

11 §.

River, flyttar — — — fyra år.

Samma lag — — — falskeligen sätter.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

16 §.

Utprånglar någon — — — själv gjort.

Försök till sådan utprångling straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

17 §.

Har någon blivit med falskt mynt eller falsk penningesedel bedragen och, ändå att han sådant märkt, sedan det mynt eller den sedel till annan utgivet; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. I ringare fall må till böter dömas.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

21 §.

Uppgiver någon i arbetsbetyg eller annan sådan enskild handling, som i 5 § nämnes, vad han vet osant vara, och därav annan vilseledas eller skadas kan, straffes med böter.

Avgiver någon emot bättre vetande falsk utsaga i sådan försäkran, som enligt lag skall avläggas till utredning angående frihet från äktenskapshinder, dömes till fängelse eller, om han av egen drift återkallar utsagan innan vigsel sker, till böter.

Den som mot bättre vetande avgiver falsk utsaga i sådan försäkran, som avses i 6 kap. 9 § giftermålsbalken, straffes högst med straffarbete i fyra år.

13 KAP.

6 §.

Gör någon försök att genom anstiften komma åstad brott, varom i detta kap. sägs; varde dömd till straff, som sättes under vad han förskyllt, därest brottet blivit fullbordat. Har han frivilligt föranlett att brottet ej kom till utförande, vare från straff fri.

14 KAP.

2 §.

Försök till mord straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

3 §.

Var som — — — tio år.

Var gärningsmannen — — — år nedsättas.

Försök till dråp, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

8 §.

Kan ej utrönas vilken eller vilka tillfogat den döde skador, som i och för sig eller i förening varit livsfarliga; vare straffet, där ej gärningen eljest är med högre straff belagd, för den, som i uppsåt att döda gjort våld å den dräpne, straffarbete i högst sex år; för den, som med berått mod, men utan sådant uppsåt, som sagt är, deltagit i misshandeln, straffarbete i högst fyra år; och för den, som av hastigt mod och utan uppsåt att döda varit i gärningen delaktig, straffarbete i högst två år.

10 §.

Har någon — — — sex år.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

Med svår — — — livsfarlig sjukdom.

14 §.

Hava flere — — — stadgade, tillämpas.

Kan ej utrönas av vilken eller av vilka skadan blivit gjord, då skall en var, som i misshandeln deltagit, dömas, där ej gärningen eljest är med högre straff belagd, om skadan var av beskaffenhet, som i 10 § sägs, till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader, och, om skadan ringare var, till böter eller fängelse i högst sex månader.

15 §.

Har någon, i uppsåt att göra skada eller eljest i vredesmod, emot annan dragit kniv eller svärd, spänt bössa eller rest annat livsfarligt vapen; då skall den omständighet, om han är förfallen till straff för misshandel eller försök därtill, vid straffets bestämmande, såsom försvårande anses; och må i fall, som i 11 § sägs, där misshandeln skedde av hastigt mod, så ock för misshandel, varom i 12 § förmäles, straffet förhöjas till straffarbete i fyra år, och för sådan misshandel, som i 13 § nämnd är, till straffarbete i högst ett år dömas.

Är den skyldige ej förfallen till straff för misshandel eller försök därtill, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

18 §.

Har någon givit annan gift eller dylikt för att honom skada, och dör han därav; straffes gärningsmannen efter 1 § såsom för mord. Kommer av den förgiftning svår kroppsskada; dömes till straffarbete på livstid eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till sådant arbete från och med åtta till och med tio år. Följer av gärningen ringare eller ingen skada; då skall till straffarbete från och med fyra till och med åtta år dömas.

Försök till brott, varom nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

Har någon, i uppsåt att annan till liv eller hälsa skada, tillrett gift eller dylikt, och är han ej förfallen till straff för brott, som i 1 eller 2 mom. sägs, varde till straffarbete i högst två år dömd, där han ej, av egen drift och förr, än brottet blev upptäckt, giftet förstört.

19 §.

Förgiftar någon, i uppsåt att skada andra till liv eller hälsa, varor, som till salu hållas, eller vad annat som helst, så att allmän fara för människors liv eller hälsa därav kommer; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år. Får någon av den förgiftning död eller svår kroppsskada; vare lag, som i 18 § skils. Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

Har någon — — — tio år.

20 a §.

Säljer man eller utlämnar eljest till annans begagnande veterligen förfalskade livsmedel, och är vid den förfalskning ämne nyttjat, som för människors

liv eller hälsa farligt är; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Får någon av de livsmedel svår kroppsskada; då skall till straffarbete från och med sex till och med tio år dömas. Ljuter någon därav döden; varde den brottslige dömd till straffarbete på livstid eller i tio år. Bjuder man till annan ut sådana veterligen förfalskade livsmedel, som ovan sagda äro; varde, där de ej emottagas, ändå dömd till straffarbete i högst två år. Be-trädes handlande eller annan, vars yrke är att sälja eller bereda livsmedel, med brott, som i denna § sägs; miste han ock den näringsrätt.

Säljer man eller utlämnar eljest till annans begagnande, eller bjuder man till annan ut veterligen förfalskade läkemedel, de där för människors liv eller hälsa farliga äro; vare lag som för varje fall i 1 mom. sägs.

22 §.

Har kvinna — — — månader, dömas.

Försök till barnamord straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

23 §.

Har kvinnan utsatt fostret eller det uppsåtligen från sig skilt och i hjälp-löst tillstånd försatt; varde hon dömd till fängelse eller till straffarbete i högst ett år. Fick fostret svår kroppsskada, eller ljöt det döden; dömes till straffarbete eller fängelse från och med sex månader till och med två år. Sättes fostret ut å sådant ställe eller under sådana omständigheter, som i 32 § sägas; vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader, men, om barnet fick svår kroppsskada eller död, fängelse eller straffarbete i högst ett år.

26 §.

Havande kvinna, som genom att nyttja invärtes eller utvärtes medel uppsåtligen dödar sitt foster, straffes, för fosterfördrivning, med fängelse.

27 §.

Den som, med kvinnans vilja, förövar fosterfördrivning på sätt i 26 § sägs, dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år eller till fängelse i minst sex månader.

Begår någon brott, som här sägs, vanemässigt eller för att därmed bereda sig vinning; dömes till straffarbete från och med ett till och med sex år.

28 §.

Har någon, utan kvinnans vilja, förövat fosterfördrivning på sätt i 26 § sägs, dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år. Fick kvinnan av gärningen svår kroppsskada, dömes till straffarbete på livstid eller i tio år; fick hon därav döden, dömes gärningsmannen till straffarbete på livstid.

28 a §.

Försök till brott, som i 26, 27 eller 28 § sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

28 b §.

Att i vissa fall för handling som i 26, 27, 28 eller 28 a § sägs ej må dömas till straff enligt nämnda lagrum, därom stadgas i särskild lag om avbrytande av havandeskap.

34 §.

Har kvinna, som av olovlig beblandelse varit havande, i annat fall, än i 22 § sägs, uppsåtligen dödat sitt barn, och var gärningen förövad under inflytande av den övergivna eller nödställda belägenhet, vari hon i följd av barnets födelse befunnit sig; då må straff efter 1 § eller 3 § 1 mom. nedsättas till straffarbete i fyra år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till straffarbete i två år.

Där brottet stannat vid försök, må straff, som enligt 18 § 1 mom. å gärningen följa bort, nedsättas till straffarbete i sex månader. Har kvinnan under de omständigheter, som i 1 mom. sagts, utsatt barnet eller det eljest uppsåtligen från sig skilt och såmedelst i hjälplöst tillstånd försatt, då må jämväl straff efter 30 § eller 31 § andra punkten nedsättas under vad eljest å gärningen följa bort, dock lägst till straffarbete i sex månader.

37 §.

Begår man förbrytelse, som i 15 § 2 mom. avses, mot skyldeman i rätt uppstigande led; vare straffet fängelse i högst ett år. Skedde förbrytelsen mot annan av de personer, som i 36 § äro nämnda, varde den omständighet såsom synnerligen försvårande ansedd.

15 KAP.

8 a §.

Gör man gärning som i 6 eller 8 § avses för att själv taga sig rätt eller eljest utan argt uppsåt, straffes högst med straffarbete i två år.

15 a §.

Har någon förmått kvinna till otukt genom annat våld eller hot om brottslig gärning än i 12 § avses, eller medelst hot att åtala eller angiva någon för brott eller att om någon lämna menligt meddelande; dömes till straffarbete i högst fyra år eller fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till sex år höjas.

16 §.

Brott, som i 12, 13, 15 eller 15 a § sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej kvinnan av brottet död ljutit, eller det av henne eller hennes

målsman till sådant åtal angivet varder. Ej heller må sådant åtal anställas sedan sex månader förflutit efter det brottet skedde, där ej laga förfall visas eller så är, att döden genom brottet blivit kvinnan tillskyndad.

18 §.

Bortförer man kvinna, som ej fyllt femton år, med hennes vilja, men utan samtycke av målsman, i sådant uppsåt, som i 17 § sägs; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

Bortföres omyndig kvinna, som fyllt femton år, med sin vilja, från fader eller moder eller dem, som i deras ställe äro, i sådant uppsåt som nämnt är; dömes gärningsmannen till fängelse eller böter.

25 §.

Försök till brott, som i 5, 6, 7, 8, 12, 13, 15, 15 a eller 17 § eller 18 § 1 mom. sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas. Har av försök till brott, som i 12 eller 13 § omtalas, kvinnan fått svår kroppsskada, då skall till straffarbete från och med fyra till och med tio år dömas; ljöt hon därav döden, dömes till straffarbete på livstid eller från och med åtta till och med tio år.

Angående åtal för försök till brott, som i 12, 13, 15 eller 15 a § sagt är, gälle vad i 16 § stadgas och beträffande åtal för försök till brott, varom förmåles i 17 § eller 18 § 1 mom., vad i 19 § sägs.

17 KAP.

Om brott emot familj.

1 §.

Gift man eller kvinna som ingår nytt äktenskap, straffes för tvegifte med straffarbete i högst fyra år eller fängelse. Till samma straff dömes ogift, som ingår äktenskap med den som är gift.

2 §.

Gifter sig någon med den, som till följd av sinnessjukdom, tillfällig sinnesförvirring eller annan sådan orsak ej äger rättslig handlingsförmåga, eller ingår någon äktenskap, som på yrkande av andra maken kan för villfarelse eller svek dömas att återgå; straffes med straffarbete i högst fyra år eller fängelse.

Brott, som nu sagts, må ej åtalas, där ej för brottet blivit dömt till återgång av äktenskapet.

3 §.

Bedrager man genom äktenskapslöfte, som ej fullbordas, kvinna till lägersmål; straffes med fängelse eller böter.

Brottet må ej åtalas av annan än målsägande.

4 §.

Bereder sig någon genom antagande av falskt namn eller stånd arv eller annan familjerättighet, dömes till straffarbete i högst sex år eller fängelse.

5 §.

Understicker eller förbyter någon barn, dömes till straffarbete i högst sex år.

18 KAP.

7 §.

Övar man — — — på livstid.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

8 §.

Övar någon — — — sex månader.

Försök till brott, som nu sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

14 a §.

Far någon med spådom, signeri eller annan vidskepelse, att därmed bedrägeri öva eller vinning sig förskaffa; straffes med böter eller fängelse i högst ett år.

19 KAP.

5 §.

Är, vid brott, som förut sagts, eld åsatt, men varder släckt, innan den sig utbredd och skada gjort; då må straffet nedsättas, för det fall, som i 1 § sägs, till straffarbete i ett år; för det fall, som i 2 § omförmäles, till straffarbete i två år; och för det fall, som i 3 § nämnes, till straffarbete i två månader eller fängelse, där ej brottet skall straffas efter vad för 1 och 2 §§ nu är stadgat.

Har gärningsmannen, av egen drift, själv eller genom tillkallad hjälp, släckningen åstadkommit, må straffet, efter omständigheterna, nedsättas under vad eljest å gärningen följa bort.

6 §.

Var som uppsåtligen medelst krut eller annat sprängämne kommer förödelse å stad å annans boning eller vistelserum, eller å hus, byggnad, fartyg, bro eller dylikt, som annan tillhör, straffes:

1. om det var annans boning eller vistelserum eller sådan egendom, som i 2 § 2 mom. omförmäles, såsom för mordbrand, efter ty för varje fall i 1 § eller 2 § 1 eller 2 mom. skils; och

2. i andra fall såsom för brott, varom i 3 § sägs, efter ty i samma § stadgat är.

20 §.

Var, som, i andra fall än nu sagda äro, uppsåtligen förstörer eller skadar annans egendom, fast eller lös, evad den till enskilt eller allmänt bruk eller gagn eller till prydnad ämnad är; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader. Har av gärningen kommit synnerlig fara för någons liv eller hälsa, eller grov skada å egendom, eller är gärningen eljest med synnerligen försvårande omständigheter förenad; då må till straffarbete i högst två år dömas.

Brott, som — — — än målsägande.

20 a §.

Försök till brott, som i 1, 2, 3, 6, 7, 10, 11 eller 16 §, 17 § 1 mom. eller 18 § sagt är, straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

Har Konungen för viss anläggning meddelat förordnande, som i 14 § avses, må vad nu är stadgat om försök till brott, som i 11 § sägs, ock i fråga om dylik anläggning tillämpas.

21 §.

Har någon, i uppsåt att annan till liv eller hälsa skada eller att förstöra eller skada annans egendom eller med vetskap om annans uppsåt till sådant brott för att honom därvid tillhandagå, tillverkat, anskaffat eller förvarat sprängämne; varde dömd till straffarbete i högst två år eller fängelse. Var der medelst sprängämnet brott, som därmed åsyftat var, begånget, eller göres försök till sådant brott i fall, där försöket är i lagen med straff belagt, och skall ej gärningen straffas efter 6 § eller såsom försök till brott, varom där sägs; gånge vid straffets bestämmande som i 4 kap. stadgas.

Har den — — — straff fri.

20 KAP.

Om stöld och rån; så ock om egenmäktigt förfarande.

1 §.

Var som olovligen tager annans sak med uppsåt att tillägna sig den, dömes, där tillgreppet innebär skada, för stöld till straffarbete i högst två år eller fängelse.

2 §.

Är stöld med hänsyn till det tillgripnas värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, skall för snatteri dömas till fängelse eller böter.

3 §.

Stjäl någon från dödsbo vari han är delägare, eller stjåla makar, syskon, föräldrar och barn, adoptivföräldrar och adoptivbarn eller fosterföräldrar

och fosterbarn från varandra medan de sammanbo, dömes för bodräkt till fängelse eller böter. Samma lag vare, där någon stäl lösöre vari han äger del. Medverka flera till stöld och gäller vad nu är sagt någon av dem, dömes jämväl envar av de övriga för bodräkt, dock ej den som handlat med uppsåt att tillägna sig det tillgripna.

4 §.

Är brott som förut i detta kapitel är sagt med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall för grov stöld dömas till straffarbete i högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det förövats medelst inbrott eller avsett sak som någon burit på sig, eller gärningsmannen varit försedd med vapen, sprängämne eller annat dylikt hjälpmedel, eller om gärningen eljest varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

5 §.

Var som stäl medelst våld å person eller medelst hot som innebär trängande fara eller, sedan han begått stöld och anträffats å bar gärning, sätter sig med sådant våld eller hot till motvärn mot den som vill återtaga det tillgripna, dömes för rån till straffarbete från och med ett till och med åtta år. Samma lag vare om den som med sådant våld eller hot tvingar någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den tvungne eller någon i vars ställe denne är.

Varder vid rån någon så våldförd att han därav får döden eller svår kroppsskada eller är rånet eljest att anse såsom grovt, skall gärningsmannen dömas till straffarbete på livstid eller från och med sex till och med tio år.

Lika med våld å person skall anses åtgärd, varigenom någon försättes i vanmakt eller annat sådant tillstånd.

6 §.

Var som, för att själv taga sig rätt eller eljest utan att fall är för handen som förut i detta kapitel är sagt, olovligen tillgriper sak, dömes för egenmäktigt förfarande till böter eller fängelse. Samma lag vare, där någon utan tillgrepp, genom att anbringa eller bryta lås eller annorledes, olovligen rubbar besittningsförhållande till sak eller ock genom motvärn eller på annat dylikt sätt hindrar annan i utövning av rätt att kvarhålla eller taga sak.

Är egenmäktigt förfarande att anse som grovt, skall till straffarbete i högst två år eller fängelse dömas. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det förövats med våld eller hot eller innefattat tillgrepp av fortskaffningsmedel som vanvårdats eller icke återställts.

7 §.

Vad i detta kapitel är stadgat angående tillgrepp skall gälla jämväl där någon från fastighet olovligen avskiljer och tager något som hör till denna.

Avhyser någon annan från fastighet eller rubbar eljest besittningsförhållande till fastigheten, såsom genom att anbringa eller bryta stängsel, genom att bygga, gräva, plöja, låta kreatur beta eller genom att anlägga väg, vare lag som i 6 § sägs.

Avleder någon olovligen elektrisk eller annan för bruk bunden kraft, straffes för olovlig kraftavledning högst med straffarbete i två år; är brottet grovt, dömes till straffarbete i högst fyra år.

8 §.

Försök till brott som i 1, 2, 4 eller 5 § eller 7 § andra stycket sägs straffes efter ty i 3 kap. stadgas. Samma lag vare beträffande försök till sådant tillgrepp av fortskaffningsmedel som är straffbart enligt 6 §.

9 §.

Var som för användning vid stöld förfärdigar, anskaffar eller eljest tager befattning med dyrk, falsk nyckel, sprängämne eller annat hjälpmedel, straffes för förberedelse till stöld högst med straffarbete i två år. Den som av egen drift förstört hjälpmedlet eller eljest gjort det obrukbart, vare från straff fri.

Hjälpmedlet må förklaras till kronan förverkat, evad ansvar enligt detta kapitel ådömes eller ej.

10 §.

Har brott som i detta kapitel omförmåles föröfvats mot make eller trolovad till gärningsmannen eller annan till brottet medverkande eller mot syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led eller den som i första svågerlag lika nära är eller mot adoptivföräldrar eller adoptivbarn, fosterföräldrar eller fosterbarn, må, där ej fråga är om grov stöld eller rån, allmän åklagare väcka åtal allenast om brottet av målsägande till åtal anges eller ock landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat. Såsom medverkan anses vid tillämpning av detta stadgande jämväl brott som i 21 kap. 6 § sägs.

21 KAP.

Om bedrägeri och dylik oredlighet; så ock om utpressning och ocker.

1 §.

Var som medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, dömes för bedrägeri till straffarbete i högst två år eller fängelse.

2 §.

Är bedrägeri med hänsyn till skadans omfattning och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, skall för bedrägligt beteende dömas till böter eller fängelse.

Begagnar sig någon av husrum, förtäring, transport, tillträde till föreställning eller annat dylikt, som tillhandahålles under förutsättning av konstant betalning, och gör ej rätt för sig, straffes, evad han vilseleder någon eller ej, för bedrägligt beteende eller, om brottet ej är att anse som ringa, för bedrägeri. Samma lag vare, där någon som har att betjäna allmänheten efter viss taxa tager betalning utöver taxan utan att påvisa avvikelsen.

3 §.

Är brott som förut i detta kapitel är sagt med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall för grovt bedrägeri dömas till straffarbete i högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningsmannen missbrukat allmänt förtroende eller begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller om gärningen eljest varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

4 §.

Var som medelst hot om brottslig gärning tvingar någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den tvungne eller någon i vars ställe denne är, dömes, där ej brottet är att anse såsom rån, för utpressning till straffarbete i högst sex år eller fängelse eller, om brottet är ringa, till böter. Övar någon sådant tvång medelst hot att åtala eller angiva annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande, vare lag samma, där tvånget är otillbörligt.

5 §.

Den som vid avtal eller annan rättshandling begagnar sig av någons trångmål, oförstånd, lättsinne eller beroende ställning i förhållande till honom till att bereda sig förmån, som står i uppenbart missförhållande till vederlaget eller för vilken vederlag icke skall utgå, straffes för ocker högst med straffarbete i två år; är brottet grovt, dömes till straffarbete i högst fyra år.

6 §.

Den som köper sak, som är frånhänd någon genom brott, eller tillgodogör sig saken eller eljest därmed tager befattningsägnad att försvåra sakens återställande, straffes för häleri högst med straffarbete i två år; är brottet grovt, dömes till straffarbete i högst fyra år. Samma lag vare om den som bereder sig otillbörlig vinning av någons brottsliga förvärv, så ock om den som genom krav, överlåtelse eller på annat dylikt sätt hävdar genom brott tillkommen fordran till större del än efter lag skall utgå.

Om gärningsmannen icke insåg men hade skälig anledning antaga att brott förelåg, dömes till böter eller fängelse.

7 §.

Var som, i annat fall än förut i detta kapitel är sagt, medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet och därigenom skadar den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, dömes för oredligt förfarande till böter eller fängelse eller, om brottet är grovt, till straffarbete i högst två år. Ändå att skada ej uppkommer, vare lag samma, där vilseledandet sker i utövning av yrke eller näring och avser beskaffenhet, myckenhet eller ursprung av vad mot vederlag tillhandahålles.

8 §.

Försök till brott som i 1, 2, 3 eller 4 § sägs straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

Såsom för försök till bedrägeri straffes den som för att bedraga försäkringsgivare eller eljest med bedrägligt uppsåt skadar eller söker skada sig eller annan till person eller egendom.

9 §.

Den som offentliggör eller eljest bland allmänheten sprider vilseledande uppgift för att påverka priset på vara, värdepapper eller annan egendom, dömes för svindleri till fängelse eller straffarbete i högst fyra år eller, där brottet är ringa, till böter.

Där någon, som medverkar vid bildande av aktiebolag eller annat företag eller på grund av sin ställning bör äga särskild kännedom om ett företag, offentliggör eller eljest bland allmänheten eller företagets intressenter sprider vilseledande uppgift ägnad att påverka bedömandet av företaget i ekonomiskt hänseende och därigenom medföra skada, dömes såsom i första stycket sägs. Sker det av grov oaktsamhet, straffes med fängelse eller böter.

10 §.

Mottager någon, för användning såsom påtryckningsmedel vid krav, handling som är falsk, upprättad för skens skull eller eljest oriktig eller ock check utan täckning, straffes för ockerpantning högst med straffarbete i två år.

11 §.

Vad i 20 kap. 10 § sägs om inskränkning i allmän åklagares åtalsrätt skall äga motsvarande tillämpning beträffande annat i detta kapitel omförmält brott än grovt bedrägeri.

Oredligt förfarande må ej åtalas av allmän åklagare med mindre landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat.

22 KAP.

Om förskingring och annan trolöshet.

1 §.

Där någon, som på grund av avtal, allmän eller enskild tjänst eller dylik ställning fått egendom i besittning för annan med skyldighet att utgiva egendomen eller redovisa för denna, genom att tillägna sig egendomen eller annorledes åsidosätter vad han har att iakttaga för att kunna fullgöra sin skyldighet, dömes, om gärningen innebär vinning för honom och skada för den berättigade, för förskingring till fängelse eller straffarbete i högst två år.

2 §.

Är förskingring med hänsyn till det förskingrades värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, skall för undandräkt dömas till böter eller fängelse.

3 §.

Är förskingring med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grov, skall för grov förskingring dömas till straffarbete i högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningsmannen missbrukat ansvarsfull ställning eller begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller om gärningen eljest varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

4 §.

Där någon, i annat fall än förut i detta kapitel är sagt, med egendom, som han har i besittning men vartill ägande- eller säkerhetsrätt är förbehållen eller tillförsäkrad eller eljest tillkommer annan, vidtager åtgärd varigenom egendomen fränhändes den andre eller denne annorledes berövas sin rätt, dömes för olovligt förfogande till böter eller fängelse eller, där brottet är grovt, till straffarbete i högst två år. Samma lag vare, där någon i annat fall än förut i denna lag är sagt genom att taga sak i besittning fränhänder annan saken eller säkerhetsrätt till denna.

5 §.

Där någon, som på grund av förtroendeställning, evad det är i allmän eller enskild tjänst, såsom syssloman eller eljest, fått att för annan sköta ekonomisk angelägenhet eller öva tillsyn å skötseln därav, missbrukar behörighet att företräda huvudmannen eller eljest sin förtroendeställning och därigenom skadar huvudmannen, straffes, där gärningen icke innefattar förskingring, för trolöshet mot huvudman högst med straffarbete i två år. Är brottet med hänsyn till att gärningsmannen begagnat falsk handling eller

vilseledande bokföring eller tillfogat huvudmannen betydande eller synnerligen kännbar skada eller eljest att anse såsom grovt, vare straffet straffarbete i högst sex år.

Missbrukar någon, som fått att sköta rättslig angelägenhet för annan, till förfång för huvudmannen sin förtroendeställning, dömes efter ty i första stycket är sagt, ändå att angelägenheten ej är av ekonomisk art.

6 §.

Den som, i annat fall än förut i detta kapitel är sagt, genom missbruk av behörighet att i annans ställe företaga rättshandling skadar denne eller med missbruk av behörighet att göra gällande skuldebrev eller dylik handling kräver vad annan tillkommer, dömes för behörighetsmissbruk till böter eller fängelse eller, där brottet är grovt, till straffarbete i högst två år. Samma lag vare, där någon fordrar betalning jämlikt handling som ej blivit utgiven eller för gäld som redan är gulden eller ock kräver att utfå gods som han redan bekommit eller mot krav åberopar kvitto som icke utgivits.

7 §.

Brukar någon olovligen annans sak som han har i besittning och vållar därigenom skada eller olägenhet, dömes för olovligt brukande till böter. Samma lag vare, där innehavare av fastighet, till skada eller olägenhet för ägare eller brukare som icke innehar fastigheten, olovligen bygger, gräver, plöjer, låter kreatur beta, anlägger väg eller på annat dylikt sätt brukar fastigheten.

8 §.

Fullgör man ej vad i lag är föreskrivet om skyldighet att tillkännagiva hittegods, annans sak som man av misstag eller tillfällighet fått i besittning eller fynd vartill ägare ej finnes, dömes för fyndförseelse till böter. Tillägnar man sig godset, gäller, där det tillhör annan, vad i 4 § sägs.

9 §.

Försök till brott som i 1, 2, 3 eller 5 § sägs straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

10 §.

Vad i 20 kap. 10 § sägs om inskränkning i allmän åklagares åtalsrätt skall äga motsvarande tillämpning beträffande annat i detta kapitel omförmålt brott än grov förskingring.

Olovligt förfogande eller olovligt brukande må ej åtalas av allmän åklagare med mindre landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat.

23 KAP.

Om gäldenärsbrott.

1 §.

Gäldenär, som förstör eller genom gåva eller annan liknande åtgärd avhänder sig egendom av betydenhet och därigenom försätter sig på obestånd eller förvärrar sitt obestånd, dömes för oredlighet mot borgenärer till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningssed förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, varde, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, dömd såsom i första stycket sägs. Samma lag vare, där gäldenär i samband med annan exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tages i anspråk för att bereda borgenär betalning eller säkerhet.

Gäldenär som, då konkurs är förestående, ur riket bortför tillgång av betydenhet med uppsåt att hålla den undan konkursen, så ock gäldenär, som i konkurs undandragar eller undanhåller konkursförvaltningen tillgång, dömes likaledes för oredlighet mot borgenärer efter ty nu är sagt.

2 §.

Är oredlighet mot borgenärer med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grov, skall för grov oredlighet mot borgenärer dömas till straffarbete i högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gäldenären beedigat oriktig uppgift eller begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller om brottet varit av betydande omfattning.

3 §.

Gäldenär, som för ett slösaktigt levnadssätt eller fortsätter rörelse under förbrukande av avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen eller inlåter sig på äventyrligt företag eller lättsinnig ansvarsförbindelse eller vidtager annan sådan åtgärd och därigenom uppsåtligen eller av grov oaktsamhet framkallar eller förvärrar obestånd, dömes för vårdslöshet mot borgenärer till fängelse eller straffarbete i högst två år.

Gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningssed av grov oaktsamhet förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, varde, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, dömd efter ty i första stycket sägs.

4 §.

Gäldenär som, då konkurs är förestående, betalar eller ställer säkerhet för borgenärs fordran eller vidtager annan sådan åtgärd och därigenom avsevärt

förringar övriga borgenärers rätt, dömes för mannamån mot borgenärer till fängelse eller, om brottet är grovt, till straffarbete i högst två år. Samma lag vare, där bokföringsskyldig gäldenär, ehuru han enligt god köpmanssed uppenbarligen bort inställa sina betalningar, förfar som nu sagts.

Gäldenär, som för att främja ackord hemligen lämnar eller utlovar betalning eller annan förmån, dömes ock för mannamån mot borgenärer efter ty nu är sagt.

5 §.

Åsidosätter gäldenär uppsåtligen eller av oaktsamhet honom åliggande bokföringsskyldighet på sådant sätt att ställningen och rörelsens gång ej kunna i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen, straffes för bokföringsbrott med fängelse eller straffarbete i högst två år. Är brottet ringa, dömes till böter, dock ej under trettio dagsböter.

Bokföringsbrott må icke åtalas, där ej gäldenären inom fem år från det brottet förövades kommit i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar.

6 §.

Försök att, såsom i 1 § tredje stycket sägs, ur riket bortföra tillgång straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

7 §.

Begår den som är i gäldenärs ställe gärning som i detta kapitel sägs, skall han straffas såsom vore han själv gäldenär.

Borgenär, som i fall varom i 4 § förmäles tager eller låter åt sig utlova betalning, säkerhet eller annan förmån, straffes för medverkan till brottet endast om han brukar otillbörligt hot eller otillbörligt löfte om förmån eller handlar i hemligt samförstånd med gäldenären.

24 KAP.

11 §.

Tager någon — — — femtio riksdaler.

Brottet må ej, där det endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas av annan än målsägande.

14 §.

Den, som olovligen fiskar i annans fiskevatten eller sätter ut fast fiskeredskap i vatten, där fiskerätt tillkommer varje svensk undersåte, eller genom grävning eller annorledes drager till sig annans fiske eller genom stängsel eller fiskeredskap avhåller fisk från annans fiskevatten, dömes till böter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till fängelse i högst sex månader. Missbrukar delägare sin rätt i samfällt fiske, vare straffet böter.

Brottet må ej, där det endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas av allmän åklagare med mindre det av målsägande angives till sådant åtal.

16 §.

Sätter i något av de fall, som i 11 eller 14 § sagda äro, förbrytare sig till motvärn emot den, som egendomen äger, innehaver eller vårdar, eller emot dess folk, då någon av dem vill honom från gärningen hindra, eller av honom taga åter vad han åtkommit, eller ock frångå honom det, som till vedermäle av gärningen kvarhållas må; vare lag som i 20 kap. 6 § sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943; och skall med avseende därå iakttagas:

1. Genom denna lag upphäves lagen den 14 juni 1901 angående ocker.
2. Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall denna i stället tillämpas.
3. Genom denna lag göres ej ändring i vad hittills gällt om rätt till vad som finnes å skog eller mark; och vare sålunda icke tillåtet att där utan lov taga vindfälle eller annat sådant, växande gräs, torv eller, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda.

Vad någon olovligen sått eller planterat å annans jord, vare förverkat till den som jorden lagligen innehaver.

4. I stället för vad 16 § punkt 6 förordningen den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall innehåller om rätt att återtaga stulet gods å färsk gärning skall gälla, att varje besittningsförhållande som någon utan rätt rubbat må å färsk gärning återställas av den vars besittning rubbats eller som är i hans ställe.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att 101—108, 115 och 171 §§ strafflagen för krigsmakten skola upphöra att gälla samt att 29 och 33 §§, 34 § 2 mom., 94, 96, 98, 99, 100, 112, 121, 122, 135, 164—170, 178, 179 och 185 §§¹ ävensom överskrifterna till 8 och 13 kap. samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

29 §.

Officer eller underofficer som efter denna eller allmän lag dömes till fängelse, böter eller disciplinstraff för stöld eller snatteri skall tillika, där ej

¹ Senaste lydelse, se beträffande 29 § 1940: 357, beträffande 33 § 1938: 262, beträffande 34 § 1938: 262 och 1939: 318, beträffande 166 § 1918: 269 och beträffande 185 § 1936: 329.

omständigheterna annat föranleda, dömas till avsättning från det ämbete eller den tjänst han såsom krigsman innehar. Dömes ej till avsättning, må till mistning av ämbetet eller tjänsten på viss tid dömas.

Begår krigsman — — — berörda anställning.

Har officer — — — fullö undergången.

33 §.

Är någon — — — sig skyldig.

Ej skall — — — år dömas.

I övrigt skall vad i allmän lag finnes stadgat om delaktighet i brott och om försök till brott, om sammanträffande av brott, om förändring av straff, om återfall i brott och om särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäva straffbarhet, lända till efterrättelse vid tillämpning av denna lag, likväl med iakttagande av de ytterligare eller skiljaktiga stadganden, som däri förekomma; skolande vad i allmän lag finnes stadgat om tillgodoräkande av häktningstid äga motsvarande tillämpning i disciplinmål.

I fråga — — — eller annan.

34 §.

Sammanträffar brott, som finnes förskylla böter, med brott, som finnes förskylla disciplinstraff, och ådömes ej gemensamt straff i svårare straffart, skola böter och disciplinstraff ådömas jämte varandra; dock må disciplinstraff ådömas såsom gemensamt straff, om särskilda skäl därtill föranleda.

94 §.

Gör någon — — — disciplinstraff dömas.

Lag samma vare, där någon i andra fall, än ovan i detta kapitel avses, gör våld eller annan misshandel å eller gör sig skyldig till förolämpning emot någon, som lyder under denna lag, ifall brottet sker under tjänstgöring eller eljest i fält, vid färd under militärbefäl, inom förläggning, byggnad, anläggning, fartyg, luftfartyg eller område, som tillhör krigsmakten eller avses för dess behov, eller, inom förläggnings- eller stationsort, å väg, gata eller annat ställe, varom i 11 kap. 15 § allmänna strafflagen förmäles, eller inför krigsdomstol.

96 §.

Var som under tjänstgöring eller eljest i fält, vid färd under militärbefäl eller ock inom förläggning, byggnad, anläggning, fartyg, luftfartyg eller område, som tillhör krigsmakten eller avses för dess behov, gör oljud eller oväsende eller annorledes brister i anständigt uppförande eller kommer förargelse åstad, belägges med disciplinstraff. Lag samma vare, om någon under sådana omständigheter eller å sådan plats, som förut i denna § är sagt, finnes överlastad av starka drycker, där ej förbrytelsen enligt annat lagrum bör beläggas med strängare straff.

Har i — — — mom. sägs.

8 kap.

Om skadegörelse, stöld och andra förmögenhetsbrott.

98 §.

Begår någon brott, som i 19, 20, 21 eller 22 kap. allmänna strafflagen sägs, beträffande egendom, som tillhör krigsmakten eller är avsedd för dess behov, varde, där ej särskilt straff å brottet är i denna lag utsatt, straffad efter allmän lag, dock att, där brottet finnes kunna försonas med böter, i stället må dömas till disciplinstraff. Visste den brottslige att egendomen tillhörde krigsmakten eller var avsedd för dess behov, varde det såsom försvårande omständighet ansett.

Efter allmän lag straffes jämväl den som, under tjänstgöring eller eljest i fält, vid färd under militärbefäl eller ock inom förläggning, byggnad, anläggning, fartyg, luftfartyg eller område, som tillhör krigsmakten eller avses för dess behov, begår brott som i 1 mom. sägs mot någon, som lyder under strafflagen för krigsmakten.

99 §.

Är någon genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse vållande till fara för eldskada eller explosiv förödelse å egendom, som tillhör krigsmakten eller är avsedd för dess behov, dömes till fängelse eller ock till böter eller disciplinstraff. Är brottet grovt, dömes till straffarbete i högst två år.

100 §.

Den som förstör, skadar, tillägnar sig eller ock olovligen förfogar över eller brukar åt honom till begagnande lämnad utrednings- eller beklädnadspersedel, dömes, där brottet är ringa, för persedelförseelse till disciplinstraff eller böter.

112 §.

Tager någon sig bestraffningsrätt, då han sådan ej äger, straffes, om han är officer eller underofficer, med mistning av ämbete eller tjänst å viss tid eller avsättning och, om han innehar lägre tjänstegrad, med fängelse i högst sex månader. Kom därav ingen eller ringa skada, eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande, må dömas till disciplinstraff. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, skall till straffarbete i högst fyra år dömas.

121 §.

Befriar man medelst våld eller list eller annorledes någon, som är insatt i militärhåkte eller skall av krigsman eller av någon till krigsmaktens polisväsende hörande person avföras i arrest eller håkte eller inställas till förhör, eller gör någon försök till sådant brott; vare det, vid straffets bestämmande efter allmän lag, ansett såsom försvårande omständighet.

122 §.

Den, som egenmäktigt tager sig befäl, där det honom ej lagligen tillkommer, dömes till fängelse, mistning av ämbete eller tjänst på viss tid eller avsättning. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, skall till straffarbete i högst fyra år dömas; äro de synnerligen mildrande, dömes till disciplinstraff. Den skyldige vare ock underkastad ansvar efter lag för fel eller brott, som han under sådant befäls utövande begår.

135 §.

Överlöper krigsman — — — på livstid.

Gör krigsman försök till sådant brott, straffes efter ty i allmän lag om försök till brott är stadgat, dock lägst med straffarbete i fyra år.

Sker stämpling till sådant brott, varde, där straff ej är förskyllt efter ty ovan är sagt, anstiftare av stämplingen dömd till straffarbete från och med fyra till och med tio år och annan deltagare i stämplingen till straffarbete i högst sex år.

13 kap.

Om skadegörelse, stöld, rån och förskingring.

164 §.

Förövar någon stöld av livsmedel, krigsredskap eller annan krigsförnödenhet, som föres till fästning, krigsfartyg, förläggning eller annan ort, där krigsfolk är sammandraget, och vet han, att egendomen tillhör krigsmakten eller är avsedd för dess behov, dömes efter allmän lag för grov stöld eller, där mildrande omständigheter vid brottet det föranleda, för stöld.

165 §.

Stjäl någon egendom, som han är satt att vakta eller bevaka, dömes för grov stöld efter allmän lag.

166 §.

Var som å valplatsen stjäl från någon, som tillhör svenska krigsmakten eller därmed förbunden krigsmakt och i kriget stupat, dömes efter allmän lag för grov stöld eller, där mildrande omständigheter vid brottet det föranleda, för stöld.

Lag samma — — — kriget stupat.

167 §.

Förövar man å valplatsen tillgrepp från någon, som tillhör svenska krigsmakten eller därmed förbunden krigsmakt och av sår eller sjukdom är urståndsatt att sin egendom värja, dömes för grov stöld efter allmän lag.

Begår någon rån å sådan i nöd stadd person eller gör försök därtill, dömes till straffarbete på livstid eller från och med fyra till och med tio år.

Förbryter sig — — — är sagt.

168 §.

Rånar någon krigsförnödenheter, som föras till fästning, krigsfartyg, förläggning eller annan ort, där krigsfolk är sammandraget, och vet han, att egendomen tillhör krigsmakten eller är avsedd för dess behov; dömes till straffarbete på livstid eller i tio år.

Försök till sådant rån straffes efter ty i allmän lag om försök till brott är stadgat, dock lägst med straffarbete i sex år.

169 §.

Hava två — — — på livstid.

För försök till rån i detta fall må straffet förhöjas till straffarbete på livstid.

170 §.

Har genom rån, stöld eller förskingring av sådan egendom, som den brottslige veterligen tillhörde krigsmakten eller var för dess behov avsedd, väsentligt hinder för krigsförberedelserna, betydande brist för krigsfolket eller hinder för krigsföretagen vållats, och var egendomen av beskaffenhet, att den brottslige bort kunna inse, att en dylik verkan var av brottet att befara; då skall han, om rån föröfvats, mista livet eller dömas till straffarbete på livstid, men i annat fall dömas till straffarbete på livstid eller från och med åtta till och med tio år.

178 §.

Tager man — — — försvårande ansedd.

Föröfvades tillgreppet — — — till fängelse.

Var fienden av sår eller sjukdom urståndsatt att sig försvara; dömes den brottslige till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. Tillfogades fienden för bytets tagande ytterligare sår eller skada; varde gärningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med tio år eller på livstid. Gör någon försök till brott, varom i föregående punkt förmäles, straffes efter ty i allmän lag om försök till brott är stadgat, dock lägst med straffarbete i två år.

179 §.

Den som — — — två år.

Såsom plundring — — — behovet härutinnan.

Gör någon försök till plundring, varom ovan är sagt, straffes efter ty i allmän lag om försök till brott är stadgat.

Där vid — — — på livstid.

185 §.

Till disciplinmål — — — efter 96 §;

9) deltagande i demonstrationståg efter 96 a §;

10) vållande till fara för eldskada eller explosiv förödelse efter 99 §;

- 11) persedelförseelse efter 100 §;
- 12) åtgärd av — — — samma lagrum;
- 13) avgivande i — — — efter 116 §;
- 13 a) egenmäktigt tagande av befäl efter 122 §;
- 14) obehörigt övergivande — — — efter 177 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1)
om straffregister.

Härigenom förordnas, att 6 § lagen den 17 oktober 1900 om straffregister skall upphöra att gälla samt att 1 § ävensom 8 § 1 och 2 mom. samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

1 §.

Hos fängvårdsstyrelsen skall finnas straffregister, innehållande uppgifter som i denna lag stadgas, angående dem som genom utslag av domstol eller myndighet i riket

1. blivit dömda till dödsstraff, straffarbete eller fängelse eller med tillämpning av 20, 21, 22 eller 23 kap. strafflagen till böter, jämlikt något av dessa kapitel jämte 98 § strafflagen för krigsmakten till disciplinstraff eller med tillämpning av 5 kap. 2 § strafflagen till böter för brott, varå enligt lag kan följa straffarbete, eller med tillämpning av 6 § samma kapitel till böter, eller

2. erhållit villkorlig straffdom, eller

3. blivit dömda till ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, eller

4. blivit dömda till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, eller

5. förklarats vara övertygade om någon med straff belagd gärning, men i anseende till sinnessjukdom ej kunna till ansvar fällas, eller

6. blivit dömda till tvångsarbete.

8 §.

1 mom. Fullständigt utdrag av registret skall meddelas, då framställning därom göres av domstol, Konungens befallningshavande eller allmän åklagare eller av annan myndighet, vilken enligt lag äger förordna om häktning, eller av interneringsnämnden eller statens kriminaltekniska anstalt, eller då

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1 § 1937: 174, 467 och 938, beträffande 8 § 1 mom. 1936: 248 ävensom 1937: 204 och 467 samt beträffande 8 § 2 mom. 1937: 123.

sådan framställning göres av riksdagens justitieombudsman eller dess militieombudsman. Till annan myndighet än nu är sagt, så ock till enskild vars rätt må vara beroende på annan upplysning ur registret än som framgår av i 2 mom. omförmålt registerutdrag, skall fullständigt registerutdrag lämnas, där Konungen för särskilt fall därtill givit tillstånd.

2 mom. Utdrag av registret, innehållande bevis därom att viss person ej förekommer i straffregistret, såvitt angår annat förhållande än dom å böter eller villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter, må på begäran av denne meddelas, där han med intyg av Konungens befallningshavande, underrätt, häradshövding, borgmästare, svensk beskickning eller svenskt konsulat, styrker att hans rätt kan vara beroende av sådant bevis.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943. Därest nämnda dag lagen den 18 juni 1937 (nr 467) angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister ännu icke trätt i kraft, skola intill dess så sker 1 § och 8 § 1 mom. lagen om straffregister hava följande lydelse:

1 §.

Hos fängvårdsstyrelsen skall finnas straffregister, innehållande uppgifter som i denna lag stadgas, angående dem som genom utslag av domstol eller myndighet i riket

1. blivit dömda till dödsstraff, straffarbete eller fängelse eller med tillämpning av 20, 21, 22 eller 23 kap. strafflagen till böter, jämlikt något av dessa kapitel jämte 98 § strafflagen för krigsmakten till disciplinstraff eller med tillämpning av 5 kap. 2 § strafflagen till böter för brott, varå enligt lag kan följa straffarbete, eller med tillämpning av 6 § samma kapitel till böter, eller

2. erhållit villkorlig straffdom, eller

3. blivit dömda till ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, eller

4. förklarats vara övertygade om någon med straff belagd gärning, men i anseende till sinnessjukdom ej kunna till ansvar fällas, eller

5. blivit dömda till tvångsarbete.

8 §.

1 mom. Fullständigt utdrag av registret skall meddelas, då framställning därom göres av domstol, Konungens befallningshavande eller allmän åklagare eller av annan myndighet, vilken enligt lag äger förordna om häktning, eller av statens kriminaltekniska anstalt eller den i lagen om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och lagen om internering av återfallsförbrytare omförmålda nämnd, eller då sådan framställning göres av riksdagens justitieombudsman eller dess militieombudsman. Till annan myndighet än nu är sagt, så ock till enskild vars rätt må vara beroende på annan upplysning ur registret än som framgår av i 2 mom. omförmålt registerutdrag, skall fullständigt registerutdrag lämnas, där Konungen för särskilt fall därtill givit tillstånd.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915
(nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.**

Härigenom förordnas, att 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

3 §.

Har legitimerad läkare genom utslag, som mot honom äger laga kraft, för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, dömts till straffarbete eller svårare straff eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17, 27, 28 a eller 33 §, 15 kap. 9, 15 a eller 25 § eller 18 kap. 6, 8, 8 a eller 9 § strafflagen, 12 § lagen om avbrytande av havandeskap eller 8 § lagen om sterilisering till fängelse

eller, där han innehaft sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman, i annat fall än nyss sagts för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid

eller fällts till ansvar enligt 7 § här nedan,

skall medicinalstyrelsen, såvida läkaren finnes hava genom vad han sålunda låtit komma sig till last visat sig ovärdig det förtroende, en läkare bör äga, eller oförmögen att nöjaktigt utöva sin konst, för viss tid, ej över tio år, eller för alltid återkalla hans legitimation; dock att för läkare, som blivit av Konungen eller av medicinalstyrelsen utnämnd till läkarbefattning, legitimationen ej må återkallas, så länge han innehar befattningen, samt att, där dylik läkare dömts till suspension, legitimationen må återkallas allenast för suspensionstiden.

Där läkare — — — utöva läkarkonsten.

5 §.

Har någon, som är behörig att utöva läkarkonsten, dömts till straffarbete eller svårare straff eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17, 27, 28 a eller 33 §, 15 kap. 9, 15 a eller 25 § eller 18 kap. 6, 8, 8a eller 9 § strafflagen, 12 § lagen om avbrytande av havandeskap eller 8 § lagen om sterilisering till fängelse eller till ansvar för förseelse, som i 7 § här nedan sägs, eller har innehavare av sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman, gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid, skall domstolen till medicinalstyrelsen insända protokoll och utslag i målet.

Har någon — — — hos Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

¹ Senaste lydelse, se 1941: 330.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 49 § lagen den 16 maj 1919 (nr 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet.

Härigenom förordnas, att 49 § lagen den 16 maj 1919 om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet skall erhålla följande ändrade lydelse:

49 §.

Med böter — — — anses rimligt.

Sker förseelse — — — år dömas.

I fråga om förseelse, som under 3) eller 4) avses, må ovan stadgade straff icke tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 16 maj 1919 (nr 242) med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper.

Härigenom förordnas, att 5 § lagen den 16 maj 1919 med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper skall upphöra att gälla samt att 4 § samma lag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

4 §.

Förfogar den, vilken såsom pant eller till förvaring eller till försäljning i kommission emottagit eller i kommission inköpt fondpapper, utan laga rätt för annans räkning än ägarens däröver, dömes, där ej gärningen är belagd med strängare straff, för olovligt förfogande såsom i 22 kap. 4 § strafflagen sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 213, 214 och 215 §§ konkurslagen den 13 maj 1921 (nr 225).

Härigenom förordnas, att 213, 214 och 215 §§ konkurslagen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

213 §.

Har borgenär för sin röst vid borgenärssammanträde betingat sig särskilda fördelar av gäldenären eller av annan på gäldenärens vägnar, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

214 §.

Var som å borgenärssammanträde i fråga, som rör boets förvaltning, utövar rösträtt för fordran med vetskap om att den, sådan den uppgivits, är oriktig, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

215 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 50 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs.

Härigenom förordnas, att 50 § lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs skall erhålla följande ändrade lydelse:

50 §.

Har borgenär för sin röst vid borgenärssammanträde betingat sig särskilda fördelar av gäldenären eller av annan på gäldenärens vägnar, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

Böter, som ådömas enligt denna paragraf, tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 13 juni 1921 (nr 299) om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter.

Härigenom förordnas, att 15 § lagen den 13 juni 1921 om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter skall erhålla följande ändrade lydelse:

15 §.

Företager, sedan angående ägas användning bestämmelse enligt denna lag träffats, delägare i strid därmed avverkning eller tager grus, torv, ler, sand eller dylikt eller överträder han eljest genom brukande av ägan vad sålunda blivit bestämt,

eller nyttjar delägare, utan att därtill hava erhållit medgivande, äga, som är ställd under förvaltning av god man,

eller bryter delägare mot förbud, som meddelats jämlikt 9 § andra stycket, gälle vad i 20 kap. 1—7 §§ strafflagen stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål.

Härigenom förordnas, att 18 § lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål¹ skall erhålla följande ändrade lydelse:

18 §.

Den som, efter det besiktning enligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vetskap härom uppsåtligen förstör eller i strid mot det i 12 § stadgade förbudet bortför eller utlämnar pantförskriven spannmål, straffes som i 22 kap. 4 § strafflagen sägs. Lag samma vare, där någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i spannmål, vari honom veterligen panträtt redan åt annan upplåtits.

¹ Senaste lydelse, se 1926: 76.

Om innehavaren av spannmål, som pantförskrivits i otröskat skick, efter verkställd tröskning upplägger spannmålen å fastigheten utan att iakttaga vad honom enligt 12 § andra stycket åligger eller lämnar medvetet oriktig uppgift i sådant meddelande till registerföraren eller panthavaren, som där sägs, straffes med dagsböter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 15 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117).

Härigenom förordnas, att 15 § bokföringslagen den 31 maj 1929 skall erhålla följande ändrade lydelse:

15 §.

Om ansvar för åsidosättande av bokföringsskyldighet enligt denna lag stadgas i strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 74 § checklagen den 13 maj 1932 (nr 131).

Härigenom förordnas, att 74 § checklagen den 13 maj 1932 skall erhålla följande ändrade lydelse:

74 §.

Har någon med uppsåt till annans förfång antingen utställt check utan täckning eller ock, före utgången av den tid, inom vilken av honom utställd check skall uppvisas till betalning, utan skälig anledning återkallat checken eller förfogat över täckningen, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år, där ej brottet är straffbart enligt 21 kap. strafflagen.

Har någon — — — månader dömas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 12 maj 1933 (nr 182) om vissa tvångsmedel i brottmål.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 12 maj 1933 om vissa tvångsmedel i brottmål skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Påträffas föremål — — — i beslag.

Beslag må ej läggas å skriftligt meddelande mellan den som misstänkes för brottet och den som vid tiden för meddelandet var hans rättegångsbiträde i saken. Ej heller må, med mindre å brottet kan efter lag följa lägst straffarbete i två år eller därutöver, i beslag tagas skriftligt meddelande mellan den misstänkte och anhörig, som i 10 kap. 18 a § 3 mom. strafflagen sägs, eller sådant meddelande mellan den misstänkte och ämbets- eller tjänsteman, läkare eller annan, där meddelandets innehåll kan antagas åtnjuta skydd på grund av i lag eller författning stadgad tystnadsplikt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 59 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred.

Härigenom förordnas, att 59 § lagen den 2 juni 1933 om ägofred skall erhålla följande ändrade lydelse:

59 §.

Bryter någon — — — med dagsböter.

Lag samma — — — omkring marken.

Begår någon förseelse, som i första eller andra stycket sägs, av oaktsamhet eller vållar någon genom försummelse i den vård om egna eller andras kreatur honom åligger eller på annat sätt, att kreatur olovligen inkommer på annans ägor, vare straffet böter från och med fem till och med femtio kronor.

Innefattar förseelse, som i denna paragraf avses, förbrytelse mot allmänna strafflagen, skall gärningen bedömas enligt vad i 4 kap. strafflagen är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av lagen den 15 juni 1934 (nr 305) om handläggning inom stängda dörrar av mål om utpressning.

Härigenom förordnas, att lagen den 15 juni 1934 om handläggning inom stängda dörrar av mål om utpressning skall erhålla följande ändrade lydelse:

I mål om ansvar för gärning som avses i 21 kap. 4 § strafflagen må rätten, därest målsäganden det begär eller rätten eljest finner det lämpligt, förordna, att målet skall handläggas inom stängda dörrar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 29 och 31 §§ lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt.

Härigenom förordnas, att 29 § 2 mom. och 31 § 2 mom. lagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

29 §.

2 mom. Utövar delägare i allmänning eller annan samfällighet, varom sägs i 4 §, å området jakt, som strider mot vad enligt första stycket av nämnda paragraf är tillåtet eller mot beslut som avses i andra stycket första punkten av samma paragraf, straffes med dagsböter.

Överträder ägare — — — med dagsböter.

31 §.

2 mom. Sätter i fall varom sägs i 1 mom. den brottslige sig till motvärn mot jakträttsinnehavaren, den som äger, innehar eller vårdar marken eller deras folk eller mot i andra stycket av samma moment omförmäld befattningshavare, då någon av dem vill hindra honom från gärningen eller av honom taga vad han åtkommit eller ock frångåta honom det som må kvarhållas till vedermäle och pant, vare lag som i 20 kap. 6 § strafflagen sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Fö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 10, 12 och 13 §§ lagen den 17 juni 1938
(nr 318) om avbrytande av havandeskap.

Härigenom förordnas, att 10, 12 och 13 §§ lagen den 17 juni 1938 om avbrytande av havandeskap skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

10 §.

Har någon efter prövning som avses i 4 eller 7 § avbrutit havandeskap eller gjort försök därtill, och skedde åtgärden med iakttagande av de i 1 § andra stycket samt 3 § givna föreskrifter, då må ej dömas till straff enligt 14 kap. 26, 27, 28 eller 28 a § strafflagen.

12 §.

Läkare, vilken mot bättre vetande antingen i utlåtande som i 4 § sägs förklarat förutsättningarna för avbrytande av havandeskap vara för handen eller ock till myndighet eller annan läkare avgivit falsk utsaga i ärende angående sådan åtgärd, dömes, om han ej är förfallen till ansvar för fosterfördrivning eller försök därtill, till fängelse i högst ett år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till dagsböter.

Har läkare — — — sex månader.

13 §.

Avgiver någon i annat fall än ovan sägs mot bättre vetande till myndighet eller läkare falsk utsaga i ärende angående avbrytande av havandeskap, och är han ej förfallen till ansvar för fosterfördrivning eller försök därtill, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 5 november 1941.

Närvarande:

justitieråden FORSSMAN,
BELLINDER,
regeringsrådet LUNDEVALL,
justitierådet STERZEL.

Enligt lagrådet den 8 augusti 1941 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 30 maj 1941, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om ändring i vissa delar av strafflagen,
- 2) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten,
- 3) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten,
- 5) lag angående ändrad lydelse av 49 § lagen den 16 maj 1919 (nr 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet,
- 6) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 16 maj 1919 (nr 242) med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper,
- 7) lag om ändrad lydelse av 213, 214 och 215 §§ konkurslagen den 13 maj 1921 (nr 225),
- 8) lag angående ändrad lydelse av 50 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs,
- 9) lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 13 juni 1921 (nr 299) om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter,
- 10) lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål,
- 11) lag om ändrad lydelse av 15 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117),
- 12) lag om ändrad lydelse av 74 § checklagen den 13 maj 1932 (nr 131),
- 13) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 12 maj 1933 (nr 182) om vissa tvångsmedel i brottmål,

14) lag angående ändrad lydelse av 59 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred,

15) lag angående ändrad lydelse av lagen den 15 juni 1934 (nr 305) om handläggning inom stängda dörrar av mdl om utpressning,

16) lag angående ändrad lydelse av 29 och 31 §§ lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt, samt

17) lag angående ändrad lydelse av 10, 12 och 13 §§ lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap.

Förslagen finnas bilagda detta protokoll.

De under 1)—3) samt 5)—16) upptagna förslagen hade inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet N. Beckman, dock att de delar av förslagen under 1) och 2), vilka röra ändrad lagstiftning om straff för försök till brott, blivit, utom såvitt angår 20—23 kap. strafflagen, föredragna av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet revisionssekreteraren Ivar Strahl, som även föredragit förslagen under 4) och 17).

Förslagen föranledde följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen.

Lagrådet:

Föreliggande förslag till ny lagstiftning om förmögenhetsbrott är ett led i en successiv omarbetning av strafflagen i dess helhet. Tidigare hava genomförts åtskilliga partiella strafflagsreformer huvudsakligen inom straffrättens allmänna del. Avsikten är att bedriva det fortsatta reformarbetet sålunda, att arbetet uppdelas i vissa partier, därvid efter hand färdigställda lagförslag skola vart för sig träda i tillämpning; vid arbetets avslutning skola de olika lagpartierna sammanföras till ett även i formellt hänseende enhetligt lagverk. Även om härigenom under arbetets fortgång vissa ojämnheter särskilt ur systematisk synpunkt icke kunna undgås, medför dock denna arbetsmetod i andra hänseenden påtagliga fördelar. Främst må framhållas att revisionen av sådana delar av strafflagen, där reformbehovet är mest kännbart, kan ske utan den tidsutdräkt som ett samtidigt lösande av alla till straffrätten hörande aktuella lagstiftningsfrågor självfallet skulle medföra.

Det är naturligt att man vid omarbetning av strafflagens speciella del i första hand uppmärksammat förmögenhetsbrotten. Den ekonomiska utvecklingen och den förändring, som samhällsförhållandena undergått sedan strafflagens tillkomst, hava medfört att brottstyperna inom hithörande område tarva översyn. Det är en allmänt omfattad mening att lagstiftningen härutinnan är behäftad med allvarliga brister. Såsom departementschefen framhållit torde beträffande förmögenhetsbrottens hela område gälla, att reformer äro påkallade för att tillgodose önskemål, till vilka erfarenheterna vid strafflagens tillämpning och förändringar i åskådningssättet givit upphov. Den

verkställda överarbetningen har medfört åtskilliga förskjutningar inom det straffbara området men även utvidgningar och inskränkningar i gränserna för detta. I sina huvuddrag bygger emellertid förslaget på den gällande rättsens grund.

Vid brottsbeskrivningarnas avfattning har den principen följts att i lagtexten upptaga mera allmänt hållna beskrivningar med tanken riktad på de till varje brottstyp hörande praktiskt betydelsefulla huvudfallen; åt rättskipningen har överlämnats att tolkningsvis avgöra de mindre ofta förekommande gränssfallen. Till ledning härvid hava i motiven genom exempel och på annat sätt behandlats speciella frågor rörande gränserna för brottsbegreppen. Denna metod har medfört att vissa lagbud kunna te sig något abstrakta. Det oaktat torde de allmänt hållna brottsbeskrivningarna sådana de utformats i förslaget vara att föredraga framför en mera detaljrik lagtext. Det är nämligen, såsom kommittén ock framhållit, ej möjligt att i lagtexten giva en fullständig lösning av alla tänkbara fall, och det bör ej väcka betänkligheter att överlämna lösningen av uppkommande oförutsedda frågor åt rättskipningen, då kommitténs motiv härvid utgöra en värdefull ledning. När förtroget med den nya lagstiftningen vunnits, torde ock svårigheter till följd av ovan antydda förhållanden icke komma att alltför ofta uppstå.

Åtskilliga i gällande lagstiftning förekommande brottstyper hava i förslaget sammanförts till större brottsbegrepp med vidare straffskalor. Så har till exempel skett med åverkansbrotten. Till vissa av dem får lagrådet anledning att återkomma. Ett annat exempel på dylikt sammanförande lämna bestämmelserna i 20 kap 6 §. Såsom egenmäktigt förfarande rubriceras nämligen ej blott de former av besittningskränkningar, som nu anses straffbara enligt 10 kap. 20 § strafflagen, utan även åtskilliga andra brottsliga gärningar, vilka för närvarande icke äro att bedöma såsom egenmäktigt förfarande. Till brottstypen hava ock hänförts vissa i gällande lag ej straffbelagda handlingar. Under stadgandet hava därför kommit att falla såväl mera bagatellartade förseelser som jämförelsevis svåra former av brottslighet. En mindre önskvärd följd av detta sammanförande har blivit att vissa fall av motvärn kunna bestraffas efter en straffskala, vari även böter ingå, under det att för närvarande lägsta straffet för samma brott är fängelse. Jämväl i andra fall har den tillämpade systematiken medfört att jämlikt förslaget brott komma att hänföras under lindrigare straffbestämmelser än enligt gällande lag utan att i och för sig anledning därtill kan anses föreligga. Sålunda bliva, såsom ock antytts i kommitténs betänkande sid. 174, vissa förfaranden, vilka nu med rätta bedömas såsom förskingring, enligt förslaget av rent tekniska skäl hänförda till den lindrigare brottstypen olovligt förfogande uti 22 kap. 4 §.

Genom de straffskalor, som upptagits i förslaget, och den i vissa fall genomförda uppdelningen av de särskilda brotten i olika grader allt efter brottets större eller mindre svårhet erhålla domstolarna vidgad möjlighet att utmäta ett för varje fall lämpat straff. Å andra sidan komma, såsom framhållits i vissa av de avgivna yttrandena, ökade krav att ställas på domsto-

larna. Man torde för närvarande kunna rikta den anmärkningen mot särskilt underdomstolarna att straffen i regel utmätas alltför nära minimigränsen. Ett bibehållande av denna praxis skulle med de nu föreslagna straffsatserna medföra att vissa fall av brottslighet bleve lindrigare bestraffade än enligt gällande lag utan att detta vore åsyftat. Härigenom bleve verkningarna av den nya lagstiftningen delvis förfelade. Man torde emellertid kunna förvänta, att domstolarna komma till insikt om att i de föreslagna straffsatserna, som ofta omfatta brott av mycket olika svårhetsgrad, de lägsta straffen äro avsedda endast för brott av verkligt lindrig art. Det lär ock kunna antagas att, där felbedömning i förevarande hänseende ägt rum, åklagarmyndigheten underställer straffmätningen prövning av överrätt, eventuellt av den högsta instansen. En annan olägenhet, som följer av de vida straffskalorna, är att man kan befara en viss ojämnhet i rättstillämpningen, särskilt under den första tiden efter den nya lagstiftningens ikraftträdande. Genom överdomstolarnas avgöranden torde dock tämligen snart praxis härutinnan komma att stadga sig.

Av övriga frågor av större räckvidd, som behandlas i förslaget, må här endast nämnas frågan om straffbarheten vid försök till brott. Generella regler härom hava upptagits i 3 kap. 13 §. Det ligger i sakens natur att sådana regler endast i stora huvuddrag kunna angiva de linjer, efter vilka de ofta tveksamma frågorna inom detta område böra lösas. Även om reglerna därför kunna te sig något abstrakta, äro de dock för rättsskipningen av betydelse såsom uttryck för lagstiftningens allmänna ståndpunkt i ämnet.

Lagrådet vill till sist göra det uttalandet, att förslaget måste anses innefatta en väl avvägd och såväl sakligt som formellt skickligt genomförd reglering av föreliggande spörsmål. I fråga om vissa detaljer finner dock lagrådet jämkningar i förslaget vara erforderliga.

3 kap. 13 §.

Lagrådet:

Enligt tredje stycket skall straffet för försök sättas under vad å den fullbordade gärningen bort följa. Att sålunda straffet i princip bör vara lägre, om den för brottet karakteristiska effekten uteblivit, synes väl överensstämma med svensk rättsuppfattning. Vid grundsatsens utformning i lagtexten kräva emellertid de fall uppmärksamhet, där den brottsliga gärningen väl icke medfört den för det fullbordade brottet erforderliga effekten men en annan, särskilt svår, effekt. I gällande rätt beaktas understundom en sådan effekt på det sätt, att en strängare straffskala skall tillämpas än för det enkla försöket. I särskilt svåra fall, framför allt när försöket medför dödlig utgång, kan härvid straffarbete på livstid ifrågakomma; i vissa fall kan för sådan händelse icke ens dömas till lägre straff. Exempel på dylika stadganden erbjuda 14 kap. 28 §, 15 kap. 14 § samt 21 kap. 8 § strafflagen. Det remitterade förslaget intager i dessa hänseenden i princip samma ståndpunkt som gällande rätt, men straffarbete på livstid anges såsom straffmaximum

för försöksbrott endast i fråga om våldtäktsförsök (15 kap. 25 §), däremot icke beträffande försök till fosterfördrivning eller rånförsök med dödlig utgång (14 kap. 28 a § och 20 kap. 8 §). Den straffflindring som sålunda skulle uppkomma finner lagrådet sakna fog.

Enligt gällande rätt kan vid försök till fosterfördrivning eller till rån straffarbete på livstid ådömas, även om gärningen blott medfört svår kroppsskada. Mot förslagets ståndpunkt i denna del, som innebär borttagande av nämnda straffmaximum, saknas anledning till erinran.

Straffarbete på livstid bör även framdeles kunna ådömas för mordförsök (14 kap. 2 §). Sådant straff kan vara befogat särskilt i det fall att försöket medfört livsfara för ett flertal personer. I detta sammanhang bör även beaktas att varken enligt förslaget eller enligt gällande rätt livstids straffarbete ingår i latituderna för försök till mordbrand och övriga i 19 kap. strafflagen behandlade allmänfarliga brott. En sträng straffbestämmelse i fråga om mordförsök innebär därför ett välbehövt komplement till bestämmelserna i 19 kap. Även eljest kan ett mordförsök ådagalägga en brottslig vilja av så farligt slag att ådömande av straffarbete på livstid ej bör vara uteslutet.

De här ifrågasatta ändringarna i förslaget äro av den natur att de lämpligen böra få sin plats i de kapitel av strafflagens speciella del, till vilka de hänföra sig. Härtill får lagrådet senare återkomma. I 3 kap. 13 § torde någon erinran om dessa avvikelser från den där angivna allmänna regeln icke behöva göras.

3 kap. 14 §.

Lagrådet:

Det remitterade förslaget innehåller i denna paragraf en bestämmelse, enligt vilken straff som i lagen utsättes för det fall att någon genom brott bereder sig vinning eller tillägnar sig något jämväl skall tillämpas, då gärningsmannen avsiktligen bereder annan vinning eller tillägnar annan något. En sådan bestämmelse skulle hava ett visst berättigande i en strafflag som inrymmer en särskild avdelning för begreppsbestämningar och liknande för flera brottstyper gemensamma bestämmelser. I den svenska strafflagens allmänna del, sådan denna är utformad, ter sig bestämmelsen däremot främmande, vare sig den, såsom enligt förslaget, infogas i 3 kap., med vars stadganden om delaktighet och försök den endast har föga gemensamt, eller den skulle få sin plats i något annat av lagens 1—6 kap. En annan utväg vore att överflytta bestämmelsen till de kapitel, som behandla de särskilda brotten. Fråga är emellertid huruvida det verkligen kan anses nödigt att belasta lagtexten med bestämmelser av angivna innebörd.

Kommittén har givit uttryck åt den uppfattningen att de regler, som nu upptagits i 14 §, äro så naturliga att de även utan uttrycklig bestämmelse bliva att tillämpa, oaktat i de särskilda brottsbeskrivningarna endast talas om att någon tillägnar eller vill tillägna »sig» en sak respektive att ett brott innebär vinning »för gärningsmannen». Denna uppfattning torde vara befogad.

Särskilt påtagligt synes detta vara beträffande tillägnelsebegreppet. Den som tillgriper en sak för att giva den åt en annan åsyftar i själva verket att på ett så typiskt sätt utöva en ägares funktioner, att det för ett naturligt betraktelsesätt måste vara likgiltigt, huruvida han säges vilja tillägna sig eller tillägna annan saken. Huru ringa vikt man enligt gällande rätt tillmäter detta spörsmål framgår bland annat därav att uppsåtet vid stöld enligt 20 kap. 2 § och vid åverkan enligt 24 kap. 3 § beskrives såsom uppsåt att tillägna sig eller annan, medan uppsåtet vid det stöldliknande förfarandet i 22 kap. 2 § 6. helt kort betecknas såsom uppsåt att tillägna sig.

Mera invecklad ter sig frågan, när det gäller att i lagen närmare bestämma den för vinningsbrotten karakteristiska förmögenhetsöverföringen. Spörsmålet framträder klarast vid bedrägeribegreppet. I gällande rätt beskrives detta i korthet så, att någon bedrager sig till gods eller penningar eller förlust därav annan tillskyndar. Då lagen, åtminstone efter orden, likställer det fall att brottet resulterar i vinning för bedragaren och det att brottet blott medför skada för den bedragne, är det utan intresse att även ett tredje fall kan tänkas, nämligen det att vinning omedelbart tillföres en tredje man. Detta mellanfall kräver däremot beaktande enligt förslaget, som skiljer mellan egentligt bedrägeri — kännetecknat därav att brottet innebär vinning för gärningsmannen och skada för den vilseleddes eller någon i vars ställe denne är (21 kap. 1 §) — och oredligt förfarande vilket, med visst undantag, kännetecknas av att skada tillskyndas den vilseleddes eller någon i vars ställe denne är (21 kap. 7 §). Tvekan synes ej rimligen kunna råda om att ett sådant fall som exempelvis det, att en styrelseledamot i ett bolag svikligen förleder annan att sluta ett förlustbringande avtal med bolaget, skall bedömas enligt 1 §, oaktat vinsten tillföres bolaget och ej styrelseledamoten personligen. Lika klart är emellertid att förslagets brottsbeskrivning i 1 § dock innefattar ett begränsningsmoment, vilket utesluter sådana fall där, såsom kommittén uttrycker sig, den vinning som uppkommer för annan än gärningsmannen för denne framstår såsom en ovidkommande biomständighet. Den gränsdragning mellan olika fall som sålunda blir nödvändig underlättas genom den föreslagna regeln i 3 kap. 14 § men torde även utan en sådan bestämmelse låta sig genomföras utan större svårigheter. I gällande rätt har denna fråga icke närmare beaktats. Å ena sidan finnas sådana bestämmelser som den i 21 kap. 10 § om utpressning och den i 22 kap. 14 § om trolöshet mot huvudman, där vinning för annan — utan differentiering — likställes med vinning för gärningsmannen. Å andra sidan har man en sådan bestämmelse som den i 25 kap. 5 § om bestickning, vilken efter orden endast avser förmåner för ämbetsmannen själv men säkerligen skall tillämpas även för det fall att de omedelbart tillföras en ämbetsmannen närstående person.

Under hänvisning till vad ovan anförts vill lagrådet hemställa, att bestämmelsen måtte få helt utgå ur förslaget. I samband härmed bör kapitelrubriken jämkas.

4 kap. 14 §.

Lagrådet:

Såsom allmän förutsättning för återfallsstraff stadgas i paragrafen, att det senare brottet förövats efter det den tilltalade blivit dömd för tidigare brott. Motsvarande uttryck i 4 kap. 9 och 10 §§ strafflagen enligt dessa lagrums förutvarande lydelse har, enligt en åtminstone på senare tid stadig praxis, tolkats så, att den föregående domen icke behöver hava vunnit laga kraft; se till exempel N. J. A. 1934 sid. 454, 1935 sid. 399 och 1937 sid. 449. Det synes ock ligga i sakens natur, att återfallsverkan snarare bör anknytas till själva den fällande domen än till den omständigheten att domen vunnit laga kraft (jfr emellertid N. J. A. 1928 sid. 210). Däremot kan uppenbarligen i regel icke *dömas* till återfallsstraff förrän lagakraftägande straffdom rörande det tidigare brottet föreligger.

Att tillägga straffdomen återfallsverkan synes lagrådet vara välgrundat jämväl vad angår den villkorliga domen, som i förevarande hänseende får anses vara fullt likställd med en vanlig straffdom. Om anståndet med straffet förklaras förverkat, kan detta visserligen, såsom departementschefen framhållit, utgöra ett sådant särskilt skäl, som i paragrafen avses, att underlåta tillämpning av återfallsstraff, men fall kunna ock tänkas förekomma, då vid sidan av anståndsförverkande återfallsskärpning är påkallad.

Äro med avseende å ett brott förutsättningarna för ådömande av återfallsstraff för handen, kommer tydligen brottet, ehuru rubriceringen bestämmes efter dess svårhetsgrad i och för sig, att vara underkastat den längre preskriptionstid, som kan vara betingad av den å fallet tillämpliga, strängare straffskalan.

Då de särskilda föreskrifterna om förhöjning av straff för återfall i brott enligt förslaget skola ersättas med den allmänna bestämmelsen därom i förevarande paragraf, torde stadgandet i 5 kap. 4 § strafflagen böra erhålla en i enlighet därmed jämkad avfattning.

12 kap. 5 §.

Lagrådet:

I gällande lag behandlas det fall att någon begagnar falsk i diktad persons namn skriven enskild handling icke bland förfalskningsbrotten i 12 kap. utan är upptaget såsom ett särskilt brott i 22 kap. 16 §. Förfalskning av enskild handling i annan persons namn faller under bestämmelserna i 12 kap. 4 och 5 §§. I det remitterade förslaget föreslås att 22 kap. 16 § upphäves och att där avsett brott hänföres under nyssnämnda paragrafer i 12 kap. Detta har icke kommit till synes i lagtexten på annat sätt än genom den tillagda slutbestämmelsen i 5 §, enligt vilken böter må ådömas i det fall att handlingen är skriven i diktad persons namn. Däremot har i förslaget 12 kap. 4 § lämnats utan ändring, då uttrycket annan persons namn avses skola omfatta jämväl diktad persons namn.

Mot upptagandet av det i 22 kap. 16 § angivna brottet bland förfalsknings-

brotten lärar intet vara att erinra. Däremot kan ifrågasättas, huruvida den utvidgning av tillämpningsområdet för 12 kap. 4 §, som nu föreslås, kommit till uttryck med erforderlig tydlighet blott genom den nya bestämmelsen i 5 §. Lagrådet vill därför hemställa, att i förtydligande syfte någon jämkning i lydelsen av 4 § måtte vidtagas.

12 kap. 10 §.

Lagrådet:

Genom införandet av böter i paragrafens straffskala skulle förfalskning av handling, som utfärdas av offentlig myndighet i främmande stat, kunna bestraffas lindrigare än förfalskning av enskild handling. Då en dylik strafflindring icke synes vara befogad, hemställer lagrådet, att andra punkten i paragrafens första stycke måtte utgå.

Böter böra emellertid fortfarande ingå i straffskalan såvitt angår förstörande av handling, varom här är fråga. För vinnande av detta syftemål torde stadgandet i första stycket lämpligen kunna erhålla sin plats omedelbart efter 3 § (under beteckningen 3 a §). Straffbestämmelsen i den föreslagna 5 a § bleve då — liksom efter någon jämkning även föreskriften i 6 § — utan vidare tillämplig beträffande handlingar, som utfärdats av offentlig myndighet i främmande stat, och hänvisningen till brottsbeskrivningarna i 5 a och 6 §§ skulle följaktligen bortfalla. Jämväl det kvarvarande andra stycket i 10 § finge i sådant fall underkastas en mindre formell jämkning.

12 kap. 10 a §.

Lagrådet:

Det kan möjligen ifrågasättas, huruvida böter böra ingå i straffskalan för svikligt användande av pass, som utställts för annan person. Då emellertid pass får anses vara en av de viktigaste handlingar, som avses i paragrafen, är det att förvänta att straffet för dylikt brott, även om förmildrande omständigheter föreligga, i regel bestämmes till fängelse och att bötesstraffet kommer till användning huvudsakligen vid svikligt begagnande av mindre viktiga handlingar.

Förevarande stadgande torde lämpligen böra införas efter 6 § såsom 6 a §.

12 kap. 10 b §.

Lagrådet:

Nekande till hand och förskrivning är ett brott, som icke kan hänföras till förfalskningsbrotten i detta ords vanliga mening. Med hänsyn till den indelningsgrund beträffande förmögenhetsbrotten, som tillämpats i förslaget, möter det emellertid svårigheter att bereda ifrågavarande straffstadgande plats bland oredlighetsbrotten i 21 eller 22 kap. Varest stadgandet vid det fortsatta arbetet med strafflagens reformering slutligen kommer att placeras är ovisst. Under sådana förhållanden torde det vara försvarligt att åtminstone tills vidare låta det inflyta i 12 kap., där det har vissa beröringspunkter med den

i förslaget under 5 a § upptagna straffbestämmelsen. Lagrådet föreslår, att stadgandet införes närmast efter sistnämnda paragraf med beteckningen 5 b §.

12 kap. 21 §. .

Lagrådet:

I paragrafen behandlas vissa fall av s. k. intellektuell handlingsförfalskning, vilka redan enligt gällande rätt äro belagda med straff. Andra och tredje styckena beröra båda äktenskapsrättens område och innehålla vida strängare straffskalor än första stycket, som endast upptager bötesstraff. Det synes därför lämpligt att låta andra och tredje styckena bilda en särskild paragraf med omkastad ordning dem emellan, så att det svårare brottet omnämnes först.

13 kap. 6 §.

Lagrådet:

Den föreslagna straffbestämmelsen för försök till anstiftan av mened torde komma att inverka på bedömandet av anstiftares ansvar för det fall att gärningsmannen återkallat sin falska utsaga på sätt i 13 kap. 3 § sägs. Enligt hittillsvarande praxis (se N. J. A. 1878 sid. 328, 1895 sid. 300 och 1905 sid. 235) har i dylikt fall — ehuru ej utan meningsskiljaktigheter — jämväl anstiftaren fått åtnjuta den strafflindring, som stadgas i nämnda lagrum. Det vore emellertid föga rimligt att en handling, som åsyftar anstiftande av mened, skulle bedömas strängare då något menedsbrott ej alls kommit till stånd än för den händelse att falsk utsaga på ed avgivits men utan anstiftarens föranledande återkallats. Om förslaget i förevarande avseende upphöjes till lag — varemot lagrådet icke har något att erinra — torde därför en anstiftare icke böra komma i åtnjutande av strafflindring enligt 13 kap. 3 § med mindre han själv av fri vilja påverkat gärningsmannen att återkalla ut-sagan.

14 kap. 2 och 28 a §§.

Lagrådet:

Under hänvisning till vad ovan anförts under 3 kap. 13 § får lagrådet hemställa, dels att till 2 § göres ett tillägg av innebörd att straffet må förhöjas till straffarbete på livstid och dels att 28 a § kompletteras med en bestämmelse att, om av försök till brott, som i 28 § omförmäles, kvinnan fått döden, straffet må förhöjas till straffarbete på livstid.

15 kap. 25 §.

Lagrådet:

I det remitterade förslaget stadgas att, därest av försök till brott, som omtalas i 12 eller 13 §, kvinnan fått svår kroppsskada, skall till straffarbete från och med fyra till och med tio år dömas, samt att, om hon därav ljutit döden, straffet skall vara straffarbete på livstid eller från och med åtta till

och med tio år. Att straffarbete på livstid må kunna ådömas för det fall att våldtäktsförsök medför dödlig utgång för kvinnan finner lagrådet, såsom redan i det föregående anförts, vara välgrundat. Då emellertid förslaget i övrigt — fränsett bestämmelsen i 3 kap. 13 § sista stycket — icke upptager särskilda minimistraff för försök till brott, som avses i allmänna strafflagen, synas sådana minimistraff icke heller i förevarande fall böra bibehållas. Lagrådet hemställer därför, att andra punkten av första stycket ersättes med ett stadgande av det innehåll att, om av försök till brott, som i 12 eller 13 § omförmäles, kvinnan fått döden, straffet må förhöjas till straffarbete på livstid.

17 kap. 1 §.

Lagrådet:

I de fall, då brott som avses i paragrafen står i samband med underlåtenhet att förskaffa sig kännedom om huruvida ett tidigare äktenskap upphört, åvilar ansvaret därför på ett helt annat sätt den gifte än den, med vilken han ingår nytt äktenskap. Ingående av tvegifte innefattar ock ett trohetsbrott mot den giftes make och är ofta nog förenat med ett vilseledande av den andra kontrahenten. Det torde fördenskull vara befogat att bibehålla olika straffskalor för gift och ogift person. Något skäl att höja straffmaximum för den ogifte synes ej heller föreligga. På grund härav hemställer lagrådet, att andra punkten i paragrafen överföres till nytt stycke och erhåller den lydelsen att, om ogift ingår äktenskap med den som är gift, dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse.

17 kap. 5 §.

Lagrådet:

Brott som här avses äro i allmänhet av svår beskaffenhet. Det kan dock i fråga om understickande av barn tänkas förekomma fall, där varken vinning eller skada åsyftas utan brottet förestavas av sådana personliga skäl som låta detsamma framstå såsom jämförelsevis lindrigt. Lagrådet vill därför ifrågasätta, huruvida icke fängelse bör bibehållas i straffskalan.

19 kap. 21 §.

Lagrådet:

Såsom exempel på straffbar förberedelse till stöld anföres i förslagets 20 kap. 9 § att någon för användning vid stöld förfärdigar, anskaffar eller eljest tager befattning med sprängämne. Dylik förberedelse omfattas jämväl av ordalagen i strafflagens 19 kap. 21 §, som avser, bland annat, det fall att någon i uppsåt att förstöra eller skada annans egendom tillverkat, anskaffat eller förvarat sprängämne. Ehuru den föreslagna straffskalan i 20 kap. 9 § är mildare — uppenbarligen av den anledningen att den ej blott avser sprängämnen utan även hjälpmedel av mindre farligt slag — torde meningen vara att, i den mån förberedelsen avser inbrottsstöld, endast detta lagrum skall tillämpas. En erinran härom torde lämpligen böra göras i 19 kap. 21 §, ex-

empelvis i den formen att första punkten förklaras tillämplig allenast där ej fall är för handen som i 20 kap. 9 § sägs. Härigenom blir även klarlagt att ej heller den i andra punkten givna föreskriften om tillämpning av bestämmelserna i 4 kap. skall gälla, därest inbrottsstöld förövats med för ändamålet anskaffat sprängämne. Ett dylikt brott blir att bedöma enligt 20 kap. 4 § utan att tillika 9 § skall åberopas.

I förslagets 20 kap. 9 § har upptagits en bestämmelse om förverkande av sprängämne eller annat hjälpmedel varmed någon tagit befattning för användning vid stöld. Även om det i detta sammanhang icke låter sig göra att meddela allmänna bestämmelser om förverkande, synas i allt fall de i 19 kap. 21 § behandlade svåra brotten stå så nära det i förslagets 20 kap. 9 § upptagna, att ett utsträckande av den föreslagna förverkanderegeln till 19 kap. 21 § är på sin plats. Lagrådet hemställer därför, att till sistnämnda lagrum måtte fogas ett nytt stycke av innebörd att sprängämnet må förklaras till kronan förverkat, evad ansvar enligt strafflagen ådömes eller ej.

20 kap. 1 §.

Lagrådet:

Enligt förslaget skall olovligt tillgrepp bedömas såsom stöld om gärningsmannen haft uppsåt att göra saken till sin men eljest såsom egenmäktigt förfarande. Kommittén har uttalat att tillägnelseuppsåt ej kan anses föreligga, om gärningsmannen tager en sak blott för att tillfälligt nyttja den, samt vidare framhållit, att genom den av kommittén föreslagna avgränsningen av stöldbegreppet tillgrepp av cykel i stor utsträckning liksom tillgrepp av bil komme att betraktas såsom egenmäktigt förfarande, oavsett att en cykel, som tagits ur ägarens besittning och därefter övergivits, ofta måste anses definitivt förlorat för ägaren. Emellertid torde, såsom departementschefen erinrat, i många fall omständigheterna vara sådana, att ett tillfälligt nyttjande av en cykel bör bestraffas såsom stöld och icke såsom egenmäktigt förfarande. Detsamma torde icke sällan äga tillämplighet jämväl i fråga om de s. k. billånen. Om fordonet förstörts eller eljest gått förlorat eller dess återställande till ägaren varit förenat med betydande svårigheter, lär det, om tillgreppet skett med åtminstone eventuellt uppsåt att för alltid avhända ägaren bilen, saknas giltigt skäl att icke betrakta tillgreppet såsom stöld, låt vara att gärningsmannen icke tillägnat sig fordonet i den bemärkelsen, att han upptagit det bland sina ägodelar eller på annat sätt tillgodogjort sig dess värde.

20 kap. 6 §.

Lagrådet:

Under egenmäktigt förfarande enligt denna paragraf hänförs till en början uti första punkten andra olovliga tillgrepp än sådana då »fall är för handen som förut i detta kapitel är sagt». Enligt andra punkten skola såsom egenmäktigt förfarande bedömas vissa besittningskränkningar av annat slag. För att tydligare utmärka att jämväl i fråga om dem skola uteslutas förfaranden,

som äro att hänföra till någon av de tidigare i kapitlet beskrivna brottstyperna, torde en mindre omredigering av första punkten böra vidtagas.

Den i andra punkten använda beteckningen »besittningsförhållande till sak» synes mindre väl vald. Ett lämpligare uttryck torde vara »annans besittning av sak».

De föreslagna bestämmelserna om egenmäktigt förfarande avses skola helt ersätta stadgandet i 22 kap. 12 § andra stycket, som handlar om fall, då någon olovligen tager och brukar annans sak. Sådant olovligt brukande av bilar, cyklar och andra forskaffningsmedel skall alltså, i den mån gärningen ej är att hänföra till stöld, bestraffas såsom egenmäktigt förfarande. Enligt stadgandet i andra stycket av förevarande paragraf skall vid bedömande huruvida egenmäktigt förfarande är att anse såsom grovt särskilt beaktas, bland annat, om brottet innefattat tillgrepp av forskaffningsmedel, som vanvårdats eller icke återställts. Motsvarande bestämmelse i kommittéförslaget, vilken blott har avseende å maskindrivet forskaffningsmedel, nämner såsom exempel på kvalifikationsgrund att forskaffningsmedel brukats vårdslöst eller icke återställts. Med hänsyn till att dylik brottslighet numera är ofta förekommande, torde det vara lämpligt att i lagtexten angiva även det vårdslösa brukandet såsom en omständighet av beskaffenhet att böra särskilt beaktas vid bedömande av brottets svårhetsgrad. Lagrådet hemställer därför, att såsom exempel på fall, i vilka det bör ifrågakomma att anse brottet grovt, måtte upptagas att brottet innefattat tillgrepp av annans forskaffningsmedel, som brukats vårdslöst, eljest vanvårdats eller icke återställts.

20 kap. 7 §.

Lagrådet:

Såsom exempel på rubbande av annans besittning av fastighet anföres i kommittéförslaget upptagande av väg. Detta uttryck har i remitterade förslaget utbytt mot anläggande av väg för att understryka att i denna paragraf blott är fråga om verkligt besittningsintrång. Denna synpunkt kommer emellertid till uttryck redan därigenom att enligt paragrafen ansvar endast kan ådömas för sådant besittningsintrång som kan kännetecknas såsom ett rubbande av besittningen. Då vidare anläggande av väg närmast leder tanken på egentliga vägbyggnadsföretag, men en verklig besittningsrubbing exempelvis kan ske enbart därigenom att någon genom körslor upptager väg genom annans skogsmark, hemställer lagrådet, att paragrafen i denna del måtte återföras till den ursprungliga avfattningen. I samband därmed torde jämväl 22 kap. 7 § böra jämkas.

Uttrycket besittningsförhållande torde i förevarande paragraf, i likhet med vad som föreslagits beträffande 6 §, böra utbytas mot det därmed liktydiga ordet besittning.

De i gällande rätt på 19 och 20 kap. strafflagen fördelade bestämmelserna om olovligt avledande av elektrisk kraft hava i förslaget sammanförts till en gemensam bestämmelse om olovlig kraftavledning, omfattande såväl brott

av rent skadegörande karaktär som brott, vilka innebära förmögenhetsöverföring. Mot denna anordning har lagrådet intet att erinra. Däremot vill lagrådet ifrågasätta, huruvida det är påkallat att i detta sammanhang med elektricitet likställa annan för bruk bunden kraft. Något större behov av att giva denna specialbestämmelse sådant omfång synes knappast förefinnas, och betydande tolkningssvårigheter äro att befara, när det gäller att närmare klarlägga själva brottsbegreppet och dess avgränsning mot närliggande brotts typer. Lagrådet hemställer därför, att bestämmelsen inskränkes att avse endast olovligt avledande av elektrisk kraft. I betraktande av brottets säregna beskaffenhet vill lagrådet tillika förorda, att straffbestämmelsen överföres till en särskild paragraf, som lämpligen kan erhålla sin plats närmast efter 7 §.

20 kap. 8 §.

Lagrådet:

Under hänvisning till vad ovan anförts under 3 kap. 13 § får lagrådet hemställa, att till förslaget 8 § göres ett tillägg av innebörd att, om vid försök till rån gärningsmannen gör så grovt våld å annan, att denne därav får döden, straffet må förhöjas till straffarbete på livstid.

21 kap.

Lagrådet:

Rubriken torde böra fullständigas så att jämväl häleri däri omnämnes.

21 kap. 6 §.

Lagrådet:

I första stycket stadgas, bland annat, straff för den som genom krav, överlåtelse eller på annat dylikt sätt hävdar genom brott tillkommen fordran till större del än efter lag skall utgå. De sista orden innebära i det sammanhang, vari de förekomma, en viss oegentlighet. Det torde ock utan särskilt förtydligande vara klart, att under uttrycket »genom brott tillkommen fordran» icke kan inbegripas vad som enligt civilrättsliga regler lagligen kan utsökas. Lagrådet hemställer därför, att orden »till större del än efter lag skall utgå» måtte ur det föreslagna stadgandet uteslutas.

21 kap. 7 §.

Lagrådet:

Bedrägeribrottet kännetecknas i 1 § såsom ett vinningsbrott: genom vilseledandet skall en förmögenhetsöverföring hava åstadkommits. Brister kravet på förmögenhetsöverföring, kan däremot enligt förevarande paragraf straff ådömas för oredligt förfarande, förutsatt att vilseledandet utmynnat i en förmögenhetsskada eller skett i utövning av yrke eller näring och avser beskaffenhet, myckenhet eller ursprung av vad mot vederlag tillhandahålles.

Begränsningen av det tekniska bedrägeribegreppet till sviklig förmögenhetsöverföring är otvivelaktigt välbetänkt. Av denna begränsning följer även ett

behov av att såsom komplement till bedrägeribrottet uppställa en brottstyp av lindrigare slag. Sålunda kan man ej gärna, enbart av den anledningen att den för bedrägeribrottet karakteristiska vinningen saknas, låta strafffrihet inträda exempelvis om någon genom oriktiga uppgifter om ett bolags ställning förleder en aktieägare att till underpris släppa ut sina aktier i marknaden eller om någon förleder annan till förlustbringande affärer genom att bibringa honom en falsk föreställning om marknadsläget. Bortsett från dylika utpräglad rättsstridiga fall kan emellertid gränsdragningen mot det strafffria området understundom erbjuda svårigheter. En i viss mån restriktiv rättstillämpning synes här vara på sin plats. Antydna härom kan lämpligen göras därigenom att det moment av oredlighet, som givit brottet dess namn, särskilt framhålles i själva brottsbeskrivningen, exempelvis i den formen att i första punkten straff stadgas för den som förfar oredligt i det han handlar på där i övrigt angivet sätt. I samband därmed bör en jämkning ske jämväl i andra punkten, till vilken brottsbenämningen kan överflyttas.

21 kap. 8 §.

Lagrådet:

Bland de brott, som skola bestraffas å försöksstadiet, har upptagits utpressning. Härutinnan överensstämmer förslaget med gällande lag. Denna innehåller emellertid inga bestämmelser om särskild verkan av tillbakaträdande från försök till utpressning. Ut i 3 kap. 13 § andra stycket av förslaget har upptagits ett allmänt stadgande om tillbakaträdande av innehåll att den som frivilligt, genom att avbryta gärningens utförande eller annorledes, föranlett att brottet ej fullbordats, ej skall till straff för försök dömas. Detta stadgande blir genom hänvisningen i förevarande paragraf tillämpligt jämväl å försök till utpressning. Förslagets ståndpunkt i denna del är ägnat att väcka betänkligheter. Hotet såsom sådant är, om det ej kan bestraffas såsom utpressningsförsök, i betydande utsträckning straffritt. Redan genom att ett utpressningsförsök kommit till stånd kan emellertid mången gång så stort psykiskt lidande hava tillskyndats den förfördelade, att gärningsmannen icke bör kunna helt fria sig från ansvar genom att avstå från att fullfölja gärningen. Skälig hänsyn till avståendet kan tagas vid straffets utmätande. Lagrådet hemställer därför, att i första stycket av denna paragraf införes en bestämmelse, varigenom omförmälda stadgande i 3 kap. 13 § undantages från att gälla i fråga om försök till utpressning.

Straffbestämmelsen i andra stycket avser förberedelse till bedrägeri och i första hand det fall, att någon för att bedraga försäkringsgivare eller eljest med bedrägligt uppsåt skadar sig eller annan till person eller egendom. Förberedelsen straffas här såsom ett särskilt brott, vilket är fullbordat i och med att person eller egendom skadas. På sätt departementschefen framhållit finnes det i fråga om detta brott icke utrymme för tillämpning av nyssberörda bestämmelse i 3 kap. 13 § om strafffrihet vid tillbakaträdande. Jämte fullbordad förberedelse avser emellertid andra stycket även det fall, att någon med uppsåt, som i lagrummet sägs, *söker* skada person eller egendom. De-

partementschefen har yttrat att frivilligt tillbakaträdande från gärningens fullföljande i detta fall medför strafffrihet på samma sätt som vid försöksbrott i egentlig mening. Då emellertid jämväl denna gärning enligt förslaget skall anses och bestraffas såsom ett särskilt brott, torde det erfordras en uttrycklig föreskrift om verkan av tillbakaträdandet. Lagrådet hemställer därför, att stadgandet måtte kompletteras med en bestämmelse av innehåll att, om gärningsmannen innan skadan inträtt frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, han skall vara fri från ansvar. I sammanhang härmed torde en omredigering av förevarande stycke böra vidtagas.

22 kap. 4 §.

Lagrådet:

I överensstämmelse med den gällande rättens förskingringsstadgande i 22 kap. 11 § strafflagen upptager förslaget i 4 § första punkten bland kännetecknen på olovligt förfogande att fråga skall vara om egendom som man har i besittning. Härmed likställes emellertid i andra punkten att någon i annat fall än förut i lagförslaget är sagt genom att taga sak i besittning frånhänder annan saken eller säkerhetsrätt till denna. I den mån redan själva besittningstagandet innebär ett tillägnande eller vad därmed är likställt skall alltså — oavsett huru gärningsmannen därefter förfar med godset — ansvar kunna ådömas för olovligt förfogande, förutsatt att icke besittningstagandet är att betrakta såsom stöld eller annat i förslaget särskilt beskrivet brott.

Innebörden av regeln i andra punkten är tämligen svårfattlig och bestämmelsens praktiska betydelse torde vara ringa. Bland de fall som här åsyftas anföres i betänkandet främst omhändertagande av hittegods med uppsåt att behålla det för egen räkning. Bestämmelsen medför alltså att vissa fall, som efter orden ingå under den mildare 8 §, i stället skola bestraffas enligt 4 §. Oavsett huruvida tillägnelseuppsåt visas hava förelegat redan vid besittningstagandet torde emellertid ansvar enligt 4 § kunna ådömas, därest upphittaren med sådant uppsåt åsidosatt stadgad skyldighet att tillkännagiva fyndet. Den som omhändertagit hittegods behöver nämligen, om han vill själv behålla saken, icke nödvändigt företaga positiva åtgärder för att göra den oåtkomlig för ägaren, utan ett åsidosättande av anmälningsskyldigheten kan för ändamålet vara tillfyllest. Förutsatt att tillägnelseuppsåtet i det särskilda fallet kan anses styrkt bör därför hinder icke möta att tillämpa 4 §, oaktat uppsåtet icke tagit sig uttryck i positiva tillägnelsehandlingar såsom till exempel ett undandöljande av saken eller ett förnekande av innehavet. Att sålunda ett stadgande vilket närmast är avfattat med tanke på positiva handlingar blir att tillämpa även på vissa underlåtenhetshandlingar är icke något för olovligt förfogande säreget. Godtages den ovan utvecklade uppfattningen, synes lämpligen bestämmelsen i 8 § andra punkten böra förtydligas. Härtill får lagrådet senare återkomma.

Övriga av kommittén åberopade exempel på en tillämpning av 4 § andra punkten avse fall där en person av annan mottager något med insikt om att denne lämnar honom det av misstag. Sålunda skulle bland annat den, som

har ett visst belopp att fordra men av misstag får ett större belopp, göra sig skyldig till olovligt förfogande genom att i ond tro mottaga pengarna. I de flesta fall torde emellertid här föreligga bedrägeri, även om mottagaren icke uttryckligen lämnat vilseledande uppgifter; redan genom att visa sig villig att mottaga beloppet bestyrker han nämligen i regel sin gäldenär i den falska föreställningen att vad denne erbjuder motsvarar den verkliga skulden, och härigenom förleder han gäldenären till den oriktiga utbetalningen.

Med hänsyn till den ringa praktiska betydelsen av regeln i 4 § andra punkten synes denna kunna utgå ur förslaget.

Förevarande paragraf ger även anledning att ingå på vissa frågor, vilka sammanhånga med det föreslagna upphävandet av stadgandet i 24 kap. 7 § strafflagen om ansvar för brukare av annans mark som överträder sin nyttjanderätt. Med stöd av detta lagrum kan straff ådömas brukaren bland annat om han från fastigheten olovligen bortför gödsel, stråfoder, husbehovsvirke eller annat som han äger tillgodogöra sig allenast för fastighetens behov. Det för brottet väsentliga är att själva jordägenderätten kränkes därigenom att produkter av ifrågavarande slag undandragas fastigheten. Huruvida äganderätten till produkterna skall anses tillkomma jordägaren eller brukaren är i detta sammanhang likgiltigt. Enligt förslaget bliva fall av denna typ närmast att hänföra under 22 kap. 4 §. Denna förutsätter emellertid att det olovliga förfogandet skall avse egendom, vartill ägande- eller säkerhetsrätt är förbehållen eller tillförsäkrad eller eljest tillkommer annan. Vem äganderätten till sådana produkter som nyss nämnts skall anses tillkomma är dock ingalunda alltid lätt att avgöra; klart är i varje fall att den icke undantagslöst tillkommer fastighetens ägare. Det kan icke anses tillfredsställande att man, för att kunna beivra ett för närvarande klart straffbart fall, måste göra den konstruktionen att ägande- eller säkerhetsrätt dock måste anses vara fastighetsägaren tillförsäkrad. I förevarande paragraf torde därför böra uttryckligen fastslås, att brukare av annans fastighet, som olovligen bortför gödsel, stråfoder eller dylikt eller eljest däröver förfogar i strid med fastighetsägarens rätt, skall straffas för olovligt förfogande. Med ett bortförande — exempelvis för försäljning eller för användning på annan fastighet — kommer härigenom att likställas föryttrande, även om det föryttrade ännu ej bortförts, liksom ock förstörande (jfr i sistnämnda avseende N. J. A. 1893 sid. 338). Bestämmelsen kan lämpligen upptagas i ett nytt andra stycke.

Den som är delägare i samfällad mark kan i fråga om förfoganderätten över vad han utfått från samfälligheten vara underkastad begränsningar likartade med dem som gälla för en brukare av annans mark. Säljer exempelvis delägaren olovligen husbehovsvirke som han utlagit å samfälligheten, kan ansvar för närvarande ådömas honom enligt 24 kap. 6 § strafflagen (jfr N. J. A. 1907 sid. 281). Tillräckliga skäl torde emellertid icke föreligga att låta förslagets 22 kap. 4 § omfatta även dylika fall. Övriga delägares intressen måste nämligen anses skäligen tillgodosedda därigenom att, för den händelse själva avverkningen är olovlig, ansvar ådömes enligt 20 kap. Den omständigheten att virke, som uppgives hava avverkats för tillgodoseende av en fastighets

husbehov, i stället försåts skall ofta utgöra ett starkt indicium för att själva avverkningen olovligen skett för avsalu (jfr till exempel N. J. A. 1907 sid. 65).

Under hänvisning till vad i det föregående anförts får lagrådet hemställa, dels att bestämmelsen i 22 kap. 4 § andra punkten måtte få utgå ur förslaget, dels att till paragrafen måtte fogas ett nytt stycke av den innebörd som ovan angivits.

22 kap. 7 §.

Lagrådet:

Beträffande en mindre jämkning, som torde böra företagas i avfattningen av denna paragraf, får lagrådet hänvisa till sitt yttrande under 20 kap. 7 §.

22 kap. 8 §.

Lagrådet:

I paragrafens första punkt stadgas straff för den som åsidosätter föreskriven skyldighet att tillkännagiva hittegods, annans sak som han av misstag eller tillfällighet fått i besittning eller fynd vartill ägare ej finnes.

Inskränker sig upphittaren icke till att åsidosätta sin uppgiftsskyldighet utan tillgodogör eller avhänder han sig saken, skola olika regler tillämpas allteftersom saken är föremål för annans äganderätt eller ej. I förra fallet tillämpas enligt andra punkten den strängare bestämmelsen i 4 §; i det senare åter stannar det vid en tillämpning av 8 §. Av betänkandet framgår, att kommittén tänkt sig att i detta sammanhang bestämmelsen i fornminnesförordningen den 29 november 1867 § 8 mom. 3 om straff för den som undandöljer, nedsmälter, förskingrar, bortskänker eller föryttrar fornfynd skulle ersättas med en hänvisning till 8 § i förslagets 22 kap.

I anslutning till vad som anförts under 4 § vill lagrådet förorda, att avfattningen av 8 § andra punkten måtte underkastas en jämkning av innebörd att, om någon underlåter att tillkännagiva hittegods eller annat i paragrafen angivet gods med uppsåt att tillägna sig det eller eljest förfar med godset på sätt i 4 § sägs, skall, där godset tillhör annan, gälla vad i 4 § är stadgat.

Såväl enligt bestämmelsen i fornminnesförordningen som enligt stadgandet i 22 kap. 19 § strafflagen om försummelse att lysa fynd är straffet böter bestämda efter godsets värde. I förslaget åter hava de normerade böterna utbytts mot dagsböter. Lagrådet har i princip intet att erinra mot att dagsbotssystemet tillämpas även på förevarande område. Emellertid är det påtagligt att en sådan lagändring, om dagsböter upptagas såsom enda straffart, ofta nog skulle innebära en omotiverad strafflindring för de fyndförseelser som avse stora värden. Även bortsett från sättet för bötesberäkningen synes emellertid en straffram som endast omfattar böter vara för snäv för de svåraste fallen. Detta gäller särskilt i fråga om fornfynd som ju icke äro föremål för det kraftigare straffskyddet i 4 §. De betydande framför allt kulturella värden som här stå på spel kunna icke anses tillräckligt skyddade genom en bötesbestämmelse.

På nu anförda skäl hemställer lagrådet, att straffet i 8 § bestämmes till

böter eller fängelse. Tillika hemställles, att andra punkten måtte omarbetas på sätt ovan föreslagits.

23 kap. 3 §.

Lagrådet:

Såsom vårdslöshet mot borgenärer betecknas i paragrafen bland annat det fall att gäldenär fortsätter rörelse under förbrukande av avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen. Härmed torde i främsta rummet åsyftas gäldenär som, oaktat han insett eller bort inse att han är på obestånd, med eller utan ny kreditupptagning fortsätter sin rörelse på sådant sätt att borgenärernas möjlighet att erhålla betalning avsevärt förminskas. Under bestämmelsen måste till en början inbegripas sådana redan i och för sig anmärkningsvärda åtgärder som till exempel att gäldenären förskaffar sig penningmedel genom att försälja egendom till uppenbart underpris. Men även sådana utgifter för rörelsen eller för gäldenären personligen, som, om rörelsen varit bärkraftig, hade varit normala, kunna komma i betraktande under de för paragrafen i dess helhet gemensamma förutsättningarna att utgifterna förvärrat eller rent av framkallat obeståndet och att uppsåt eller grov oaktsamhet härutinnan kan läggas gäldenären till last. Den omständigheten att lagstiftningen, på goda grunder, gynnar vissa slag av placeringar genom bestämmelser om utmätningsfrihet torde icke i och för sig utgöra hinder att ådöma straff, där sådana bestämmelser utnyttjas till klart illojala transaktioner. Såsom exempel må anföras att en insolvent affärsman använder en del av sitt förlagskapital till att mot engångspremie inköpa en utmätningsfri livränta. I sådana fall kan visserligen, såsom ock framgår av betänkandet, 1 § icke tillämpas. Däremot är förfarandet straffbart enligt 3 §. Transaktioner av denna karaktär böra uppenbarligen kunna bestraffas, även om de företagas utan samband med fortsättandet av en rörelse. Ansvar torde då kunna ådömas med stöd av den till de särskilt beskrivna formerna av vårdslöshet anknutna allmänna klausulen »eller vidtager annan sådan åtgärd».

Då fortsättande av rörelse under de i paragrafen angivna förhållandena torde vara det vanligaste fallet av vårdslöshet mot borgenärer och till arten skiljer sig från andra i paragrafen omnämnda fall, synes det icke böra inskjutas bland de övriga utan lämpligen kunna erhålla sin plats först i paragrafen. I sammanhang härmed bör paragrafens avfattning jämväl i övrigt något jämkas.

23 kap. 4 §.

Lagrådet:

Uti kommittéförslaget är straffet såväl för vårdslöshet mot borgenärer enligt 3 § som för mannamån mot borgenärer enligt 4 § fängelse eller, om brottet är grovt, straffarbete i högst två år. I 3 § av det remitterade förslaget har i samband med att kravet på oaktsamhet skärpts den särskilda latituden för det fall att brottet är grovt borttagits och de båda straffsatserna samman-

slagits till en. Någon motsvarande ändring har icke vidtagits i 4 §. Mot sammanläggningen av straffsatserna i 3 § synes intet vara att erinra. Då emellertid nu ifrågavarande två brottstyper äro närbesläktade och av samma svårhetsgrad, torde det saknas skäl att i förevarande hänseende behandla dem olika. Lagrådet hemställer därför, att jämväl i 4 § måtte upptagas en strafflatitud, innehållande fängelse eller straffarbete i högst två år.

23 kap. 5 §.

Justitieråden Forssman, Bellinder och Sterzel:

Enligt det föreslagna stadgandet är åsidosättande av bokföringsskyldighet straffbart endast under förutsättning att det medför att ställningen och rörelsens gång icke kunna i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen. Då således mera obetydliga oriktigheter och oordentligheter i bokföringen icke skola föranleda ansvar, synas skäl knappast föreligga att i straffskalan bibehålla böter. Det är med avseende å förevarande brott även av vikt att straffhotet ej försvagas genom möjligheten till bötesstraff. Det hemställes därför, att andra punkten i paragrafens första stycke måtte utgå.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

98 §.

Lagrådet:

De föreslagna ändringarna i 8 kap. innebära framför allt en välbehöfvlig begränsning och förenkling av de militära specialbestämmelserna om för-mögenhetsbrott. Beaktas bör i detta sammanhang att upphävandet av en för militärpersoner meddelad specialbestämmelse icke alltid medför att brottet blir att bedöma allenast enligt de för alla och envar meddelade stadgandena i allmänna strafflagen. Innefattar brottet tillika kränkning av en särskild tjänsteplikt, inträder brottskonkurrens mellan allmänna strafflagen och någon av bestämmelserna i 129 eller 130 § strafflagen för krigsmakten, likasom inom civila tjänsteförhållanden konkurrens kan inträda med bestämmelserna om straff för tjänstefel i 25 kap. 16 eller 17 § allmänna strafflagen. Sålunda torde upphävandet av särbestämmelsen om olovligt brukande i 100 § strafflagen för krigsmakten icke medföra att bestämmelsen — i den mån ej persedelförseelse enligt den nya 100 § föreligger — ersättes med enbart 22 kap. 7 § allmänna strafflagen i dess föreslagna lydelse. Var egendomen gärningsmannen anförtrodd i tjänsten, skall nämligen vid straffets utmätande även hänsyn tagas till 129 eller 130 § strafflagen för krigsmakten. Har gärningsmannen genom en besittningskränkning berett sig tillfälle att olovligen bruka saken, skall enligt förslaget ansvar ådömas, icke jämlikt 22 kap. 7 § allmänna strafflagen utan med stöd av 20 kap. 6 §.

Beträffande vissa särskilda spörsmål som sammanhänga med upphävandet av 106 § strafflagen för krigsmakten får lagrådet hänvisa till vad nedan anföres under 165 §.

99 §.

Lagrådet:

Inom krigsväsendets område kan vårdslöst förfarande med eld och i avseende å explosiva varor medföra särskilt allvarliga följder. Paragrafen omfattar även fall, då skada verkligen uppkommit. Med hänsyn härtill torde disciplinstraff eller böter icke böra ifrågakomma annat än då förseelsen är ringa och därav kommit ingen eller ringa skada, varjämte straffarbete bör ingå i den normala straffskalan. Lagrådet hemställer därför, att stadgandet måtte avfattas i enlighet med kommitténs förslag.

165 §.

Lagrådet:

Stöld av egendom som man satts att bevaka utgör för närvarande en särskild brottstyp, vilken, allt eftersom brottet förövats under vanliga fredsförhållanden eller å tid då krigsartiklarna äga tillämpning, skall bestraffas enligt 106 eller 165 §. I förslaget har förstnämnda lagrum såsom umbärligt utslutits, varemot 165 § bibehållits i den ändrade formen att gärningsmannen skall dömas för grov stöld enligt allmän lag. Då sådant tillgrepp som avses i 165 § alltid tillika innefattar en förbrytelse i tjänsten, torde lagrummet även i dess föreslagna lydelse uttömmande reglera den föreliggande brottsligheten i dess helhet. Huru motsvarande fall skall bedömas, då krigsartiklarna ej äro tillämpliga, är oklart. De under 98 § angivna, i övrigt allmänt vedertagna synpunkterna leda till att både 20 kap. allmänna strafflagen och 129 eller 130 § strafflagen för krigsmakten skola tillämpas. En jämförelse med 165 § åter är ägnad att härutinnan väcka tvekan, helst en tillämpning av de nyssnämnda synpunkterna i de svåraste fallen kan leda till ett högre straffmaximum än det enligt 165 § tillämpliga. Det måste ock framstå såsom föga tillfredsställande att på i övrigt lika fall använda en helt olika lagteknik allt eftersom krigsartiklarna trätt i kraft eller ej.

Något verkligt behov av en specialbestämmelse för de i 165 § åsyftade fallen synes knappast föreligga. Även utan uttrycklig bestämmelse torde det nämligen stå klart att själva tillgreppet, om det förövats under en så kritisk tid och i övrigt så betänkliga förhållanden som 165 § förutsätter, så gott som alltid måste bedömas såsom grov stöld. Att brottet, om 165 § upphäves, dessutom blir att bestraffa såsom förbrytelse i tjänsten måste anses rimligt och överensstämmer med vad eljest gäller då ett tillgrepp tillika innefattar ett tjänstefel. Jfr för civila förhållanden till exempel N. J. A. 1918 sid. 334 och 1919 sid. 532.

Lagrådet hemställer därför, att 165 § måtte upphävas.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 59 § lagen om ägofred.*Lagrådet:*

Såsom departementschefen framhållit i propositionen rörande lagen om ägofred skulle uppsätlig överträdelse av stadgandet i 10 § tredje stycket, om

särskild straffbestämmelse ej införts i lagen, hava varit underkastad straff enligt 24 kap. 8 § strafflagen. Det ansågs emellertid lämpligt att i förevarande paragraf sammanföra föreskrifter om ansvar för dylikt missbruk av betesrätt såväl då det varit uppsåtligt som när det skett av vållande, varvid straffen bestämts i överensstämmelse med 24 kap. 8 och 9 §§ strafflagen. Enligt det nu remitterade förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen skulle uppsåtlig överträdelse av här avsedda stadgande falla under 20 kap. 7 § strafflagen, vilket lagrum är strängare än första stycket i förevarande paragraf. I anledning härav hemställer lagrådet, att den särskilda straffbestämmelsen för uppsåtlig överträdelse av stadgandet ersättes med hänvisning till 20 kap. 7 § strafflagen. I sammanhang härmed torde föreskriften om ansvar för brott mot betesförbud enligt 11 § lämpligen böra överföras till andra stycket av paragrafen.

Iakttages vad lagrådet sålunda föreslagit, kommer endast andra stycket att avse förseelse, som tillika kan innefatta förbrytelse mot allmänna strafflagen, varför i sådan händelse fjärde stycket bör undergå någon jämkning.

Övriga lagförslag.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 december 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, social-, finans- och jordbruksdepartementen lagrådets den 5 november 1941 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 30 maj 1941 remitterade förslagen till

- 1) lag om ändring i vissa delar av strafflagen,
- 2) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten,
- 3) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten,
- 5) lag angående ändrad lydelse av 49 § lagen den 16 maj 1919 (nr 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet,
- 6) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 16 maj 1919 (nr 242) med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper,
- 7) lag om ändrad lydelse av 213, 214 och 215 §§ konkurslagen den 13 maj 1921 (nr 225),
- 8) lag angående ändrad lydelse av 50 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs,
- 9) lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 13 juni 1921 (nr 299) om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfälliga ägor och rättigheter,
- 10) lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål,
- 11) lag om ändrad lydelse av 15 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117),
- 12) lag om ändrad lydelse av 74 § checklagen den 13 maj 1932 (nr 131),
- 13) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 12 maj 1933 (nr 182) om vissa tvångsmedel i brottmål,

14) lag angående ändrad lydelse av 59 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred,

15) lag angående ändrad lydelse av lagen den 15 juni 1934 (nr 305) om handläggning inom stängda dörrar av mål om utpressning,

16) lag angående ändrad lydelse av 29 och 31 §§ lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt, samt

17) lag angående ändrad lydelse av 10, 12 och 13 §§ lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

Lagrådet har i huvudsak lämnat förslagen utan erinran.

De jämkningar i fråga om särskilda stadganden som lagrådet funnit erforderliga ha i allmänhet vidtagits. Beträffande skälen för och innebörden av dessa jämkningar hänvisar jag till lagrådets utlåtande.

På några punkter har jag emellertid icke ansett mig böra vidtaga de ändringar varom lagrådet hemställt. Härom och beträffande lagrådets utlåtande i övrigt får jag anföra följande.

Det remitterade förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen innehåller i 3 kap. 14 § en bestämmelse, enligt vilken straff som i lagen utsättes för det fall att någon genom brott bereder sig vinning eller tillägnar sig något jämväl skall tillämpas, då gärningsmannen avsiktligt bereder annan vinning eller tillägnar annan något. I straffrättskommitténs förslag hade någon motsvarande bestämmelse icke upptagits. Att i de avsedda fallen vinning för annan är att jämställa med vinning för gärningsmannen ansåg kommittén nämligen så uppenbart, att det icke syntes kommittén behövt erinra därom i lagtexten. Till denna uppfattning har lagrådet anslutit sig och har hemställt att bestämmelsen måtte uteslutas. Lagrådet har emellertid icke velat bestrida att, såsom jag anförde till statsrådsprotokollet vid remissen till lagrådet, det är till gagn att lagtexten innehåller en upplysning om vad sålunda skall gälla. Tvärtom har lagrådet uttalat att en sådan bestämmelse skulle ha ett visst berättigande i en strafflag som inrymde en särskild avdelning för begreppsbestämningar och liknande för flera brottstyper gemensamma bestämmelser, ehuru den enligt lagrådets mening tedde sig främmande i den nuvarande strafflagens allmänna del. Lagrådet har även vitsordat att genom bestämmelsen underlättas den gränsdragning som ibland blir nödvändig mellan fall då vinning för annan är att likställa med vinning för gärningsmannen och fall då så icke är förhållandet. Utan den vägledning som gives genom ifrågavarande bestämmelse måste denna gränsdragning stundom bliva vanskligh. Jag har därför icke ansett tillräckliga skäl föreligga att utesluta bestämmelsen i fråga.

Enligt 4 kap. 14 § i strafflagsförslaget skall i fråga om vissa förmögenhetsbrott förhöjt straff för återfall i regel ådömas då någon begår nytt brott efter det han blivit dömd för ett tidigare brott. Lagrådet, som funnit det välgrundat att sålunda tillägga straffdomen återfallsverkan, har i detta sammanhang uttalat sig om tillämpningen av bestämmelsen då det nya brottet förövats innan laga kraft ägande dom föreligger rörande det första brottet.

Efter erinran om vissa rättsfall, berörande tolkningen av nu upphävida stadganden om sammanträffande av brott, har lagrådet anmärkt att det syntes ligga i sakens natur, att återfallsverkan snarare borde anknytas till själva den fällande domen än till den omständigheten att domen vunnit laga kraft. Emellertid har lagrådet jämväl erinrat om ett rättsfall, som har avseende å tillämpningen av förhöjt straff för återfall i brott mot förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin. I detta mål fann Högsta domstolen enhälligt att återfallsstraff icke skulle ådömas för ett brott, som blivit begånget innan laga kraft ägande utslag förelåg angående ett tidigare begånget brott. Den motsatta ståndpunkt, som lagrådet nu förordnat, synes också vara föränad med vissa olägenheter. Sålunda märkes att, såsom lagrådet påpekat, dom över det nya brottet icke kan meddelas förr än det första målet avgjorts genom utslag som vunnit laga kraft i vad avser den tilltalades ansvarsskyldighet; skulle nämligen den tilltalade frias från ansvar i det första målet, föreligger icke återfall. En annan olägenhet är att tolkningssvårigheter uppkomma när det första målet i olika instanser erhåller olika utgång, vare sig i fråga om den tilltalades brottslighet eller beträffande straffet. När frågan är om det åtalade förfarandet överhuvud är straffbart, talar ibland även sakens natur emot att förhöjt straff tillämpas beträffande ett brott som begåtts innan denna fråga slutgiltigt bedömts i det första målet. Med hänsyn till nu nämnda förhållanden har det synts lämpligast att i lagtexten uttryckligen angiva att bestämmelsen blir tillämplig endast om det nya brottet förövats sedan den brottslige dömts genom laga kraftvunnet utslag.

I samband med behandlingen av den föreslagna straffbestämmelsen i 13 kap. 6 § för försök till anstiftan av mened har lagrådet uttalat sig om bedömandet av anstiftarens ansvar för det fall att gärningsmannen återkallat sin falska utsaga på sätt i 13 kap. 3 § sägs. Lagrådet har anfört, att efter den föreslagna bestämmelsens genomförande en anstiftare icke torde böra komma i åtnjutande av straffflindring enligt 13 kap. 3 § med mindre han själv av fri vilja påverkat gärningsmannen att återkalla utsagan. Jag delar lagrådets uppfattning härutinnan.

Beträffande fyndförseelse har lagrådet hemställt att straffet, som enligt 22 kap. 8 § i det remitterade förslaget utgöres av böter, bestämmes till böter eller fängelse. Härvid har lagrådet särskilt framhållit att fornfynd icke äro föremål för det kraftigare straffskyddet i 22 kap. 4 § och att de betydande framför allt kulturella värden som här stå på spel icke kunna anses tillräckligt skyddade genom en bötesbestämmelse. Sedan lagrådets utlåtande avgavs har frågan om straffbestämmelserna rörande fornfynd varit föremål för överväganden i annat sammanhang. Vid remiss till lagrådet den 12 december 1941 av förslag till lag om fornminnen uttalade jag härom, att det befunnits lämpligast att i detta förslag införa särskilda straffbestämmelser. Därvid har lagrådets ifrågavarande hemställan beaktats genom att straffet för förseelse med avseende å fornfynd föreslagits till fängelse i högst sex månader, därest omständigheterna äro synnerligen försvårande. Då straffbestämmelsen i 22 kap. 8 § i enlighet med vad sålunda anförts icke skall avse forn-

fynd, ha orden »fynd vartill ägare ej finnes» uteslutits. Tillräckliga skäl att för de fall, som efter nämnda begränsning skola bestraffas enligt 22 kap. 8 §, införa fängelse i straffsatsen torde icke föreligga. Straffsatsen i paragrafen har följaktligen bibehållits oförändrad.

Vad tre av lagrådets ledamöter vid 23 kap. 5 § i strafflagsförslaget anført om borttagande av böter ur straffsatsen för bokföringsbrott har jag icke ansett böra föranleda någon ändring i förslaget. Möjligheten att döma till böter föreligger enligt förslaget endast då brottet är ringa och synes böra bibehållas med hänsyn till att fall kunna förekomma som äro synnerligen ömmande.

Ej heller har jag funnit den jämkning böra vidtagas, som lagrådet förordat beträffande straffskalan i 99 § förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten. Ehuru bestämmelsen, såsom lagrådet anført, omfattar även fall då skada verkligen uppkommit, synes straffskalan i främsta rummet böra anpassas efter svårhetsgraden av de brott varå lagrummet uttryckligen tager sikte, d. v. s. vållande av fara för eldskada eller explosiv förödelse. Det synes därför lämpligast att såsom normal straffsats upptaga fängelse eller lindrigare straff och endast för grova fall stadga straffarbete.

Utöver de jämkningar, som framgå av det nu sagda, ha i förslagen vidtagits smärre ändringar av formell art. Bland annat har i den föreslagna bestämmelsen i 3 kap. 13 § strafflagen angående straff för försök till brott införts erinran att särskilda föreskrifter i vissa avseenden finnas i lagens speciella del. Ur strafflagsförslaget har 8 kap. 28 § uteslutits, enär förslag till ny lydelse av detta lagrum kommer att upptagas i en särskild proposition om ändring i vissa delar av nämnda kapitel.

Föredraganden hemställer, att de ifrågavarande lagförslagen, efter ändringar i anmärkta hänseenden, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.